Coperta: Cristea Müller

G. CĂLINESCU

OPERE

10

NUVELE
ALTE POEZII
HORAȚIU: „OPERE" (TRADUCERE)

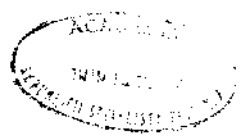

1976

EDITURA MINERVA

I 479998

Ediție îngrijită de Andrei Rusu

NUVELE

TREI NUVELE

(1949)

CUVÎNT ÎNAINTE

Aceste trei narațiuni au apărut în cursul anului 1948, în *Națiunea* și *Viața românească*, unde, dată fiind natura lor, e posibil să nu fi fost descifrate exact. Ele își au rostul numai împreună, ca o evocare triptică a trecutului nostru progresist. Cea dintîi desenează figura lui N. Bălcescu, himerică și pozitivă totdeodată, în mijlocul unei societăți pestrițe; cea de a doua redeșteaptă silueta unui tînăr poet care, bolnav și redondant byronian, a crezut nu mai puțin în progres, fiind unul dintre veritabilii «roșii», de unde și simbolizarea lui prin sîngele hemoptiziilor sale. Dialogurile au fost întocmite, în marginile impuse de legile ficțiunii, cu texte autentice. Însă, firește, a face literatură cu oameni ai trecutului duce la primejdia arheologiei. Un roman lung pe tema 1848 devine inevitabil «romanțare». De aceea m-am limitat a compune două vignete, în stil Célestin Nanteuil, fără pretenții de profunditate, pentru ca prin anume joc de culori, umbre și gesturi solemne, să trezesc emoția cititorului pentru eroii noștri sociali. Am aplicat puțin metoda de a grava realitatea trecută a lui C. Negruzzi din *D. Scavinski*. A treia narație este în stil neosămănătorist, tratînd despre răscoala de la 1907, cu evitarea idilismului, dar în aceeași tehnică de contraste pictorice și de cadențe, indicate în scandarea tablourilor. Țărani și moșieri stau față în față într-o ură de clasă înverșunată, în care mai dăinuie la acea epocă urme de slăbiciuni morale. Absurdul urlet final al fetei de moșier la apropierea inocentului Niță e de natură a învedera prăpastia dintre cele două clase. Sfîrșitul oarecum paradoxal al narațiunii nu vrea decît să sublinieze, prin figura lui Niță, lipsa unei ferme conștiințe de clasă din partea țărănimii, la acea epocă.

Aceste lămuriri nu au alt scop decît a atrage atenția că procedeul sugestiv, pentru care se solicită cititorului un anume chip de a privi desenul, e indicat de materia retrospectivă.

G. C.

«IUBITA» LUI N. BĂLCESCU

În anticamera boierului V. se prezentară la o «soarea» prin luna mai 1848, doi musafiri cu totul neobişnuiţi. Unul părea înalt şi deşirat, dar poate nu era astfel decît prin raport la cel de al doilea, care era scund. Amîndoi se aflau înfăşuraţi în pelerine largi, negre, cu poala aruncată în stil carbonaro pe deasupra umărului sting, iar pe cap purtau nişte respectabile ţilindre cu strașina foarte lată şi răsucită. Un lacheu şi un slujitor în costum arnăuţesc cu găitane se repeziră să le ajute a se dezbrăca de mantii. Musafirii rămaseră în redingote lungi, umflate ca crinolinele, foarte strînse pe talie. Pantalonii de nanking negru din ce în ce mai strîmţi jos erau întinşi prin bendiţe trecute pe sub pantofii cu catarame de argint. Cravate enorme, sumbre, le înfăşurau gîtul, dîndu-le un aer sever infatuat. Bărbatul cel înalt îşi trecea mîinile peste pletele lungi, ce-i cădeau întocmai ca unui diacon pe dinapoia urechilor. Deşi părea a nu fi mai în vîrstă de 30 de ani, avea părul rărit şi ţeasta şi occiputul i se vedeau pe alocuri. În dreapta şi în stînga anticamerei se găseau cîte o oglindă de Veneţia. Fiecare din cei doi se privi cîteva clipe în cîte una, întorcîndu-şi spatele reciproc în planul real şi reîntîlnindu-se cu faţa în planul răsfrînt. Fizionomia bărbatului înalt, văzută în lividitatea oglinzii, era extraordinară. Omul purta mustăţi şi o barbă submaxilară, în

maniera Cavour, însă perii tunși foarte scurt constituiau doar niște umbre, încît în anume unghi de vedere fața părea complet rasă și supusă unui joc violent de clar-obscur. În această postură proeminențele faciale ale craniului se profilau sub pielea palidă și ofereau spectacolul unei fețe inverosimil de lungi, pornind din mijlocul de sus al capului. Fruntea, umerii obrajilor se bombau brutal, niște sprîncene stufoase și îmbinate umbreau ochi profunzi, sclipitori de penetrație, obrajii, bărbia, cu tot puful mustăților și bărbii, dădeau o impresie de goliciune asimetrică, de spiritualizare prin aspră asceză. Personajul se întoarse pe călcîie din fața oglinzii, reîntîlnindu-se față în față cu tovarășul său, care făcuse simultan o mișcare asemănătoare. Acesta, mult mai tînăr, un adolescent aproape de 17 ani, mimetiza fizic și vestimentar pe tovarășul său. Mustățile și barba erau mai abundente și în contrast cu juvenilitatea feței pătrate și oacheșe, cu bărbie lată. Un surîs, ușor bufon, îi ședea în permanență pe buze. Umărul stîng se accentua de o nu neglijabilă cocoașă. Cei doi porniră aliniați și în pas militar către salonul dinăuntru sub candelabrele căruia mișuna o societate foarte colorată.

Boierul V. trecea drept un prieten al « căuzașilor » și primea în casa lui, pe față ori în confidență, numeroși progresiști, cărora nu rareori le oferea, pe cît se bănuia, mijloace pecuniare. El însuși poseda o avere impunătoare în moșii, acareturi, scule și robi țigani. Cu toate acestea, ținuta lui politică era ambiguă. Boierul V. intra mai degrabă și cu relativă sinceritate în categoria boierilor « luminați și generoși », fiind totdeodată un intim al lui vodă Bibescu și păstrînd legături cu boierimea bătrînă și de moravuri patriarhale și retrograde. El însuși, în prefacerea tot mai repede a moravurilor, stăruia în înveșmîntarea orientală, cu mici corectări. Părul alb, despicat printr-o cărare, era lăsat preoțește spre umeri, nu fără analogie cu capelura căuzașilor. Barba, foarte pieptănată, răsfirată pe piept și imaculată, era tăiată rectangular. Deși purta feregea, caftan, nu ședea niciodată, la reuniuni, culcat pe divan, ci în picioare

sau pe fotoliu. Rezemat, cu anteriul său purpuriu, de speteaza joasă a unui scaun Empire, avea demnitatea unui prelat rătăcit în mijlocul mondenității. Degetele lui numărau mecanic boabele mari ale unor mătănii de chihlibar. Casa boierului V. prezenta caracterele incertitudinii lui morale. Salonul în care intrară cei doi musafiri era în stil oriental. Tavan cu ornamente florale în ștuc alb, pereți văruiți, șaluri turcești pe pereți, covoare persane pe dușumele, divane cu suluri de-a lungul pereților. Dar totdeodată în fața divanelor erau gheridoane occidentale, fotolii și taburete, pe pereți, în afară de iatagane și șușanele intarsiate cu sidef, portrete în ulei de femei și bărbați în costum modern, executate la Viena. Trei candelabre foarte rămuroase și poleite erau deopotrivă de modă occidentală. În celelalte odăi, ale căror uși ședeau larg deschise de perete, se vedeau de asemeni candelabre venețiene din ciucuri de cristal. Odăile laterale de altfel erau mobilate complet europenește, fiind tapetate cu mătase și una din ele avînd chiar cămin parizian în mensolă de marmură, în vreme ce în salonul văruit se găseau două mari sobe albe cu coloane ionice în olane. O odaie conținea canapele și fotolii Aubusson și o bibliotecă în lemn de nuc, în care se vedeau cotoarele aurite ale ediției originale din operele lui Voltaire, Helvetius și volume din *Enciclopedie*. Altă odaie, mai mică, avea mobilă Empire, un clavir și o harfă. Un scrin negru ședea ca un altar sub portretul unei femei cu nas acvilin și cu zulufi. În toate odăile, indiferent mobilierul, pe peretele de la răsărit se afla cîte o icoană cu candelă aprinsă dinainte-i. Cînd cei doi musafiri apărură în salonul alb, se produse o mișcare în cercurile soarelei. Boierul V., care stătea în picioare între un prelat și un ofițer, înaintă un pas și se opri zîmbitor și în așteptare, nesocotind convenabil pentru vîrsta și boieria lui a se mișca mai mult. Cei doi înaintară spre el și-i făcură o plecăciune sincronică foarte adîncă, întinzînd mîna dreaptă în jos ca la o metanie. Apoi repetară aceeași plecăciune în dreapta și-n stînga, mai moderată, către invitați. Bătrînul boier le luă mîna pe

rînd la amîndoi, ținîndu-le-o strînsă între ale sale, nu fără o anume solemnitate, silindu-se a fi amabil, fără nici o împuținare a privilegiilor sale, întrebînd pe unul de sora Sevastița, pe celălalt de fratele Ion. Cu tot protocolul, se simțea o intimitate de ordin familial. Ceea ce, de fapt, și era în această societate de boieri, unii conservatori, alții mai mult ori mai puțin progresiști, mergînd pînă la ideea revoluționară. Legați prin raporturi de rudenie, se menajau, și în ciuda ororarei de ordin ideologic, cultivau afinitățile sangvine, cei bătrîni sperînd o îmblînzire din partea celor tineri, aceștia din urmă nădăjduind convertirea celor bătrîni și colaborarea. Ofițerul care ședea alături de boierul V. păstra singur o ținută arogantă. Bărbat în vîrstă, cu grad de general, avea o uniformă pe talie ca și redingota civilă, bătută în fireturi ca o haină de diplomat. Pentru el, ședea la ușă, drept, nemișcat, asemeni unui lacheu, un pompier folosit ca soldat de ordonanță. În spențer și pantaloni cu benzi late și paspaler de postav roșu, cu podgalț negru la gît și bumbi de alamă strălucitori, ținea pe cap casca de alamă, pe creștetul căreia, ca pe coiful lui Agamemnon, filfîia o creastă de lînă roșie, numită pisicuță. Generalul cu mustață căruntă, tăiată în perie, și cu fălci dure, nutrea idei foarte reacționare și autoritare și privi pe cei doi musafiri aproape cu mînie. Totuși, stăpînindu-și antipatia, din calcule inerente poziției sale echivoce, se plecă ceremonios la salutul lor. Boierul V. ținu cu orice chip să prezinte personajelor noastre pe « demoazele». La un semn al său se apropiară trei fete între 12 și 17 ani, rumene la față, înzulufate și cu obraji foarte rotunzi, poate și din cauză că pe sub zulufi părul le era ridicat înspre vîrful capului, așa încît deasupra gulerelor de dantelă scrobită păreau tunse mărunt. Ele purtau un fel de crinoline albe mai bățoase și mai drepte, în picioare papuci de atlas legați cu șireturi pe picior și pantaloni cu tivuri de horbotă ieșind de sub rochie și căzînd pînă peste meși. Timide și totuși cu mină strengărească de colegiene, demuazelele, ținîndu-se cu mîinile de crinoline, făcură în fața celor doi cîte-o

reverență adîncă, combinată cu knix. Eroul nostru cel mai tînăr, în culmea bunei dispoziții, le răspunse și el cu knix feminin, ținîndu-se de capetele redingotei, în vreme ce eroul cu craniu bombat le salută cu o plecăciune afabilă și serioasă. De bună seamă că musafirul cu umăr cocoșat era mai familiar cu demuazelele cu care intră îndată în conciliabule foarte însuflețite. Lachei și slugi în costum arnăuțesc pășeau cu tablale încărcate cu dulcețuri, cafele, vișinapuri și vutci și le puneau pe numeroasele gheridoane ce alcătuiau centre de convorbire. Tinerele fete invitară pe cei doi la dulcețuri și cea mică trase chiar pe amabilul cocoșat de redingotă. Tînărul cu fruntea bombată părea preocupat. Într-un grup, unul cu o broșură în mînă citea și comenta misterios:

— « Cînd o nație nu înaintează, ea dă înapoi».

— *Il a raison*, observă un june bărbat, clasat drept bonjurist.

— Să înaintăm, adăogă altul, dar cu socoteală.

Toți izbucniră în rîs și lucrul ar părea inexplicabil pentru cine nu știe că invitatul era poreclit « boier Socoteală», fiindcă dorea orice progres însă « cu socoteală». Era un bărbat de vreo 50 de ani, plin la față, cu ochii mici, maliționși, tuns căzăcește la cap și cu atît mai original cu cît era încins ca o viespe cu redingotă foarte strîmtă pusă pe o cămașă impecabilă de mătase punctată cu butoni de aur. Purta pantaloni cadrilați. Conservatorismul lui nu se explica prin vreo stare materială excepțională. Dimpotrivă, sărac și căftănit cu un mic și recent grad de boierie, trăia pe la curți aristocratice, prestînd felurite mici servicii, fiind foarte priceput și umblat prin lume. Mijlocea discret căsătorii în lumea mare, tocmindu-se cu tact asupra zestrei. Cititorul continuă lectura și mai în șoaptă:

— «. . . a se oborî orice privilegiuri personale, sau de naștere».

Fu un moment de tăcere. În fine, bonjuristul izbucni:

— Bravo!

O tînără femeie care ședea într-un fotoliu în cercul lor, urmărind cu o față pură ca sideful și oblongă conversația și clătinînd din cînd în cînd zulufii și cerceii de perle din urechi, întrebă amuzat scandalizată și cu grațios accent moldovenesc:

— Oare șe vrasăzîcă aiasta?

— Vrea să zică, cinstită demuazelă, zise boier Socoteală, că de aci încolo nu mai ai nici rang, nici titlu.

— Nu mai sînt adică serdăreasă?

— Nu, demuazelă!

— O! se irită imperceptibil tînăra femeie, în timp ce cu ochii clari urmărea atent pe musafirul cu plete care se alăturase gînditor de acest grup.

Cocoșatul făcu discret cu cotul tovarășului său matur, șoptindu-i: «Ar fi bună pentru cauză!» Celălalt tăcu și continuă să privească, cu zîmbet blînd, fără a participa la convorbire. Grupul îl considera cu deferență și încredere ca și cînd l-ar fi cunoscut, cum era și adevărul. Musafirul știa prea bine că ideile erau ale partidei naționale din Moldova care conspira împotriva domniei reacționare a lui M. Sturza.

— Dar moșiile au să se ia? întrebă cu oarecare naivitate și îngrijorare unul.

— Ba bine că nu, interveni focos bonjuristul, să se facă dreptate țăranilor.

— Să se facă, comentă boier Socoteală, dar cu... Observînd fețele pornite pe zîmbet ale interlocutorilor, abandonă ideea.

— Dar noi din ce vom trăi, cu ce ne vom ține rangul? se căină cu uimită fizionomie tînăra doamnă.

— Nu vor mai fi ranguri. Libertate, egalitate, fraternitate, zise bonjuristul, ridicînd puțin tonul.

Boierul V., îngrijorat de animația grupului, se apropie părintește și se făcu a întreba dacă toți au luat dulceți și cafele, și fără a mai aștepta răspuns, bătu din plame și chemă un lacheu cu tablaua. Demuazela serdărească, spre a-și acoperi turburarea, luă o dulceață, apoi un pahar de cleștar, pe care-l duse la gură, cu ochii mereu spre musafirul sumbru.

— Monsiu! zise atunci una din cele trei demuazele, nu cunoști pe tanti?

Uită să spună însă numele ei. Musafirul execută o închinăciune, demuazela serdăreasă îi făcu un semn spre un fotoliu. Musafirul se așeză, iar odată cu el, mecanic, luă loc pe un fotoliu apropiat și prietenul cu umăr pronunțat. Ca spre a se scuza, musafirul zise:

— Este secretarul meu!

— Chiar în chestiuni de inimă?

— Da! răspunse, după o scurtă ezitare, tînărul.

Cocoșatul păru foarte satisfăcut și se îndesă mai bine în fotoliu, luînd o ceașcă de cafea de pe gheridon.

— Este adevărat, anchetă tînăra serdăreasă, că vor să ne ia robii?

— Să-i ia, nu! Să-i emancipeze, ca oameni ce sînt.

— Să-i slobozească, să-i ia, una mi-i. Cine îmi va crohmăli horbotele?

— Marșanda, stimată duducă, informă boier Socoteală.

— Oh! Doamne! Ce idei năstrușnice! Cum puteți gîndi asemenea lucruri?

Prin ochii profunzi ai musafirului trecură lumini stranii, din politeță el se feri a contraria pe serdăreasă a cărei frumusețe părea să-l intereseze. «Secretarul» clipea la el din ochi semnificativ. Deodată cele trei demuazele se apropiară și cea mai mică îl întrebă dacă nu vor să danțeze. Cel mai entuziast la invitație fu junele cocoșat, care invită pe demuazela mijlocie. Bonjuristul luă pe cea mai mare, musafirul în negru pe serdăreasă, în vreme ce demuazela cea mică trecu în salonul de alături la clavir. Se învîrtiră foarte decent într-o parte a salonului, în vreme ce restul era cufundat în convorbiri pe grupuri.

— După înfățișare pareți poet sau militar, spuse dantînd serdăreasa către companion. Aveți o privire focoasă.

— În mine arde o flacără, consimți foarte serios cavalerul.

— Sînteți leitenant, monsiu?

Dantatorul nu răspunse, privind numai zîmbitor și distrat pe serdăreasă în ochi, în schimb cocoșatul care valța foarte aproape, ca un demon ocrotitor, făcu un semn afirmativ.

— La ce vă gîndiți așa visător? Ochii d-voastră, monsiu, au ceva turburător.

O umbră de maliție trecu prin pupilele cavalerului.

— Mă gîndesc la Ea.

— O, eram sigură. Nici nu se putea altfel. E frumoasă?

— Cea mai frumoasă din lume!

— Înaltă?

— Stă în sferele cele mai înalte.

— E un înger atunci!

— E o zeiță.

— Cine să fie fericita muritoare? Mă faci curioasă.

— Ea nu e muritoare.

— Nu te înțeleg. Te-ai îndrăgostit de năluci?

— Nu, e vie.

— Pricep, ești poet și vorbești metaforic. Cum sînt ochii ei?

Pretinsul «leitenant» avu o ezitare. Cocoșatul care se învîrtea pe alături cu demuazela lui răspunse pentru el: «albaștri».

— Da, confirmă leitenantul, privind pe serdăreasă fix în ochi, sînt albaștri, coloarea speranței.

Serdăreasa, care avea și ea ochi albaștri, lăsă pleoapele în jos. Sentimentul ei vag fu că dantatorul face aluzie la ea. Foarte emoționată, ea rise mărunt și profită de încetarea valțului spre a se depărta puțin de ochii insistenți. Leitenantul îi oferi brațul și serdăreasa îl conduse spre salonul alăturat, cu harfă. Cocoșatul, care-și lăsase demuazela, veni repede și el și se așeză alături de «leitenant», în vreme ce serdăreasa pe un taburet se juca cu mîinile printre coardele harfei. Leitenantul întui inconvenienta aparentă a unui terț în convorbirile intime și se scuză din nou, neîntrebat:

— Este secretarul meu.

După un minut de tăcere, leitenantul întrebă:

— Pentru ce, demuazelă serdăreasă, te arăți așa de mirată de progres?

— Fiindcă am moșii, robi.

— Ești bogată?

— Foarte bogată.

— Asta e bine.

— Va să zică dumneata nu ești revoluționar.

— Ba sînt. Însă aș vrea să mă căsătoresc cu o femeie foarte bogată.

— O! Nu ești deloc poet, cum te-am crezut, mergi de-a dreptul la țintă. Îmi place măcar că ești sincer. Și pentru ce îți trebuie matale moșii drept zestre?

— Ca să cumpăr arme, de va fi nevoie, dacă așa va voi Dumnezeul armatelor.

— Arme? Pentru ce?

— Pentru înălțarea plebeianismului la putere.

— Mă sperii. Și de ce să se înalțe plebeianismul la putere?

— Fiindcă așa vrea istoria. La început...

— La început, îi luă vorba din gură cocoșatul, statul a fost domnesc, apoi s-a făcut boieresc sau aristocratic, apoi fanariot sau orășenesc, ori burges, apoi ciocoiesc ori biurocrat și acum este pe cale a se face românesc sau democratic.

— Poporul, continuă crezutul leitenant, din rob se preface serf, apoi proletar, apoi posesor. Voiesc ca românii să fie liberi, egali, proprietari de pămînt...

— ... și frați asociați la fapta unui progres comun, îi luă vorba din gură cocoșatul.

— Așa e! continuă cel dintîi. Apoi, ca spre a se scuza: E secretarul meu.

Aprins de principiile enunțate, musafirul în redingota neagră se ridicase de pe fotoliu, transfigurat, părînd mult mai înalt. Mîinile sale descărnate se întinsese profetic.

— Dumneata, precum văd eu, zise demuazela foarte turburată, vrei moșii drept zestre ca să lupți împotriva moșierilor.

— Da, consimți interlocutorul, vreau o soață patrioată care să m-ajute cu moșii, ca din venitul

lor să lupt pentru împărțirea moșiilor la români.

— O astfel de propunere nu s-a făcut pînă azi unei femei. Serdăreasa, zicînd aceasta, trecu degetele printre coardele harfei, executînd cîteva acorduri. Inima îi bătea agitat și, deși contrariată în toate prejudecățile ei, simțea o atracție inexplicabilă pentru ciudatul musafir. După o trecere de timp, adăogă mai dulceag și cu o intenție fină:

— Oricît de neauzite ar fi cererile unui bărbat, cred că se găsește totdeauna o femeie care să le accepte. Pot să îndrăznesc a te întreba cum se cheamă iubita dumitale?

Cu mîinile întinse spre candelabru, după o scurtă pauză, musafirul zise solemn:

— Iubita mea se cheamă *România*.

Serdăreasa rămase mută de surpriză și decepție, în vreme ce leitenantul și secretarul său, care se ridicase și el în picioare, se plecau reverențios și cu secretă ironie spre a se retrage. Umbrele lor se agitau din cauza pîlpîirii luminărilor, pe pereți, umplînd salonul cu o atmosferă de straniu și fantomatic. Serdăreasa se ridică palidă în picioare, fără a se mișca din locul ei. Cu glas stins, mai întrebă, renunțînd la orice familiaritate:

— Cum vă numiți, monsiu?

— Nicolae Bălcescu.

— Iar eu, continuă simetric cocoșatul, mă numesc Pantazi Ghica.

Cei doi musafiri se retraseră, schițînd o nouă reverență, în vreme ce o coardă a harpei răsună prelung, trasă nervos de degetul serdăresei.

CATINĂ DAMNATUL

— Se-ntunecă și luna se ridică! O, noapte, noapte, noapte!

— E timp de a ne întoarce acasă.

— Vezi, frate, ce vînăt este cerul? Vînăt precum e marea înfuriată.

— Este o părere a ta. Niciciînd cerul n-a fost mai senin ca-n astă seară.

— Cu toate acestea un stîlp de ceață mi se pune-n față, o mînă neagră mi se-mplîntă în piept, arz de un foc lăuntric.

— Ai fierbințeli, frate.

Aceste exclamații bombastice și replici pozitive se schimbau pe Podul Mogoșoaiei, în primăvara anului 1848, între doi tineri spre care toți trecătorii întorceau capul. E drept, aveau și pentru ce. Tinerii erau de la distanță așa de asemănători încît păreau Menechmii înșiși. Amîndoi erau îmbrăcați în redingote gri foarte pe talie și purtau pe cap cilindre păroase. Gîtul le era înfășurat în cravate înalte, negre, părul le cădea pletos pînă peste urechi. Cel mai tînăr nu arăta a avea mai mult de 20 de ani. Cîteșidoi imberbi și cu fizionomii prelunge, călcau drepți și foarte solemni, sprijinindu-se pe bastoane groase și învîrtite violent ca șerpii lui Esculap, păsind în stil de paradă și cu fereală pe drugii podului, pe care cîte un landou îi scutura din cînd în cînd, făcîndu-i să mustească de noroi. Cel mai june, văzut

de aproape și atent, revela un profil virginal. Măsliniu la față, cu ochi migdalați și sprîncene trase ca cu pensula, cu nasul ușor încovoiat, avea obrajii împurpurați de o roșață parcă artificială. O sudoare fină dădea frunții un lustru de sidef.

Tinerii se opriră puțin la hanul Bossel, în dreptul firmei « Stabilamentul C. A. Rosetti » și priviră vitrina adîncă, luminată cu lămpi de petrol, așezate pe cîte un picior subțire și înalt. O inscripție cu slovă semichirilică notifica domnilor clienți că ele ard cu petrol rectificat Pinolin, adus de la Viena. Vitrina era împodobită cu cele mai disparate lucruri: capele de damă, pachete de vată, butelii de șampanie, cutii cu ceai chinezesc și cărți franțuzești, recente și vechi, unele deschise astfel încît să li se vadă caracterele și vignetele. Se zăreau acolo 11 volume din *Les mystères de Paris* de Eugène Sue (Bruxelles, 1843—'46), *L'Hermite de la Chaussée d'Antin* par M. de Jouy, membre de l'Académie Française, în cinci volume, multe opere de Alexandre Dumas *(La reine Margot, Amory, Isabel de Bavière)*. O foarte frumoasă ediție de *Oeuvres complètes* de P. J. Béranger (Paris, Perrotin, 1834), cu cotoare de marochin roșu aurit, era desfăcută în cîteva locuri, lăsînd să se vadă într-un volum o vignetă în *taille-douce* după un desen de Tony Johannot, reprezentînd pe « *le petit homme gris* ».

Il est un petit homme
Tout habillé de gris.
Dans Paris.

Cei doi se aplecară spre vitrină ca să privească mai bine și avură neplăcerea de a fi îngrămădiți din spate de alți curioși, copii, țigani și un ipochimen cu anteriu și brîu roșu prevăzut pe cap cu un fes rotund, iar pe sub nas cu două mustăți învoalte. E discutabil că acei privitori nutreau vreun interes bibliofilic, erau mai degrabă atrași de mărfurile străine și de lămpile cu petrol. Alte magazinuri și prăvălioare erau într-adevăr luminate la geamuri cu lumînări de seu ori de ceară, așezate în șiruri. O spițerie ardea lumînări de spermanțet. Ceata de privitori făcea observări cu glas tare, izbucnind în rîs, iar pe fața tombaterei cu fes strălucea o veselie fără echivoc. Atenția tuturor se îndrepta mai ales înspre costumele europenești ale celor doi, iar un copil cu picioarele goale vru să pună mîna pe unul din bastoanele șerpuite. Menechmii, atinși în stilul lor, bătură în retragere, deși se vedea clar că avusese de gînd a poposi mai mult. Unul din ei era autorul a două opere ieșite din teascurile tipografiei lui C. A. Rosetti și Vinterhalder, o culegere de poezii și o piesă de teatru și ar fi voit să știe dacă s-au mai vîndut cîteva exemplare. Speriați trecură repede și nu fără dificultate pe partea cealaltă a uliței, însă abia ajunși, un strigăt îi semnală:

— Monsiu Catină, monsiu Catină. *Messieurs, messieurs!*

În ușa « stabilamentului » se agita un individ uscat și subțire, ras, cu o frizură ridicată într-o parte ca un toupet asimetric și care era îmbrăcat cu un frac ridicul de îngust, cu cozile aproape lineare, rămas parcă din prima revoluție franceză. Vorbea stricat românește:

— Monsiu Catină, țipă el, făcînd și un semn numeric cu degetele, două, două...

Ceea ce voia să spună că vînduse două exemplare din operele tînărului. Acesta făcu un gest de blazare și amînare, de altfel foarte la timp, pentru că o caleașcă superbă de Viena se oprise în fața magazinului cît mai aproape de ușă, spre a nu împiedica circulația. Într-adevăr ulița se umpluse de un șir interminabil de trăsuri și landouri și aceasta constituia dificultatea de a trece de care am pomenit mai sus. Nu se poate închipui un contrast mai izbitor între modestia podului și a dughenelor, din care cele mai solide nu treceau de două rînduri și erau acoperite cu draniță, și somptuozitatea acestor echipaje. Cîteodată vizitiii ajungeau cu sfîrcul bicelor la coperișul magherniților. Vehiculele erau trase de cai zdraveni și lucioși ca abanosul, aveau blazoane la portiere și erau capitonate cu atlas roșu sau albastru. Surugiii purtau costumul tradițional cu flori de găitan, dar cîteodată erau înlocuiți cu

vizitii în frac. Echipajele mai pretenţioase dublau pe vizitiu cu un lacheu chiulotat şi cu ciorapi albi, pe capră sau îndărătul cupelei. Alături de trăsuri treceau din cînd în cînd cavaleri însoţitori, cu o mînă pe frîu şi una în şold. Într-un colţ de uliţă apropiată, constituind un mic maidan, se vedea un spectacol original. Cîteva echipaje erau trase în jurul unei prăvălioare cu şerbeturi şi îngheţate. Arnăuţii aduceau din dugheană la trăsuri, stăpînilor şi cocoanelor, răcoritoare. Un boier cu antereu albastru, beniş roşu şi un mare şlic, mînca cu lăcomie şerbet, netezindu-şi barba prolixă, în vreme ce alături de el o demuazelă cu o coafură înaltă şi sugrumată în creştet, gusta rar şi cu vîrful buzelor o îngheţată de vanilie, contemplată de un june călăreţ.

În caleaşca oprită în faţa «stabilamentului» se afla o tînără fată îmbrăcată într-o rochie cu cadrilaturi scoţiene, terminată la gît cu un guler de broderie, ca pe vremea Ligii. Omul cu frac din epoca lui Robespierre îi făcu o reverenţă pînă la scara caleştei, uitînd cu totul pe monsiu Catinà. Dar şi acesta, de pe partea cealaltă, se plecă ceremonios, imitat întocmai de fratele său. Fata, care îl zărise, îi făcu un semn destul de rece cu evantaiul.

— Este Smaranda, zise Catinà către fratele său, să mergem.

Arătа afectat de gestul indiferent al fetei. Porniră mai departe pe uliţa Mogoşoaiei, fără a părăsi o clipă pasul mîndru de paradă. Tînărul poet vorbea mereu într-un ton trist, infatuat şi declamator:

— O vezi, iubite frate? Ea este fiica boierului Scarlat, care m-a onorat cu prietenia sa. Pentru ea am compus stihurile *La S****:

> Căci ce-ar fi oare o liră, de n-ar avea-armonia?
> Ce-ar fi viaţa noastră, de n-ar fi veselia?
> Şi ce-ar fi o femeie, de n-ar avea amor?

Iluzii la 19 ani! (Tînărul declama toate acestea cu o deznădejde teatrală urmărit din ochi din cînd în cînd de cîte un băiat de prăvălie sau alt pieton).

Ce are să găsească fiica unui agă la un om de treapta noastră. Nu am avere, n-am nume! Catinà, nume de băcan. Dar sînt poet, numele meu poate sfîşia bezna asemeni unui comet strălucitor. Poate devin un Byron, un Lamartine, am vîndut două volume de poezii.

Tînărul se opri amar tocmai în dreptul unei dugheni în uşa căreia în faţa unui jăratec puternic se prăjea pe o spadă de alamă bucăţi de carne de berbec, sub paza unui grataragiu în costum oriental. Exaltat şi fără atenţie asupra prezentului, poetul izbucni într-un hohot formidabil.

> Ha! ha! ha! iacă un nume!... iacă înc-o vanitate!
> Omer, Dante, Byron, Hugo! un cuvînt deşert ca toate,
> Un accent între morminte, un sarcasm în sărbători.

După această sfidare către eternitate, tînărul îşi reluă mersul, urmat simetric de docilul său frate. Dacă gesticulaţia sa nu scandaliza pe trecători, faptul se explica foarte simplu. Tropotul cailor şi rostogolirea roţilor echipajelor pe pod făceau un zgomot necontenit ce acoperea orice glas. Afară de aceasta pietonii erau rari, cîte-o slugă, cîte-un negustor ambulant, adesea un păstor mînîndu-şi caprele, un precupeţ cu cobiliţe. Lumea bună trecea numai în trăsură ori călare. Pe deasupra negustorii din uşa dughenelor sau vînzătorii de pe uliţă scoteau nişte strigăte asurzitoare, constînd în mod obişnuit într-o cantilenă tărăgănată şi convenţională pentru fiece marfă. Cîinii, numeroşi, lătrau şi ei, izbiţi din cînd în cînd de pe caprele caleştelor cu bicele de către surugii. Singura anomalie ce putea intriga era împrejurarea ciudată ca doi boieri aşa de gătiţi să străbată uliţa pe jos. Însă Bucureştii, la anul 1848, era oraşul tuturor paradoxelor şi tîrgoveţimea nu se mai mira de excentrităţile boierilor, socotindu-i din capul locului ca în afara oricărui canon. Aşadar numai mişcarea sacerdotală a braţelor era vizibilă, recitativul fiind absorbit de zgomotul uliţei.

— Smaranda nu mă iubeşte, continuă tînărul poet, ea nu poate coborî privirile asupra unui fiu de cafegiu, Olga, oh, Olga, candela inimii mele, ea,

da, mă prețuia. Cumplitul vărsat mi-a răpit-o. Ah! ce lună, ce noapte, ai dreptate, acum să fi trăit!

Albă cu ochii negri, s-o fi văzut la lună.

Cităva vreme cei doi merseră în tăcere, pocnind cu bastoanele dușumeaua uliței. În fața Bisericii Albe se opriră.

— Am ajuns acasă, zise cel mai mare dintre frați cu oarecare sfială, ca spre a deștepta din vis pe celălalt.

— Greu îmi vine, frate, a păși pragul casei noastre. Cînd șez în casă, s-ardică tavanul cu mine, nu mai încap. Cînd ies afară, mă pierz printre oameni. În casă sînt prea mare, în lume prea mic. Unde este lume multă, acolo mă întîlnești și pe mine, gînditor și posomorît. Am să mor de urît și de dezgust.

— Toate astea vor trece, scumpe frate, observă cuminte celălalt. Noi avem o misie pe care trebuie a o îndeplini. Cauza ne așteaptă!

— Zadarnic, obiectă tînărul poet într-un ton șoptit și mai potolit, dar cu o fizionomie damnată. Zadarnic! Eu port din leagăn germenul malatiei fatale, agravate de doctrina lui Byron. Pentru mine nu-i fericire pe această lume, care este opera unui Demon.

— Am știre că fratele Magheru va veni.

Poetul îl privi cu oarecare interes, totuși continuă:

— Lumea aceasta e opera unui Demon. Nu vezi tu, frate, ce nedreptăți? Ici ciocoiul trece în caleașcă înfășurat în blănuri, colo întemnițatul cu fiarele-n picioare își duce osînda. Săracul, ce-a greșit? În aste palaturi și ziduri zac mii de păcate, iar poporul geme. Țăranului ciocoii îi iau plugul de pe arătură și boul din bătătură. Cînd se va deștepta oare nația și-și va croi singură legi? Pînă cînd popolul nostru va rătăci și va șovăi, precum spune profesorul Michelet?

Însoțitorul își privi fratele mai tînăr cu admirație, ca unul ce se socotea mai puțin cultivat, și exprimă un îndemn:

— Să luptăm pentru popor, să luptăm pentru România, așa cum ai cîntat în stihuri:

Deșteaptă-te, o, secol,
Mergi repede și falnic, nu sta, nu te abate!

Ca și revenit deodată dintr-un delir, exaltatul răspunse în stilul cel mai simplu și mai prozaic cu putință:

— Ai dreptate, Costică, va să luptăm!

*

Intrară pe un gang într-o casă de pe ulița Mogoșoaiei, în rîndul de jos al căreia se afla un negustor de cafele. O ușă se deschise dinspre prăvălie și un bărbat vîrstnic, mustăcios, cu șorț la brîu, scoase capul confidențial.

— Ați venit? Vă așteaptă...

Dar n-apucă a sfîrși. O voce feminină atroce, sfîșietoare, i-o luă înainte din capul scării de lemn nevopsit, care ducea precipitat spre catul de sus:

— Iancule, vino mai repede, unde ați fost?

Menechmii urcară scara, umili, vindecați de orice poză romantică. Sus în coridorul luminat cu o lumînare de ceară de biserică vîrîtă într-un felinar, îi aștepta o matroană scundă, grasă, cu un șal foarte bun turcesc pe umeri și cu părul de un negru violent, vrîstat cu zone albe, împărțit printr-o cărare în două sectoare. Nasul era încovoiat ca al poetului, însă mai strident, cu o nuanță de armenism în toată fizionomia. Profilul tînărului efeb ședea în fața caricaturii sale. Și totuși, moralmente, junele semăna cu bărbatul de jos, din coridor, a cărui blîndeță o sublima. Între părinți era o dezbinare ce făcea pe tînărul byronian să lase capul în jos de supărare. Prietenilor le pomenea de tristele, vrednicele de rîs întîmplări din familie, fără a insista. Adevărul e că părinții nu-și vorbeau direct, ci prin a treia persoană, privindu-se pieziș. Cafegiul se arăta mai înțelegător la aspirațiile lui Iancu și Eliade îi spusese, trecîndu-i prin prăvălie: « Feciorul dumitale e un geniu ». Fără a ști hotărît ce înseamnă un geniu, cafegiul avea idei de stihuire și poseda într-un raft

un catastif cu strofe în greaca aplă. Pe cît de apatic și taciturn în chip obișnuit, pe atît de neprevăzut de focos se arăta cînd se supăra sau cînd cădea într-o discuție despre patrie, eroism, libertate. Toate coardele eterismului vibrau încă sub șorțul său pătat de cafea.

Cei doi frați intrară într-o odaie în care îi aștepta în picioare un cadet în uniformă, cam de aceeași vîrstă cu ei, însă cu o mică mustață dîndu-i un aer decis:

— Magheru! îl întîmpinară cei doi.

Însă Iancu părea obosit și descurajat și se lăsă jos pe un divan lat turcesc, acoperit cu cit, dînd drumul cilindrului și bastonului pe dușumea. Din cînd în cînd o tuse uscată îi scutura pieptul, fața i se brobonase de sudoare. Ceilalți se așezară pe cîte un scaun privindu-l îngrijorați și în tăcere. Odaia era simplă. În afară de patul acoperit cu cit se aflau cîteva scaune Empire și o masă rotundă de nuc, o icoană cu candelă pe peretele alb. Pe un alt perete atîrna un tablou stîngaci, dar nu fără expresie, al celor doi frați, în haine nemțești, ținîndu-se strînși, unul cu brațul pe umărul celuilalt. O lumînare într-un sfeșnic de pe masă făcea să oscileze umbrele pe pereți. Într-un colț, lîngă un dulăpior cu cărți, doi saci scunzi de cafea prăjită ședeau într-un nepotrivit depozit. Tînărul poet, înțelegînd rostul prezenței cadetului, i-o luă înainte. Vorbea potolit și prozaic, ca și cînd ar fi fost în chestiune lucruri curente, deși fraza rămînea mereu incorigibil poetică. Graiul poematic devenise pentru el o a doua natură.

— Să luptăm, fraților, aveți dreptate, să luptăm. Să luăm fiecare o spadă spre a combate ipocrizia și pizma. Ha, ha, ha! (Hohotul său nu mai era acum actoricesc, cu cei trei ha își înăbuși o tuse ce-l strîngea de gît). Să sfărîmăm scorpiile, să călcăm pe dîra de balaur. Prea bine, și apoi? Ce ne-așteaptă apoi? Moartea hîdă. Glasul nostru e un cuvînt deșert, un accent între morminte. Cînd auz stejarul căzînd în vale trăznit de fulger, cînd marea vorbește înspăimîntător cu cerul, cînd spoîrla scoate capul

și privește către stele, cînd cerul se umple noaptea de milioane de globuri, omul mi se pare un vierme tîrîtor. Tot ce este pe lume, oameni, dobitoace, păsări zburătoare, insecte, pești, amfibii, plante stătătoare, se nasc, trăiesc, sînt ș-apoi mor. Eu, fraților, voi muri.

— Nu se poate, zise ultimativ cadetul, ridicîndu-se optimist în picioare. Cine ți-a mai vîrît asta în cap? Zilele acestea ai să citești proclamația cu mine în ulița Lipscanilor.

— Eu am să mor! continuă foarte liniștit tînărul poet, ținîndu-și capul în palme și țintind podelele. Am vărsat sînge. Ce știu aceștia? (și cu mîinile arătă spre catul de jos). Ei au pus saci cu cafea lîngă dulapul unde păstrez pe divinul Byron. Cafea boabe și *Childe Harold*. Ha, ha, ha. Nu mai visez decît vifore și făclii bătute de vînt. Făclii, făclii, făclii, cum a zis nemuritorul Shakespeare. Aud în noapte acorduri sălbatice de lire înfiorate, păsări fîlfîinde, strigoii își cîntă în odaia mea sabatul lor. Și miroase a cafea boabe prăjită! Azi-dimineață s-a făcut zi albă și eu n-am închis ochii peste noapte. Gîndesc la această viață efemeră și simt că sub pasu-mi e un haos.

Zicînd acestea, printr-un gest reflex, Catină își luă cilindrul de pe podea și-l puse pe cap, punctîndu-și meditațiile sinistre. Apoi deodată întrebă:

— Ce fac frații noștri căuzași? Ce hotărăște iubitul nostru Bălcescu?

Drept răspuns, Magheru, apropiindu-se de el, îi puse o mînă pe umeri. Al doilea frate Menechm contempla scena în tăcere. El era ca o umbră a celui dintîi, lipsită de duh propriu, un interlocutor prin tăcere. Poetul îl lua cu sine ca să nu se simtă singur.

— Nu vei muri, frate Catină. Avem de lucru. Timpul mîntuirii noastre a sosit: poporul român se deșteaptă la glasul trîmbiței îngerului mîntuirii: libertate vouă... Am fost la Eliad la Tipografie și am prins cîteva șire din proclamație. Mîine se va citi la...

Aci cadetul, grijuliu de respectarea secretului conspirației, se opri, merse la ușă, o deschise și o

reînchise, trecu la fereastră, apoi, revenind, încredință taina, suflînd ceva în urechea poetului, iar după aceea informă în același chip pe fratele său.

— Prin urmare nu-i vreme de a boli, iubite Catină, nu-i timp de murit. Tu singur mi-ai zis: « Cine nu se coboară în popol nu face parte în națiie, nu e român ». Să ceri bătrînului « un ghiuden și doi cîrnați », după consemn. « Pruncul » e pe cale a se naște.

— Iar biata maică-sa, continuă tînărul poet, a suferit mult pînă l-a zămislit. Suferința maturește pe om înainte de vîrsta legiuită și eu mă simt bărbat. Voi sta în picioare pe stîncă, luînd pildă de la Byron și de la Napoleon. Unul, general, a înconjurat globul, făcînd expediții în marșuri silite, celălalt a uimit lumea cu melodii. Poate că din cugetările noastre sublime de idealitate vor rămîne cîteva urme pentru viitorime.

Toată această vorbire extravagantă în orice altă împrejurare nu surprindea deloc pe ascultători și cîteșitrei simțeau că acesta e limbajul potrivit momentului. Poetul se ridică de pe divan și mergînd la dulap, scoase un manuscris.

— În așteptarea zilei celei măreție am compus un *Marș revoluționar*, zise el. Ascultați! Și începu a declama furtunos, cu o mînă în aer, ca Rouget de Lisle, și din toată vibrația coardelor vocale, întrerupt o singură dată de un ecou de jos, de glasul strident al mamei sale care striga: « Iancule, de ce țipi acolo? »

Aideți frați într-o unire,
Țara noastră e-n peire:
Aste ziduri și palate
Unde zac mii de păcate,
Aideți a le dărîma.

N-auziți în piață larmă?
Dați năvală-n mîini cu armă;
Că soldatul ne ajunge,
Baioneta ne împunge,
Dați, de-o vrea și el să dea...

Fraților, să n-aveți milă.
Dați în cei ce vă fac silă.
Vă iau plugul, arătură,
Boul chiar din bătătură.
Parc-ar fi un drept al lor...

Și citi astfel pînă la sfîrșit, înecîndu-se cu ultimul vers într-o tuse violentă, convulsivă. Apoi deodată păli, duse repede batista la gură, o privi și spunînd: « sînge », se prăbuși pe pat, plîngînd cu sughițuri ca un copil.

Cadetul se plimbă puțin prin odaie, apoi merse la fereastră și o deschise. Zgomotele de trăsuri de pe uliță se potolise, fiind tîrziu; se auzeau numai risipite lătrături de cîini. Era o noapte de iunie sclipitoare de stele. Fratele Constantin tăie mucul lumînării de pe masă. Magheru se întoarse, trase scaunul lîngă divan și vorbi astfel:

— Frate, pentru ce te sperii de puțin sînge? (Între timp trăsese din mîna tînărului batista roșie ca un mic drapel.) Sîngele acesta vine din prea marea noastră putere de viață, din inima noastră bătută de patimi generoase. Dintre toate colorile, roșul este semnul luptei, cauza noastră e a roșului. În luptă pieptul tău se va întări și vei trăi sănătos. Și eu am avut de aceste.

Catină încetase de a se mai lamenta, se întoarse extraordinar de palid și senin și zise zîmbind:

—Vă făgăduiesc că voi trăi. Dar cînd va fi să mor, să nu fiu înmormîntat la Biserica Albă, albul mi s-a părut totdeauna trist, ci lîngă biserica roșie a Crețulescului, aprinsă ca și duhul meu.

*

Două zile Catină stătu liniștit în pat, după sfatul amicului său. După aceea, în ziua de 11 iunie merse pe ulița Lipscanilor, în răspîntia de la Sf. Gheorghe, și acolo, urcat pe o masă, citi cu glasul său cel mai solemn și mai grav, în fața patrioților, vestita proclamație: «Fraților, timpul mîntuirii noastre a venit...» Cu cît citea, brațul său drept se întindea mai sacerdotal asupra adunării și mîna desfășură involuntar și ca și simbolic, o batistă din nou înflăcărată de cel mai frumos roșu.

NOI VREM PĂMÎNT!

I

Cimon, scrie Montaigne, a îngropat cu cinste iepele cu care cîştigase de trei ori premiul la Jocurile Olimpice. Nu acesta era sentimentul pe care moş Rafailă, vizitiul, îl nutrea pentru căluţii săi, al căror merit mai modest, dar necontestat, îl constituia faptul de a fi devorat într-o goană 15 kilometri de la oraş pînă la moşia Popîrleni. Epitetele cu care vizitiul îşi trata animalele şi pe care prezenţa în trăsură a domnişoarei Valentina nu le atenua cîtuşi de puţin, erau din cele mai riscate şi cel mai inocent rămînea: Vedea-v-aş morţi! urare sinistră, comentată cu teribile plesnituri aeriene de bici. Deşi platonismul loviturilor de pleaznă denotau firea lipsită de malignitate a lui moş Rafailă, vinovată numai de intemperanţă verbală, totuşi vizitiul avea o faţă suptă şi îngîndurată şi o mişcare nervoasă a mîinilor scorojite, a căror destinaţie o schimba brusc, fie trecînd biciul dintr-o mînă într-alta, fie împingîndu-şi cu o mînă căciula pe ceafă sau bleojdindu-şi mustăţile foarte înfoiate peste gură şi bărbie. De aceea domnişoara Valentina stătu aproape nemişcată tot drumul, cu picioarele în fînul pus acolo, ca o rezervă pentru cai şi o învelitoare împotriva frigului. Peisajul n-o interesa deloc şi cîmpul acoperit cu o zăpadă subţire din care ieşeau mari pete negre de pămînt i se păru inexpresiv. De multe ori închise ochii spre a evoca cu fantezia

feţele părinţilor, nevăzute de cîţiva ani, şi se afla astfel cufundată în reverie cînd cu un formidabil « Hooo! Ptruuu! » Rafailă opri trăsura. Sosise. Un pîlc de ciori se ridică în aer croncănind şi se readună într-un pom uscat care deveni o plantă exotică cu mari frunze negre. Aburi ieşeau palpabili din pielea cailor osteniţi.

Recepţia domnişoarei Valentina nu fu aşa de strălucită pe cum o aşteptase. În tinda conacului alb, aşezat parcă în plin cîmp şi, după întîiul scurt examen, total lipsit de stil, se certau trei persoane, un bărbat cu surtuc, care era arendaşul Chivulescu, şi doi ţărani, unul bătrîn şi celălalt tînăr. Arendaşul semnală pe domnişoară şi recunoscînd-o, îi făcu un semn respectuos de omagiu, fără să poată insista asupra politeţei, într-atît părea de supărat. Era roşu de iritaţie pînă pe sub părul tăiat mărunt ca o perie.

— Noi, acum, ce facem? zicea cuviincios, deşi cam şăgalnic, ţăranul cel bătrîn a cărui căciulă şedea perpendicular pe linia orizontului, căzînd în mod comic peste frunte.

— Ce să faceţi? răspunse răstit arendaşul, să vă duceţi acasă şi să vă vîriţi minţile în cap.

— Noi ne-om duce, obiectă ţăranul, dar cum rămîne cu ordinul?

— Măi Toadere, ce-i tot dai zor cu ordinul, te-ai sucit la cap?

— Ba nu, coane! E ordin scris la primărie.

— Ce fel de ordin, urlă Chivulescu ieşit din fire.

— E ordin să te scoatem, coane, afară din sat.

— Ai citit tu?

— Ba eu nu, că nu ştiu carte, a citit fecioru-meu Niţă.

— Ce-ai citit, mă? zbieră Chivulescu la tînărul ţăran, cu uitătura smerită şi blîndă.

— Să scoatem pe arendaşi din sate, răspunse acela cu respect şi convingere.

Într-adevăr nu era aşa, cu toate că Niţă nu avea nici un gînd de fraudă. Astfel înţelesese toată lumea, dintr-un instinct al justiţiei, că arendaşii trebuiesc înlăturaţi, deşi hîrtia de la primărie nu era decît o

vestire din partea guvernului demisionat că va lua măsuri împotriva abuzurilor arendașilor.

Domnișoara Valentina, care aștepta încă afară lîngă lucrurile pe care vizitiul le depusese alături, pentru că nimeni din casă, de frică, nu prinsese de veste sosirea ei, contemplă pe Niță cu o secretă surprindere. Era un băiat de vreo 17—18 ani, frumos ca Narcis, cu toate că fața prelungă și plină îi era îngroșată de asprimea vîntului. Buzele prea cărnoase și crăpate, un puf de peri semănați pe obrajii puțin pistruiați atenuau grația anatomică, dîndu-i o înfățișare rustică. Băiatul purta un fel de surtuc de șiac, croit la țară, după o interpretare rurală a hainei orășenești, iar pantalonii din aceeași materie erau vîriți în niște mari carîmbi de pîslă, legați prin betelii de opinci. Față de hibriditatea obișnuită a învesmîntării țăranilor, Niță avea un fason. Domnișoara Valentina, sosită de la Paris, întrezări în el un țăran de pastorală, nu fără un sentiment de aprehensiune. Niță i se păru inverosimil de sever, un soi de « chouan ». În vreme ce se desfășura acest dialog, care dealtfel dură foarte puțin, fiind debitat în ritm precipitat, privirile domnișoarei fură atrase de o păsărică verde și grasă, ca un canar obez și cu cioc gros, care fura pe cerdac niște semințe de cînepă risipite din întîmplare. Cînd Valentina întoarse mîna demonstrativ, pasărea, deși la distanță mare, fugi.

— E florințel, explică Niță, care urmărise gestul domnișoarei, apoi sînt destui pe aici.

— Ce frumoasă păsărică! admiră patetic Valentina, ridicînd privirea spre Niță, ai cărui ochi negri i se părură de o adîncime turburătoare.

Nu putu spune mai mult căci arendașul, curmînd repede discuția cu Toader, o îndemnă spre intrare, în timp ce d-na Natalia Costandachi-Popîrleni ieși afară teatral cu brațele deschise:

— Valentina!

Un glas bărbătesc de bariton făcu un ecou variant, strigînd franțuzește: *Valantin!* În bărbatul cu mare barbă albă, despicată în două, domnișoara recunoscu pe tată-său, d. Artur Costandachi-Popîrleni. Cînd acesta o sărută pe amîndoi obrajii, ea se simți parcă înțepată de o mătură stufoasă.

II

Manifestațiile de efuziune nu durară mult și Valentina, cu toate că ignorantă cu desăvîrșire în chestiuni de politică și administrație agrară, își dădu seama că a picat într-un moment agitat. Trăise de șase ani numai în pensionat la Paris, plecată la o vîrstă foarte fragedă, și aproape n-avea nici o idee despre țara ei și despre viața diurnă a familiei sale. În Franța, profesorii îi vorbeau prea puțin despre România, dînd a înțelege că este o simplă expresie geografică, cu o populație sălbatecă, sub stăpînire turcească. Cunoștințele lor de istorie și geografie erau foarte slabe în direcția aceasta și domnișoara Valentina nu simțise nevoia de a le controla. Știa doar atît că tată-său e de familie mare, moșier de la care primea regulat corespondență în franțuzește și banii necesari. Se simțea, prin educație, legată de familie, nu de o țară, mai ales că făcea din cînd în cînd vizite unor rude stabilite la Paris, care se interesau de ea. D.Artur Costandachi își chemase fata prematur, fiindcă era hotărît s-o mărite cu un ofițer de bune condiții sociale și materiale, rudă foarte îndepărtată, și care în intimitate era denumit pur și simplu Coca. Locotenentul Coca se și afla în conac în momentul sosirii domnișoarei Valentina și izbindu-și cu exactitate tocurile împintenate, sărutase afectat unghiile de la amîndouă mîinile prezumtivei logodnice. Motivele lui Costandachi de a-și mărita fata erau de natură economică. Obișnuit cu opulența, se simțea scăpătat, fiindcă rămăsese numai cu moșia Popîrleni. Aceasta era, nu-i vorbă, așa de mare încît țăranii ziceau că mergînd două poștii cu căruța, dai tot de boier. Veniturile ei, din arendă, nu ajungeau boierului, care pierduse bani în alte afaceri. Avea neliniște în privința solidității averii funciare, se gîndea să vîndă moșia și să-și pună fondul în alte valori, în așteptarea unui post decora-

tiv și bine plătit, pe care îl nădăjduia mulțumită întinselor sale relații de rudenie. Era afin cu mai toate familiile de vază și în orice guvern întîlnea miniștri cu care se găsea în raporturi de intimitate. De cîțiva ani ducea o existență calculată și avară la conacul moșiei, pe care o arendase lui Chivulescu, folosindu-se de locuință și de alimentele puse, prin convenție, la dispoziție de arendaș, necheltuind nimic și capitalizînd. Prin căsătoria fetei, a cărei zestre o rezervase, socotea să dezlege definitiv problema finanțelor sale. Deodată, spre primăvară, începuse răzmerița și d. Costandachi simți o enervare lăuntrică, proporțională cu aspirațiile sale materiale.

Așadar domnișoara Valentina nimerise în plin consiliu de război. Acesta se reconstitui dealtfel aproape imediat, în jurul lungii mese din sala comună, un fel de atriu, servind de sufragerie, sală de studiu și de reuniune. Era o odaie vastă, văruită, cu două sobe de zid albe, foarte sumar mobilată cu lucruri de adunătură. Moșierul își ținea mobilierul fin în casa de la oraș. În odaie erau strînse multe persoane de ambe sexe, rude și moșieri de prin împrejurimi, care venise să se consulte cu Costandachi.

— Trebuie neapărat să se ia măsuri împotriva țăranilor pînă nu pierim, zise unul dintre cei de față.

— Neapărat! întări o doamnă cu mîna în dreptul inimii ca spre a sugera o primejdie iminentă.

— Țăranii, țăranii! spuse recitativ o altă cocoană care-și făcea vînt cu un jurnal, deoarece, într-adevăr, în odaie era o căldură înăbușitoare și un fum gros de țigară. Nu poți să ai încredere în țărani.

— Dar ce vor? întrebă cu completă ignorare a chestiunii Valentina.

— Dracu știe ce vor, continuă doamna cu evantaliu de jurnal, cu un glas îngroșat. Vor pămînt. Le-a virît în cap ăștia...

Cu mîna în direcția București, doamna înțelegea prin « ăștia » orice guvern neconservator, celelalte partide reprezentînd pentru ea o scandaloasă extremă stîngă. Cu toate că guvernul liberal arăta intenția de a reprima brutal răscoalele, doamna și cei de mentalitatea ei se temeau de ipoteza unor reforme agrare. Costandachi era conservator, nu mai puțin în relații și cu liberalii. Opinia lui politică era că problema înăbușirii mișcării primează asupra oricăror altor considerente și că o expropriere nu era posibilă fără o însemnată despăgubire. Susținea vînzarea liberă.

— Telegrama, Artur, fă telegrama că pleacă Rafailă, îndemnă madam Costandachi.

Artur Costandachi se așeză în capul mesei, în fața unei foi de hîrtie, iar ceilalți se strînseră în jurul lui. Atunci Valentina observă că tată-său avea barba albă și stufoasă ca și înroșită în apropierea buzelor din cauza havanelor pe care le fuma necontenit. Era un om sclivisit chiar și în neglijență, manierat, cam bombastic la vorbă, autoritar, în gest, dar în fond lesne intimidabil.

— Va să zică, spuse el, luînd atitudine caligrafică și recitînd rar pe măsura scrisului, telegrafiem astfel:

« À son Excellence, Le Président du Conseil des Ministres. Si l'on ne prend pas d'urgence des mesures de la dernière énérgie, nous sommes irrémédiablement perdus. Partout règne un état d'insécurité intolérable. Les paysans sèmment l'épouvente. Malheureusement les soldats continuent à ne pas tirer... »

— Fără ordin de a trage, comentă Coca, nu garantez nimic.

III

Contrar aparențelor imediate, arendașul Chivulescu nu era un om comun. Casa lui era plină de cărți, urmase puțin facultatea de medicină și apoi dreptul, era inteligent și cu vederi largi. Superioritatea sa intelectuală se zărea în fundul tăios al ochilor. Fraza lui brutală și plastică revela complicația sufletească și imaginația, în contrast cu limbajul distins plat și franțuzit al moșierului. Fața cu tăieturi granitice era lipsită de flexibilitate mușchiulară.

Expresia sentimentelor se făcea prin gesturi de poruncă ale întregii staturi solide. Chivulescu era băiat de oameni săraci, se trudise mult în tinereţe ca să meargă în şcoli, ratase o mulţime de meserii, şi, în fine, găsind credit, se fixase în arendăşit. După ce-şi scosese datoria, căută să-şi agonisească un capital, spre a-şi cumpăra moşie personală sau a începe altceva pe cont propriu. În setea de a se elibera şi a-şi face o situaţie, era implacabil. Vîrîse banii sudorilor sale în moşia lui Costandachi şi voia să-i scoată cu orice preţ. Răscoala îl necăjea mai mult decît pe moşier, fiindcă acela spera despăgubire, în vreme ce el, nu. De aceea de cîteva zile Chivulescu umbla întunecat. Ţăranii ceruseră să le dea fălci de pămînt cu chirie, cu 25 lei falcea, iar el voia cel puţin 40, pentru că Costandachi însuşi îi lua 25 lei şi avea pretenţia la contractul următor să-i sporească arenda. Înţelegea să-şi scoată banii şi să cîştige şi ar fi cerut încă şi mai mult, dacă nu s-ar fi temut ca ţăranii să nu se ducă în altă parte, cum şi făcuseră unii, preferînd depărtările unor condiţii imposibile la faţa locului. De aceea cînd biroul lui, plin cu dulapuri de cărţi, se goli de opincile ţăranilor care lăsaseră pe covor bucăţi de zăpadă şi de noroi, se căi de a le fi vorbit prea neconciliant. Ar fi putut să mai lase o portiţă pentru tocmeli, să încerce a convinge pe moşier să scadă el însuşi din arendă, în interesul comun. Multe zile însă după tîrguiala cu ţăranii nu se mai auzi nimic. Oamenii treceau tăcuţi prin faţa lui, scoteau căciula, nu spuneau totuşi nimic. Ai fi zis că toată lumea a renunţat să mai lucreze pămîntul şi că nu mai voieşte nimeni tocmeală.

— Ce faceţi voi, mă, ispiti Chivulescu pe unul, vine primăvara, voi nu lucraţi?

— Ba noi am lucra, dar n-avem pămînt.

— Pămînt este, dacă e omenie şi încredere, veniţi la tocmeli.

— Nu ne mai tocmim, cocoane, de ce să ne mai tocmim? Pămîntul, ca şi aerul şi apa, e al lui Dumnezeu. O fi dreptate în lumea asta. Aud că Stăpînirea a dat un ordin.

— Ce ordin?

— Eu nu ştiu. Dar e un ordin de la Stăpînire.

Şi ţăranul porni încet mai departe. Lui Chivulescu treaba asta i se păru suspectă şi prin sufletul lui energic trecu un mic fior. Apatia ţăranilor nu-i plăcea, şi el însuşi, urmaş de ţărani, ştia că atunci cînd o hotărîre mare i se punea în suflet, ea se manifesta printr-o calmă indiferenţă.

Deci stărui să caute pe oameni şi cu acest prilej dăduse ochii cu Toader şi cu Niţă, de la care aflase că este « ordin să fie scoşi arendaşii din sat». După ce petrecu pe domnişoara Valentina în conacul boieresc, află de la un argat un lucru care-l făcu să încalece în grabă şi să alerge în goană, dînd pinteni calului, spre ogoare. Acolo observă nişte muşuroaie puse ca semne de despărţire şi înţelese că ţăranii împărţiseră fără nici o învoială pămîntul între ei, socotind că vor avea blagoslovire de la guvern să-l lucreze. Speriat, Chivulescu întoarse calul şi o luă în galop spre conac. Începuse o mică ploaie amestecată cu fulgi de zăpadă care-i udase scurteica. El nu o vedea. Prin cap îi trecură tot soiul de socoteli, să exploateze pămîntul singur angajînd oameni, puţini şi harnici, să taie o parte din imaş şi să-l are. În fine dădu buzna la moşier, neţinînd seamă de asistenţă. Dealtminteri Costandachi, un adevărat feudal, simţea o plăcere deosebită de a trata toate daraverile moşiei sprijinit pe o curte nobiliară.

— Domnule Costandachi, intră arendaşul de-a dreptul în chestiune, scoţîndu-şi scurteica jilavă, treaba stă prost. Ţăranii şi-au împărţit pămîntul, însemnîndu-l cu muşuroaie.

Moşierul păli puţin şi-şi netezi vasta barbă bizantină.

— Ce vrea să zică asta, că şi l-au împărţit?

Unul din musafiri lămuri:

— L-au împărţit să-l lucreze peste capul arendaşului, fără a-i plăti.

Costandachi se însenină puţin şi observă amabil că lucrul era tare regretabil, dînd a înţelege că disgraţia era a lui Chivulescu. Acesta însă simţi rezerva mentală a moşierului.

— Țăranii au împărțit pămîntul moșierului, nu al arendașului. Doar nimeni n-are să-și închipuie că arendașul va mai plăti arendă, dacă nu e în posesia pămîntului.

Deși moșierul primise anticipat arenda pe un an, întui delicatețea situației și căuta o soluție:

— Trebuie neapărat să găsești, *mon cher*, un mod să te împaci cu țăranii, să te învoiești cu ei.

— Nu pot să mă învoiesc cu ei, dacă nu le scad la rîndu-mi chiria pămîntului.

Costandachi trase un fum de havană, ca să-și dozeze răspunsul, apoi zise gentil, insinuant, aproape în surdină:

— Scade-le!

Chivulescu se supără și se lăsă în voia unei mișcări de impacientă.

— Cum să scad, domnule Costandachi, dacă ei îmi dau atît cît îmi ceri și dumneata și încă mai puțin? Ca să le reduc eu, trebuie să-mi reduci și dumneata. Eu am vîrît bani aici, eu îmi pierd capitalul meu, mijlocul meu de existență.

De cîte ori Costandachi era luat prea repede, fie din timiditate, fie dintr-o abilitate înnăscută, para lovitura printr-un calm îngeresc:

— Dar bine, *mon cher*, știi perfect că am greutățile mele, obligații sociale, un buget stabilit. Nu pot să renunț la o centimă. Pămîntul este unicul meu mijloc de trai, neam de neamul meu a viețuit la țară, din sudorile muncii cîmpului (moșierul își trecu mîna peste frunte, ca un rural virgilian întors de la arătură), boierii au fost totdeauna laolaltă cu țăranii, mulți din ei se trag din răzăși.

Văzînd că moșierul încearcă a bate cîmpii tactic, Chivulescu îl preaviză:

— Ei bine, țăranii au să-ți ia pămîntul.

— O, exclamă Costandachi în isonul unui O! colectiv scos de toți cei din odaie, afară de Valentina, pentru care spectacolul constituia o mare surprindere. *Pas possible!* Țăranii mei să-mi ia pămîntul? Eu sînt din neam de țărani, domnule! Cîrstea Costandachi, din veacul al 16-lea, din care mă trag, era răzăș. Nepotul lui, prin vitejie, a devenit căpitan

de curteni și s-a însurat cu comisoaia Mărcuța Arhip, din care descindem toți. Uite să-ți arăt. Am hrisoave de la 1501. Și Costandachi dădu să se repeadă spre un dulap cu sertare în care avea documente și un stufos arbore genealogic, lipit pe pînză, pe care-l studia în orele sale libere. Arendașul nu-și putu reține un zîmbet ironic.

— Domnule Costandachi, acum se petrec lucruri grave, lucruri de care depinde existența noastră, nu ne arde de genealogii. Răzeș ori nerăzeș, dumneata ești acum pentru țărani boier cu moșie, precum eu sînt arendaș.

Costandachi păru pătruns de justețea argumentului și renunță a mai produce documentele.

— Atunci ce-i de făcut?

— Ce-am spus eu.

Moșierul făcu din mînă un gest, înlăturînd ipoteza ca absurdă. Medita, pieptănîndu-și barba cu degetele, o manieră de a scăpa de discutarea soluției arendașului, cînd se auziră strigăte afară. Cei de față se examinară reciproc din ochi, plini de anxietate. O slugă bătrînă veni să spună că s-au adunat țăranii în fața conacului și vor să vorbească cu boierul.

— Cu mine? se miră Costandachi, ca și străin de chestiune. Ce vor? Poate cu domnul arendaș! Vezi, domnule Chivulescu, mă rog, ce voiesc; dumneata ești mai îndemînatec cu ei.

Chivulescu ieși cu oarecare nădejde și fără temeri, fiindcă, simțindu-și fibra rurală, avea sentimentul că poate oricînd stăpîni sufletul popular. Noua burzuluială i-ar fi dat prilejul să se ciorovăiască cu oamenii, să le prindă gîndurile, și unde e tocmeală, e și speranță de învoială. Mai multă teamă îi inspira liniștea. Întrebîndu-i pe țărani dacă au venit să se chibzuiască cu el pentru chiria pămîntului și pentru munci, ei ziseră că nu au ce vorbi cu el, arendașul, că pe boier vor să-l vază.

— Pentru ce? se informă curios Chivulescu.

— Avem noi o vorbă! răspunse Toader, care și de data aceasta era în fruntea oamenilor, însoțit ca de obicei de chipeșul și cuviinciosul său fecior Niță.

— Bine măi, nu puteți da năvală cu toți, să vină unul, doi, în numele vostru.

— Așa, așa, răsunară glasuri anonime.

Arendașul chibzui în așa chip ca să intre Toader, fiu-său Niță și încă un bătrîn din sat, cunoscut ca om cuminte, și-i bagă în casă. Costandachi primi delegația ca un adevărat om de lume. Avea astfel de gesturi naiv aristocratice față de țărani a căror viață n-o cunoștea deloc. Răspundea la salut, descoperindu-și capul, oferea țigări. Văzînd deci pe Toader și pe ceilalți, îi invită cu mare ceremonie să înainteze, le făcu semn să șadă, mai mult, trase el însuși scaunele. Comisiunea declină invitația. Costandachi, aferat, insistă:

— Luați loc, vă rog, luați loc. Spuneți ce vă aduce, eu pot să vă înțeleg, sînt urmaș de țărani.

Ascendența rurală a lui Costandachi nu obținu nici un efect vizibil pe fețele impenetrabile ale țăranilor. Aceștia, după multă codeală, se așezară pe scaune, cu căciulile în mînă. Dar din cauza acestei poziții neobișnuite față de boieri nu putură să scoată o vorbă, cu toate îndemnurile celor de față. După lungi clipe de tăcere și stînjenire, Toader, urmat mașinal de ceilalți doi, se ridică în picioare și abia atunci, dînd la o parte scaunul și simțindu-se stăpîn pe sine, zise următoarele:

— Boierule, noi vrem pămînt!

— Ce vreți? întrebă din nou Costandachi ca și cînd n-ar fi auzit bine.

Atunci tînărul Niță recită cu glas suav, cu o sclipire blîndă și profundă a ochilor, așa cum ar fi rostit o urare de Anul-nou:

— Noi vrem pămînt!

O tăcere mormîntală stăpîni odaia cîtăva vreme, încît se auzi limpede cum un buștean carbonizat se mistuie și se prăbușește în sobă. Apoi, deodată, toți moșierii și moșierescle din preajma lui Costandachi izbucniră, sub imperiul fricii și al indignării:

— Ce pămînt, omule? Cine să vă dea pămînt?

Toader le vorbi cu persuasiune, ca spre a-i convinge de un adevăr curent:

— E ordin de la Stăpînire, coane, să se împartă pămîntul la țărani.

— Să vă dea Stăpînirea pămînt dacă are, noi avem pămîntul nostru din moși-strămoși, răsuflă cocoana cu evantaliu improvizat.

— O să fie, cocoană, cum o vrea Stăpînirea, mai adăugă Toader decis și apăsat.

Costandachi se găsea la sfîrșitul resurselor sale diplomatice și se gîndea dacă nu e cazul de a oferi cîte o țigară de foi celor trei țărani, cu toate că gestul îi apăru ca dăunător pentru economia sa. Chivulescu îl scoase din impas.

— Măi Toadere, zise el, dacă e adevărat că Stăpînirea a hotărît să vă dea pămînt, de la ea ori de la boier, atunci să așteptăm să vină oamenii guvernului să facă împărțeala.

— Păi, ce să mai vină guvernul, împărțim noi cu dreptate ce-am muncit cu palmele noastre toată viața.

— Asta nu se poate pînă nu vine hîrtie de la primărie. Mergeți acasă și așteptați.

După oarecare ezitare, Toader și tovarășii săi ieșiră, iar după cîteva schimburi de cuvinte în curte, oamenii toți plecară pe la casele lor. Boierii, care toți priveau încordat, ascunși pe după perdele, respirară ușurați și se întoarseră iarăși la consiliul din jurul mesei.

— Neapărat să pornească telegrama la primul-ministru, hotărî Costandachi.

Însă Coca fu de altă părere. El demonstră că din moment ce guvernul luase măsuri militare pe divizii, și el însuși primise comanda unui mic detașament de infanterie, nu slujea la nimic de a apela direct la guvern, căci conținutul telegramei ar fi fost retransmis cu întîrziere către comandantul de divizie. Așadar acestuia trebuia să i se ceară de urgență întărirea detașamentului prin elemente de cavalerie, cu care să se constituie, conform planului general, coloane mobile pentru risipirea țăranilor răzvrătiți. Pe general, Coca îl cunoștea bine, îi era rudă. Un curier înarmat trebuia să pornească imediat cu scrisoarea la sediul diviziei. Locotenentul

Coca se așează la masă pe locul lui Costandachi și redactă acest raport:

« Cu onoare vă rog a dispoza de urgență a se întări cu elemente de cavalerie detașamentul meu din Popîrleni și împrejurimi, compus numai din cincizeci de oameni. Rebelii au devenit periculoși și amenință conacele cu devastarea. Orice întîrziere ar fi fatală! »

Scrisoarea fu îndată încredințată unui soldat care porni călare la oraș. Tropotul calului răsună cîteva secunde afară, ascultat cu smerenie de toți cei din casă. Întunecîndu-se, fură aprinse lămpile. În chip de recapitulare a evenimentelor zilei, d-na Natalia Costandachi-Popîrleni exclamă:

— Biata Valentina, în ce hal ne găsește!

IV

De fapt Valentina era obosită și contrariată. Ceea ce vedea nega brutal imaginea pe care și-o făcuse despre situația familiei sale. Nu fusese la moșie decît în fragedă copilărie și pentru scurte popasuri, căci pe atunci Costandachi nu locuia la țară. Își aducea aminte vag de o herghelie de cai, de o învălmășeală de oi ce împiedica înaintarea trăsurii, de un morman de mere vărsat pe dușumeaua uneia din odăile goale și care se rostogoleau printre picioarele ei mici. Nici nu știa bine ce reprezenta locul unde fusese, astfel că noțiunea de moșie cu conac și-o construise cu imaginația, pe urmă, la oraș. Dar tabloul consolidat și-l făcuse la Paris, prin analogie și cu concursul întrebărilor insistente ale colegelor franceze:

— Aveți, presupunea una, multe slugi, lachei, valeți!

— Desigur, consimțea Valentina apriori, deducînd asta din chiar ideea de moșie.

— Și aveți cai mulți, trăsuri, clini de vînătoare?

Neaducîndu-și aminte perfect de asemenea amănunte, Valentina aproba numai din cap.

— Oh! și-mi închipui, continuau colegele invidioase ancheta, transportînd totul la modul francez, îmi închipui că este la moșia voastră un castel superb din evul-mediu, cu pont-levis, cu turnuri, cu mașiculiuri, cu scări mari pe laturile cărora sînt armuri medievale, arme, halebarde.

— Da, da! admitea mai moale Valentina, care nu văzuse un astfel de castel, bănuind totuși că el trebuie să existe.

— Și-apoi, într-o sală cu șemineu uriaș de marmură și cu grinzi de stejar, sala cavalerilor familiei tale, pereții sînt plini de portrete ale strămoșilor. Trebuie să fie frumos! Cine este întemeietorul familiei voastre? A luat parte la cruciade?

Colegele, care erau de fapt niște simple burgheze, hrănite cu fantezii aristocratice, nu se îndoiau că aci în Orient au rămas în floare toate aspectele unui regim căzut la faza muzeală în Occident. Valentina nu văzuse portrete medievale acasă la ea, afară de o pictură foarte stîngace executată la Viena, prin 1825, a unei străbunici cu zulufi, și de fotografii din epoca unionistă. Își închipuia cu toate astea că la moșia Popîrleni va fi existînd așa ceva. Dealtfel cînd Artur Costandachi începuse a-și desfășura retoric arborele genealogic vorbind de Cîrstea Costandachi și de comisoaia Mărcuța Arhip, Valentina căutase instinctiv portretele pe pereți. Lipsa lor o mira. Atunci, făcînd repede un sumar al impresiilor, remarcă, jignită în amorul propriu, că nu-i ieșise la scară nici un majordom, că tată-său n-avea nici lachei, nici valeți « de pied », nici măcar feciori stilați, că pe coridoarele goale nu se găsea nici o armură, nici o piesă perimată de artilerie, că mobilele erau niște mizerabile obiecte de tîrg, ce nu se puteau însuma nici unui stil istoric. Tot personalul casnic se reducea la două femei învelite în broboade pînă peste gură și la vreo doi oameni prin curte. Valentina se cutremură la ipoteza, din fericire imposibilă, ca prietenele sale de la Paris s-o calce deodată la « castelul » său. Se întrebă chiar dacă tată-său nu e mult mai sărac decît își închipuise, deși din discuțiile la care asistase nu reieșea asta. Un contrast

bătător la ochi uimi pe Valentina. În acea odaie ca de han, fără tablouri de maeștri olandezi, cu pereți văruiți și sobe de zid, se învîrtea o lume îmbrăcată nu se poate mai « chic ». Tată-său însuși, cu barba lui despicată și afumată, cu havana în gură, cu gesturile lui distinse, părea un parizian desăvîrșit. Cocoanele erau toate îmbrăcate după modă, avînd corsaje cu mîneci bufante și rochii cloș de cea mai studiată tăietură. Una care ședea de mult, notificînd că pleacă imediat, ținea încă pălăria mică pe vîrful capului, scoțîndu-și și punîndu-și nervos o rețea de voal cu bobițe, care-i puncta obrazul de porțelan. Unul dintre musafirii bătrîni purta ghetre. Din toate acestea Valentina deduse că familia ei este dintre cele mai distinse, dar că împrejurări neobișnuite o silesc să renunțe la orice fast. Afacerea cu țăranii o întări în această interpretare. Dealtfel ideea că nu se afla la « castelul » propriu-zis și că ar fi existat altul îi trecu prin cap.

Acum ședea pe canapea într-o odaie mai mică, în care se afla și un mare garderob cu cutii de pălării deasupra, și se odihnea lungită. Locotenentul Coca ceruse învoirea de a fi admis lîngă ea și cu scaunul tras aproape căuta să familiarizeze pe Valentina cu fizionomia sa. Trebuie de la început spus că locotenentul Coca se remarca printr-o tunică strînsă așa de tare pe talie, încît îi dădea profil de viespe. Ipoteza că ofițerul purta corset se poate susține cu probabilitate. Coca era spilcuit în toată ființa sa, parfumat discret, poleit deasupra buzei de sus de o mustață blondă. Toate gesturile sale erau corecte, vorbirea puțin șișîitoare și dulceagă, și cînd rostea, înainta bustul înspre ascultător în chip de confidență. Ochii săi nu se opreau la nimic din jur, nepărînd șocați de nimic. Dacă cizmele sale erau bine lustruite și uniforma în regulă, Coca nu semnala gîndacul mergînd pe perete. Era în mare ținută în salon ca și în grajd, indiferent de tot ce nu ținea de resortul carierei sale. General, colonel, ordonanță, garnizoană, acestea erau noțiunile curente ale lui Coca pe care le mînuia cu cea mai mare dexteritate. Ideile generale făceau eclipsă în creierul

lui. Coca poseda marea artă de a se sustrage elegant oricărei complicații. Știa de pildă să fie prezent fără a scoate un cuvînt, prin simple deplasări protocolare. Astfel într-un salon cu multe grupuri se oprea pe rînd în fața fiecăruia, bătea ușor din pinteni, saluta cu mîna la frunte, făcea o reverență mai mult sau mai puțin parabolică, după împrejurări, zîmbea repetat în semn că participă cu cel mai mare interes la consfătuirea grupului, lua act cu afectare de tot ce i se spunea, apoi, repetînd reverențele, pleca la alt grup, reînnoind cu variante manevra. Cu cercul superiorilor păstra o ținută decentă între respect și distincție personală, evitînd a rămîne mult, spre a nu indispune prin familiaritate. Astfel Coca plăcea tuturor. Nu era inculț, dar nici cu vreun interes deosebit pentru viața intelectuală și primise o educație perfectă. N-avea însă personalitate de om. Își alesese cariera de ofițer ca singura compatibilă cu calitatea familiei sale și se realiza în societate ca « ofițer », așa cum Costandachi înfăptuia figura « moșierului ». În mediu militar, Coca avea imperceptibilele lui nuanțe, și un sublocotenent cu nume sonor se bucura din partea lui de anume atenții pe care nu le acorda colonelului de origine burgheză, față de care păstra o corectă și, în intimitatea lui, ironică ținută de serviciu. În rezumat, lui Coca nu i se părea decent pentru un om de lume ca el să se aprindă în discuții, să aibă păreri personale, să contrazică, să insiste. Relațiile le reducea la anume gesturi inefabile, cu care avea reușite depline.

De aceea, după ce obținuse admiterea sa alături de domnișoara Valentina, se mulțumise să se aplece înspre canapea și să scoată o exclamație cu sensuri infinite:

— În fine, domnișoară Valentina!

Asta putea să însemne multe lucruri. De pildă: « În fine, domnișoară Valentina, ai sosit! » Sau: « În fine, domnișoară Valentina, vezi cu ochii dumitale ce se întîmplă aici ». Sau: « În fine, domnișoară Valentina, te am aici, în apropierea mea ». Domnișoara Valentina, care nu ignora că era destinată a

deveni soția lui Coca și care poseda suficientă educație mondenă ca să înțeleagă sensul preliminar al acestei întrevederi, preferă să sublinieze ultimul sens posibil al exclamației și întinse ușor mîna dreaptă pe care Coca o sărută iarăși foarte delicat pe vîrful unghiilor, ceea ce putea să însemne în stilul său: « Nu îndrăznesc nici să ating cu buzele mîna ta », sau totdeodată: « Să nu ne obligăm printr-un exces de gesturi ».

— Nu înțeleg de ce tata trăiește așa de incomod aici, fără slugi, fără lux! încercă Valentina să pipăie realitățile.

— Ei, domnișoară Valentina, zise Coca, direct interesat în astfel de calcule economice, la ce bun a risipi banii la moșie. Pămîntul e un singur mijloc de venit, capitalul trebuie pus în altă parte. Mai ales în aceste vremuri!

— Dar ce se întîmplă?

— Se întîmplă că țăranii vor pămînt!

Valentina nu pricepu deloc această afirmare. Dacă țăranii vor pămînt, să li se dea, observă ea. Coca o lămuri că ei cereau pămîntul lui Costandachi. Aci Valentina dovedi o lipsă de penetrație caracteristică întregei sale familii.

— Dar pămîntul e al nostru!

Zicînd « al nostru », apăsă asupra posesivului cu o însuflețire plină de candoare. Coca nu găsi, potrivit firii sale, că e oportun să intre în discuții sociologice cu Valentina și se mărgini a face un gest din umeri, cu înțelesul: Nici eu nu pricep această absurditate! Ceea ce era dealtfel și adevărat, pentru că Coca, fiind și el din familie de moșieri și urmărind o zestre cu moșie, nu gusta deloc teoria exproprierii expropriatorilor.

— Nu este oare primejdios a sta aci? sugeră domnișoara Valentina.

Coca concentră complexitatea ideii printr-o propoziție care afirma și nega totdeodată:

— Nu mai este acum, cu măsurile ce le vom lua!

— Oamenii ăștia mă sperie, se căină deodată Valentina, au o uitătură așa de fioroasă. De ce sînt atît de rău îmbrăcați?

Coca făcu cu mîna dreaptă niște volute în aer, zîmbind echivoc, avînd aerul a spune: pentru atîtea și atîtea motive pe care le bănuiești. Se feri totuși să citeze vreunul.

— Mi-e frică, mărturisi Valentina.

— N-ai pentru ce, poți fi liniștită.

— Unii din ei arată a fi oameni buni. Cine e băiatul acela care a strigat: Noi vrem pămînt! E chiar drăguț.

Lui Coca elogiile aduse unui bărbat de o asemenea extracție nu-i fură pe plac și căută să curme o dezvoltare iritantă a impresiilor.

— Ești obosită, domnișoară Valentina, te las să te odihnești. Nu te părăsi în voia primelor senzații. Mîine vom petrece.

Și izbindu-și tocurile cizmelor, făcu o reverență, salută ca și cînd ar fi avut chipiu și se retrase cu ceremonie.

Peste noapte Valentina avu un vis foarte agitat. Visă că în fața pensionului său din Paris se oprise un landou cu blazon, tras de două șiruri de cai. Pe unul din caii din față ședea călare Nea Rafailă cu tricorn pe cap și cu livrea, mînuind biciul pe deasupra capului și amenințînd animalele într-un jargon mixt franco-român: « Hua! boalele dracului! *Sales bêtes!* » În spate ședeau cu mîinile încrucișate la piept, doi lachei, avînd țilindre cu pampon. Landoul alerga prin parcuri imense, trecînd aci prin păduri înalte, aci pe marginea unor lacuri geometrice din mijlocul cărora țîșneau numeroase jocuri de apă. Cîrduri de cerbi alergau pe pajiști. Din loc în loc, ieșeau înainte de o parte și de alta șiruri de valeți în livrea, care, aplecîndu-se cu respect, salutau trecerea domnișoarei Valentina. De la un timp se apropie o întreagă trupă de călăreți, o adevărată gardă în mare ținută de ofițeri cu peruci, din secolul al XVIII-lea, care constituiră un preambul și o ariergardă procesiunii. Convoiul ajunse în fața unui castel teribil, din blocuri de piatră, foarte asemănător cu Bastilia, așa cum Valentina o văzuse prin manuale. Landoul trecu peste un podeț și apoi pe un peron. Un număr mare de lachei ieșiră

cu făclii înainte, unul din ei deschise portiera și trase scara, alți doi susținură de subsuori pe domnișoara Valentina și o îndreptară spre intrarea somptuoasă pe treptele căreia Costandachi cu barba lui albă și într-o uniformă foarte brodată, ca a ambasadorilor, o întîmpină deschizîndu-i brațele și sărutîndu-i apoi vîrful unghiilor, repetînd gestul pentru fiecare unghie în parte. Apoi o luară în sus pe o scară monumentală, cu multe secțiuni, ale căror laturi erau pline de statui. Șiruri de lachei îi flancau de o parte și de alta, urcînd în același timp. Suișul părea interminabil. În cele din urmă sosiră în fața unei mari uși cu două batante. Un majordom bătu cu bastonul său și ușile se dădură la o parte. Alte uși cu alți majordomi veniră la rînd pînă ce sosiră într-un imens salon iluminat feeric de candelabre și plin de portrete în ulei pe pereți. Toate acestea se petreceau cu o mare viteză. Apoi luminile se stinseră și totul căzu în beznă. Valentina visă că doarme, apoi visă că se deșteaptă în odaia ei și că atrasă de lumini mișcătoare și de niște zgomote surde se ducea la fereastră să vadă ce se petrece jos. De la fereastra îngustă de piatră a odăii zărea jos la poalele castelului o sumedenie de oameni în mîini cu facle, cu topoare, cu bice, cu sulițe, pe cap cu bonete frigiene ori cu căciuli de oaie. Oamenii alergau spre poarta fortăreței, aci în gloată, aci în plutoane mici, dar cu o îndărătnicie nemaipomenită. În curînd topoarele lor izbeau violent în porțile de stejar, care se prăbușeau la pămînt. În fruntea gloatei se zăreau doi oameni, între care unul foarte tînăr și de o remarcabilă frumusețe. Domnișoara Valentina, care transpunea în vis noțiunile sale de revoluție franceză, privi mai atent spre rebelul cel tînăr și recunoscu în el pe Niță. Ochii lui Niță erau negri și strălucitori și aveau ondulația unor lacuri de cerneluri.

— Ce vreți? strigă de sus domnișoara Valentina.

Nimeni însă nu dădea atenție glasului ei îndepărtat. Ușa odăii se deschise repede și în pragul ei apăru Niță, cuviincios, cu aceeași hotărîtă liniște și cu privirile lui întunecate. Pe urmă visul se stinse

de tot și domnișoara Valentina căzu într-un somn cu totul fiziologic.

V

A doua zi, intrînd în odaia comună, dădu de un consiliu mai puțin animat, însă mai sever. Pe o parte a mesei lungi era întinsă o hartă asupra căreia ședea aplecat Coca. Cu un creion colorat, el făcea semne strategice pe ea, urmărit de la o distanță convenabilă de doi gradați, cărora le dădea instrucțiuni. Chivulescu, arendașul, se înclina și el de partea cealaltă a mesei asupra hărții și indica topografia locurilor cu degetul. Costandachi, cu nelipsita lui havană, sta foarte atent, întrerupînd din cînd în cînd consultarea unui mare album de timbre. Avea o lupă ca de ceasornicar pe care și-o înfigea în ochi și o pensetă cu care apuca mărcile spre a le lipi. Interesul său părea împărțit între conferința militară și album. Natalia Costandachi primi pe Valentina cu o sărutare pe frunte, sugerîndu-i prin vorbirea șoptită seriozitatea momentului. Mai se aflau în sală doi din musafirii de seara trecută, doamna cu evantai improvizat și domnul cu ghetre. Toți se strînseră în jurul mesei.

— Aci la Perișor, zise Chivulescu, au spart hambarul arendașului.

Coca făcu un cerc cu roșu în jurul localității indicate.

— La Cioara-Mică, învățătorul s-a dat de partea oamenilor și-i îndeamnă să se răscoale: « Ce stați, mă, cu mîna-n brîu, le-a spus, cînd vedeți că toți cer pămînt? »

Coca întoarse creionul pe partea cealaltă și făcu un cerc cu albastru.

— Cum îl cheamă pe învățător?

— Neacșu Ion.

Coca depuse creionul colorat, luă un toc și cu el însemnă numele instigatorului pe un tablou.

— Ai priceput? făcu el semn gradatului din imediata sa apropiere.

— Am înțeles, să trăiți!

Asta însemna că institutorul trebuia arestat și trimis imediat la oraș.

Acest fel de consultație ținu pînă ce fură epuizate localitățile mai de seamă ale zonei încredințate locotenentului Coca, și pînă ce situația fu studiată amănunțit, cu diferite culori, după gravitate. La sfîrșit locotenentul se interesă și de situația din Popîrleni.

— La noi la Popîrleni, în Andreești, în Cioara-Mare, nu s-a întîmplat încă nimic. Lumea se strînge în drum și așteaptă ceva. Aci e populație multă, mă tem.

— Trupa ce face? interogă Coca.

— Soldații risipesc pe oameni pe unde-i găsesc, răspunse celălalt gradat. Nu putem păzi tot satul cît e de lung. Se desfac ici și se adună mai încolo, intră prin case și se sfătuiesc, iar ies.

— Crîșma-i închisă?

— Închisă, dar beau la oamenii care au țuică.

— Și cîți se strîng așa laolaltă?

— Apoi cîte două sute, chiar cinci sute, și la Cioara-Mare aproape tot satul.

— Asta nu-i bun, recunoscu Coca. La prînz ne vine trupa de cavalerie și facem operații mixte. Trupa de infanterie intră prin case, desființează orice adunări, arestează pe cei suspecți. Pe aceștia îi trimitem la divizie. Grupuri mici de cavalerie străbat locurile însemnate aci și risipesc orice grupare de oameni. La nevoie șarjați.

Coca, distribuind aceste ordine fără nici o aroganță vocală și văzînd pe domnișoara Valentina, făcu o plecăciune și își izbi tocurile cizmelor. Doamna cu evantai respiră din adîncul plămînilor, satisfăcută de marile pregătiri militare.

— Cu Toader și cu Niță ce facem? Îi arestăm? întrebă gradatul.

— N-ar fi bine deocamdată, își dădu părerea Chivulescu. Toader e om iubit în sat și așezat. Prin el ne-am putea înțelege. Dacă nu-i el, cu ceilalți nu poți sta de vorbă. Sînt alții mai dîrzi, care nu se arată acum.

— Nu-i arestăm, hotărî Coca, dar să fie urmăriți pas cu pas.

— Pe Niță nu l-am găsit deloc azi, informă gradatul, zice că a plecat la pădure.

— Ce părere aveți despre acest Niță? se consultă locotenentul Coca.

— Inofensiv! răspunse Chivulescu, aproape distrat. Gîndul lui mergea departe la perspectivele de viitor, încurcăturile posibile cu Costandachi, pe care-l cunoștea avar, intrigant și cinic, sub masca de om de lume.

— Aici în sat, încheie Coca, nu faceți nici o arestare înainte de a mă informa asupra suspecților.

Gradații ieșiră. Privind de la geam, Valentina văzu pîlcuri de țărani, cîte 30, cîte 50, stînd de vorbă, ca în zi de sărbătoare. Un grup mai mare era strîns foarte aproape de conac, țintindu-l și ca și ținîndu-l sub supraveghere. Valentina chemă și pe ceilalți care observară alt fenomen, anume că departe, șiruri de țărani o luau spre drumul dinspre lanuri ca și cînd urmau să se adune acolo.

Coca examinase evenimentul ca un veritabil generalisim, păstrînd secretul meditațiilor sale.

— Uite-l pe Niță, arătă d-na Natalia Costandachi cu degetul, colo lîngă grajd.

Într-adevăr, Niță, cu mîinile strînse la piept, parcă ținînd ceva sub surtucul lui de șeiac, privea fix spre fereastră.

— Ce-o fi avînd la piept? se întrebă d-na cu evantai. Țăranii sînt în stare de orice. Te pomenești că vrea să dea foc la grajd!

Drept orice răspuns, Chivulescu ieși afară, iar ceilalți se retraseră de la fereastră. Valentina totuși rămase și constată că acum Niță ieșise mai curajos de după grajd și o privea cu oarecare insistență, apăsînd mereu cu grijă asupra surtucului. Cînd Chivulescu se ivi în curte, dispăru.

La prînz, un pîlc de cavaleriști sosi și ograda se umplu de cai. Înviorat, Costandachi propuse a se oferi soldaților cîte o cafea, apoi renunță, convins repede că nu găseau atîtea recipiente la conac, și că soldații nu obișnuiesc cafea ci vin. La noua pro-

punere, moşierul îşi puse monoclul său de filatelist şi studie filigrama unui timbru cu cea mai mare scrupulozitate. În curînd, primind instrucţii de la Coca, trupa mixtă intră în funcţiune, fiind distribuită pe localităţi. Grupe de cîte doi cavalerişti băteau toate drumurile din sat şi din împrejurimi, risipind pe oameni. Zelul mergea pînă la ridicul. Astfel un cavalerist despărţi cu calul două fete, care, ţinîndu-se de mînă, săreau, în joacă, în mijlocul şoselei. Alţii dădură buzna peste cîteva femei care se întorceau împreună de la cîmp. Se striga oamenilor de la garduri să intre în casă. Asemenea măsuri pricinuiră o mare nemulţumire şi un rezultat contrar. În loc de a se împărţi în pilcuri, oamenii începeau acum să vină spre conac şi să se adune acolo în faţa ferestrelor. Pînă în prînz se strînseră atîţia, în ciuda cavaleriştilor, puţini, fiindcă fusese diseminaţi în zonă, încît cei din conac crezură că vor fi luaţi cu asalt. Ţăranii nu făceau însă nimic rău, ci numai murmurau împotriva prigoanelor de la curte, nehotărîndu-se să protesteze, fiindcă li se părea de prisos. Ei stăruiau a crede că va veni un ordin de la guvern să se împartă pămîntul. Se apropiau de conac ca să se simtă aproape unul de altul şi să înfrunte mai cu uşurinţă manopera detaşamentului mixt. De Valentina nu se mai ocupa nimeni, cu toate că era iubită, iar Costandachi, placid din fire, îşi trăda nervozitatea prin tremurul mîinii care ţinea penseta. Privind din nou pe geam, după-amiazi, Valentina zări iarăşi pe Niţă. Dădea acum tîrcoale din ce în ce mai pe aproape, cu ochii la fereastră şi cu mîinile strînse la surtuc. Simţind vastitatea neguroasă a ochilor lui Niţă, sub imperiul visului de peste noapte, Valentina încercă o spaimă surdă. Nu era făcută să înţeleagă sufletul unui Niţă, imaginaţia ei sentimentală nu putea lucra în asemenea direcţie.

Coca redistribui în grabă forţele sale, le adună în faţa conacului, dădu ordin soldaţilor să încarce puşca, apoi făcu somaţii.

— Dar ce rău vă facem noi, boierule? protestară ţăranii. Ce aveţi cu noi?

— De ce staţi aici?

— Păi... ne sfătuim şi noi.

— Duceţi-vă pe la casele voastre.

— Ne-om duce, n-aveţi grijă, că doar n-o să dormim aici.

— Plecaţi imediat!

Chivulescu, îngrijorat de soarta lui, încercă să îndemne pe ţărani a se supune, dîndu-le a înţelege că mai era o putinţă de tocmeală. Ţăranii nu-i mai dădeau totuşi nici o importanţă. Faza învoielii cu arendaşul fusese depăşită şi oamenii aşteptau altceva. Coca dădu un ordin, un soldat mai trase o salvă de puşcă în aer şi cavaleriştii începură să îndemne caii spre forfota oamenilor. Aceştia încercară să se împotrivească, ocărîră, apoi dădură înapoi cu o voită încetineală, în cele din urmă se desfăcură în cete şi se risipiră aşa de destrămat încît cavaleriştii nu mai putură să urmărească fiece fragment în parte. Ţăranii păstrară în retragere un aer de confidenţă şi se ghici îndată că au altceva în cap. Adevărul este că, spre seară, Coca află prin subalternii săi că ţăranii au hotărît să iasă a doua sau a treia zi cu toţii la cîmp şi să pună stăpînire pe moşie, trăgînd brazde cu plugurile. Evenimentul lua aspectul unui război în formă cu front regulat şi Coca reflectă că n-are suficiente forţe. Peste tot armata trecuse la represiuni severe şi unităţile erau prevăzute chiar cu piese de artilerie.

— Situaţia e serioasă, decretă Coca, avem nevoie de mijloace eroice.

— Anume? întrebă Costandachi, alb la faţă.

— Ne trebuie un tun!

VI

Într-adevăr, tunul sosi chiar a doua zi, fiind împrumutat de la un detaşament apropiat care opera într-un sat unde fusese devastat conacul. Ca să sperie lumea, Coca dădu ordin ca piesa de artilerie să fie purtată ostentativ prin tot satul, în sunete de trîmbiţă. Însă satul era ca şi pustiu. Lumea pornise la cîmp şi veniră ştiri că se adunase pe marginea ogoarelor cu căruţe şi pluguri în scopul de a le

ara. Cu tot tunul, Coca stătu la îndoială dacă e cazul a porni împotriva țăranilor, mai ales că Chivulescu adusese unele argumente valabile.

Țăranii ară pămîntul și apoi se întorc acasă mulțumiți de ispravă. Asta nu înseamnă nimic. Cînd se vor potoli lucrurile și vor vedea că nu pot ține brazdele cu sila, vor cădea la învoială. Dacă însă trupa iese la cîmp, unii țărani se pot întoarce la conac și da foc la hambar și la acareturi. Arendașul avea cereale de sămînță și de vînzare în depozit și tremura de soarta lor. Costandachi, care n-avea personal nici o avere depozitată, afară de conacul propriu-zis, fără valoare imobiliară excepțională, nu suporta ideea ca țăranii să împartă moșia lui. Coca, ținînd seama de amîndouă interesele, făcu un plan combinat. Păstră trupa de infanterie pentru apărarea conacului și trimise cavaleria și tunul la cîmp, cu gîndul de a trage întîi o salvă de intimidare și a șarja de la distanță cu cavaleria, spre a risipi oamenii. Afară de aceasta, ca să împiedice reconstituirea în sat a rezistenței, dădu ordin să fie arestați oamenii cei mai dîrzi în număr cît mai mare și înaintați la centru, spre a se degaja satul. În sfîrșit, dispozițiile date, caii începură să tropotească și tunul se urni.

Sub emoția nemaipomenitelor întîmplări în mijlocul cărora căzuse, Valentina se plimba prin odaie ca și năucită. Fenomen psihologic curios, oroarea ei irațională de țărani se simbolizase în figura inocentă a lui Niță, a cărui căutătură insistentă o irita. Conacul rămăsese liniștit, ieșit deocamdată din raza primejdiei imediate și toți se risipiră într-o atmosferă de ușurare.

De cîteva minute Valentina rămăsese singură în sala cea mare, cu care căuta să se familiarizeze. Aruncîndu-și din nou ochii pe fereastră, zări iarăși pe Niță, de astă dată foarte aproape, privind-o drept, cu mîna mereu la surtuc. Parcă voia să spună ceva și nu îndrăznea. Apoi, după o ezitare, o luă spre tindă, neîmpiedicat de nimeni, fiind socotit un om al curții. Fetei i se păru că aude pașii apăsați, cu toată moliciunea opincilor, ai lui Niță, înaintînd spre ea. Presimțirea era întemeiată, căci clanța ușii

se întoarse, ușa se deschise încet, se închise la loc, iar se deschise și, în fine, Niță apăru în chenarul ei, cu mîna strînsă la sîn. Valentina tremură. Băiatul făcu mari sforțări de a-și ridica ochii spre fată, apoi zise candid:

— V-am adus...

Dar Valentina, apăsată de coșmarul ei și exaltată de o cutremurătoare lovitură de tun ce scutură ferestrele, nu ascultă mesajul lui Niță și simțind în gîtlej o vibrație imperioasă, începu să țipe, gîlgîitor.

— Ce cauți, mă, aici? se răsti unul din soldații postați de Coca, vîrînd pumnul greu în pieptul lui Niță și îmbrîncindu-l, în vreme ce alții din casă veneau atrași de țipete. Surtucul lui Niță se desfăcu la îmbrîncitură și din el scăpă o pasăre verde, corpolentă și cu cioc gros, care începînd să zboare prin odaie, se repezi spre geam, lovindu-l cu aripile.

Era un florințel pe care tînărul rebel Niță îl prinsese anume, ca să facă plăcere domnișoarei Valentina.

NECUNOSCUT

Ce simțiri va fi încercat d. Nicu Electoru, în vreme ce, alături de profesorul Adam Celăreanu, în brișcă, plesnind din cînd în cînd cu biciul spinarea celor doi cai albi, aluneca pe șosea înspre enorma lună plină, roșiatică, asemeni unei tipsii abia scoase din jar, rămîne o problemă de psihologie din cele mai serioase. Fără îndoială, strînsa corelație între emoții și expresia lor fizică este un adevăr cîștigat. Totuși, convingerea comună că unui anume sentiment îi corespunde, aproape convențional, o manifestare fizică fixă nu se verifica deloc pe fața d-lui Nicu Electoru. Noi ne înfățișăm pe perfidul Iago scobit în obraji și palid, cu buzele vinete și subțiate de ură secretă, pe lingușitorul Polonius mai curînd gras, vorbind zgomotos și servil, zîmbind mieros, ploconindu-se și frecîndu-și mîinile, pe Desdemona o vedem albă și diafană de nevinovăție, pe Gonerila ne-o imaginăm bărbătoasă, înaltă, aspră la vorbire. Chiar și în materie de înveșmîntare, am ajuns să asociem coloarea și forma hainei cu caracterul eroului. Pe sumbrul Hamlet îl înțelegem îmbrăcat auster în negru, obezului și cheflíului Falstaff îi dăm haine lăbărțate și pestrițe. Este un lucru cu totul evident că d. Nicu Electoru nu avea îmbrăcămintea pe care mințile simpliste și romantice o solicită de la un om care contemplă o așa de

superbă lună. El purta, ca întotdeauna, guler tare, foarte înalt, din care ieșea o cravată-fluture de nuanță deschisă ca și vesta, în contrast cu sacoul negru. În picioare avea obișnuitele ghete, mici, ascuțite, încheiate cu nasturi. Singurul element nou, potrivit mediului rural, era o șapcă, neagră și ea. Cît despre fizionomie, era aceea de totdeauna, ca și cînd sufletul eroului ar fi fost invariabil, d. Nicu Electoru fiind un bărbat sănătos și plin la față, cu ochi blînzi, îndatoritori, corect în toată înfățișarea, de la cărarea ce împărțea în două părul negru bine cosmeticat pînă la vîrfurile lustruite ale ghetelor. Glasul îi era măsurat, de o egalitate de ton admirabilă, iritația, convulsiunea, brutalitatea în gest și în vorbire părînd contrare definiției sale. Aceste semnalmente preliminare vor surprinde în gradul cel mai înalt pe cititori, cînd mai la vale vor lua cunoștință de evenimentele pe care le vom povesti și le vor atribui unei observații defectuoase. Fapt este că noi nu cunoaștem îndeajuns complicatul paralelism psihofizic, procesele de inhibiție și de semnalizare. Opera strălucită a lui Pavlov, studiată temeinic, va fi de bună seamă o călăuză excelentă pentru psihologul care va voi să priceapă științific cazul d-lui Nicu Electoru. Necesitatea de a trece mai repede la nararea faptelor va scuza superficialitatea noastră analitică.

Profesorul Adam Celăreanu, spre deosebire de tovarășul său de drum, părea în schimb răpit de lună și nu-și mai lua ochii de la ea, lucru care, dacă ar fi mînat el brișca, ar fi pus negreșit în primejdie bunul mers al vehiculului. Deși venit în campanie electorală și preocupat cu pasiune de probleme politice, iubea natura, era sensibil la frumusețe și la sublim. De aceea exprima mimic toate nuanțele admirațiunii, întorcîndu-se în răstimpuri cu ochii la d. Nicu Electoru spre a găsi o complicitate de sentimente. Însă d. Nicu era inalterabil, nu arăta nici entuziasm, nici rezervă, nici bucurie, nici întristare, ci numai o atenție calmă la mînuirea hățurilor și un surîs moderat

de politeță. Deodată, pe cînd profesorul se întreba mental dacă creștea vreo vegetație în văile lunii, sicomori, brazi sau nuferi, fu săltat cu brutalitate și de cîteva ori de brișcă, fiind cît pe ce să se răstoarne. Minuitorul vehiculului atrăgîndu-i atenția cu respect că drumul era plin de hîrtoape, Adam Celăreanu se-ntoarse pe pămînt.

— Oare de ce șoseaua este așa de rea?

D. Nicu Electoru, executînd cu biciul prin aer niște amabile plesnituri, în luarea-aminte a cailor, zise simplu:

— Nu vin oamenii la prestație, se duc care încotro să-și găsească de lucru cu plată.

Adam Celăreanu își aduse aminte de cuvîntarea unui corifeu al partidului liberal, venit în turneu de propagandă în capitala județului, înaintea alegerilor din 1907. Acesta, făcînd gesturi grandioase, trecîndu-și degetele răsfirate prin părul vîlvoi lăsat să se dezvolte după pilda coamei lui Barbu Delavrancea, striga:

« Ne vom ocupa îndeosebi de căile de comunicație, factor capital în dezvoltarea economiei naționale și a buneistări a poporului român. Petrolul și cerealele, aceste două mari produse ale României, au nevoie, spre a fi transportate, de șosele, căi ferate, porturi. Vom brăzda țara în lung și lat cu drumuri mai trainice decît Via Appia. Țăranii pierduți în văgăunele nestrăbătute ale munților vor putea să vină la orașe, spre a-și vinde produsele lor. Sute de mii de brațe, azi fără întrebuințare, își vor găsi în acest chip de lucru și astfel mult încercata țărănime va afla un mijloc de a-și cîștiga cinstit existența și a-și reface căminurile. »

După această tiradă, oratorul băuse pe nerăsuflate un întreg pahar de apă, privind apoi cu mulțumire înainte și în laturi, ca și cînd ar fi stat la răscrucea a două monumentale șosele de curînd pietruite.

Nu mult după aceea venise un bărbat de stat conservator, care tot așa de vehement, prevăzut

cu mustăți înfipte după moda timpului ca doi ghimpi pe sub nas, făcuse destăinuiri teribile:

« Îmi permit să întreb de la această tribună pe d. D. A. Sturdza, ce au făcut liberalii pentru a pune în legătură statornică pe de o parte țărănimea cu orașele, pe de altă parte țara românească cu tîrgurile străine, cumpărătoare ale produselor noastre naționale, și în același timp spre a folosi forțele de muncă românești? Îmi permit, zic, să-i pun această întrebare. »

Oratorul așteptă cîteva clipe răspunsul din văzduh al lui D. A. Sturdza și, cum acesta nu veni, continuă:

« Liberalii fac demagogie, promițînd marea cu sarea și reprezentîndu-ne pe noi, clasa păstrătoare a avuțiilor și tradițiilor neamului, drept pricina nenorocirilor țăranului. Ideea lor simplistă este că dacă vor împărți moșiile boierești va pica mană asupra țărănimii. Personal, accept această soluție dacă exemplul îl va da partidul liberal însuși, în sînul căruia sînt numeroși mari moșieri al căror nume din discreție mă feresc a-l divulga. (Aplauze zgomotoase, strigăte: Sturdza, Brătianu.) De fapt, domnilor, dați-mi voie să vă spun un adevăr. Nu există atît pămînt arabil pentru a împărți la toată lumea, încît în mod fatal prosperitatea țării cade în sarcina unei clase restrînse și istorice, capabile a folosi mijloace înaintate de exploatare. Spuneți-mi dacă un țăran poate să cumpere o mașină de secerat în rînduri „Victoria-Drill"? »

Fraza din urmă produse un efect indescriptibil în sala plină de moșieri și arendași, și mîini groase, pline de inele de aur, găsind argumentul zdrobitor, aplaudară prelung și solid.

« Eu văd scăparea, urmă oratorul după ce trase de un vîrf de mustață, în atragerea brațelor de muncă pe șantierele de construcție naționale. Avem nevoie de porturi, silozuri, poduri, căi ferate, șosele. Ce s-a făcut pentru asta și mai cu seamă cum? Abia am scăpat de concesiunile străine

apăsînd asupra Căilor Ferate și ne gîndim să robim mai departe avuțiile naționale capitalurilor europene. Pînă și hazardul l-am robit capitalului străin din moment ce loteria așa-zisă de stat este concesionată pe douăzeci de ani spre norocul d-lui Schuschny de la Viena și a d-lor Karl Masse și Morpurgo de la Hamburg (rîsete, aplauze). O adevărată industrie națională care să întrebuințeze munca națională și capital național aproape nu există cu toate pretențiile partidului liberal. (Un glas ironic din sală: Fabricăm șampanie indigenă Rhein-Sec.) Pardon, fabricăm într-adevăr șampanie ca să poată bea și țăranul care șomează (rîsete). Căci, domnilor, să nu vă pară curios, avem într-adevăr un șomaj, rezultat din lipsa de activitate industrială, șomaj pe care căutăm să-l lichidăm în mod artificial, iluzionînd pe săteni cu ideea posesiei de pămînt. În acest județ nu sînt destule căi de comunicație, șoselele sînt desfundate. Avem în România cariere de piatră la dispoziția noastră, de pildă în Dobrogea, putem scoate munți de prundiș și de piatră cubică, brațe sînt din belșug, pentru ce nu întreprindem nimic? Pentru că probabil Disconto-Gesellschaft din Berlin prin d. Schoeller de la Banca generală română sau Societatea de credit din Triest prin d. Gentilomo de la Banca „Națională", bănci în consiliile de administrație ale cărora se află anumiți liberali, concep vreo nouă afacere de concesiune. »

Adam Celăreanu, care ascultase cuvîntările de mai sus, admisese că fiecare orator spusese adevăruri neîndoielnice, considerate parțial, viținte totuși de un sofism esențial pe care nu-l putuse încă determina. În orice caz, oratoria era cu totul de paradă și se încheia la același restaurant cu un banchet la care se servea șampanie Pommery et Greno Reims și, spre a se încuraja industria națională, Rhein-Sec Azuga. Se făceau și anumite demonstrații practice. Liberalii adunau pietriș pe șoseaua județeană, aduceau un tăvălug mecanic. În numele conservatorilor, cel mai mare moșier local pe domeniile căruia se aflau două sate, dădea o reprezentație pe cont propriu, strîngînd oameni

cu plată să repare șoseaua comunală, răspîndind și el movile de piatră măcinată. Îndată după alegeri, totul era abandonat, moșierul pleca la Paris, liberalii găseau că problema «apărării drepturilor culturale ale românilor de pretutindeni» și în special din Austro-Ungaria și Balcani e mai arzătoare și se cheltuiau în mitinguri naționaliste prin toate orașele. Gropile șoselelor scobindu-se mai adînc, iar mormanele de pietriș devenind un fel de dune, porțiunile de drum intrate în reparație se prefăceau într-o regiune reproducînd în mic profilul fundurilor de mare. Pe o astfel de șosea electorală săltase brișca d-lui Nicu Electoru.

Cei doi călători trecură prin satele Mireasa, Găvana, Bivoli, Bîrca, anunțate pe șoptite de d. Nicu, pentru că în crepusculul lunar și printre salcîmi cătunele de colibe mizerabile se desprindeau cu greu din întunecarea lutului. Căzut la melancolie, profesorul Adam Celăreanu își reluă meditațiile astronomice. I se părea indubitabil, materia fiind una, că pe toate planetele, la momentul potrivit din punct de vedere al condițiilor atmosferice, trebuia în chip necesar să se ivească, în virtutea acelorași legi, aceeași faună și aceeași floră, cel puțin cu aproximație. Avînd în vedere exactitatea și imensitatea canalelor din Marte, presupunea o luptă aprigă cu natura ostilă spre a face fertile pustiurile. Poate că Marte este o Olandă astrală, în care totul este cîștigat de om și unde pe marginea apelor captate în bazinuri cresc lalele inedite, obținute în seră. În această ipoteză i se părea cu neputință ca partidele din Marte să trișeze la alegeri cu tăierea canalelor de care depindea umiditatea imperios necesară vieții. Și totuși, își zicea, marțienii pot să-și facă iluzii asupra noastră și să aibă despre pămînt o imagine asemănătoare aceleia pe care o am eu privind spre lună sau spre luceafăr. Meditațiile lui Adam Celăreanu fură curmate brusc în satul Plosca, dealtfel invizibil, printr-o larmă haotică și indistinctă ce se adeveri în curînd a fi un concert lugubru de cîini urlători.

— Ce se întîmplă aici? întrebă el. De cînd sînt n-am auzit atîția cîini urlînd deodată.

— Să vedeți ce este, îl lămuri d. Nicu Electoru cu simplitate. Satul acesta care a ars a rămas aproape pustiu, oamenii fiind împușcați în răscoale sau fugiți prin alte părți de frică ori din lipsă de pămînt. De un an cîinii rămași locului urlă prin bătături, hrănindu-se cu Dumnezeu știe ce.

Adam Celăreanu recăzu iar în contemplație și, n-am putea spune prin ce asociație, îi veni în minte numele planetei Saturn, pe care și-o închipui lucitor de neagră, sediu al celei mai degradate materii din univers.

La Gheboși fu redeșteptat din neagra reverie de un spectacol feeric. În bătaia splendidă a lunii, întinderi mari de peisaj, de o parte și alta a șoselei, alcătuiau un smîrc ingenios, operă parcă a unui arhitect hidraulic. Profesorul fu entuziasmat și se gîndi la lucrările de apă celebre. Smîrcul era compus dintr-o infinitate de mici bazinuri perfect circulare, în jurul cărora creșteau buruieni, probabil papură. Luna oglindindu-se în nenumăratele lacuri rotunde se multiplica în chip minunat în zeci de planete. Broaștele orăcăiau de aproape și de departe cu tonuri de flaute și cîntecul lor amestecat cu scîrțîitul greierilor fu înregistrat de Adam Celăreanu ca un concert delicios.

— N-am știut, zise el, că prin aceste părți sînt iazuri și precum văd un parc. E vreo moșie?

— Nu, îi explică liniștit d. Nicu Electoru. În vremea răscoalelor de anul trecut a fost aici rezistența mai mare și artileria a tras așa de adînc în pămînt ca să radă colibele, încît a făcut găuri. Pe urmă ploile le-au umplut cu apă.

Adam Celăreanu se cutremură ca atins subit de un ger năpraznic. Cînd își reaflă echilibrul sufletesc, gîndurile lui fură cam următoarele:

«Cheltuim o energie extraordinară pentru a distruge monumentele și a extermina oamenii, întrebuințăm ingineria spre a fabrica tunuri, facem minuni de organizație ca să hrănim armatele în încăierare — și nu sîntem în stare uneori să pie-

truim o şosea şi să nutrim un popor paşnic. Este undeva un cusur de întocmire socială ce trebuie descoperit şi vindecat.»

În satul Crunţi opriră brişca în faţa cîrciumii, ca să se odihnească puţin caii. Un foc de vreascuri şi paie, adunate, în scopul de a se curăţa locul, de la numeroasele căruţe ce se oprise acolo, ardea pîrîind, aruncînd umbre fantastice şi scoţînd sclipiri de pe turla acoperită cu tablă a bisericii din apropiere. Lîngă prispa cîrciumii erau bătute în ţăruşi mese lungi de brad negeluit, de lăţimea unei scînduri, cu bănci de o parte şi de alta, înfipte în acelaşi chip. Deşi era zi de lucru, o mulţime de oameni, de vîrstă incertă din cauza bărbilor nerase, toţi istoviţi la faţă şi cu priviri sticloase, şedeau pe bănci, cu ţoiuri de ţuică înaintea lor. Printre ei se vedea şi o femeie cu un prunc în braţe, care se scîncea strident şi căruia femeia, spre a-l potoli, îi ducea din cînd în cînd la gură ţoiul de ţuică. Luminaţi de pîlpîitura focului instabil, oamenii se înfăţişau de o veselie suspectă, vecină cu sarcasmul. Adam Celăreanu le dădu bună seara şi îşi luă îngăduinţa a se aşeza cîteva minute lîngă ei. Întrebînd cu toată discreţia cuvenită pe femeie dacă nu credea că copilul plînge din pricina foamei, un ţăran răspunse în locul ei:

— Ce să-i dea, boierule, de mîncare, că laptele i-a secat şi turtă pe aici ori covrig nu se pomeneşte. Pe la noi numai ţuică se află.

Adam Celăreanu le dădu a înţelege că cu banii risipiţi pe alcool ar fi putut să-şi cumpere o hrană mai nimerită. Ţăranii, înţelegîndu-i gîndul, îl lămuriră deplin:

— D-apoi noi, boierule, n-avem nici o para în pungă. Bem ţuică fiindcă ne-o dă pe datorie şi o plătim cu munca. Aşa ne mai minţim foamea.

Din vorbele oamenilor, Celăreanu mai pricepu că cîrciuma era a moşierului local care o arenda. Cîrciumarul plătea arenda în braţe de muncă obţinute pe ţuică. Un comesean mai tînăr îşi trînti căciula peste ochi şi începu să zică un cîntec care

era o definiţie a situaţiei alimentare în comuna Crunţi:

Foaie verde de trifoi,
Vîndui căruţa cu boi
Să merg la codrul cu cuci
Să seamăn stafide şi nuci.

În acest timp răsări în lumina flăcărilor şi a lunei o figură extravagantă, o bătrînă cu fote şi bete, păr alb stufos despletit, prea scurt pentru o femeie, un fel de rege Lear, care începu să bată cu picioarele în pămînt o sîrbă solitară, chiuind:

Hi, hi, hi, hi,
Hi, hi, hi, hi.

Jucînd astfel, cu o demonică indecenţă, se apropia de puţul cu ghizduri de bîrne foarte joase, a cărui cumpănă înaltă întindea asupră-i prăjina ciuturii ca o frînghie de spînzurătoare.

— Vedeţi, măi, strigă un bătrîn, să nu cadă iar în puţ.

— D-apoi, şi de-ar cădea, observă femeia cu pruncul sugător de ţuică, mai bine ar fi de ea.

— E nebună? se informă Celăreanu.

— Are *pilagră*, domnule! îi răspunse vecinul.

Adam Celăreanu îşi rememoră alt punct identic în discursurile electorale ţinute de corifeul liberal cu părul vulvoi şi de cel conservator cu mustăţi ca ale lui Cyrano de Bergerac:

«Sănătatea ţărănimii este o problemă pe care o vom examina cu toată grija cuvenită. Mizeria fiziologică a săteanului trebuie combătută printr-o hrană abundentă şi raţională. Prin bănci populare vom ridica starea materială a satelor, punînd la îndemîna ţăranilor creditele de care au nevoie spre a face o cultură mai ştiinţifică a pămîntului şi a-şi spori veniturile. Nu ne vom da înapoi de la nici un sacrificiu» etc.

La Scoarţa cei doi călători fură nevoiţi să se oprească din nou, deoarece o roată a brişcei oscila puţin. Pînă la repararea ei, Adam Celăreanu intră într-o casă de ţăran, care, văruită frumos pe afară,

arăta destul de îngrijită. Înăuntru îl izbi însă o duhoare insuportabilă care se datora răsuflării prea multor persoane într-un spațiu îngust. Odaia în care păși nu cuprindea decît un soi de laviți-paturi acoperite cu rogojini, întinse de-a lungul pereților de o parte și de alta a unei vetre. Pe laviți erau tolăniți un moș, baba lui, un fecior și o noră, un alt fecior mai mic, o fetiță a norei și un băiețel. O lampă cu petrol pe o măsuță lumina acest azil de noapte. Cînd intră Celăreanu călăuzit de un alt bărbat mai în vîrstă, fiu și el al bătrînului, și care dormea în coșar, moșul și feciorul însurat se ridicară în capetele oaselor și lăsară pe dușumea labele goale ale picioarelor pe care din sfială le zgîrceau și desfăceau, răsfirînd degetele. Celăreanu se așeză pe un scăunel de lemn. Atunci auzi un geamăt slab, firav, și băgă de seamă că băiețelul întorcea capul cînd pe o parte, cînd pe alta, asemeni unui febril.

— Ce are copilul? întrebă el.

— Boierule, lămuri mamă-sa lîngă care zăcea, are tot fierbințeală cu scuturătură pe seară și tînjește toată ziulica. Bolește așa de doi ani, pe toamnă îi e mai rău, iarna parcă se mai înfiripă.

— Și nu l-ați arătat la doctor? Aveți medic comunal?

— Este unul pe la Moara-Săracă, îi luă vorba tatăl copilului, d-apoi nu trece el pe aci pe la oameni nevoiași, că n-are ce culege. A venit înainte de alegeri un domn deputat care zicea că e doftor, a intrat prin case pe la toți, atunci l-a văzut și pe el și ne-a spus că are friguri de baltă și ne-a dat o țidulă să cumpărăm niște leacuri.

Aci interveni baba:

— De unde friguri de baltă, domnișorule, că noi n-avem baltă pe aici.

Tatăl copilului, mai respectuos față de știință, nu relevă obiecția:

— Noi doctoriile nu le-am luat, că n-avem cu ce să le cumpărăm, nici cu ce merge la oraș, pe urmă d. deputat ne-a spus că n-au lucrare dacă copilul nu mănîncă bine, ne-a îndemnat

pe toți să mîncăm carne și pîine albă (rîzînd, cu amărăciune). Păi noi, domnișorule, ne hrănim pe aici cu păsat, mai un porumb pe spuză, mai o buruiană, după cum e și vremea. Carne n-am îmbucat de la nuntă.

— Nu-ș' ce are, dădu mama pe față un gînd, că se umflă la pîntece și-l îmboldește parc-ar avea, fie pe pustii locuri, șerpi în burtă. Dă-te jos, maică, să te vadă boierul.

Atunci mama trase velința la o parte și coborînd de pe laviță, prilej de a se vedea că era gravidă, îndemnă copilul să se dea jos, smulgînd de pe el o cămașă peticită, aspră, prea scurtă. Priveliștea impresionă adînc pe Adam Celăreanu. Copilul avea brațele și picioarele descărnate ca niște bețe, coșul pieptului dezvăluia brutal schema coastelor, ochii îi erau mari, negri, ca și înspăimîntați, buzele albicioase, numai pîntecele era rotund și plin, asemeni unui cimpoi umflat.

— Să-i dați chinină, consilie Adam Celăreanu, vă trimit eu de la oraș.

— Ești și tălică dipotat? întrebă mama.

Celăreanu, stînjenit ca de o ironie, zise evaziv:

— Nu, adică da, poate...

Atunci moșul, care-și răsfirase mereu degetele în chip de reflecție, scuipînd pe dușumea, își destăinui punctul de vedere personal:

— Ce să-i dăm chinină, boierule, ce-i ajută lui chinina? Știm noi din ce se trage boala lui. Alte leacuri sînt pentru alde astea.

— Spune tu boierului, îndemnă baba, cum s-a întîmplat.

— Păi cum să se-ntîmple. Oameni răi nu sînt pe lume? Ia, avem acilea un vecin care a strîns niscai parale cu cărăușia și a învățat pe unde a fost el să arză cărămidă. Apoi ăsta a făcut cu mîinile lui un cuptor de cărămidă și s-a pus să-și ridice casă de zid ca pe la oraș.

— I-a dat ghies nevastă-sa, tălică, completă mama copilului.

— L-a mai îmboldit ea și muierea, recunoscu moșul, cunoști vorba

Iarna grea, nevasta rea,
Sărăcuț de maica mea.

Acușica dumneata știi (moșul spunea aceste cuvinte cu o convingere nestrămutată de tehnician), casele astea de cărămidă nu sînt sănătoase. Casei i-e dat să fie de chirpici, că împletitura și bălegarul țin cald. Cărămida apasă greu pe șalele pămîntului. Vecinul punea tencuiala și nu se lega, zidul se tot crăpa. Atunci ce i-a dat prin minte nelegiuitului? L-a momit pe Tilică al nostru cu un codru de pîine și l-a pus să stea în bătaia soarelui pe zid, pînă i-a zidit umbra. De-atunci băiatul rău și rău, mă rog, dacă i-a strivit sufletul.

— Eu vedeam, zise și mama copilului, că băiatul se topește, da' de unde să bănuiesc de ce l-a chemat vecinul?

— Am încercat eu, urmă bătrînul, să rup zidul, să trag cărămizile de pe locul unde a fost călcată umbra, da' m-a spus la jandarm și m-a amenințat că mă dă în judecată. De, dacă sîntem oameni slabi și săraci, ce putere să avem? Copilul nu se face sănătos pîn' nu mi-o da voie să dărîm casa, să poată umbra să răsufle.

În fața unei atari îndărătnice și nefaste superstiții, Adam Celăreanu găsi de prisos a mai replica ceva. D. Nicu Electoru îl chemă dealtfel în brișcă. Celăreanu își aminti numai atît că oratorii conservatori ori liberali își făceau înainte de alegeri un punct de onoare în a promite «mai multă lumină la sate», prin școli, biblioteci populare și șezători, «pentru ca poporul român, dezbărat de obscurantism, să pășească pe drumul luminos al civilizației».

La Pociovalиștea, noaptea tîrziu, brișca opri în curtea unei case destul de arătoase pe întuneric. După cîteva parlamentări între d. Nicu Electoru și o femeie tînără, îmbrăcată țărănește dar foarte îngrijit, cei doi intrară înăuntru și Adam Celăreanu fu călăuzit îndată într-o încăpere. Femeia, rotundă la față și curată la pieliță, lăsă lampa de petrol cu care venise pe o masă, întrebă pe profesor dacă mai

dorește ceva, apoi zise «noapte bună» și ieși. Adam Celăreanu, fiind prea obosit, se dezbrăcă și se culcă într-un pat de fier pe care-l găsi în odaie, dichisit după moda orășenească, numai cu prea multe perne și cu cergi de lînă în loc de plapumă. În odaie era un garderob de nuc, o etajeră, fotografii pe pereți, scoarțe, iar scîndurile albe erau spălate și lustruite bine. Adam Celăreanu își zise că o astfel de odaie se apropia de idealul pe care și-l făcea despre viețuirea țărănească. Obosit, renunță la alte considerații, suflă în lampă și se culcă.

E momentul acum să dăm o explicație sumară asupra călătoriei sale în brișcă alături de d. Nicu Electoru. Adam Celăreanu era profesor de științe la un liceu provincial, după ce făcuse studii în străinătate. Tatăl său fusese de asemeni profesor, n-avea deci nici o legătură cu satul, iar numele Celăreanu era o modificare din Celarian în scopul de a se distinge de o familie numeroasă cu acest nume în urbea respectivă. Cînd izbucniră răscoalele din 1907, Celăreanu avea aproape 40 de ani. Om onest și celibatar, trăit pînă atunci între cărți, rămase cu totul uimit. Obișnuit cu metodele exacte din știință, anchetă pe cont propriu situația, fără a se lăsa înrîurit de opiniile interesate. Constatările sale fură înspăimîntătoare, acesta fu cel puțin sentimentul său. El trase încheierea că o țară în care imensa majoritate a populației productive trăiește într-o crîncenă mizerie fără putința de a spune un cuvînt, merge spre catastrofă. Fără a avea o documentație politică suficientă, scoase provizoriu două concluzii cerute de natura lucrurilor. În loc de a trage cu tunul în țărani e mai firesc a-i lăsa să-și exprime nestînjeniți părerea și să decidă înșiși asupra rînduirii de stat. Deci vot universal. În al doilea rînd venea problema agrară. Oricum s-ar soluționa, inegalitatea de avere în favoarea unei mîini de mari moșieri i se părea șubredă. Pămîntul se cuvenea să fie al țăranilor. În scurt, programul minimal al lui Celăreanu era: Dați țăranilor cuvînt slobod și direct și pămînt. Pe urmă Celăreanu văzu că și alți intelectuali gîndeau ca și el și se simți întărit în soluția lui. O conferință

publică pe care o ținu în orașul său avu un succes neașteptat. Celăreanu se descoperi orator. El nu uza de clocotiri sentimentale, ci de o cumulare de date precise care făceau imagine și turburau. I se ceru să repete conferința. Ciudat, sala era plină de eternii moșieri și arendași care ascultau nu prea veseli, unii increduli, alții îngrijorați, dar aplaudau toți cu un zîmbet onctuos, urmînd curentul sălii. Celăreanu publică un număr de articole într-un ziar independent democrat din capitală, nu fără a fi mirat că i se taie anume aluzii la oamenii politici cei mai ostili ideii de reformă. Șefii celor două organizații politice din orașul său îi făcură propuneri. Indecis, Celăreanu plecă la București și solicită o audiență la un de toți numit fruntaș socialist. Socialistul avea un fecior cu vestă vărgată, palat pe strada Polonă și antecamera sa era o adevărată capelă din cauza prea marelui număr de icoane, candeli și chiar cădelnițí, expuse pe pereți deasupra sofalelor acoperite cu caramaniuri și scoarțe. Un estetism eclectic și greoi caracteriza interiorul democratului. Fiind invitat în birou, Celăreanu dădu de un om mărunțel, debil, blond, cu părul și barba foarte frizate sau în chip natural creț, cu o pieliță delicată, ușor rumenită în pomeții obrajilor, învești mîntat cu mare căutare, avînd la gît o vastă cravată făcută din trei aripi acoperind tot spațiul liber lăsat de vestă, și punctată cu o treflă de perle. Mîinile democratului erau mici, palide, cu unghiile lungi, ușor îngălbenite. Omul părea o floare de seră, crescută la temperaturi obținute prin calorifer. Îndeosebi vorbirea teribil de graseiată, subțiratecă, dezorientă complet pe Celăreanu. Avu net impresia că într-o adunare de mase glasul democratului ar fi bîzîit ca o musculiță. În general nu concepea nici un fel de contingență posibilă între muncitorime și presupusul socialist pe care, picat pe cravată de un mecanic cu o picătură de ulei de mașini, și-l închipuia intrînd în agonie. De fapt, democratul era un aristocrat scăpătat, avînd o moșie destul de întinsă, ce constituia zestrea soției. În ciuda înfățișării afectate, fostul fruntaș socialist (căci părăsise partidul, navigînd

independent) vorbi lui Celăreanu simplu și afabil. El emise părerea că în momentul acela lupta deschisă pentru cauza socialistă nu era posibilă. Pînă la o conjunctură favorabilă, partidele vechi stăpîneau încă situația, și numai prin ele (susținea dînsul) un democrat își putea face drum și vorbi. Dacă era de ales între ele, desigur că programul partidului conservator, chiar al aceluia ieșit după « ruptura » lui Take Ionescu din 1907, nu putea fi popular. Partidul liberal, al cărui șef, D. A. Sturdza, bolnav și discreditat, urma să fie inevitabil înlocuit, era obligat prin forța evenimentelor să îmbrățișeze idei noi. Sincer sau nu, el putea măcar oferi unui bărbat cu vederi înaintate o platformă provizorie. Ex-socialistul cu barba creață găsi de prisos a atrage atenția asupra piedicilor pe care tirania șefului partidului ar fi pus-o în calea vreunei veleități de schismă. Celăreanu avu slăbiciunea de a se lăsa convins și, cum un exponent al partidului liberal îi făcu o ofertă de a candida la colegiul III, la o alegere parțială pentru un loc de deputat rămas vacant prin cauză de deces, alegere ce urma să aibă loc în noiembrie 1908, Celăreanu primi, socotind că de la tribuna parlamentară va putea vorbi țării întregi. Îndată fu dat în vegherea d-lui Nicu Electoru, care avu misiunea de a populariza pe noul candidat în județul respectiv, altul decît acela de baștină al lui Celăreanu, și de a-i pune la îndemînă toate mijloacele materiale.

Acum se pune întrebarea legitimă: cine era d. Nicu Electoru? Un răspuns satisfăcător nu-l putem da nici noi, starea civilă a eroului fiind din cele mai obscure. Natural, se chema d. Nicu și încă într-un fel, ignorat îndeobște de concetățeni, care îi spuneau d. Nicu Electoru, considerînd funcția sa esențială ce era de a asigura alegerea candidaților partidelor, liberali ori conservatori, după caz. Foile politice îl mai porecleau umoristic și d. Meternicu, insinuînd marile lui însușiri diplomatice. Profesia proprie a d-lui Nicu părea să fi fost aceea de avocat (fără licență), totuși nu l-a văzut nimeni pledînd, cu toate că o numeroasă clientelă intra pe poarta casei sale. Probabil că, om cu multe relații și cu o

autoritate excepțională, d. Nicu soluționa procesele direct, vorbind cu judecătorii și predîndu-le contra comision, de formă, unor avocați mărunți. Despre autoritatea d-lui Nicu ajunge să spunem doar atît, că acceleratul a întîrziat cu o oră jumătate în gara orașului spre a-l aștepta, întrucît electorul avea să ducă știri importante șefului la București. D. Nicu intra nestînjenit oriunde, în orice timp, nu numai în județul respectiv, dar chiar în București la miniștri și la șefii politici de orice coloare. Primul-ministru, vestit de prezența sa, nu-și îngăduia nici o neglijență față de asemenea personagiu delicat și îl primea fără întîrziere. D. Nicu Electoru nu se infatua de aceste atenții, rămînea rezervat, modest și cuviincios, debutînd cu eternul său « Să trăiți » spus fără servilitate.

Dimineața, Adam Celăreanu făcu cunoștință cu gazda, care era primar, un tînăr, să tot fi avut 23—25 ani. Era curățel, plinuț la față, cu toate că nu gras, ars de soare, părul îi era tuns, cîteva tulei de mustață îi dădeau deasupra buzelor groase. Pe corp avea sacou orășenesc, vestă, și, în jurul gulerului unei cămăși țărănești brodate, în loc de legătură, înnoda un șnur terminat cu doi ciucuri mari, roșii. Pe sub sacou îi ieșeau poalele foarte înfoiate ale cămășii. Purta pantaloni albi din postav țărănesc și ghete orășenești. Primarul și primărița oferiră oaspeților cafea cu lapte. În ciuda bunului aspect economic și al civilităților, Celăreanu avu o impresie neplăcută. Primarul, care se numea Mihalache Pociovălișteanu, i se păru antipatic. Tînărul făcea ochii mici, zbîrcea în permanență din nas și dădea gurii crispația pe care o ai cînd înghiți o doctorie rea. Vorbea politicos, cutmînd fraza deodată spre a-și disimula gîndul dacă avea credința că ideea conlocutorului merge în alt sens, arunca ochi vigilenți în toate direcțiile și vorbind altor persoane din casă, lăsa în răstimpuri să-i scape un ton autoritar, după care se întorcea iarăși cu mansuetudine la convorbirea dinainte. Trebuia să fie, judeca Celăreanu, sau redus la minte, sau foarte viclean.

Un țăran bătrîn păși smerit în casă, scoțîndu-și căciula.

— Păi, zise, de-acum puteți veni, că s-a strîns lumea la școală.

Primarul, d. Nicu Electoru și Adam Celăreanu ieșiră din casă și se îndreptară spre inima satului, unde se aflau locuințe ceva mai arătoase. Una dădea chiar în drum, ca la oraș, și avea o firmă de tablă pe care scria « Banca Populară „Frăția" ». În fața școlii, o mulțime de țărani, bărbați și femei, mai toți în vîrstă și foarte zdrențăroși, ședeau îngrămădiți și strigau:

— Să ne dea drumul înăuntru, domnule dipotat.

Primarul căpătă un glas inedit de brutal și poruncitor:

— Ce vă îngrămădiți, mă, de dimineață, voi n-aveți de lucru? Plecați de aici pe la treburile voastre!

Un jandarm năvăli furios în îngrămădeală și începu să lovească vîrtos ca într-o cireadă de boi. Femeile fură mai îndrăznețe:

— Lovi-te-ar ducă-se pe pustii, diavole, ce dai în noi?

Celăreanu, care voia să țină o cuvîntare sătenilor, surprins, ceru explicații primarului:

— Pentru ce nu le dai voie, domnule primar? Scopul venirii mele aci este tocmai de a sta de vorbă cu sătenii.

Primarul făcu ochii și mai mici și reluă strîmbătura de amărăciune a gurii, în vreme ce d. Nicu Electoru, tăcut, ciupea ușor un sfîrc al mustății, imitînd pe oratorul conservator, semn la el, pentru cine îl cunoaștea bine, de meditații foarte profunde și de decizii impenetrabile.

— Avem ordin să interzicem adunările prea mari de oameni, zise primarul încet și parcă cu luare în rîs, și pe urmă, ce, muierile v-aleg pe dumneavoastră? V-aleg delegații. La ce să vă pierdeți vremea?

— Eu vreau să stau de vorbă cu poporul! susținu Adam Celăreanu naiv și înfocat.

Primarul zbîrci din nas şi d. Nicu Electoru ciupi mustaţa. Ţăranii de afară prinseră curaj:

— Să ne dea împrumut de la bancă, boierule, să cumpărăm porumb! pretinse unul.

Altul strigă:

— Să mai taie din dobînzi, că ne seacă!

— S-avem şi noi tain de lemne! ceru o femeie.

Îndeosebi ultima reclamaţie nu fu bine înţeleasă de Adam Celăreanu, necunoscător al stărilor locului. Pociovalişteа era în partea de sus a judeţului, înspre regiunea muntoasă şi păduroasă. Cîteva familii din sat aveau mari proprietăţi forestiere. Sterie Pociovălişteanu, moşul primarului, poseda mii de hectare de pădure, un munte întreg, afară de alte proptietăţi în vale, fiind, deşi ţăran, unul din cei mai mari moşieri. Mari proprietăţi aveau de asemenea rudele sale foarte numeroase, confiscînd o mare parte din solul judeţului, Tache Pociovălişteanu, Stănică Pociovălişteanu, Tăsică Pociovălişteanu, Stelică Pociovălişteanu. După Pociovălişteni veneau la rînd în materie de avere Arzoii: Avram Arzoi, Moise Arzoi, Solomon Arzoi, David Arzoi, Toma Arzoi. Arzoii cultivau tradiţional numele biblice. Banca populată «Frăţia» era populară şi ţărănească numai cu numele. Sterie Pociovălişteanu era preşedintele consiliului de administraţie şi restul Pociovălîştenilor şi al Arzoilor ocupau celelalte locuri administrative. Sprijinită de mari bănci din capitală, banca populară făcea operaţii de exploatare în toate sensurile. Extindea capitalul întreprinderii forestiere, care procura în special cherestea şi acorda împrumuturi minime la ţăranii strînşi de gît, executîndu-i, silindu-i să se angajeze ieftin la joagăre. De aceea femeia ceruse tain de lemne.

Conflictul pentru pătrunderea în localul şcoalei se soluţionă, la o clipire din ochi a primarului, în sensul că oamenii aveau să intre «pe dindos». Jandarmul începu să-i mîne energic, iar Celăreanu şi însoţitorii săi păşiră înăuntru. Într-o clasă găsiră în băncile joase o asistenţă restrînsă. Nici unul din cei de afară nu se ivi. Totul fusese o manoperă,

ţăranii fusese desigur goniţi acasă. Celăreanu fu izbit de aspectul asistenţei. Erau parcă două tipuri distincte de oameni, vestimentar şi fiziologic. Unii erau mai degrabă graşi, ciolănoşi, roşii la faţă, îmbrăcaţi cu îngrijire în veşminte ţărăneşti de postav alb găitănate, ca ale surugiilor. Ceilalţi purtau o vestă neagră peste cămăşi şi barbă încurcată, tunsă neregulat cu foarfecele, fiind în general negricioşi la faţă. Toţi, fără deosebire, aveau ochii mici ca ai primarului. Erau Pociovălîştenii şi Arzoii, chiaburii judeţului, bogăţaşi abia ştiutori de carte, dar foarte îndemînateci la afaceri. În rîndul întîi al băncilor şedea Sterie Pociovălişteanu, moşul primarului, recognoscibil după ticul strîngerii buzelor. Septuagenar, era alb colilie la păr, cu semne evidente de arterioscleroză, sufla cam greu, însă asculta atent. Pe degete îi luceau cîteva inele masive de aur. Sterie era conservator, nepotul primar, liberal, celelalte familii de Pociovălîşteni şi Arzoi îşi distribuiau rolurile, fiind unii conservatori, alţii liberali, rămînînd stăpîni pe situaţie în familie la orice schimbare de regim. O propagandă electorală printre aceşti oameni era imposibilă (ceea ce ignora Adam Celăreanu), totul se hotăra în cerc restrîns. Un Pociovălişteanu era delegatul care vota la colegiul III în numele comunei. Celăreanu, începîndu-şi vorbirea, spuse Pociovălîştenilor şi Arzoilor cu sute şi mii de hectare despre nefericirile seculare ale ţăranului, îi încredinţă că oamenii de bine au luat ştiinţă de aceste stări, că trebuia neapărat să se hărăzească pămînt sătenilor şi drept de vot direct şi universal. Cei de faţă ascultară într-o linişte impenetrabilă, fără a da nici un semn de impacienţă sau de dezaprobare. Dar nici de entuziasm. Bătrînul Sterie scutura mereu un colţ al gurii, ca şi cînd l-ar fi pişcat o muscă, se frecă o dată pe capul cu păr alb tuns mărunt, şi cînd cîţiva aplaudară, bătu şi el din palmele mari şi noduroase. Întinse chiar mîna lui Celăreanu cînd acesta coborî de la catedră, dînd aceluia sentimentul de a fi strîns mîna unei uriaşe statui. În fond, Pociovălîştenii şi Arzoii nu

se prea speriau de vorbe și dacă stăpînirea, în care aveau încredere, dădea ordin, ascultau pe oricine, cunoscînd obiceiul oamenilor politici de a spune vorbe mari. Dar se întîmplă că vreo cîțiva oameni rămași la fereastra dinspre livada școalei ascultase pe un ochi spart și comunicară apoi satului adevărat de nevoiași ceea ce înțelesese ei din cuvîntarea lui Adam Celăreanu.

— Ne dă lemne de la pădure, ne împarte pămînt, a spus că e ordin să se ierte dobînzile.

— Și dobînzile și capetele! adăugă altul.

Toate astea le auziră Pociovălișteniii și Arzoii chiar cînd ieșiră din localul școalei. Primarul cu ciucuri la gît zbîrci nasul, d. Nicu Electoru își tortură mustața. Adam Celăreanu călcase strîmb.

Deocamdată brișca fu pregătită și după masa oferită de bătrînul Sterie Pociovălișteanu care, ca om, se arătă foarte îndatoritor și gîfîind scruta orice vorbă, Celăreanu și Nicu Electoru porniră spre moșia prințului Vlad Mircea Negrescu, candidatul partidului conservator, care se susținea coborîtor direct din Negru-vodă și era deocamdată înrudit cu cele mai însemnate familii boierești. Castelul său de la Scoarța era o casă oarecare cu etaj, căreia cîteva grinzi aparente îi dădeau o vagă asemănare cu un châlet elvețian. Avea un peron înveselit de un mare număr de oleandri în hîrdaie cubice. Salonul în care fură primiți Adam Celăreanu și Nicu Electoru era mobilat cu o anume distincție: fotolii și canapele Aubusson, scrinuri în marcheterie, o mare pînză întunecată pe un perete, fără caracter precis, aducînd a școală olandeză și reprezentînd o scenă de vînătoare cu mulți cîini, un gobelin pe alt perete. Totul era stricat printr-o gigantică lampă de petrol cu abajur atîrnînd de tavan. Civilizația nu făcuse pași mari pe domeniile de la Scoarța. Prințul întîmpină pe Celăreanu cu o extremă amabilitate, asistat de o doamnă cu pălărie foarte cloș, care ședea pe o canapea. Deși tînăr și cu părul negru, era chel pe emisfera facială a craniului. O bărbuță se lăsa în triunghi de la umerii foarte voluminoși ai obrajilor pe lîngă gura

cu buze voluptoase. Îmbrăcat cu căutare într-un costum de coloare tabac, prințul avea fluierele picioarelor înfășurate în jambiere de doc gros de aceeași nuanță, tivite cu piele și strînse cu șireturi. Numeroase puști de vînătoare erau expuse pe un cuier special într-o vitrină. Sforțările de a fi prietenos ale prințului Vlad Mircea Negrescu găseau un obstacol în dificultatea pe care o avea de a vorbi românește. Făcuse școala primară la Geneva, liceul la St. Barbe la Paris, universitatea la Liège, nu venea în țară decît sporadic, pentru chestiuni de familie. Era dealtfel în mod vizibil timid, de aceea forța gesturile spre a părea degajat. Desigur că intra la mijloc și o mare doză de aprehensiune secretă în fața lui Celăreanu, pe care îl credea un socialist, un revoluționar. Se străduia să-l îmblînzească prin bunele maniere. În convorbirea indiferentă ce urmă despre natura peisajului, cu care prilej Celăreanu făcu unele analogii cu alte puncte, prințul Negrescu destăinui o lipsă fantastică de cunoștințe geografice. Venind vorba de orașul Constanța și de silozurile care se construiau acolo, prințul întrebă naiv:

— Unde asta? În Elveția?

— Nu, frate, sări doamna, la mare, în Dobrogea.

— Avem noi mare? se miră cu candoare Vlad Mircea Negrescu.

— N-are moșie Lenci la Osman-Facă? îi vivifică doamna memoria.

— *Vous avez parfaitement raison!* consimți prințul, care în școalele din străinătate nu învățase nimic despre România, dar cunoștea din corespondență numele moșiilor rudelor sale.

Prințul, care nu strălucea prin inteligență și plăcea cercurilor înalte prin firea sa acomodantă, dorea copilărește să fie deputat, și rudele, avînd în vedere însușirile negative de care am pomenit, se străduiau să-i împlinească această ambiție. Alte socoteli împiedicase împlinirea dorinței. Prințul era vădit încîntat și de simplul omagiu al vizitei adversarului politic, adică a lui Celăreanu, și într-asta d. Nicu Electoru dovedea tact din punctul său de

vedere. Vlad Mircea Negrescu destăinui că se simțea cu totul măgulit și ură lui Celăreanu cel mai deplin succes în alegeri, mărturisind că se sacrifică bucuros dacă așa doresc șefii. Celăreanu crezu de cuviință să replice dogmatic că rezultatul în alegeri nu trebuia să-i fie indiferent. Dacă în locul conservatorilor izbuteau liberalii, asta însemna un pas înainte spre o concepție care cerea sacrificii (zise cruțător Celăreanu) din partea clasei conservatoare. Prințul nu avea nici o idee ce deosebire este între conservatori și liberali, el lega aceste curente politice de cîteva nume proprii cunoscute lui personal prin relații de rudenie. Doamna de pe canapea, care era madam Farfara, mama viitoarei doamne Valsamaki-Farfara, notorie pentru marile ei talente genealogiste, spre a salva situația, vorbi fără înconjur și nu fără cinism:

— Iubite domnule Celăreanu, ce-mi sînt conservatorii, ce-mi sînt liberalii? Uite, să-ți dau un exemplu, ca să știi pe ce lume trăiești. Prințul este după mamă un Rucăreanu. Unchiul lui dinspre mamă este tatăl șefului organizației liberale din județ, senatorul Rucăreanu, care va să zică este văr primar cu prințul. Moșia Scoarța e vecină cu moșia Dobrița a Rucărenilor și a făcut parte odată din același trup. Deci, ori liberali ori conservatori, sîntem toți rude și moșieri. Dumneata candidezi acum din partea liberalilor, susținut de vărul prințului, senatorul Rucăreanu. Dacă iei lucrurile prea în serios și contrariezi rău pe conservatori, superi pe liberali și-ți strici o carieră frumoasă. Fii cu filozofie!

— Pentru ce trebuia neapărat să facem o astfel de vizită? întrebă la plecare, în brișcă, Celăreanu, puțin cam iritat, pe d. Nicu Electoru.

Acesta, fără nici un accent deosebit, executînd cu biciul spirale pe deasupra cailor, zise cu un umor de care nu părea conștient:

— Parlamentarism englez!

După această călătorie electorală, d. Nicu Electoru deveni absorbit, primi și trimise telegrame, lipsi mult de acasă și ținu pe Adam Celăreanu

ca și arestat la el, sub cuvînt că plecarea din oraș era prematură iar ieșirea pe străzi și în sate primejdioasă din cauza bătăușilor conservatori, capabili, Doamne ferește, chiar de omor. Cum Celăreanu nu părea convins, într-o zi, d. Nicu porni cu el în brișcă. În primul sat, zis Rîioasa, îi opri la barieră un jandarm care-i luă din scurt:

— Unde mergeți dumneavoastră?

— În sat, avem treabă, răspunse d. Nicu cu candoare.

— Nu e voie! decise jandarmul. Este epizotie!

— Epizotie înseamnă molimă în vite! observă Celăreanu — se ia oare și la oameni?

— S-o fi luînd, zise jandarmul, ce știu eu, am ordin, îl execut.

— Și în ce sate mai este? insistă d. Nicu foarte împăciuitor.

— Apoi mai peste tot în județ, îl salută jandarmul cu o clipire din ochi.

D. Nicu Electoru capitulă suspect de repede și întoarse brișca.

Captivitatea voluntară a lui Adam Celăreanu fu înveselită de prezența fetei d-lui Nicu, Liza, care era încîntătoare. Era o fată ca de 16 ani, subțirică, strînsă mereu într-un șorț. Părul lung pînă la umeri, fumuriu și foarte moale, era dat cu o cordea peste urechi. Liza plutea ca un fluture somptuos într-o casă foarte puțin potrivită la stil cu făptura ei. Locuința d-lui Nicu era în centru, aproape de piață, și pe lîngă zidul ei trecea un rîuleț repede. Era destul de înaltă, dar mai ales lungă ca un vagon înăuntru și avea o curte spațioasă ce parcă dădea în cîmp. Supărătoare în interior erau zugrăvelile, stridente în chip de tapet, și imitațiile de marmură făcute cu culori de humă în tinda cu coloane de zid. Prin fundul curții se vedeau stoguri de fîn, cîțiva cai păsteau liber. Dimineața intrau mai întotdeauna în curte țărani și țărănci, unii pe jos, unii cu căruța, aducînd plocoane, în general păsări, cărora le dădeau drumul în cîrdul preexistent, după care ceremonie intrau în consfătuiri cu d. Nicu Electoru. Liza, cu șorț alb pînă după gît,

așezată la o masă, făcea cu o comică atenție, scoțînd uneori vîrful limbii din gură, o operație foarte curioasă pentru Celăreanu, care o privea. Pe masă avea cîteva teancuri de bancnote absolut noi. Cu o linie, Liza împărțea exact în două hîrtia, apoi cu foarfecele o tăia frumos în două (cu acest prilej scotea limba), punea o jumătate de o parte a mesei și cealaltă de altă parte și nota apoi într-un caiet, caligrafic, seria biletului, scriind probabil și un nume. Celăreanu, intrigat de bogăția d-lui Nicu, nu știu niciodată ce rost avea această operație. Însă noi putem da lucrurile pe față. D. Nicu Electoru împărțea alegătorilor, înainte de alegeri, cîte o jumătate de bancnotă, iar restul, urmărit după registru și serie, îl preda după, dacă omul votase cum i se ceruse. Singurul lucru straniu pe care îl văzu noaptea Adam Celăreanu fu o ceată de oameni călări, năvălind în tropotul cailor în nesfîrșita ogradă. Suava Liza, la lumina unui sfeșnic de grădină, sub un brad mare, împărțea, după registru, cîte o jumătate de hîrtie de bancă oamenilor descălecați, care așteptau cu căciula în mînă. Era un spectacol fioros și grațios totdeodată, ca într-un Arkansas al pionierilor. Lui Adam Celăreanu i se păru că aude pe d. Nicu spunînd oamenilor:

— Mă, toată lumea, cînd o fi, votează pe prințul. Ordin de la șeful.

Socoti că a auzit rău, de departe, de la geam. Imposibil ca șeful liberal să dea ordin și bani să fie ales candidatul conservator. Plecarea oamenilor fu măreață. Toți călărețiii, dînd pinteni cailor, ieșiră buluc pe poarta larg deschisă, trăgînd un chiot, ca un salut pentru diafana și zîmbitoarea Liza, ale cărei plete fumurii-argintoase se scuturau puțin în adierea serii. D. Nicu intră în casă foarte mulțumit, alungînd o parte din îndoielile lui Celăreanu, care nu putea concepe o așa de mare scelerateță.

A doua zi Liza fu găsită de Celăreanu lustruind cu alifie «Amor», și cîntînd ca o fată din Far-West, un revolver foarte mare cu butoi, pe care abia îl putea ține în mîna ei delicată și albă. Încolo,

profesorul își pierduse pacienta, dar o întîmplare precipită deznodămîntul.

La spitalul local fu adus în agonie un om care, mergînd clandestin între osiile trenului, fusese tîrît și zdrobit de roate. În horcăiturile morții își mai păstrase luciditatea și cu ochi mari de spaimă încerca să spună ceva:

— Cum te cheamă? îi strigă infirmierul ca să-i facă foaia de observație.

Muribundul făcu sforțări disperate.

— Din ce sat ești?

— Celaru! izbuti să spună accidentatul murind îndată.

— E celărean! explică alt infirmier.

Într-adevăr, exista un sat Celaru în județ. Cînd se redactă, cu neglijența obișnuită, actul de deces, funcționarul înțelese că pe mort îl chema Celăreanu. În oraș se răspîndi vestea că a murit Adam Celăreanu. D. Nicu Electoru, chestionat, lăsă capul în jos . . .cu durere. Pe cînd dar într-o zi profesorul glumea cu grațioasa Liza, auzi un marș funebru cîntat de o fanfară. Dînd să meargă la fereastra din stradă, Liza, cu mîinile la urechi, îl conjură să nu se ducă, sub motiv că nu poate suporta «morții». Totuși Celăreanu, ajuns la fereastră, aruncă ochii pe geam și văzu fără voia lui pe d. Nicu Electoru, descoperit, în urma unui dric, laolaltă cu alte cîteva persoane de înfățișare modestă. Pe echiusonul dricului erau vopsite proaspăt inițialele A.C., însă panglica unei unici coroane artificiale purta inscripția: «Lui Celăreanu, regrete». Profesorul sări în sus, își aduse aminte că citise cîndva legenda lui Alexandru I care la Taganrog în 1825 ar fi simulat decesul spre a deveni monahul Fedor Cusmici. Pe urmă se mai liniști, bănui o asemănare de nume, apoi îi intră în cap ideea unei farse a adversarilor. Dar să i-o joace chiar Nicu Electoru? În fine acesta veni și luat din scurt răspunse foarte reținut că murise un om la spital cu numele Celăreanu și fusese la înmormîntare fiindcă îl cunoștea. Celăreanu fu cu toate acestea de părere că, născîndu-se o confuzie, era dator a da o lămurire în

jurnalele locale și a se prezenta în public. D. Nicu căzu pe gînduri. În urmă consimți, cerînd răgaz să facă pregătirile trebuitoare. A treia zi plecară cu brișca spre Vai-de-Ei. Drumul trecea printr-o pădure rară, însă adîncă. Spre inima ei le răsăriră în cale vreo douăzeci de oameni călări pe cai voinici, care înconjurară brișca și o opriră. D. Nicu Electoru izbuti nu se știe cum să se strecoare printre ei și s-o ia la goană.

— Uite mă, că ne-a scăpat! zise rîzînd unul din oameni, trăgînd cu un revolver milităresc în aer.

— Dă-l în plata lui! își dădu altul cu părerea, nepăsător.

Oamenii erau îmbrăcați ca la țară, însă fără cămăși albe, cu un fel de haine de șiac și cu căciuli pe cap. Celăreanu avu fugitiva impresie că semănau aidoma cu oamenii călări din curtea lui Nicu Electoru.

— Cine ești tălică, îl interogă unul pe profesor, și ce cauți 'mneatale prin părțile noastre?

— Dar dumneavoastră cine sînteți de opriți lumea din drum? Reprezentați vreo autoritate?

— Hei, își răsturnă căciula pe ceafă omul, ia om fi și noi niscai haiduci, ca pe vremuri . . . Dă-te jos din brișcă.

Oamenii apucară pe Adam Celăreanu, îl dezbrăcară de hainele lui, luîndu-i toate hîrtiile, apoi îl îmbrăcară la fel cu ei, punîndu-i căciulă pe cap. Îl ținură așa, în uimire, tolăniți pe iarbă sub pomi, pînă ce unul strigă:

— Iute, măi, pe cai, că vin jandarmii.

Într-adevăr, soseau doi jandarmi, nu prea grăbiți, împreună cu d. Nicu Electoru. Oamenii, nici ei prea grăbiți, încălecară și se depărtară pe șosea, cutremurînd pămîntul. Celăreanu, învești mîntat haiducește, rămase buimăcit în mijlocul drumului.

— Mîinile sus, în numele legii te somăm să te predai! strigă unul din jandarmi, iar celălalt trase un glonte în vînt. Neînțelegînd nimic, Celăreanu ședea cu mîinile în jos. Putem afirma cu certitudine că, ascuns după un pom, d. Nicu Electoru extrase din buzunarul de la spate al pantalonilor un mare revolver cu butoi, acela lustruit cu « Amor » de încîntătoarea Liza, și, în vreme ce jandarmii mai descărcară în sus cîte un glonte, ochi în plin pe Celăreanu, care căzu mort.

Jandarmii, asistați de d. Nicu Electoru, care nu părea deloc a recunoaște pe Celăreanu, făcură percheziția victimei, negăsind asupră-i nici un act.

— Fără *itinditate*, trase încheierea unul din jandarmi.

Cînd după o sumară anchetă « banditul » fu înmormîntat provizoriu în cimitirul satului, pe cruce scriseră « Necunoscut ».

În alegerile ce urmară, partidul liberal neprezentînd nici un candidat, toți liberalii mobilizați de d. Nicu Electoru votară pe canditatul conservator nedizident, în persoana prințului Vlad Mircea Negrescu, urmașul lui Negru-vodă.

ALTE PROZE

MISTERELE CASTELULUI DE TRISTENBURG

Miezul nopții se vestise prin douăsprezece bătăi prelungi și lugubre în orologiul turnului comunal din Tristenburg, capitala principatului cu același nume. Zăpada cădea monotonă în fulgi mari acoperind cu vată crenelurile vechiului castel al principilor, care se ridica masiv din îngrămădirea unor străzi întortocheate și vechi. Multă vreme nu se auzi decît clinchetul unei sănii care trecea pe uliți nevăzute, depărtîndu-se, apoi totul se cufundă în liniștea afonă a ninsorii. Dacă însă un trecător ar fi privit mai atent spre turnurile colțuroase ale castelului ar fi observat că la o fereastră de sus se mișcă mereu de la dreapta spre stînga și invers o lumină ca de facă. Putem să facem o indiscrețiune și să destăinuim cititorului că acest fenomen se petrecea de douăsprezece zile la fiece miez de noapte și că acum lumina se clătina pentru a treisprezecea oară. Din cînd în cînd liniștea vătuită era întreruptă de un gemăt îndepărtat, de o zguduire surdă de năruire. Era zgomotul loviriі valurilor de țărm, căci micul principat se afla lîngă Ocean. Principatul de Tristenburg există din epoci îndepărtate și și-a păstrat guvernămîntul tradițional în ciuda schimbărilor din jurul lui. Principii de Tristenburg, bizuiți pe o Chartă foarte liberală hărăzită de strămoșul lor Anton-Felix-Benedict-Leon de Tristus Trista Tristenburg, ajutați de un episcop și un magistrat eli-

gibil anual, au condus cu înțelepciune micul popor de pescari și navigatori. Cînd începe evenimentul pe care-l va trata istoria noastră sîntem în anul 1848. Turburările care au zguduit din temelie Europa s-au oprit la granițele principatului nostru, în care nu fu lăsat să intre nici un străin. Poporul iubea încă pe principii săi și se supunea bucuros, cu atît mai mult cu cît dările erau foarte mici și erau strînse fără nici o violență. Principii aveau averea lor personală în felurite părți ale Europei și erau de o sobrietate proverbială. În fiece dimineață se înfățișau la castel pescari și țărani care lăsau pentru masa suveranului o parte din productele și vînatul lor. În epoca de care ne ocupăm tronul principiar era ocupat de Amelia-Luisa-Maria-Prospera de Trista Tristus Tristenburg, femeie încă tînără, dar obosită de o mare taină. Părinții ei, prințul Amedeu-Alfons și prințesa Tereza-Brigitta de Bamberg, avuseseră un sfîrșit misterios. Un necunoscut se înfățișase într-o zi la castel cu o scrisoare. Soții păliră, citind-o, dădură un ospăț și a doua zi dispărură. Amelia-Luisa-Maria-Prospera rămase orfană sub tutela episcopului Pedro și a bătrînului mareșal al palatului Von Viermark, care o ținea ca să zicem așa pe brațele sale, deși n-avea decît unul, pe celălalt pierzîndu-l într-o campanie napoleoniană, la care luase parte de plăcere. Principesa fu toată viața retrasă și melancolică, tristețea fiind de altfel ereditară în familie și oarecum un punct de protocol, deoarece însuși numele casei nu era fără raport la acest aspect al curții. Blazonul reprezenta un cavaler îndoliat împuns de o săgeată în inimă și avînd pe umeri o cucuvea.

În vreme ce lumina se clătina în fereastra turnului un șuier prelung se auzi de departe. Un sfert de oră după aceasta trei umbre se puteau zări înaintînd în piața pustie din fața castelului. Zăpada înghețată scîrțîia sub pașii lor. Erau trei oameni înfășurați în largi pelerine aruncate pe-un umăr, cu cizme înalte în picioare, iar în cap cu pălării negre de mateloți. Modestia costumului lor contrasta cu ținuta lor demnă. Cele trei umbre se opriră în fața porții exterioare a castelului, scoase fiecare cîte un clopoțel de sub mantie și sunară deodată din ele. După cîtva timp lumina din fereastră dispăru și porțile se deschiseră, fără ca cineva să apară. Dacă cititorul ar binevoi să ne însoțească și să urmărească împreună cu noi ciudatele personaje ar vedea că după primul zid urma o punte peste un canal circular. Dincolo de această punte se ridica zidul propriu-zis al castelului și o altă poartă de fier arăta locul intrării. Cei trei mateloți, trecînd puntea, scoaseră acum trei ciocane și loviră de trei ori în poartă. Sunetul care ieși fu de o profunditate uimitoare, ca de tocsin. La a treia lovitură poarta se deschise singură. Din pragul ei se vedea foarte bine un coridor în urcuș dulce fără trepte, așa cum sînt scările în Vatican. Facle legate de o parte și de alta cu lanțuri în perete luminau coridorul în capătul de sus al căruia se vedea o altă ușă argintie care în loc de încuietoare avea un mic disc. Unul din mateloți scoase un pistol de sub mantie, ochi și trase un glonte în discul argintiu, care răsună cristalin. Al doilea și al treilea matelot îl imitară. Cînd al treilea glonț izbi discul, ușa se deschise cu zgomot și putere și lăsă să se vadă o sală rotundă de marmură cu coloane verzi de jur împrejur și luminată de douăsprezece candelabre orbitoare. Doisprezece lachei în fireturi și cu peruci pe cap așteptau pe două rînduri. Cei trei se înfășurară și mai bine în pelerine și porniră alături în sus. Lacheii se înclinară pînă în pămînt fără să spună o vorbă, apoi, luînd fiecare cîte un sfeșnic cu luminarea aprinsă, porniră înainte tot pe două rînduri, avînd în mijloc cele trei personaje misterioase. Intrară într-o sală mare, aproape goală, apoi în alta și tot așa la nesfîrșit. Candelabre stinse sclipeau de sticlărie de-a lungul tavanelor iar pe pereți, în bătaia tremurătoare a luminii de lumînări, se vedeau colosale tablouri de bărbați și femei în costumele tuturor secolelor. Erau principii și principesele de Tristus Trista Tristenburg. Pe parchetul făcut din bucăți geometrice de marmuri colorate cizmele celor trei și pantofii celor doisprezece lachei loveau ritmic

ca la paradă. În sfîrșit dădură într-o scară în formă de melc cu peretele plin de busturi așezate pe mensole baroce și se învîrtiră de cîteva ori în jurul ei. În cele din urmă ajunseră într-o sală rotundă cu pereții de piatră netencuiți, cu tavanul de grinzi afumate. De jur împrejur erau înșiruite armuri medievale și bănci de stejar cu sculptura foarte migăloasă. O concă mare de metal, în mijloc, fusese plină cu jăratec acum aproape stins. Cei doisprezece lachei așezați în cerc în jurul mateloților se întoarseră cu spatele ridicînd în sus sfeșnicile. Fiecare matelot trase cu pistolul pe rînd în patru luminări pînă ce se făcu întuneric în sală. Se auzi un tropot ca de trupă în marș, care se îndepărtă repede, pînă ce totul recăzu în liniște. Atunci un clopot începu să răsune prelung, funebru, în interiorul turnului. O ușă se deschise deodată, lăsînd o pată de lumină în obscuritate. Mateloții intrară într-o altă încăpere, care nu era decît un fel de chilie cu o fereastră înaltă, tăiată într-un zid atît de gros, încît locul de la fereastră era el însuși o mică încăpere. Un pat acoperit cu o blană de urs era lîngă un perete, la picioarele căruia dormea cu capul pe labe un ogar alb. O luminare pusă la înălțimea unui om lumina slab această tristă încăpere. De fapt luminarea se afla în mîna unei ființe de sex feminin învești mîntate în rasă monacală. Ea înaintă încet către cei trei inși, cu ochii plini de lacrimi; se putea vedea că era încă frumoasă. Femeia ridică luminarea și așezîndu-se în fața străinilor o mișcă încet în fața lor de la dreapta la stînga și invers, întrebînd din ochi neliniștită. Străinii erau mascați. Ei își scoaseră mantalele și se văzu acum că nu mai aveau cizmele cele înalte pe care le părăsise ci erau îmbrăcați în fracuri negre cu pantalonii strînși printr-un șiret sub pantofii cu catarame de argint. Sub frac, pe piept, aveau decorații și cordoane ce le dădeau un aer solemn. Ei căzură în genunchi în fața călugăriței și ea întrebă pe rînd, oprind luminarea la fiecare:

— Leon-Francis-Iosif de Tristus Trista?

— Amedeu-Leopold-Umbert de Tristus Trista?

— Filip-Ludovic-Henric de Tristus Trista?

La fiecare întrebare cîte un personagiu se ridica în picioare și făcea o reverență.

— Dumnezeule sfinte! strigă femeia atunci, ceasul așteptat a sosit!

Trei salve de tun răsunară deodată și misterioșii vizitatori își scoaseră masca.

(Va urma)

FATA RĂPITĂ

La Iaşi, în vremea războiului, într-o fază de izolare desăvîrşită, mi-a surîs ideea unei naraţiuni (în scopul purei delectări personale) în care senzaţionalul ar fi evoluat spre mistic. Voiam să scriu un roman cu aspect poliţienesc, dar cu aurării de *Vita nuova*. Voi fi întrebat cum ar fi fost cu putinţă un astfel de monstru al genurilor literare? Planul meu era acesta. Un profesor matur, foarte hrănit cu cărţi bune şi naiv, trăieşte la Iaşi, într-un aer ireal, ignorînd cu desăvîrşire viaţa contemporană (simbolizată îndeobşte pentru ieşan în Bucureşti) şi cu o mare superstiţie faţă de generaţia tînără, pe care o socoteşte mai orientată în chestiile seculare. Într-o bună zi, profesorului îi dispare de acasă fata lui de 17 ani. Emoţie, presupuneri sinistre! (Dispariţiile n acei ani nu erau rare.) Iată, se iveşte un tînăr inteligent, bine crescut, care se oferă să ajute profesorului la căutarea fetei, îl scoate din Iaşi şi-l poartă prin Bucureşti, iniţiindu-l în medii paradoxale, care evoacă bietului profesor aerul malefic din lecturile lui romantice. Urmele fetei sînt dibuite pas cu pas, după raţionamente subtile stil Edgar Poe. Profesorul face cunoştinţă cu oameni de o construcţie sufletească ce i se păruse imposibilă în afara cărţilor, cu un ceasornicar mistic, de pildă, refuzînd a-şi vinde pendulele în număr de 30 şi pe care le adoră la ora 12, cînd, în clinchet de cembale, ies din cutia lor 30 de păpuşi-îngeri, întocmind o horă (reminiscenţă veneţiană), fapt consemnat într-un poem de tînăra călăuză:

Ceasornicarul mistic cu trei mătuşi credule
Stă seara în salonul cu veştede fotolii
Înveşmîntate pudic în candide linţolii
Înconjurat, pe ziduri, de treizeci de pendule.

Cucernic, el aşteaptă acea solemnă oră
Cînd limbile unite pe numărul de sus
Învie zgomotos (ca din mormînt Isus)
Şi-ncepe fulgerînd a îngerilor horă.
Etc.

Un alt personagiu, fetişist de mobile casnice, ar fi invitat pe profesor în salonul său cu cinci fotolii aşezate în cerc şi i-ar fi făcut cu multă gravitate această declaraţie:

Trăiesc nedespărţit de cinci fotolii
Surori, ce m-au urmat din casă-n casă
Păzindu-mă cu mînă credincioasă
Şi suferind de soare şi de molii.

Cînd plictisit m-arunc la ele-n poale,
Ele mă string la piept, mă bat pe umăr,
La sînul lor, regenerat, enumăr
Idei zburate, foi rămase goale.

Şi lemnul pe sub mînă-mi are vine
Prin care pare-a trece-un sînge cald
Al cărui puls tot mai zvîcnit devine

Atuncea cînd printre pliseuri groase
Cotrobăiesc picioarele eline
Zburînd pe drumuri albe, fabuloase.

De fapt, profesorul ar fi fost mistificat, căci fata nu fusese răpită, ci fugise pur şi simplu cu tînărul erou, fără ca vreodată profesorul să fi ghicit o astfel de posibilitate. Tînărul încerca să cîştige ca premiu, pentru serviciile lui poliţieneşti, fata pe care o avea de mult la sine. Ceea ce şi izbutea.

Această aventură iluzorie, aducînd mult cu întîmplările fantastice ale filistinilor lui Hoffmann, ar fi fost un prilej de reconstrucţii lirice şi de senzaţii rare. În intenţie. În faptă romanul o pornise destul de facil şi cu o certă alunecare, inevitabilă, spre burlesc. Dar să zicem că atmosfera mistică s-ar fi realizat. Puteam avea oare vreo nădejde că ar fi putut fi percepută? În fond ea ar fi trebuit să rezulte dintr-un efort livresc al cititorului, deoarece şi iluzia profesorului fusese posibilă prin formaţia lui cărturărească. Anatole France cultiva acest soi de funambulism erudit. Dar la noi cititorul n-ar fi reţinut aluziile şi ar fi petrecut într-un mod plat, presupunînd că aş fi atins o oarecare încordare narativă. La drept vorbind, eu însumi m-am plictisit de propria-mi idee, fiindcă sînt latin şi setea de a cunoaşte şi deci de a clasifica oamenii mă devoră. Mi-am zis că poezia e poezie şi proza e proză şi un român nu-i născut să fie fantast. Şi am abandonat petrecerea. Public

însă începutul, care ar putea sluji ca punct de plecare vreunui narator, așa cum *Misterele castelului de Tristenburg* au tentat cîțiva tineri amici care știu ce este seriozitatea glumei estetice.

G. C.

Mulți își vor aduce aminte un anunț repetat de cîteva ori, acum cîțiva ani, în *Universul*, însoțit de clișeu și care suna astfel:

Cine cunoaște
sau știe unde se află tînăra

IOANA POLIZACHE

în vîrstă de 17 ani,
dispărută de acasă în
ziua de 1 august, să
anunțe pe nefericiții ei
părinți prof. Octav și
Sofia Polizache în Iași,
str. Toma Cozma no. 315.
Tînăra e îmbrăcată în
costum tailleur coloare tabac,
fără pălărie și fără ciorapi.
Părul învolt, bătînd în roșcat. În picioare sandale de
antilopă maron.

(CLIȘEU)

Dragă Ioano, orice ar fi, iertăm
totul cu înțelegere și facem pe
placul tău. Întoarce-te acasă.
Mama ta bolnavă de inimă.

Anunțul, republicat la intervale de cîteva zile, iar o dată după mai mult de o săptămînă, începînd de la 7 august, nu mai reapăru după 1 septemvrie. Pricina se va vedea. La sfîrșitul lunii august, aproape de amiază, în ușa de la intrare a casei Polizache bătea cu covrigul bastonului un tînăr corect îmbrăcat, însă vădit obosit și colbăit pe haine. Tînărul încercase la început soneria electrică, dar constatase că butonul se înfunda. După lungă așteptare, în care timp, impacient, vizitatorul, întors cu spatele spre ușă, privea spre strada pustie, fără nici un zgomot prevestitor, se auzi o pîrîitură. Tînărul se învîrti pe călcîi, însă prea tîrziu, căci băgă de seamă că cineva dinăuntru deschisese ușa hoțește și o închisese în pripă, lăsînd doar o întredeschizătură prin care pîndea un ochi foarte decolorat, între verde și albastru. Văzînd că ușa nu se desface, mai ciocăni ușor cu bastonul, apoi lovi mai tare, în fine împinse ușa de-a binelea și se trezi față în față cu un domn bătrîn de statură mijlocie, cu un fel de fes-turban roșu pe cap, prevăzut cu un mare ciucure căzînd pe umere, cu mustăți cărunte tunse scurt și un barbișon stufos ca o perie. Particularitatea izbitoare a domnului bătrîn era însă un șorț de femeie legat pe deasupra șoldurilor, aproape pe sub brațe și peste o redingotă veche. Cînd ușa se deschise, cedînd în fața asediului, bătrînul rămase intimidat, cu un cuțit de masă în mîna murdară de cretă sau de vreo pulbere albă. Tînărul, salutînd foarte politicos, zise:

— Caut pe domnul profesor Octav Polizache spre a-i vorbi în chestiunea domnișoarei Ioana Polizache.

Și totdeodată trase din buzunarul de sus al vestonului anunțul din gazetă, decupat. Înainte ca musafirul să fi putut da vreo explicație, bătrînul, căruia toți perii sprîncenelor, mustăților și barbișonului i se zburliră ca iritați de efluviile electrice ale unui baston de ebonit, întoarse spatele și porni spre fundul unui geamlîc, uitînd ușa deschisă:

— Sofico, Sofico, a venit un domn pentru Ioana. Sofico! Unde ești, Sofico?

Și bătrînul dispăru pe o ușă, lăsînd pe vizitator într-un lung geamlîc. Tînărul se plimbă puțin în

sus și în jos de-a lungul lui, surprins de marele număr de ochiuri, apoi se așează în chenarul ușii rămase deschise și contemplă strada. Interesantă cale de comunicație, într-adevăr! Pornind din strada Carol pe sub masivul Universității, strada Toma Cozma face impresia unei uliți pustii de sat. Laturea dreaptă e aproape toată ocupată de clădirea impunătoare a Liceului Internat, așa de părăsită însă vara, încît găinile ciugulesc pe treptele scării de la intrare. Pe partea stîngă, terenul e în pantă, din care cauză ogrăzile au fundaturi infinite. Toată strada merge dealtfel pe coama unui deal, iar dintr-un punct se zărește în vale gotica gară cu extravagantele ei ogive. Ceea ce surprinde în această prea modestă uliță este solemnitatea și recluziunea. De ar cădea toate zidurile, doi mari pereți de aer i-ar păzi inviolabilitatea. Cu toate că buruienile cresc pe trotoare și păsările cîntă în copaci ca în toiul pădurii, simți că aici nu ești în «natură», ci într-un spațiu rezervat. Astfel aleea de ulmi care merge de la un drum de țară pînă la porțile unui conac înfățișează o bandă neutră, sustrasă mediului rural. Pompeiul este un cîmp plin cu zidărie veche, din Italia, dar cînd intri înăuntru simți c-ai pășit în alt timp. Străinul neprevenit, care intră pe strada Toma Cozma și vede cum vrăbiile se scaldă în pulberea din mijlocul ei, cum ciorile evoluează pe deasupra unor pomi verminați de cuiburi negre, cum țăranii pleznesc din bice pe la urechile boilor trăgînd căruțe grele de lemne, își închipuie că a dat de un ținut sătesc, unde-și poate scoate în voie batista să-și șteargă fruntea. Marginea trotuarului te poftește să șezi și să mănînci un măr. Eroare capitală. Dintr-un capăt al uliței, de după un copac gros, se ivește un domn matur foarte bine îmbrăcat, pe cap cu melon, în mîini cu mănuși de pecari răsfrînte. Dintr-alta vine un personagiu mai tînăr cu mustață englezească și cu o mare servietă sub braț. Domnul tînăr salută foarte protocolar pe domnul în vîrstă. Îndărătul unei căruțe pleznește din bici un birjar, în a cărui trăsură șade plină de dignitate o cocoană bătrînă al cărui gît e ascuns

într-o zgardă lată de jeuri negre. Fața și-o apără de soare cu o umbrelă de dantelă neagră. Dindărătul unui covrigar cu picioarele goale, răsare un general care salută cu mișcări de mare ținută pe bătrîna doamnă din trăsură. Cine sînt acești oameni distinși, pierduți pe un drum pustiu de țară, între ciori, vrăbii, găini și căruțe? Domnul cu mănuși de pecari este președinte al tribunalului și membru al «Jockey-Club-ului», domnul mai tînăr este profesor universitar, șef de clinică, domnul general comandă un corp de armată, doamna bătrînă e prințesa Smaranda Keșoglu, rudă nu știu în ce grad cu Natalia, ex-regină a Serbiei (în Iași foarte mulți se socotesc afini cu familia regală sîrbească). Orașul posedă cîteva instituții fundamentale și monumentale: o Universitate cu numeroase facultăți, un tribunal într-un palat în stil gotic moldovenesc, care izbutește printr-un truc de proiecție să facă impresia unui colosal Westminster, o cazarmă fantastică la Copou, excogitată de un arhitect german, Karl von Kugler, rudă, probabil, a poetei ieșene Matilda Kugler, într-un stil feudal obișnuit în epoca lui Napoleon III, notabil printr-o înspăimîntătoare deși factice dantelă de creneluri la cele patru aripi tratate ca donjoane, un dom metropolitan, corespondent în Iași al Sfîntului Petru din Roma, stilisticește mai asemănător cu San Paolo, însă în proporții reduse, cutie sprijinită la fiece colț de un fel de campanil clasic sfîrșind cu cîte o cupolă vag bramantină, în față cu șase coloane înghesuite peste care se sprijină un fronton în «ochiul Domnului», totul disproporționat, cu prea multe orificii și, mai ales, imitînd blocurile de piatră cu tencuială. Între putinile de scrumbii și sicriele de metal din jurul spitalului Sf. Spiridon și obeliscul pitic rezemat pe patru lei de piatră din grădina Copou (monument ce a zguduit imaginația unui poet local, M. Codreanu, care vede în el o «piramidă») mișună o Sorbonă, o Curie, o aristocrație ieșită de mult din uz. Aspectul mulțimii în care domină țăranii, copiii de școală, seminariștii, militarii, evreii este așa de pestriț, încît n-ai bănui prezența unor așa însemnate

«focare» de cultură. Toma Cozma, uliță pustie, lasă mai ușor să se vadă structura intimă a orașului în care Petru cel Mare a binevoit să se îmbăieze și să se-nchine. Jean Paul, cronicarul romantic al metropolelor nepopulate, de principate minuscule, precum Pestitz din Nohenfliess, cu lume distinsă dar îndesată într-un spațiu prea îngust, ar fi încîntat, de-ar învia, de fostul scaun al lui Dimitrie Cantemir, membru al Academiei berlineze. Toți eroii săi și-ar regăsi còpii într-un stil mai extravagant oriental.

Așadar, tînărul considera din ușă strada Toma Cozma, cînd d. Octav Polizache, încins cu șorț, se întoarse cu Sofica. Pentru tînăr nu mai fu îndoială că Sofica este Sofia Polizache, mama fetei, de aceea zise cu o închinăciune foarte deferentă:

— Sărut mîinile, doamnă!

Doamna Sofica, examinată sumar, era o femeie care nu-și trăda vîrsta, rotundă la față, cu părul cu desăvîrșire negru împletit în coade și învîrtit în jurul capului, în contradicție cu obrajii plini de couperose. Era îmbrăcată într-o rochie dintr-o țesătură inactuală, cum se făcea înainte de 1900, solidă, cu flori complicate brodate ca într-un brocart, cu tonuri închise. La gît purta o agrafă-camee, iar la șold o pereche de ochelari bărbătești prinși cu un lănțișor. Purtarea și uitătura doamnei Sofica erau blînde, distinse, de o moliciune aproape manierată. Ea zise:

— Vai, domnule, ați aflat ceva despre fata noastră?

— Doamnă, răspunse tînărul, îmi pare rău că printr-o exprimare rea vă produc o turburare, dîndu-vă o speranță încă neîntemeiată. N-am aflat nimic despre fiica d-voastră, însă vin într-adevăr în privința ei. Veți avea bunăvoința să-mi acordați cîteva minute, ca să vă explic?

— Dar cum nu, poftiți înăuntru.

— Inginer Marin Isuf, socoti cu cale tînărul să se recomande. Declinarea calității făcu o excelentă impresie asupra celor doi, care conduseră ca o gardă pe Isuf într-o încăpere asupra căreia n-avu timp să-și arunce privirile amănunțit. Global își dădu seama că odaia era foarte spațioasă, cu tavan

de grinzi și scînduri fumurii și cu dușumeaua ceruită în culoarea lămîii și așa de lucioasă că alunecai pe ea ca pe pojghiță. Isuf se așeză pe un scaun la o masă, la care, foarte curioși, luară loc de o parte și alta soții Polizache.

— Cunoașteți, probabil, pe inginerul Diamandi de la Căile ferate? întrebă d. Octav, inferînd de la calitatea de inginer a lui Isuf.

— Nu-l cunosc! mărturisi acesta.

— Atunci poate cunoașteți pe inginerul Stamatopol de la primărie.

— Nu! declară oarecum plictisit Isuf.

— Octav, lasă pe domnul să vorbească, dumnealui nu-i din Iași, după accent, nu cunoaște de bună seamă lumea de pe aici.

— Într-adevăr, confirmă Isuf, sînt din București și vin în Iași pentru întîia oară.

— Ți-am spus eu, Octav? își mustră d-na Sofica soțul.

— Purtarea mea poate să vi se pară ciudată, în tot cazul vă rog să aveți în mine cea mai deplină încredere. În scurt, iată cum stau lucrurile. Citind în jurnal necazul ce vi s-a întîmplat și văzînd chipul simpatic al domnișoarei Ioana, fiica d-voastră, am fost cuprins de dorința de a vă da o mînă de ajutor. Am stat de vorbă cu un prieten cult de la Siguranță, care mi-a atras atenția că aceste cazuri de dispariție sînt tot mai numeroase și că poliția nu e cea mai indicată, în majoritatea împrejurărilor, de a se amesteca. Fugarii, aparținînd unor familii de condiție, nu se ascund în mediile vagabonzilor de profesie pe care le cunosc polițiștii și dau dealtfel dovezi de o ingeniozitate extraordinară. Minorii constituie o clasă aparte cu o solidaritate ocultă și cu cuvintele lor de ordine. Cînd mai ales e vorba de fete, problema e foarte delicată. Cercetările zgomotoase pot dăuna reputației lor. O fată care voiește să scape de vigilența părinților găsește adăposturi ireperabile și lume de bună credință care să-i ia apărarea și s-o tăinuiască. Mijlocul cuminte în aceste cazuri e de a se face investigații prin persoane neoficiale, detectivi particulari, dar mai ales oameni

cu desăvîrşire liberi, care să se dedice unei singure afaceri. Vreau de la început să înlăturăm o neînţelegere. Nu vă închipuiţi că am venit să vă propun servicii pentru bani. O, nu. Aş fi jenat dacă v-aţi gîndi măcar o clipă la problema vreunei recompense. Răsplata îmi va fi bucuria de a vă fi fost de folos. Dealtfel, faţă de nişte persoane distinse ca d-voastră, pot să mă exprim, cred, în toată sinceritatea. Sînt tînăr şi liber şi vreau să mă instruiesc de viaţă, printr-un joc delicat şi rar. Am absolvit Politehnica nu prea de mult, stau cu părinţii mei şi mă mulţumesc deocamdată cu cîteva angajamente peste vară, la lucrări mari, pe lîngă un inginer cu nume. Alături de inginerie, m-am ocupat cu arta plastică, cu pictura, şi încă sufletul meu stă la îndoială. Politehnica am urmat-o spre a face voia părinţilor mei, nu cu silă totuşi, mărturisesc, fiindcă nu-mi plac artiştii fără cunoştinţe pozitive. Afară de aceasta, am groază de mediocritate şi mi-am zis că e bine ca în cazul cînd nu mă voi dovedi cu vreun talent plastic deosebit, să am o meserie onorabilă, constructivă. Mi se pare că abuzez de răbdarea d-voastră...

— Nicidecum, zise d. Octav Polizache, tot ce spui este extrem de interesant.

— Deci, în nesiguranţa vocaţiei mele, nu m-am îndurat să părăsesc în totul pictura. Am izbutit să obţin un contract cu o biserică dintr-un sat mare, nu vă spun unde, şi astă-vară am pictat sfinţi şi fecioare. Ca un dar din parte-mi, nefiind încă sigur de valoarea artei mele, le-am dres podurile peste rîul din comună. Cum vedeţi, sînt un aventurier, însă cu părinţi, cu temeiuri solide şi cu cîştiguri îndestulătoare pentru un începător.

Marin Isuf, luat de voluptatea confesiunii, era mai, mai să mărturisească soţilor Polizache că face şi versuri, însă, văzîndu-i aşa gravi, renunţă.

— Să venim aşadar la fapt. Trei ipoteze generale se pot face cu privire la dispariţiunea fiicei d-voastră. Prima, că (vă rog să suportaţi cuvîntul) ar fi suferit un accident mortal, s-ar fi sinucis ori ar fi fost asasinată.

Aci doamna Sofica începu să tremure din buze şi apoi să plîngă mărunt.

— Nu, nu trebuie să vă gîndiţi la asta. Sînt sigur că acest lucru nu s-a întîmplat. Evident, în prima ipoteză intră trei cauze foarte deosebite, însă rezultatul comun poate fi controlat de autorităţi. Mi-am îngăduit, ajutat de prietenul de la Siguranţă, să fac o anchetă prealabilă în Bucureşti şi în principalele oraşe şi vă asigur că nu s-a descoperit în tot acest timp nici un — cuvîntul e dur — nici un cadavru pe undeva.

— Aici în Iaşi şi prin împrejurimi în nici un caz nu, aşa ne-a spus şi comisarul, confirmă d. Octav Polizache.

— De obicei provincialii — iertaţi-mi această vorbă — au mirajul capitalei. Cînd vor să-şi caute norocul ori moartea, fug la Bucureşti. Ei bine, la Bucureşti nu s-a întîmplat nici un accident unei tinere fete. Am fost la morgă. Nici o nenorocire de cale ferată avînd ca obiect o femeie nu s-a petrecut în ultima lună, în toată ţara. Am luat informaţii la C.F.R. La Constanţa nu s-a înecat în vremea din urmă decît un bărbat, — în Dunăre, doi soldaţi răsturnaţi de barcă. Domnişoara Ioana trăieşte.

— Dar unde? întrebă mai mult curios decît zdrobit d. Polizache, în vreme ce d-na Sofica se închina spre o icoană.

— Îţi mulţumim, domnule, zise ea, pentru sarcina generoasă pe care ţi-ai luat-o.

— A doua ipoteză, în cazul cînd dispare o fată minoră, frumoasă, este că ar fi fost ademenită de... de ticăloase ori ticăloşi de meserie.... de proxeneţi.

— Adică cum? deschise ochii uimită d-na Sofica.

— Sînt femei de aparenţă foarte onorabilă în legătură cu bande internaţionale care ochesc fetele, le ameţesc cu promisiuni şi le exportă apoi în marile oraşe, de pildă din America de Sud.

D-na Polizache se arată şi mai îngrozită ca de ipoteza morţii şi exclamă sughiţînd:

— Ioana mea o... stricată? Mai bine moartă, o prefer moartă.

— Orice este cu putință, zise d. Polizache, ridicînd din umeri sceptic asupra virtuții umane.

— Liniștiți-vă, doamnă, acest lucru nu s-a întîmplat. Este adevărat că indivizii de care vă vorbesc nu ocolesc fetele culte, distinse. Le pot plasa în medii de lux. Le ispitesc, după cum e cazul, cu mirajul vieții artistice cosmopolite, al cinematografului. Trebuie să știți însă că oamenii aceștia, deși se îndeletnicesc cu fapte potrivnice moralei și sînt în permanență sub ochii polițiștilor, fac lucrurile în formele cele mai legale, evitînd la limită conflictul cu justiția. Sînt cinstiți în felul lor, ca să-și poată exercita meseria nestingheriți. Ei fac operă de persuasiune acolo unde este cu putință, evitînd orice delict vizibil. Fata pleacă de bună voie, ajutată numai discret de agentul sau agenta imoralității. În genere, fugarele sînt ființe în conflict cu familiile, sau fără rosturi, nereclamate de nimeni. Cu o fată de familie bună, ai cărei părinți dau anunț în jurnal, acești oameni nu s-ar amesteca, fiindcă ei nu răpesc, ci înlesnesc. Cu ajutorul prietenului meu, am provocat la București interogarea amicală a cîtorva din acești indivizi, cunoscuți perfect autorităților însă liberi, fiindcă nu comit nimic calificat de Codul penal, și aceștia și-au dat cuvîntul de onoare că domnișoara Ioana nu a cerut niciodată sfaturile lor.

— Domnule, nu știu cum să vă mulțumesc, zise doamna Sofica, niciodată nu ne-am fi priceput să facem ce ai făcut d-ta. Lumea-i plină de prăpăstii. Vai de bietele fete!

— He, mormăi d. Octav, cu aceeași ridicare din umeri, sînt multe dedesubturi.

— Nu mai rămîne dar decît o probabilitate: domnișoara Ioana a plecat de acasă fără gînduri sinistre, din vreun motiv oarecare: contrarietate, dragoste, curiozitate, mai știu eu ce. Acest motiv trebuie determinat. Un polițist oficial nu poate răzbate în cauzele intime, familiale, aci se cere o penetrație în adînc. Ca să dăm de urmele domnișoarei Ioana, e nevoie să recapitulăm de aproape din căminul ei viața-i sufletească, să-i facem radioscopia psihică. Pentru aceasta am venit. Dacă mi-ați îngădui să trăiesc cîteva zile în intimitatea d-voastră și în spațiul în care trăiește de obicei domnișoara, să-mi reconstituiesc personalitatea ei, eu am nădejdea că vă voi aduce-o acasă. Natural, nu vă voi cășuna nici o supărare. voi locui în oraș.

— Dar pentru ce? Veți sta la noi, tot sîntem singuri, zise doamna Sofica.

D. Octav Polizache făcu iar he!, ridicînd mîinile în semn de problemă. El părea să spună așa: Foarte bine, te poftim în casă, dar știm noi cine ești? dacă nu ești un escroc subțire, care vrei să ne strîngi de gît?

Isuf înțelese gestul și întinse pe masă mai multe acte.

— Aveți toată dreptatea să vă întrebați cine sînt, în definitiv. Iată actele și legitimațiile mele. Afară de aceasta, am aici în oraș o rudă destul de cunoscută și influentă, senatorul Titopol.

— Va să zică sînteți rudă cu senatorul Titopol, întrebă suplimentar d. Polizache. Atunci cunoașteți și pe colonelul Tilibașa.

— Cine este acesta?

— Dar e cumnatul senatorului!

— Eu unul nu-mi cunosc rudele. Tata mi-a dat o scrisoare pentru acest senator Titopol și nu știu cum aș face să i-o trimit fără a-l vizita chiar de la început. Mi-ar turbura gîndurile. Stă în strada . . . (Isuf examină plicul) în strada . . .

— Lascar Catargi, răspunse din memorie d. Polizache.

— De unde știți?

— He, meditä tare d. Octav, la Iași toată lumea se cunoaște. Dați-mi scrisoarea. O trimit eu.

Deodată se auzi un sfîrîit metalic și un pendul mic începu să cînte cucu-cucu.

— Așa, exclamă doamna Sofica, e douăsprezece. Să stăm la masă. Veți fi obosit de drum, domnule ingíner, odihniți-vă colè pe canape pînă ce rînduim. Octav, ai lustruit tacîmurile?

ACADEMIA
BIBLIOTECA

— Eu cred că le-am lustruit. Desfă-mi șorțul ăsta.

D. Polizache, liberat de șorț, ieși, urmat de doamna Sofica, iar Marin Isuf rămase singur pe marginea adîncii canapele. Acum avea răgaz să examineze în voie încăperea și-și putu da în fine seama de obiectul fantomatic care-i irita privirile. Era un bufet fortăreață de o înălțime nebună și de o complicație arhitectonică maximă. Jos se sprijinea pe patru picioare făcute din sfere și cuburi. Muchile toate se fortificau pe un fel de fascii de coloane ca la catedralele gotice, obținute din cuburi, sfere, bombe ovoidale, inele și bastoane în șurub. Tablițile ușilor de jos erau încărcate cu sculpturi grele foliacee avînd toate drept centru cîte un scut rombic cu armoarii pe tema unui coif cu grătar și cioc. O servitoare bătrînă așeză masa, foarte mare, alcătuită și ea din cuburi, sfere și spirale, în jurul căreia se aflau scaune de același stil, cu speteaza înaltă, tapisate în partea moale cu reps roșu. Isuf fu mirat de paharele cu volum exagerat stropite cu un soi de brumă de toate culorile curcubeului, dizgrațioase, nici vorbă, luate în sine, dar în consonanță cu locul. Servitoarea transformă masa într-o adevărată expoziție de produse alimentare reci: ciuperci în oțet, șuncă fiartă de casă, costițe, limbi afumate, pește marinat, cîteva feluri de brînză, de burduf, zburată, lapte de putină și o mulțime de astfel de lucruri pe care, din discreție, musafirul nostru nu le scrută, nu fără a se întreba ce rost au atîtea mîncări eterogene.

(Va urma)*

* De fapt nu va urma, însă am pus « va urma » pentru plăcerea așteptării infinite.

ALTE POEZII

PUBLICATE

NOVA MIHI APPARUIT BEATRIX

I

Cum ea păşi tăcută pe drumurile serii
Ţipînd filfîitoare spre alba arătare
Se ridicară pasări din patru părţi de zare
Într-un virtej de slavă, ca frunzele, puzderii.

Şi chiparoşii negri şi frasinii eterici
Şi ulmii nestatornici vuind pe-a orgii gamă
Se-aprinseră în creştet ca solzii de aramă
Cînd plouă cu lumină pe turle de biserici.

Ca un arhanghel falnic strălucitor la faţă
Ce pîlpîie-ntre noapte şi între dimineaţă
Înveşmîntat în aripi de fulgere şi pară,

Oprindu-se la mine surîse fără vină:
Ci grei de dulce spaimă genunchii-mi se plecară
Iar pleoapele-mi căzură uimite de lumină.

II

Visînd şezui la marginea pădurii
Cu inima de-a Ei dorinţă plină:
Deşi cu spaimă c-ar putea să vină,
Căiam pe cer, încrezător, augurii.

Deodată luna ochilor fu lipsă:
Rotindu-se pe negurile goale
Se mistui în roşii rotocoale
Ca-ntr-o apocaliptică eclipsă.

Izbindu-se aripi nemăsurate
Se-ntinseră de pasări nevăzute
Şi se zbătură-n jurul meu ca sute
De duhuri ale serii turburate.

Pădurea auzii cum se frămîntă
Bătută de-o lăuntrică furtună,
Cum fundurile nepătrunse tună
Iar ierburile şuieră şi cîntă.

Însufleţite trunchiurile grele
Părură că se smulg din rădăcini
Şi se tîrăsc troznind prin mărăcini
Să-năbuşască duhurile rele.

Tăcînd apoi şi foşnete şi plîngeri
Se poleiră culmile ceţoase
Şi-n sunete de trîmbiţi glorioase
Prin rarişti se iviră oşti de îngeri.

Şi-am tremurat ştiind c-o să apară albă,
Mi-am strîns la piept mai arzătoare rana;
Priveam la cer şi adorînd: Osana,
Strigam spre-a constelaţiilor salbă.

PREISTORIE

Sub straturi de cenuşă o arcă de argilă,
Coclit în bronzuri grele un anonim hieratic,
Brăţări lichefiate şi-o pasăre fosilă
Care-a zburat contemporan pe-un ţinut aquatic.

Încremenit în os cu mistice grafite
Un idol alb visează un ritual mimetic,
Ecou lacustru, urlet postum pe palafite
Sub alesida de lut — acoperiş hermetic.

De vei închide ochii de aur arzători
La ritmul monoton de discuri şi inele,
Ca să aprinzi demonii albaştri, de trei ori
Îţi voi turna pe pîntec o ploaie de mărgele.

VEDENII

Icoane prinse-n fuga unui tren
(Vedenii repezi ce nu vor să steie,
Din care nu rămîn decît crîmpeie,
Ca dintr-o melodie un refren):

Într-un brădet un luminiș lacustru,
Cetăți medievale putrezite,
Cărări cu vegetații parazite,
Porticuri afumate de claustru;

Biserici vechi cu bîrnele mîncate,
Printre scaieți un asin care zbiară,
Pustietăți de uliți către seară,
Dughene strînse-n druguri și lacate;

Amurguri, cimitire, chiparoșii
Urcînd solemn spre culmile stîncoase,
Un cîrd de capre, o fată care coase
Într-un balcon printre garoafe roșii.

CEASORNICUL

Răsună vremea limpede-n ceasornic,
Lumi se-ntocmesc și se desfac în pripă
Desprinse-n mii de unde dintr-o clipă;
Ci peste toate eu rămîn statornic.

Ca-n golul unor vaste coridoare
Un horcăit de veghe ostenită,
Ca ploaia printr-o streașină plesnită,
Secundele se scurg clevetitoare.

Și pe caldarîmul alb ca-ntr-un periplu
Mă reîntorc pe mările bătute,
Din orice port ies pînze desfăcute,
Orice minut e unic și multiplu.

Nescuturat de-a clipelor urgie
Al vremii talger n-ar putea să sune
Și glasul lui de l-aș voi răpune
Întreg m-aș prăbuși în veșnicie.

Și-așa cum dorm icoanele în minte
Ca liliecii atîrnați de grinzi
În chip de înmiire prin oglinzi
Se-nșiră îndărăt și înainte.

Iar limbile se-adulmecă greoaie
Cu chiot surd de marmuri ciopîrţite
Cu fîşîit de biblii scorojite
Din care cade foaie peste foaie.

Schelet de fier în racla lui de lemn
Cînd scutură ale sale articulaţii
Prin eter trece-o undă de vibraţii
Ca un acord, ca un ecou solemn.

Trup prăbuşit pe-o duşumea de piele,
Butuci de pîslă care cad la rînd,
Crotal ce se tîrăşte şuierînd
Înăbuşit printre mătăsuri grele.

O ploaie de nisip peste platani,
Ecou prelung de săli monumentale,
E alergarea limbilor fatale.
Şi clipa-i ceas iar ceasurile ani.

Ci gîndul clipei rob să nu rămînă
Şi liniştea făţarnică să-l roază,
Cu mine singuratec stă la pază
Un înger adormit c-un crin în mînă.

MORS AMORIS

Cînd Eros va cădea cu aripile moarte
Şi crinii-l vor veghea ca nişte facle, cînd
Un stol de îngeri palizi se va vedea urcînd
Să-l poarte către piscuri, pe năsălii, departe;

Grifoni veni-vor de-aur, simbolici, să se-adape
La ţărmurile sterpe ale Tăcerii mele:
Lac mort în care-o ploaie simfonică de stele
Sclipeşte nestatornic în limbi de foc pe ape.

Arama ruginită a discului solar
Va-ncremeni pe ceruri într-un îngheţ polar
Iar apele din matcă se vor vărsa de sînge;

Şi-n turnurile sure tocsinele cetăţii
De nimeni clătinate ca de război vor plînge
Cînd va păşi de-a pururi culmea Singurătăţii.

IDOLATRIE

Un dèmon somnolent cu şase mîini de lemn
Rîzînd innumerabil din lacul uleios
Sub straşini circulare de sanctuar, solemn
Dragon de fum albastru pe piedestal de os.

Dans de armuri în flacări, verige la picioare,
Fior în jur de groapă multicolor umplută
Cu cioburi de oglindă, ofrandă de fecioare:
Cadenţă de tălpi ude pe poduri moi de plută.

În ropot de metale pe busturi costelive
Gesticulări mărunte spărgîndu-se-n elan
De mimică servilă şi urlete votive:
Convulsiuni de alge pe funduri de ocean.

METAMORFOZE

Alerg sîngerat, patruped
Cu coama în flacări, centaur,
Cînd trece hieratic, elastic
Fecioara cu ochii de aur

Simbolică, stearpă şi crudă.
Ecou de copite pe-un pod
(Pădurea dezlănţuită
E-un monstru miriapod).

Mă trag de pe funduri vîscoase
Roşcat de dorinţi ca de humă
S-acoper marmòreul pîntec
Cu aripi sărate de spumă.

În fum, ca din trestii de orgă,
Prin bolţi circulare mă-nalţ
În lungi teorii de inele
Spre-albastre cupole de smalţ.

Ţişnind printre stîncile arse
În zece coloane de-argint
Voi prinde-o într-un metalic
Multiplu şi viu labirint.

Iar cînd se va-ntinde în piatră
De-a pururi visînd să se scoale
În sfinx de bazalt voi veghea
Din liniști monumentale.

APARIȚIE

Mă voi simți cutremurat
Ca un plop de-argint prin care trece vîntul
Și-mi va răspunde nestrigat pămîntul
Iar cerul se va stinge turburat.

Sosind din Orient
Printr-ale cetei pînze și catarte,
Oștiri de păsări albe se vor strînge
Deasupra lacurilor prefăcute-n sînge
Și vor cădea ca limbi de flacări, moarte.

Clopotnițe și turle
În solzii lor de smalț și poleială
Clăti-se-vor din nouri peste uliți
Trezind în suflete ciocniri de suliți,
Chemări de trîmbițe și surle,
Un țipăt de nădejde și-ndoială.

Și sfinții din bazilica străbună
Pietrificați în fum și-aureole
În chipul unei mistice corole
Se vor mișca și vor pluti sub lună.

Vor arde surd străvechile păduri
Înăbușite-n flacări albe, reci;
Vor fluiera în scoarțele lor seci
Stejarii deveniți metalici, duri.

Scula-se-va cu îngerii din ape
Scoţînd sub sălcii aripi putrezite
Sau va zbura din stelele urzite
Pe tîmpla lor nemaiputînd încape?

Asemeni revărsării unei spume
De aur, peste smîrcul gros de tină,
Ascunsă într-un vifor de lumină
Va trece fără umbră, fără nume.

Deasupra ei — bazilical tezaur —
Întinde-se-va pînză grea de aur
Cu palmieri albaştri şi păuni,
Cu nouri albi ieşind din văgăuni
Precum tămîia groasă din cădelniţi.

GRĂDINI

D-lui *Mihail Dragomirescu*

Leul de piatră a răcnit spre ape
(Străjerii Toamnei vin să se adape),
Pustiurile au rămas pustii.
Aripa veche nu mă mai încape:
C-un zbor mă-nfig şi cu-altul cad pe ape
Şi scoarţa arsă prinde să se crape.
O sapă grea începe să mă sape,
Să-mi zdruncine comorile pustii
Şi să mă scoată, flăcări, peste ape:
Străjerii Toamnei vin să se adape.

TUMUL

Oracolul s-ascult
Am luat apă din Istru,
Cu vrăji de àntic cult
Am scuturat un sistru:

Voiesc să știu odată
Din ce noianuri vin,
Din valea cea damnată
Sau dintr-un loc divin?

Ținea strămoșul hățul,
Doar la războaie bun,
Sau păstorea cu bățul
Pe plai într-un zăbun?

Fu el un soi de rigă
Cu nume epocal,
La mînă c-o verigă,
Cu hîrci de om pe cal?

Sau poate mai încoace
Al Sciților ban,
Sub soarele ce coace,
Cu botfori și turban?

Cînta el dintr-o harpă,
Era el un zugrav
De sfinți; în era stearpă
Păstrînd un umblet grav?

Spre gloatele bolnave
Striga de pe amvon,
Bazilicale nave
Umplînd de mistic zvon?

De ce cu vite agrare
Aș răscoli un lan
Și totuși nu arare
Mă simt un Tamerlan

Cu tresăriri cînd trece
Un uruit de care
Și peste cîmpul rece
Închipuind focare?

Am sute de stamine
Și sute de lacate
Și clocotesc în mine
Cascade-amestecate.

În mia de religii
Nu sunt de nici un rit
Și mi-au lăsat vestigii
Apus și Răsărit.

Provin din alte urne,
În alt sistem am sèrii,
Iar stelele nocturne
Sunt vise accesórii.

Oracolul s-ascult
Am luat apă din Istru,
Cu vrăji de àntic cult
Am scuturat un sistru:

Din văi hecatiene
Păru că iese fumul
Și printre buruiene
Se desfăcu un tùmul.

În el deschis apare
Un lung sicriu de lut
Cu oase milenare
Pe jumătate-umplut.

Pe-un obelisc ce zace
Ca răsturnat de vînt,
Poate din veacuri dace,
Nu văd nici un cuvînt.

OMAGII DIANEI

Dac-ar veni acum Diana
Pe albul teritoriu get,
Umplînd cu cîinii ei poiana
Vreunui îngălbenit făget,

Stînd neclintită-n așteptare
Pe urma cerbilor scăpați,
Cu ochii duși în depărtare
Spre neaua vechilor Carpați,

Sau ocolind prin arătură
După mistreața grohăindă
De-ndepărtata lătrătură,
Cu fălcile pline de ghindă,

Ce-aș face? Dacă viforoase
În ale prafului răscoale
Sosind, pe crupele păroase
Călări cu pulpele lor goale,

Scăldate-n seara purpurie,
S-ar strînge amazoane multe
Și-n țipete de bucurie
Ar umple țara de tumulte,

Primind pe marea lor stăpînă
Pe-ntinsul bărăgan de scai
C-o tînără oştire spînă
Şi cu nechezături de cai,

Ce-aş face? Dacă noaptea focuri
Făcînd de-ntregi păduri şi-n grupuri
Sălbatice,-n păgîne jocuri
Săltîndu-şi grelele lor trupuri

Ar strînge într-o iute horă
De nebunatece fecioare
Pe impasibila lor soră
Cu muşchiuloase, mari picioare,

Scăldate pînă pe sub pîntec
De-al buruienilor mănunchi,
De-al poalelor eolic cîntec,
Ce fîlfîie peste genunchi,

Ce-aş face? La omagii lesne,
Descoperi-m-aş fără preget
Şi-n umbra straşnicelor glezne
I-aş săruta smerit un deget.

LA APA VAVILONULUI

«By the waters of Babylon we sat down and wept Remembering thee»
Algernon Charles Swinburne

La apa Vavilonului
După dureri de sînge,
La apa Vavilonului
Acolo-am stat a plînge.

Trudiţi, fără veşminte,
Zăcînd sub palmieri
Ne-am perindat prin minte
Averile de ieri.

Uitînd ura duşmană
O împăcare nouă
Ne-a-ndestulat cu mană
Şi cu răcori de rouă.

Alături la izvoare
Cu capra ce s-adapă
Ne-am încălzit la soare
Şi ne-am spălat cu apă,

Şi dornici de odihnă
Privirăm cu suspin
A şoarecelui tihnă
Şi fluturul pe spin,

Prin facerea divină
Știind că omu-i àfin
Cu pașnica jivină
Și cu frunzosul dafin.

La apa Vavilonului
Cădelnițînd cățuia,
La apa Vavilonului
Cîntarăm: aliluia.

ÎMPĂCARE

Unui decedat

Deși cu dușmănie
Mă fulgerai și ură,
Privesc fără mînie
Ceroasa ta figură.

Cu pumnul tău de stîncă
Sfințit cu untdelemn,
Cu pleoapa ta adîncă
Tu pari așa solemn!

Nepăsător de toate,
Spre haosul de plînger
Tu mergi acuma poate
Călăuzit de îngeri,

Cu crucea-filacter
Spărgînd ceața mobilă
În timp ce din crater
Te strigă vreo Sibilă.

Din depărtare tună
Glas supraomenesc,
Bătute de furtună
Hlamidele-ți pleznesc.

Sub aurate steme
Dezlegi temutul Ics,
Ferit, treci, de blesteme
Pe negurosul Styx.

Întors senin la vatră,
Lăsaşi acestei racle
Un trup inert de piatră
Iluminat de facle.

ANOTIMP CONFUZ

Din nou e primăvară albă dar
Nu prinzi de veste pentru că hoţeşte
Revine echinocţiul, trebuieşte
Să-ntorci atent savantul calendar.

Se îndoiesc copacii de zăpadă
Şi parcă n-a sosit nici o coloare,
Nu-s altceva decît cireşi în floare
Încărunţiţi pe-o zi într-o livadă.

Sau flori se lasă timpurii departe
Pe cîmp c-o lene supranaturală
Ca dintr-o scuturare siderală
Şi sunt de fapt numai ninsori de marte.

Aşa în mine vîrstele cu cotu-şi
Dau, anotimpul vine şi mă lasă,
Tînăr mă simt şi totuşi ani m-apasă,
Mă simt bătrîn însă sunt tînăr totuşi.

BEATUS ILLE, QUI PROCUL NEGOTIIS

Ferice cine de cetăți departe
De turnuri, uliți negre n-are parte
Și nici de mii de suliți în război.
Ci stăpînind cu biciul peste boi

Îi mînă-ncet la răcoroasa apă
La care seara turmele se-adapă
Lovind din cozi și dînd pe nare aburi
Cu boturile-ngrămădite-n jghiaburi.

Și-acolo însuși slobod de veșminte
Cu dreapta-n coama calului cuminte
Înspumă balta putredă verzuie
De lintițe și-apoi pe mal se suie.

Cu pieptul ud de străluciri de fier
Sub baldachinul unui conifer
În fața cerurilor care ard
Cu părul preschimbat într-un stindard

Și stă solemn ca o statuie-ecvestră,
Domn peste valea repede, silvestră
În care-auzi tilince risipite
Și pîrîit de vreascuri sub copite.

POETUL

Și-aruncă pe fereastră
Pe-al visurilor cheiu
Privirea lui albastră
Poetul fără chei,
Ferit de-al zilei iad
Prin grele porți de jad.

La țărmul unde unii
Se-neacă fără forțe
Cu sfărîmate funii
Și pîlpîite torțe,
El simte cu putere
Impulsul din artere.

Și pentru el sunt alte
Priveliști și decoruri;
Pe valurile-nalte
Vin pînzele în coruri,
Prin aer trec rubine
Cu zumzet de albine.

Pe cerbi de fum în spate
Ținîndu-se de coarne,
Femei într-aripate

Se-avîntă să răstoarne
O pasăre colos
Cu zborul viscolos.

Platanii mișcă-n roată
Corolele de fir
Și coama lor e toată
Un singur trandafir,
Pe cîmp aleargă ierbe
Cu pletele superbe.

Trăiesc pe-aceste zone
Sirene și centauri,
Sibile și gorgone,
Grifoni și minotauri,
Și oamenii deliră
Și toți au cîte-o liră.

De geamuri se izbește
Plutind ca-ntr-un lichid,
Cu cozile de pește,
Cu vîsle ce se-nchid,
O zeitate nudă
Cu epiderma udă.

Cînd vine-această fată
Cu țipete de flaut
Poetul se desfată
Și-eteric argonàut
Pe-o aripă măiastră
Se-azvîrle pe fereastră.

LA UNGHIILE UNEI FEMEI

Ce taine mari! aceste unghii clare
Mărindu-le cu grele microscoape
Nu ai zări-n imensele lor ape
Vreo urmă a sistemelor solare.

Dar știi că-n jurul unui magic tron
În fiece atom al ființei tale
Aleargă-n traiectorii orbitale
Ca o planetă viul electron?

Îți spun că ești o monstruoasă lume,
Rețea de sori și repezi sateliți
În cifre care par fantaste glume.

Și amîndoi, deși eterocliți,
Formăm în megacosm divine sume
De-atomi din carnea unor zei veliți.

VARZA

O, varză care strîngi cu-atîtea rochii
Imaculata-ţi carne viscerală,
Pudoarea-ţi candidă, auroralã,
Care-amăgeşte monotonă ochii,

Un vis nemaigîndit tu faci să-mi
crească:
Aş vrea o fiinţă pură, o zeiţă,
Ascunsă-n haine de călugăriţă,
Cu-anatomie palidă, cerească,

Ca sufletul nerăbdător să guste
Desfolierea îndelungă, amară,
Obstacolul de numeroase fuste,

Iar inima să-mi bată şi să moară
De-a lungul fluierelor ei înguste
Pîn' să descoper pulpa statuară.

CLAVECIN

Într-o boltită, goală sală
Dintr-un claustru vechi, vecin,
Răsună dulce-un clavecin
Atins de-o mînă monahală.

Parcă se scutură petale
De pe-un arbust cu flori de gheaţă
Sau tremură pe-un fir de aţă
Nenumărate mici cristale.

Ce tînără călugăriţă
Aprinsă de un sfînt elan
Pe-un instrument de porţelan
Deşiră-a melodiei iţă?

Pe sub un nuc cu neagră frunză
Din curtea muzicalei şcoale
Un roi de fluturi dă tîrcoale
Voind prin geamuri să pătrunză.

Şi printre ameţiţii-aceşti
Din aripi bate-un porumbel
Şi vrăbii se-nvîrtesc sub el
Urmînd acel concert de ceşti.

Pe coridor se mişcă-n rînduri
Cîntînd, spre ora de omilii,
Elevele sfintei Cecilii,
Novicele cu pure gînduri.

Seraful încomat, acel
Pictat pe-al bolţilor urcuş,
Încrucişează-un lung arcuş
Pe gravul lui violoncel.

Şi cîntă mistic toţi aceşti
Înconjurînd cu sfînt elan
Un clinchet clar de porţelan,
Un joc de sticlării şi cești.

AVIOANE

Ah, pămîntul se-ngustează,
Ducem de întinderi lipsă,
Visele ni le retează
O gigantică eclipsă.

Înghiţind colboase mile
Camioane trec în fugă
Lîngă leneşe cămile
Şi tuarezi ascunşi în glugă.

De pe continentul antic
Alergînd din gară-n gară
Poţi s-asculţi de peste-Atlantic
Tunătoarea Niagară.

Gangele ca să contemple
Bubuind se lasă-n zbor
Printre elefanţi şi temple
Avionul trimotor.

Sub pădurea boreală
Unde crivăţul e zbir,
Pe zăpada colosală
Trece trenul de Sibir,

Și suflînd monștri pe nară
Din fierosul intestin
Calcă poarta milenară
A imperiului lui Cin.

Pe un cimitir de oase
Însolzitul zeu Neptun
Sorbind ape verzi și groase
Se uimește luînd drept un

Pește de pe alte prunduri
Pîntecosul pachebot
Care gîlgîind pe funduri
Se lovește greu în bot.

A ajuns pitică Terra,
Nu mai sunt deșerturi, puste,
Ocolim prea iute sfera,
Suntem sprintene lăcuste.

De-ar veni Isus cu vaste
Albe-arhanghelești coloane
I-am ieși în cer cu-o oaste
De cinci mii de avioane.

ANATOMIE SERAFICĂ

Am visat azi-noapte
Chipuri curioase
În număr de șapte
Conferind în șoapte
Sub lămpi flăcăroase.

Pe-o de-argint tipsie
Grea, era culcată,
Caz de tanasie
Pentru autopsie,
O suavă fată.

Ai fi zis să stea
Sub un dens narcotic;
Și sus se-nvîrtea
În centru c-o stea
Un imens dom gotic,

De-astrale palate,
Plin de-amfigurîi.
Îngeri cu spezi late,
Medici în halate,
Cu reci bisturii

Strîngeau într-o horă
De paşi mici, infimi,
Visătoarea soră
Şi pe-o naltă proră
Cîntau serafimi,

Cînd o sclipitură
Ca o mîngîiere,
O spintecătură
În carnea cea pură
Cu miezul de mere

Făcu un cuţit.
Coruri virginale
Cu glas ascuţit
Cîntau ameţit
Sfinte osanale.

Şi doctorul taie,
Cu mîini de cristal
Scoate măruntaie,
Livide păstaie
De fir vegetal,

Intestine roze
Subţiri, paralele,
Albe tuberoze
Cu verzui necroze,
Purpurii lalele.

Şi sus de pe proră
Îngereşti tarafe
Cîntau pe-a lor Soră,
Moartă Aurora
Cu iz de garoafe.

PĂRUL OTILIEI

Cînd zîmbeşti la mine cu ochi de safir
Gătită c-o rochie ca un patrafir
Cu mîna resfir părul tău Otilia
Negru ca vanilia.

Ce mireasmă dulce-n capul tău barbar!
Lavandă, castane, trifoi, chihlibar?
Pe el pîlpîieşte-o roză infernală
Gheizer de cerneală.

Cum pe tronuri stai de late fotolii
Înflorind brocarturi mîncate de molii
Te-ncununi c-o mare crisantemă sumbră,
C-o tiară de umbră.

De se mişcă vîntul prin pletele tale
E-o desfoliere de grele petale,
Se scutură moale răzoare nebune
Cu crini de cărbune.

Trupul tău vibrează ca un brad sonor,
Tresare de-un palpit de păsări în zbor,
Undeşte sclipind, frunzos policandru,
Cu flori de oleandru.

Ochii tăi evoacă mare și pădure,
Conifere aspre pe calcaruri dure.
Lași pe umeri capul? Un pin care cade
Cu stropi de cascade.

În oglindă cînd privești nepătrunsă
Pieptănînd agata cu-aromate unsă
În cristal desfășuri o crepusculară
Neagră Niagară.

Un chinez cu tuș ți-a pictat sprincene,
Un persan ți-a scris stufoasele gene
Pe un fund de aur în ochi-ți frumoși
Visez chiparoși.

Tu să mergi să stai pe nalte pridvoare
Cu stîlpi răsuciți, cu scări și covoare
Ca să vezi departe munți de lacuri plini,
Păduri de măslini.

M-ai zări călare cîntînd cu alean
Ca pe manuscrise un rege armean
Stîrnind din copite-n povîrniș cu sorbi
Fîlfîit de corbi:

Părul tău Otilia
Negru ca vanilia!
Roză infernală
Gheizer de cerneală
Crisantemă sumbră
O tiară de umbră,
Răzoare nebune
Cu crini de cărbune,
Moale policandru
Cu foi de oleandru
Un pin care cade
Cu stropi de cascade,
O crepusculară
Neagră Niagară.
În ochi-ți frumoși
Visez chiparoși
Munți de lacuri plini
Păduri de măslini
Povîrniș cu sorbi
Fîlfîit de corbi.*

* Se cîntă pe muzică orientală.

MAIORULUI IURI ALEXEEVICI GAGARIN

Născuți cu toți pe-această rătăcitoare crustă
Ni se părea că stăm pe-o punte prea îngustă,
Tu primul dintre oameni închis în glob de fier
Pămîntul cel albastru l-ai contemplat din cer.

VIN CU MIRODENII

Ferice-acela care departe de-orice rele
Trăiește-n casa veche de la bunici, c-un nuc
În poarta-mpiedicată de nalbe și zorele
Și vremea și-o măsoară pe-un ceas bătrîn cu cuc.

Care nu rupe cuibul unde revin lăstunii
Și vara scoate-n curte groși cactuși în ghivece,
Udînd cu stropitoarea lalele și petunii
Și taie crinul roșu îndată ce se trece.

Iar seara făcînd cerc cu-ai casei pe fotolii
Din «Facere» le spune Cap. I despre-Adam
Și-a nu știu cîtea oară desfoliind infolii
Le-arată o tulipă de la Amstelodam.

Care rugat de-ai săi ades încearcă-arcușul
Și un *moment* din Schubert cîntă la violoncel,
În vreme ce consoarta c-un ac înțeapă plușul
Pe care cu migală brodează-un ghiocel.

Care cînd iarna ninge pufos și monoton
Adună-n jurul mesei prieteni, rubedenii
Și-ncep să joace toți nevinovat loton,
Bînd (numai cei adulți) vin fiert cu mirodenii.

OBSTACOL INVIZIBIL

Un gîndăcel cu aripi subțiri sub carapace
Dintr-un mirific neam
Încondeiat cu aur, nu-și mai găsește pace,
Mereu izbește-n geam.

Neînțelegînd acel obstacol invizibil
Dintre odaia mea
Și țara ierbii cade, în iureșul teribil
Zdrobit de dușumea.

Și eu desfac mari aripi în noaptea colosală
Rup gratia de fier
Voind să evadez spre ziua siderală,
Dar mă lovesc de cer.

PĂMÎNTUL

Why may not imagination trace the noble dust of Alexander, till he find it stopping a bunghole?
Shakespeare, *Hamlet*, act. V, sc. I.

Ades din tine, bulgări luînd în mînă
Mă-ntreb ce ești, țărînă.
În tine-amestecați ca-ntr-un aluat
Zac Cicero, Socrat,

Anchise, Mariu, Pyrrhus, Carneade,
Oreste și Pylade,
Elena, Sappho, Lesbia, Rodope,
Hecuba, Penelope.

Cal, leopard, urs alb, ren, crin de baltă
Topiți sunt laolaltă,
Fazan, garoafă, șarpe, huhurez
Sunt în același miez.

Tu n-ai luciri de vis, crepusculare,
Adîncurile clare,
Substanță ești din haosul cimeric,
Un cheag de întuneric.

Dar ții în sîn o arșiță ciudată
Din care deodată
Înfăptuiești a speței Idee
Păuni și orhidee.

Oedip bătrînul cu privirea oarbă
A fost de-a rîndul iarbă,
Pin, grîu, scaet, lalea, gîndac, omidă
Și-acum e cărămidă.

Boerebist e-n munți de mult cenușă,
Dar poate un drug de ușă
Pe care, putred, l-am zvîrlit pe foc
Stejar fu pe-acel loc.

Din lutul lui Homer, rapsod divin
Ce știi de nu beau vin
Și dacă huma ce-mi lipește vatra
Nu-i decît Cleopatra?

POSTUME

[FĂRĂ TITLU]

Ceasornicul mistic cu trei mătuși credule
Stă seara în salonul cu roasele fotolii
Învești mîntate-ascetic în candide lințolii,
Înconjurat, pe ziduri, de treizeci de pendule.

Cucernic el așteaptă acea solemnă oră
Cînd limbile unite pe numărul de sus
Învie zgomotos (ca din mormînt Isus)
Și-ncepe fulgerînd a îngerilor horă.

APA

Apă luminoasă
Și alunecoasă,
Cui cearcă să prègete
Îi scapi printre degete.

Smerită, umilă,
De setoși cu milă,
Plino de har!
Te-așezi în pahar.

În helești eşti
Lăuză de pești,
Cu sfînt busuioc
Nu putrezești deloc.

Dar în marea sărată
Ești foarte supărată,
Citeodată bolnavă
Nu suferi navă.

Pe jgheab cînd te-avinți
Din fluiere cînți
Curgînd colo ici
Din vicară zici.

În havuz, nebună,
Geloasă pe lună
Îți place nespus
Să te sălți în sus.

Rouă, te strecori
În cupe de flori,
De dragul aromii
Te săruți cu pomii.

Numai gerul te leagă
În brațe te-ncheagă,
De el doar privită
Rămîi înmărmurită.

Aș vrea să știu oare
Unde fugi de soare
Și-n duh prefăcută
Dispari nevăzută?

CEAI

Ființă celestială!
Cum este raiul?
Fără îndoială
Limpede ca ceaiul

Exalînd căldura
Din ceașca diafană
(Cum scrie Okakura*)
De-albastră porțelană.

Dar îngerii frumoși?
Ca-n minùscul val
Peștișorii roși
În glob de cristal,

Ocean rotund
Pe care ei anume
Îl cred fără fund
Și întreaga lume.

Cît timp ți-este scris
În grădina albă?
Cît ține un vis
Și floarea de nalbă.

* Kakuzo Okakura, *Das Buch vom Tee*. Im Insel-Verlag zu Leipzig.

SARMISEGETUZA

De vînt cînd scuturate
Cad nucile grămadă
Și prunele brumate
Și perele-n livadă

Și pe araci în vie
Atîrnă grea ciorchina
Obscură sau plăvie
Mai dulce ca smochina

La zăgaz mă duc
În rîu să mă scald
Și să mă usuc
Pe prundișul cald.

Și-astfel purificat
Pe trup și picioare
Cu flori încununat
Mă urc în tocitoare.

Intrînd în hora lată
Tot într-un chiuit
De-o spumă-nbălsămată
Pe dește înroșit.

E-o sărbătoare sfîntă
Cu strigăte și-alai,
Pe drum băieții cîntă
Din fluiere și nai.

Moșneagul prinde vlagă
Și baba-ntinerește,
De mînă toți se leagă
Și saltă nebunește.

Solemn cornutul rage
Nechează vesel calul
Un duh la joacă trage
Din cadă curge valul.

Bărbatul fata strînge
În brațul său robust
Pe barbă ca de sînge
Împurpurat cu must.

La suc strămoșii vin.
Nu-i de mirare dacă
Și Decebal bea vin
Din țara noastră dacă.

Cu haina pîn'la gleznă
El este călăuza
Ce ne conduce-n beznă
Spre Sarmisegetuza.

BACCHANALĂ

[Variantă]

Cînd se-aurește cerul gutuile cad coapte
Și nucile sonore se scutură pe jos
Iar ugerele caprei se clatină de lapte
Harbuzul purpuriu se spintecă miezos.

Ca thyrsuri se ridică aracii de la vie
Ciorchinii s-au umflat și-atîrnă grei pe vreji
Și boabele au coaja obscură sau plăvie
Păianjeni geometri întind pe frunze mreji.

Atunci fără sandale mergînd lîngă zăgaz
În clocotele apei mă curăț pe picioare
De mînă cu Licoris cu piersici în obraz
Împodobit cu dafin mă urc în tocitoare.

Punînd mîinile-n șolduri călcăm cu pas robust
De-o spumă parfumată pe dește înroșiți
Atrași de chiuială și mirosul de must
Ne-nconjură satirii de prin păduri ieșiți.

Mînjit de suc, cu pieptul și pîntecele-n valuri
Silenus zace beat în șanț de drum și-un țap
Neturburat de naiuri, cimpoaie și alaiuri
Îi mestecă cu poftă cununa de pe cap.

PROCREAȚIE

În gînduri, Vera, mi-am făcut
Un continent necunoscut
Pe care merge-vom doar noi
Să-l populăm cu neamuri noi
Cu alte suflete, alt chip
După divinul prototip,
Din aur, bronz, marmură grea,
Această lume fiind prea rea,
Căci totul nu se știe cum
Deodată se preface-n fum
Și oameni, păsări, flori grămadă
Se mistuie ca o zăpadă
Și pentru cremene, cristal
E-același canon abisal.
Esențele vin și dispar
Pin, chitru, cedru sau stejar,
Metalele și ele pier
Argint, aramă, platin, fier.
Acolo munții urcă-n aștri
Așa de nalți că par albaștri
Și conul marelui vulcan
Sclipește ca un porțelan
Din care-n repezi exerciții
Țîșnește joc de artifiții.
Oglinzi de lacuri vezi oriunde
Și sunt pătrate sau rotunde
Și fluviile foarte late

Inspiră-n om solemnitate.
Pe cîmp în loc de buruiene
Se-ntind covoare persiene,
Copacii nu fac decît flori
Schimbîndu-le mai multe ori
Şi tufele se-apleacă joase
Gemînd de fructe mari, gustoase
Iar de pe vrejuri groase rupi
Vopsiţi cu smalţuri cantalupi.
Din pămînteştile fiinţe
S-aducem rarele seminţe,
Păuni domneşti cu coada vastă,
Mari papagali cu albă creastă,
Vărgate zebre, poney mici,
Bizoni, cerbi, fluturi, licurici
Şi păsări-muscă ce uşoare
Stau pe vanilii, cuişoare.
Cu tine eu, nou demiurg,
Lîngă cascadele ce curg
Sub pînzele de curcubeu
Voi face prunci de empireu
Uşori ca puful de bumbac,
Cărnoşi ca nuferii din lac
Ce vor trăi în nemurire
Cîntînd suav ca din psaltire.

PĂSĂRI MINUNATE

Eu sunt făcut să fluier prin vîlcele
Să mă hrănesc cu lapte şi cu miere
Să beau vin tare, getic, cu ulcele,
Cu care orice întristare piere,

Să merg cu oile încolo-ncoace
Spre iarba ce răsare-n sus năvalnic,
Să fug de soarele ce grîul coace
La şipotul căzînd din stîncă falnic.

Pe bălţi cresc unu-n altul nenufarii,
De fete goale vacile-s mînate,
Pe cîmp nechează slobozi armăsarii
Şi-n crînguri cîntă păsări minunate.

LETE

Sunt zile cînd a soarelui figură
Se-aruncă jos în grele, negre roate,
Cînd inima-i înfierbîntată scoate
Scîntei funinginoase, flori de zgură.

Atunci e ceasul cînd se varsă lavă,
Şi-n geam se-adună demoni, iar la uşă
Se grămădesc troiene de cenuşă
Şi eu îmbrac a jalei laticlavă.

Licorni de foc sorb ceaţa pe-ndelete,
Devin brumos ca-n ţara lui Swinburne,
Gigante sălcii desfăşoară plete.

Pe orice deal îmi creşte cîte-un turn,
Orice pîrîu e pentru mine un Lete
Din care beau setos şi taciturn.

MOARTE SERAFICĂ

[Variantă]

Am văzut azi-noapte
Chipuri curioase
Sub lămpi flăcăroase.

Pe-o de-argint tipsie,
Pală, era culcată
O suavă fată.

Un imens dom gotic
Pe sus se-nvîrtea
În centru c-o stea.

Legaţi într-o horă
Cu paşii infimi
Cîntau serafimi.

Cu glas ascuţit
Coruri virginale
Ziceau osanale.

Plîngeau pe-a lor soră
Îngereşti tarafe
Aruncînd garoafe.

FLUVIUL CICONILOR

Un fluviu minunat aveau ciconii
Din care cei împinși de sete abea
Cu buza se-aplecau spre el să bea
Se prefăceau în marmuri, calcedonii,

Jasp, ametist sau altă piatră dură
Încremeniți la țărm ca simulacre
De zei cu gesturi milenare, sacre,
Nepăsători la dragoste și ură.

Așa de fapt dormea Endymion,
În peșteră, izbit de-un rîu în piept,
Pîndit de Luna soră cu-Apollon.

Să devenim, bînd apa, ar fi înțelept,
Popor cristalizat, nou Ilion
Stînd în piciore, lîngă Istru, drept.

TEMENEA

O, fată cu genunchi subțiri, așteaptă
Să-ți spun ce cred că te va turbura
De ești în stare a te bucura
Tu cea prea crudă spre a fi-nțeleaptă.

Cînd îți voi face temenea smerită
Și-ți voi cînta în poartă hosanna
Unindu-mi palmele spre-a mă-nchina
Ca să te lași de mine proslăvită.

Al fiecărui sîn arată mărul
Și pîntecele cu peceți închis,
Lăsînd veșmîntul, despletindu-ți părul.

Așteaptă-mă la noapte-n paraclis,
Sosi-voi călărind cu-ntreg soborul
De îngeri să te fur din vis în vis.

VITA NUOVA

La tine mă-nchin Ioană
Şi mă uit ca la icoană,
Cînd treci cu paşii cuminţi
Se umple cerul de sfinţi
Şi peste creştetul tău
Se-ndoaie un curcubeu.
Cîntă-n pomi privighetori,
Eu-ngenunchiu de nouă ori,
Cîntă cucul colea-n nuc,
Eu fac mătănii năuc.

MÎNIE

O, fată minunată,
De ce eşti mînioasă?
Vai, gura îmbufnată
E mult mai graţioasă.

Privirile-ţi superbe
Sînt înnorate, crunte,
Să nu mai fie acerbe
Eu te sărut pe frunte.

Smerit cad la picioare,
Abia-ţi mîngîi ciorapul,
De-atîta supărare
Nu văd unde mi-e capul.

De-am spus cuvinte grele
Fii bună fata mea,
Pe valurile rele
Eşti unica mea stea.

CÎNTEC DE LEAGĂN

Floare roşie sàlvie
Vin la mama-n albie,
Să nu zici nici circ nici au
Pe trupuşor să te lau
Să te săpunesc pe păr
Să fii ca floarea de măr,
Să-ţi torn limpezeli din cofă
Să te faci ca o garofă,
Să te ung, să te usuc
Să fii ca lemnul de nuc,
Să-ţi pun iţari de flăcău
La glezne cu zurgălău,
Să te-ncalţ cu iminei
Înfloraţi cu brebenei
Şi-n vîrf cu cîte-o mărgică
Sub haină de alăgică
Cusută cu-argint şi fir
Ghintuită cu safir,
Pe umere şal persan
Şi pe mîneci bob mărgean
Şi pe la urechi cercei
Albi ca nişte ghiocei
Şi să treci aşa pe uliţi
Păzit de vătafi cu suliţi
Călare pe-un elefant
Şi cu turban cu briliant,
Gătit cu sălbi şi cordele
Să fii ca Irod cu ele.

DOINĂ

Puiculiţă nu mai plînge
Mîinile nu le mai frînge
Că la tine oi veni
Cînd melcii s-o-nzdrăveni
Şi-ntăriţi cu dinţi şi oase
Or ieşi cîntînd din case
Cînd pe cracă rîndunica
Se va linge cu pisica
Iar vaca cu nouă coarne
Va rumega numai carne
Şi-n loc a cucuriga
Cocoşul va necheza,
Cînd va merge lupu-n dodii
Postind cu nucă şi rodii
Şi flututii de-orice teapă
Or înota lin prin apă
Cînd şopîrla-n buruiene
Va avea creastă şi pene
Cînd va face plopul mere
Şi răchita micşunele
Şi floarea de chiparoasă
Va mirosi a pucioasă
Iar pe fagi în loc de jir
Va înflori trandafir.

[PARAFRAZĂ]

Bătînd o viață-ntreagă ciocanul pe ilău,
Un turn durai mai nalt ca muntele Ceahlău.
Viforniţa zadarnic icnind îl va izbi,
Prelinsătura ploii prin zid nu-l va răzbi.
Prin negurile vremii îi va răzbate turla
Şi va suna prin codri puternic precum surla.
Cu totul n-am să pier; făptura mea de duh
Va dăinui în lumea de gînduri din văzduh.
Urmaşii îmi vor face pomeni şi osanale
Cît timp apa va curge pe Dunăre la vale.
Născut lîngă Carpaţii cu brazi, vor zice ei,
A fost isteţ la vorbă şi meşter de condei.
La ţiterele toate a pus o strună nouă
Şi Muzelor libovnic a fost la cîteşi nouă.

CATUL

Lesbia mă tot bîrfeşte, Lesbia mă ocăreşte,
Jur pe zei că mă iubeşte.
După ce cunoşti, veţi zice. Eu la fel o drăcuiesc
Şi, spun sincer, o iubesc.

*

Ca să-ţi fac cumva plăcere, Caesar, nici prin gînd
nu-mi trece,
Dacă eşti la faţă negru sau eşti alb, mă lasă rece.

*

Lesbia, ziceai odată: Tu, Catul mi-eşti tot sub soare,
Te prefer lui Jupiter;
Mie îmi erai icoană, nu vulgară ţiitoare,
Erai luna de pe cer.

Dar acum te ştiu; cu toate că simt flăcări mari în piept
Nu te mai cinstesc întreagă.
Cum aşa? te miri! — Ei bine, înşelîndu-mă, e drept,
Te doresc, dar nu mi-eşti dragă.

[*TRADUCERI LIBERE DIN HORAȚIU*]

ODE, I, 10

Isteţule Mercur, fecior al lui Atlas,
Care pe-ntîiul om l-ai șters puţin la nas,

Născocitor al lyrei sonore de bagà
Și care-aşa în joacă mai furi cîte ceva.

Cînd Phœbus să dai boii la tine s-a răstit,
Tu tolba de pe umeri tiptil i-ai șterpelit.

Cu sfatul tău din Troia lovită rău de soartă
Priam cu-averea-n spate ieşi furiş pe poartă.

De zeii toţi iubit, cu bățul duci din urmă
Pe lumea cea de-apoi a duhurilor turmă.

ODE, I, 11

CARPE DIEM

Ce zi chiteşte Moartea să fie-a mea, a ta,
Leuconoe, ascultă, nu-i bine-a cerceta.
De ce să fim noi fricii în toată clipa robi?

Dă-ncolo cositorul, nu mai ghici în bobi.
De vom trăi ierni multe sau cea din urmă-i asta,
Cînd de nămeții albi mi s-a-nfundat fereasta,
Turnînd vin negru-n cană alungă griji deșarte,
Și fiindcă viața-i scurtă nu te gîndi departe.
Cît stăm așa de vorbă s-a și pierdut din viață,
Trăiește azi, nu crede în « mîine dimineață ».

ODE, I, 22

Fuscus, omului cuminte și cu dreaptă judecată
Iatagan nu-i trebuiește și nici pușcă încărcată,
De s-ar porni în Sahara sau cumva de-ar veni cazul
Să călătorească-n Indii ori să vadă Caucazul.

Cînd eram într-o pădure, uite mie, de exemplu,
Cum stam în închipuire pe Lalage s-o contemplu,
Mi-a fugit un lup din cale, cea mai mare din dihănii
Cum i-atacă pe Palacii ce trec printre brazi în sănii.

Du-mă, Fuscus, în pustia fără arbor și verdeață,
În Irlanda care veșnic șade sub tavan de ceață,
Du-mă la capăt de lume, inima-mi într-una trage
La cea dulce cînd vorbește, dulce-n rîsete Lalage.

ODE, I, 26

În păduri întunecate
Melancolia s-o legi,
Ce-ți pasă de Tiridate
Sau ce rege-i la Norvegi?

Nu-ți tiri prin for pulpana,
Fugi de oști și-aeropage,
Cu vin roșu umple-ți cana
Și sărut-o pe Lalage.

PARAFRAZĂ

Vînturi, duceți-mi departe
Grija pe Ocean cu barca,
Nu știu cine-i Bonaparte,
Cine-i prinț de Danemarca.

Eu pe cap cu albăstrele
Dorm pe spate lîngă girlă
Fluierat de păsărele,
Prin sîn cu cîte-o șopîrlă.

ODE, I, 29

Tu visînd comori din basme, Icciu, pregătești război
Și aduni morman de lanțuri pe arabi să-i încovoi.

Ce fecioară etiopă pierzînd mirele-n bătaie
Cu mișcare legănată te va sprijini la baie?

Ce băiat de șeic ilustru știind săgeata cum se-aruncă
Pieptănat frumos în cupă-ți va turna vin la poruncă?

Dacă tu dai biblioteca și edițiile rare
Pentr-o spadă de Toledo cu muchea strălucitoare,

Să știi că apa din Tibru o va lua spre munte-n sus
Și soarele dimineața va răsări la apus.

ODE, II, 14
ODA LUI ORAȚIE

Ehehei, dragă Postùme,
Cum trec anii pe-astă lume!
Deunăzi tînăr eram,
Ca mîini moartea bate-n geam.

De s-ar cruci la icoană
Și-ar face vineri pomană,
Nimeni de ce-i scris nu scapă,
Toți mergem pe neagra apă.

Beizadea, hatman ori slugă,
Ostaș sau monah cu glugă
Vor uita cerul înalt
Pe tărîmul celălalt.

Poți să fugi de-ncăierare,
De furtuna de pe mare,
De viscole și de ger
De care atîția pier,

Într-o zi vei lăsa casă,
Masă, nevastă frumoasă,
Luînd din tot ce-ai strîns, creștine,
Numai țolul de pe tine.

Iar din vinul de Berheci
Ce-l țineai sub cheie-n beci
Clironomii-or bea vîrtos,
Vărsîndu-ți puțin pe jos.

ODE, III, 17

Aelus, descendent, îmi pare
Din strămoși ținînd în frîu
Lamus, orășel prin care
Curge apa unui rîu.

Toate frunzele pe jos
Mîini așterne-le-va frigul,
Oceanul furios
Va umplea de alge digul.

A zăpadă cioara-i cobe,
Strînge deci bușteni, nuiele,
Ca să-ți duduie în sobe
Focul cînd bei din ulcele.

ODE, III, 30

Un monument grozav în țărnă am înfipt
Mai nalt decît mormîntul lui Keops din Egipt.
Va ține piept furtunii care și-un cedru îndoaie
Și veșnic va sclipi nemăcinat de ploaie.
Ieșind sus peste vreme de anii-n fugă nins
Va sta izbit de veacuri de-a-pururi neatins.

Nu voi pieri cu totul; din mine o bună parte
O va scăpa din mînă îndoliata Moarte.
În cinstea mea urmașii vor arde foc în vatră
Cît timp din Capitol va rămînea o piatră.
Născut, vor zice, unde Aufidul clocotește,
El, cel dintîi, pe Lyră, a întonat grecește.
Deci mîndru că pe voi v-am onorat, Camene,
Încununează-mi părul cu dafin, Melpomene.

*

Un monument turnai măreț ca Babilon,
Mai nalt ca piramida oricărui Faraon,
El va-nfrunta furtuna adînc la rădăcină
Și ploaia nu-l va roade, roșindu-l de rugină.
Și deși marea vremii îl va izbi în zid,
Va sta neprăbușit, la temelii solid.
Cu totul n-am să pier; cu visele din cap
De coasa ascuțită a Morții am să scap.
Îmi vor păstra urmașii statuia-ntr-o firidă
Cît timp din sfînta Romă rămîne-o cărămidă.
Născut lîngă Ofanta cu ape furtunoase,
Am încercat, vor spune, ce nimeni nu cîntase,
Măsurile grecești mi-au răsunat pe buze,
Drept care merit dafin și trandafir, o, Muze!

HORAȚIU: OPERE

Traducere juxtalineară

ODE

CARTEA ÎNTÎIA

1

O, Maecenas, născutule din vechi fruntaşi,
Ocrotitorul meu şi dulcea mea podoabă,
Sunt unii cărora le place să adune la curse
Pulberea olimpică, ocolind
Cu roţile fierbinţi stîlpii şi pe care nobila frunză de finic
Îi ridică pînă la zei, domni ai pămîntului;
Unul e bucuros dacă gloata inconstantă a cetăţenilor
Se luptă să-l ridice la cele trei onoruri publice;
Altul dacă strînge în hambarele sale
Cît grîu s-a măturat pe ariile africane;
Pe cel mulţumit să spintece cu sapa ţarina părintească
Nu-l vei urni niciodată
Să treacă, navigator fricos, dus de mirajul bogăţiilor regilor Attali,
Marea Egee, într-o corabie din lemn de Cipru;
Negustorul temător de vîntul Africum frămîntînd valurile Icariei
Laudă tihna şi cîmpurile tîrgului său;
Apoi îndată reface plutele zdrobite,
Incapabil de a suferi lipsa de avere;
Cutare nu dispreţuieşte nici cupele de Massicum vechi,
Nici să răpească din ziua întreagă o parte
Spre a-şi întinde lenevos membrele sub un copăcel verde

Sau la izvorul unei ape sacre.
Multora le plac taberile și sunetul
Trîmbiței împerecheat cu al tubei
Și războaiele detestate de femei. Vînătorul stă în frig sub cerul liber
Uitîndu-și de grațioasa nevastă,
Fie că o cerboaică e în vederea cîinilor săi cu miros sigur,
Fie că mistrețul marsic rupe rețelele fine.
Pe mine mă amestecă cu zeii iedera,
Premiu al frunților docte; mă separă de vulg
Pădurea răcoroasă și cetele ușoare ale nimfelor cu Satirii,
De nu-și reține Euterpe fluierile iar
Polyhymnia nu se ferește să înstrune lira lesbiană.
Dacă mă prenumeri printre poeții lirici
Ating cu capul trufaș stelele.

2

Îndeajuns tatăl [Jupiter] a trimis pe pămînt
Potop de zăpadă și grindină
Și cu mîna dreaptă înroșită trăznind dealurile sacre
A înspăimîntat Urbea.

S-au temut neamurile ca nu cumva să se-ntoarcă
Veacul Pyrrhaei celei care lăcrăma de noile minuni
Cînd Proteu și-a mînat toată turma
Să vadă munții înalți.

Neamul peștilor s-a oprit în vîrful ulmului,
Care era locașul obișnuit al porumbeilor,
Și ciutele fricoase împinse în sus de ape
Înotară.

Am văzut Tibrul galben aruncîndu-și
Cu violență apele dinspre malul etrusc
Și dărîmînd așezămintele regești
Și templul Vestei,

Cînd se făiește să fie răzbunător excesiv
Al jeluitoarei Illia și cade revărsat
Peste malul stîng fără încuviințarea lui Joe
Ca un rîu ce-și iubește nevasta.

Să audă tinerimea rărită din vina părinților
Că cetățenii și-au ascuțit fierul
De care era mai bine să piară pacostea Perșilor,
Să audă de luptele [civile].

Ce zeu va invoca poporul în ajutorul
Imperiului în ruină? Prin ce rugăciuni virginile sfinte
Vor îndupleca pe Vesta
Care nu mai ascultă cîntecele?

Pe cine va pune Jupiter să spele
Această crimă? Vino odată, ne rugăm,
Învește mîntîndu-ți cu nor umerii lucitori,
Augure Apollo;

Sau tu dacă vrei, rizătoare Venus Erycina,
În jurul căreia zboară Jocul și Cupidon,
Sau tu Marte, părinte, întoarce-ți privirea
Spre neamul uitat și spre nepoți.

Tu, hei, peste măsură sătul de prea mult joc,
Și căruia îți plac strigătul și luciul coifurilor
Și privirea aprigă a pedestrașului maur
Spre dușmanul însîngerat,

Sau tu Mercur, fiu într-aripat pe pămînt al cinstitei Maia,
Schimbîndu-ți chipul
Te vei preface într-un tînăr
Acceptînd să fii numit răzbunătorul lui Caesar!

Tîrziu să te-ntorci în cer; voios să stai îndelung
În mijlocul poporului quirin
Şi aerul să nu te ia grabnic
Chiar nemulţumit fiind de viţiile noastre;

Aci să-ţi placă mai bine marile triumfuri,
Aci să-ţi placă să fii numit tată şi principe
Şi nu îngădui pe mezi să călărească nepedepsit
Cîtă vreme eşti conducător, o, Caesar.

3

Astfel să te îndrepte zeiţa puternică la Cipru,
Fraţii Elenei, stele strălucitoare,
Şi [Eol] tatăl vînturilor,
Legănîndu-le pe toate afară de Iapyg,
Corabie, care ne datoreşti pe Virgil,
Ţie încredinţat, încît
Să-l predai, rogu-te, nevătămat la ţărmurile Atticei,
Şi să mîntui jumătate din sufletul meu.
Stejar şi bronz triplu avea în jurul pieptului
Acela care cel dintîi a încredinţat mării îngrozitoare
Pluta şubredă şi nu s-a temut de Africul iute
Luptîndu-se cu Aquilonii,
Nici de tristele stele Hyade,
Nici de turbarea Notului
Afară de care nu este un stăpîn mai mare pe Adriatica,
Fie că are gust să ridice valurile sau să le lase în pace.
Pe cine nu l-ar înspăimînta apropierea morţii,
Cine ar vedea fără să plîngă monştrii înotînd,
Marea învolburată şi
Stîncile rău famate de la Acroceraunia?
În zadar un zeu înţelept
A despărţit pămîntul de Oceanul incompatibil cu el,
Dacă totuşi corăbiile nelegiuite
Trec cu vederea adîncurile ce nu trebuiesc atinse.
Îndrăzneţ a suferi orice,
Neamul omenesc se aruncă în sacrilegiile înterzise;

Îndrăzneţ fiul lui Iapet
Printr-o nenorocită fraudă a adus oamenilor focul;
După foc a fost adusă din casa eterului
Ariditatea şi o cohortă nouă de spaime a năpădit pămîntul
Şi tîrzia necesitate a morţii înainte îndepărtată
Şi-a iuţit pasul.
A încercat aerul gol Daedal
Cu pene nehărăzite oamenilor;
Truda lui Hercul a sfărîmat Acherontul.
Nimic nu mai este inaccesibil muritorilor;
Nebuni voim chiar cerul
Şi prin crima noastră nu îngăduim lui Jupiter
Să-şi potolească trăznetele mînioase.

4

Se topeşte iarna aspră graţie primăverii şi vîntului Favonius,
Corăbiile alunecă pe tălpile rotunde,
Turma nu se mai bucură de staule, nici plugarul de foc,
Nu mai albesc ogoarele de promoroacă,
Venus Cytherea conduce horele în bătaia lunei
Şi graţiile gingaşe unite cu nimfele
Bat alternat pămîntul cu piciorul, în timp ce Vulcan
Roşu la faţă aprinde cuptoarele amarnice ale Ciclopilor.
Acum e vremea de a ne împodobi părul neted
Sau cu mirt verde sau cu flori ieşite din pămîntul dezgheţat;
Acum e vremea de a jertfi lui Faun în pădurile umbroase
Fie că vrea miel, fie că preferă ied.
Moartea palidă bate din picior deopotrivă în colibele săracilor
Şi în turnurile regilor. O fericite Sestiu,
Scurtimea vieţii ne interzice să nutrim speranţe lungi.
Noaptea te îndeasă, de asemeni duhurile fabuloase

Şi casa şue a lui Pluton, spre care îndată ce vei merge
Nu vei mai alege pe regele mesei,
Nici nu vei mai admira pe frigidul Lycidas
De care arde acum toată tinerimea şi de care în curînd
Se vor îndrăgosti fecioarele.

5

Pentru ce, Pyrrho cea plină de gingăşie, se-ndeasă-n tine
Scăldat în parfumuri lichide
În peştera plăcută pe pat de trandafir, băiatul
Căruia, simplu în podoabe,

Îi legi coama blondă? Hei, de cîte ori va plînge
Credinţa şi zeii schimbaţi şi se va uimi
Neobişnuit cu valurile aspre
De negre vînturi

Acela care acum se bucură, credul în nevinovăţia ta,
Care te speră mereu vacantă, mereu amabilă,
Neştiutor de strălucirea
Înşelătoare. Nenorociţi cei cărora,

Necunoscută, le străluceşti [de frumuseţă]: mie peretele sacru
Printr-o tablă votivă îmi arată
Că am atîrnat veşmintele ude
Ale puternicei zeiţe a mării.

6

Variu are căderea să scrie pe aripele cîntecului maeonian,
O, puternice învingător al duşmanilor,
Ce fapte a săvîrşit sub comanda ta soldatul viteaz
Călare sau pe corăbii.

Eu, Agrippa, nu îndrăznesc să cînt nici faptele tale,
Nici greaua mînie a lui Ahile care nu ştie să dea înapoi,
Nici îndoita călătorie pe mare a lui Ulise,
Nici crudul neam al lui Pelops,

Fiind slab pentru cele mari, căci sfiala
Şi Muza stăpînă pe lira nerăzboinică mă împiedică
Să stric prin puţinătatea talentului
Laudele slăvitului Caesar şi ale tale.

Cine [mai bine decît Variu] poate descrie
Pe Marte acoperit cu tunica adamantină
Sau pe Merion cel negru de pulberea troiană
Sau pe Tydid cu ajutorul Athenei egal cu zeii?

Eu cînt ospeţele, luptele cu unghiile jupuite
Împotriva tinerilor ale fecioarelor aprige,
Sau ceea ce iubim în deşert,
Uşuratici nu peste ceea ce e obişnuit.

7

Alţii vor lăuda Rhodosul însorit, Mytilene,
Ephesul, zidurile Corintului între două mări,
Sau Theba şi Delphos, vestite una prin Bachus, alta prin Apollo,
Ori Tempe tessalică;
Sunt unii a căror unică treabă e de a celebra
Într-un cînt încheiat cetatea neprihănitei Pallas
Şi să-şi încunune fruntea cu frunze de măslini culese de pretutindeni;
Foarte mulţi vor zice în onoarea Junonei
Despre Argosul prielnic pentru cai şi bogata Mycenă.
Pe mine nu mă mişcă atît Lacedemona răbdătoare,
Nici cîmpul bogatei Larise,
Cît peştera răsunătoarei Albunia

Și Aniul rostogolitor sau pădurea Tiburnului
Și pometurile ude de rîurile repezi.
Precum albul Notus șterge adesea de pe cerul negru norii
Și nu naște mereu ploaie, așa și tu, știind să te mărginești,
Ia aminte să-ți înmoi în vin, Plancus,
Tristețile și chinurile vieții,
Fie că te țin taberile sclipitoare prin drapele
Sau te va ține umbra groasă a Tiburului tău.
Tencer fugind
De Salamina și de tată, se zice că totuși își încinse
Cu coroană de plop tîmplele ude de libații către Bacchus,
Vorbind astfel triștilor prieteni:
« Oriunde soarta mai bună decît tata
Ne va duce,
Prieteni și tovarăși, vom merge!
Nu disperați sub conducerea lui Tencer și sub zodia lui Tencer
Căci Apollo care nu înșeală ne-a făgăduit
Pe un pămînt nou o viitoare Salamina cu nume echivoc.
O, bărbați tari care adesea ați îndurat cu mine
Lucruri și mai rele, alungați acum grijile cu vin;
Mîine vom relua drumul pe marea imensă. »

8

Lydia, spune, te conjur pe toți zeii,
De ce iubind pe Sybaris te grăbești să-l pierzi,
De ce răbdător la praf și la arșiță
Urăște Cîmpul însorit al lui Marte,
De ce nu mai călărește între militarii de vîrsta lui
Și nu mai potolește cu frîu dințat
Gura calului gallic?
De ce se teme să atingă Tibrul galben?
De ce fuge de unsoarea de măsline mai vîrtos decît
De sîngele de viperă și nu mai are brațele vinete
De arme, aruncînd cînd discul,
Cînd nobila suliță dincolo de țintă?

De ce se ascunde, cum se zice c-a făcut
Fiul maritimei Thetis în preajma funeraliilor jalnice ale Troiei
Ca nu cumva aspectul viril
Să-l tîrască în măcel și în cetele lyciene?

9

Vezi cum Soracte stă alb sub zăpadă groasă
Și pădurile nu-și mai pot susține povara grea
Iar apele au înțepenit
De gerul aspru.

Topește frigul punînd din belșug
Lemne pe foc și scoate generos,
O, Taliarh, vin bun de patru ani
Din amfora sabină cu două toarte.

Celelalte lasă-le pe seama zeilor;
Care îndată ce-au doborît vînturile
În luptă pe apele clocotite
Nu se mai zbuciumă nici chiparoșii, nici bătrînii ulmi.

Ce va fi mîine ferește-te a întreba
Și oricum va fi ziua pe care ți-o va da soarta
Pune-o la cîștig, și nu disprețui, tînăr,
Dulcile amoruri, nici dansurile,

Cît timp fiind în putere, ești departe
De posaca bătrînețe. Acum te cheamă Cîmpul lui Marte și piețele,
Șoaptele blînde în noapte
La ceasul convenit;

Rîsul grațios și trădător al fetei
Ascunse într-un ungher,
Semnul iubirii smuls de pe braț
Sau de pe degetul care se-mpotrivește galeș.

10

Mercur, nepot limbut al lui Atlas
Care ai schimbat moravurile sălbatice ale primilor oameni
Prin glasul ascuțit
Și prin arta palestrei,

Pe tine te voi cînta, vestitor al marelui Jupiter și al zeilor,
Tată al lyrei încovoiate, iscusit
Să dosești orice vrei
Prin furt în joacă.

Pe tine, care copil, înspăimîntîndu-te odată Apollo
Cu voce amenințătoare să dai înapoi boii
Îndepărtați cu viclenie, a rîs
Văzîndu-se fără tolbă.

Apoi călăuzit de tine bogatul Priam
Părăsind Iliul a păcălit și pe atrizii îngîmfați
Și focurile de strajă thesalice
Și taberele dușmane Troiei.

Tu duci sufletele pioase la locașurile fericite
Și cu varga de aur
Aduni gloata ușoară,
Plăcut atît zeilor din cer cît și celor de sub pămînt.

11

Tu să nu mai întrebi, Leuconoe, (fiind interzis a ști) ce sfîrșit ne vor da zeii
Mie, ție, nici nu mai ispiti numerele babilonene.

Mult mai bine înduri așa ceea ce va fi să se întîmple!
Că ne-a hărăzit Jupiter ierni multe sau că ultima va fi
Aceea care acum sfărîmă marea Tyrrheniană de stîncile opuse,
Fii cu judecată, limpezește vinurile și fiindcă viața e scurtă
Taie speranța lungă! Cît vorbim, timpul poznaș a și fugit;
Culege ziua, cît mai puțin credulă în viitor.

12

Ce bărbat sau erou pe lîră
Sau pe tibia ascuțită mă însărcinezi să celebrez, Clio,
Ce zeu? Cui îi va repeta ecoul
Numele

În regiunile umbroase ale Heliconului.
Pe Pind sau în Haemul înghețat?
De unde pădurile au urmat năvalnic
Pe Orfeu cel cîntăreț

Care încetinea prin arta maternă
Cursul repede al rîurilor și vînturile iuți,
Iscusit a duce prin strunele sonore
Stejarul numai urechi?

Voi spune mai întîi ceva, prin obișnuitele laude,
Despre tatăl Jupiter,
Care orînduiește lucrurile oamenilor și zeilor.
Marea și uscatul și anotimpurile universului,

Din care nu se naște nimic mai mare decît el,
Nici nu viază cineva asemănător sau al doilea;
Onorurile apropiate le-a ocupat totuși
Athena

Îndrăzneața în războaie. Nu te voi tăcea nici pe tine,
Bacchus, și pe tine, Diana fecioară, inamică fiarelor
crude,
Nici pe tine, Phoebus,
Care înspăimînți cu săgeți fără greș.

Voi cînta și pe Hercul și pe [Dioscuri] copiii Ledei,
Nobil unul a învinge pe cai, celălalt în luptă;
A căror stea albă îndată ce lucește
Corăbierilor,

Apa agitată se trage de pe stînci,
Vînturile cad la pămînt, norii fug,
Și unda amenințătoare, dacă așa vor ei,
Se potolește pe mare.

Voi aminti oare după aceștia mai întîi pe Romulus,
Sau tihnita domnie a lui Pompiliu,
Sau fasciile superbe ale lui Tarquinius,
Sau, mă-ntreb, moartea nobilă a lui Caton?

Voi evoca recunoscător în cîntec național
Pe Regulus, pe Scauri, pe Paullus
Gata a-și da sufletul mare cînd a învins vestitul Pun,
Și pe Fabriciu;

Sărăcia aspră și averea strămoșească
În potrivire cu familia l-au făcut tare în război
Pe acesta și pe Curiu cel cu pletele netunse
Și pe Camil.

Crește în tăcerea timpului ca și arborul
Faima lui Marcel, steaua Iulilor
Lucește printre toate stelele precum
Între aștrii mărunți luna.

Născutule din Saturn ca tată și ocrotitor al neamului
omenesc,
Ție ți-a fost hărăzită de soartă
Grija mare a lui Caesar-August; tu să domnești
Ca al doilea Caesar!

Acela a izgonit bătîndu-i într-un just triumf pe
parții
Care amenințau Latiul,
Aruncînd pe asiați și pe indieni
La marginile Orientului,

Prin tine un mai tînăr va stăpîni egal tot pămîntul;
Tu clatini Olympul prin carul greu,
Tu pădurilor pîngărite le trimiți
Trăznete mînioase.

13

Cînd tu, Lydia, lauzi gîtul roz
Al lui Telephus, brațele de ceară ale lui Telephus,
Vai, ficatul meu fierbînd
De o fiere dificilă, se umflă.
Atunci nici judecata, nici culoarea nu-mi mai rămîn
La loc sigur, și sîngele din obraji
Alunecă pe furiș, dezvăluind
De ce foc încet mă mistui pe dinăuntru.
Ard, fie că bătăile desfrînate [din cauza] vinului
Ți-au pîngărit umerii albi,
Fie că un băiat în delir
Ți-a întipărit un semn de amintire cu dintele pe buze.
Nu spera, dacă mă asculți îndeajuns,
Unul care să te năpădească perpetuu și în mod
barbar
Cu sărutări dulci pe care Venus
Le îmbibă cu a cincea parte a nectarului său.
Fericiți aceia pe care împreunarea neruptă
Îi ține de trei și de mai multe ori
Și neturburat prin vaiete rele
Amor [le] slobozește mai curînd ziua supremă.

14

O, navă, valurile te vor împinge din nou în mare!
Ce faci? Întoarce-te în port.
Nu vezi că
Pîntecele gol de vîsle

Și catargul rănit de Africul repede
Și vergile gem și că fără funii
Cu greu pupa
Va putea înfrunta vîltoarea năvalnică?

Pînzele nu-ți sunt întregi,
Nici zeii, pe care să-i chemi din nou împinsă de nevoie,
Deși te lauzi cu pinul pontic,
Fecior al nobilei păduri

Cu felul și cu numele,
Navigatorul timid
Nu se-ncrede în pupele pictate.
Tu, dacă nu vrei să devii ocara vînturilor, ferește-te.

Tu care ai fost pentru mine pînă azi un necaz stăruitor
Iar acum ești dorință și grijă nu ușoară,
Evită apele mării udînd
Cycladele strălucitoare.

15

Cînd perfid păstorul Paris a însoțit repede pe valuri în nave troiene
Pe Elena ca oaspete,
Nereu a doborît vînturile iuți
Într-o silnică potolire

Ca să poată spune crudele destine: « Sub rău augur duci acasă
Pe aceea pe care Grecia o va cere cu multă armată,
Hotărîtă să rupă nupțiile tale
Și domnia bătrînului Priam.

Vai, vai, cîtă sudoare va curge de pe cai și de pe oameni!
Cît doliu trimiți neamului dardan!
Pallas își și pregătește coiful, cuirasa,
Carul și turbarea.

În zadar sălbatec îți vei pieptăna
Sub auspiciile Venerii chica
Și vei alterna cîntecele grațioase pe țitera
Femeii pașnice, în zadar

Vei evita în pat grelele suliți și vîrfurile trestiilor de Gnossos
Și larma și pe Ajax cel iute la urmăriri;
Totuși, vai, tîrziu îți vei mînji în pulbere
Părul adulter.

Nu vezi pe Ulise, ruina neamului tău,
Nici pe Nestor din Pylos?
Se apropie iute de tine Tencer de la Salamina,
Sthenelus priceput la lupte,

Iar dacă e cazul de a conduce de pe cal,
Nu lenes la aurigă; ignorezi și pe Merion.
Iată turbează să te găsească
Crudul fiu al lui Tydid mai bun decît tatăl,

De care tu ca cerbul care o zbughește, uitîndu-și de iarbă,
În fața lupului zărit în altă parte a văii,
Fugi, moale din fire, cu răsuflarea în capul pieptului,
Ceea ce n-ai făgăduit Elenei tale.

Flota mînioasă a lui Ahile
Va întîrzia ziua Ilionului şi a femeilor troienilor;
Peste atîtea ierni focul ahaic
Va arde casele pergameice.»

16

O, fiică mai frumoasă decît frumoasa mamă,
Oricum vrei să distrugi iambii vinovaţi
Distruge-i, fie că-ţi place să-i arunci pe foc,
Fie pe Marea Adriatică.

Nici Cybela, nici Apollo Pythius
Nu zdruncină în sanctuar mintea preotului,
De asemeni nici Bacchus,
Nici Coribanţii nu lovesc astfel bronzurile
răsunătoare,

Ca trista mînie, pe care n-o alungă
Nici sabia norică, nici naufragiul pe mare,
Nici focul grozav, nici Cerul însuşi
Trăznind cu tumult formidabil.

Se spune că Prometheu a adăogat
La lutul plăsmuit la început cîte o parte
Desprinsă de pretutindeni şi a lipit
Sufletului nostru puterea nebunului leu.

Mînia a doborît pe Thyeste printr-o nenorocire
gravă
Şi a fost cauzele îndepărtate
Pentru care vechile oraşe au pierit pînă la temelie
Iar armata insolentă

A tras cu plugul ostil peste ziduri.
Potoleşte-ţi sufletul: şi pe mine clocotul pieptului
M-a ispitit în dulcea tinereţe
Şi m-a făcut furios în iambi iuţi;

Acum cer să schimbăm cele regretabile
Cu cele blînde, numai să-mi fii amică
Prin retractarea injuriilor
Şi să-mi redai prietenia.

17

Adesea Faun cel iute se mută de pe Lycaeu
Pe plăcutul Lucretil şi fereşte
Caprele mele de vara focoasă
Şi de vînturile mereu ploioase.

Fără frică umblă prin pădurea bine păzită
După arbuştii ascunşi şi după cimbru
Nevestele abătute din drum ale soţului mirositor
Şi nu se tem de şerpii verzi,

Precum nici căprioarele de lupii lui Marte,
Îndată de fluierile blînde, Tyndaris,
Face să răsune văile şi stîncile lustruite
Ale închinatei Ustica.

Zeii mă apără, evlavia şi muza mea
Sunt pe placul zeilor. Aci cornul bogat al abundenţei
Se va vărsa din plin,
Darnic de bunătăţile rurale;

Aci în vale strîmtă vei scăpa de arşiţa caniculei
Şi pe coardă anacreontică
Vei zice despre îndrăgostitele de acelaşi bărbat
Penelope şi Circe sticloasa;

Aci la umbră vei sorbi pahare de vin inocent de
Lesbos,
Iar Bacchus născutul din Semelé sau Thyoné
Nu se va bate cu Marte
Şi nu te vei teme, bănuită,

De furiosul Cyrus, ca nu cumva
Să întindă mîinile nestăpînite spre tine atît de neegală [în puteri]
Și să-ți smulgă cununa înfiptă în păr
Și rochia nevinovată.

18

Varius, nu sădi nici un arbore mai nainte de sfinta viță
În pămîntul blînd al Tiburului și în așezarea lui Catiliu,
Căci un zeu a hotărît tot ce-i mai aspru pentru nebăutori,
Iar grijile mușcătoare nu fug altfel.
Cine vorbește de războiul greu și de sărăcie după vin?
Cine mai degrabă nu vorbește despre tine, tată Bacchus, și despre tine, slăvită Venus?
Și ca cineva să nu treacă darurile cumpătatului Liber
Ne învață încăierarea Centaurilor cu Lapiții iscată la băutură,
Ne învață Eubrius nu ușor pentru traci,
Care lacomi nu disting o graniță clară
Între ceea ce este permis sau nepermis. Nu eu, candid Bassareu,
Îți voi scutura thyrsul cu sila, nici nu-ți voi răpi
Ziua odoarele acoperite cu felurite frunze.
Oprește cornul berecințian și tympanile furioase pe care le urmează oarba iubire de sine
Și îngîmfînd sufletul mai mult decît vanitatea,
Fii risipitor, mai străveziu decît sticla, de taine și mărturisiri.

19

Mama crudă a Cupidonilor
Și copilul thebanei Semeles
Și lasciva Desfrînare îmi poruncesc
Să-mi dau sufletul cînd au încetat dragostele.

Mă arde strălucirea Glycerei
Șclipind mai curat decît marmora de Paros,
Mă arde impertinența grațioasă
Și chipul prea lubric la vedere.

Năvălind toată în mine Venus
A părăsit Ciprul, și Scytul înflăcărat nu sufere
Chiar întorcînd caii
Să se vorbească de Parth sau de ceea ce are vreo legătură cu el.

Aci e altarul meu viu de brazde,
Aci, băieți, puneți verbine și tămîie
Și o pateră de vin de doi ani:
Onorată [astfel], jertfa îmi va fi mai dulce.

20

Vei bea în cupe mici Sabinum de rînd
Pe care eu însumi l-am pecetluit în vas grec
Atunci cînd, iubite cavalere Maecenas,
Ai primit în teatru

Astfel de aplauze, încît împreună
Cu malurile fluviului părintesc
Ți-a întors laudele ecoul
Muntelui Vatican.

La tine vei bea Caecubum și struguri zdrobiți
În teascul de la Cales; în cupele mele
Nu se amestecă cu apă nici Falern,
Nici vin de pe dealurile Formiei.

21

Fecioare plăpînde, cîntați pe Diana,
Băieți, cîntați pe Apollo pletosul
Și pe Latona iubită din adîncul inimii
De Jupiter din cer.

Voi [fecioare] slăviți pe iubitoarea de rîuri și de
coamele codrilor,
Fie că acestea încunună Algidul înghețat
Ori Erymantul negru de păduri
Sau verdele Cragus,

Și prin tot atîtea laude voi [băieți] slăviți [valea]
Tempe,
Mările, Delos, insula natală a lui Apollo
Și umărul lui vestit prin tolbă
Și prin lyra dăruită de fratele Hermes.

Acesta prin rugăciunea voastră
Va goni războiul producător de lacrimi,
Foamea mizerabilă și ciuma de la popor și de la
mai marele Caesar
În Persia și Britania.

22

Omul integru în viață și pur de crime, Fuscus,
Nu suferă lipsă de sulițe maure, nici de arc,
Nici de tolba încărcată
Cu săgeți otrăvite,

Fie că are să meargă prin Syrtele înflăcărate,
Fie prin Caucazul neospitalier,
Fie prin locurile pe care
Le udă Hidaspul fabulos.

Într-adevăr, de mine, care eram neînarmat,
A fugit în pădurea sabină
Pe cînd cîntam pe Lalage și lipsit de griji
Rătăceam dincolo de limitele obișnuite, un lup,

O dihanie cum n-a hrănit
Nici Daunia războinică cu mari păduri de stejari
Și nu a născut-o nici pămîntul Jubei,
Leagănul uscat al leilor.

Du-mă în cîmpiile sterpe unde
Nici un arbore nu înviorează aerul văratic,
Într-o țară pe care pică cerul întunecat
Și negura;

Du-mă cît mai aproape
Sub carul soarelui în țara tăgăduită caselor:
Voi iubi pe Lalage cea dulce rîzînd,
Cea dulce vorbind.

23

Mă eviți, Chloe, asemenea unui pui de cerb
Care-și caută prin munții fără cărări
Mama speriată, nu fără spaimă vană
De adieri și păduri,

Fie că sosirea primăverii a stîrnit fior
Prin foile mișcătoare, fie că șopîrlele verzi
Au clătinat mărăcinii,
Și tremură din inimă și genunchi.

Cu toate acestea eu nu te prigonesc
Spre a te frînge ca o tigroaică aspră sau ca un leu
african;
Lasă-ți acum mama
Fiind timpul de a urma pe bărbat.

24

Ce măsură și rușine poate fi în părerea de rău
Pentru un cap așa de scump? Dictează-mi
Cîntecele lugubre, Melpomene, tu căreia Jupiter
Ți-a dat voce limpede împreună cu țitera.

Așadar somnul veșnic a cuprins pe Quintiliu?
Cînd oare Onoarea și sora Justiției,
Necorupta Fidelitate, și Adevărul gol
Vor descoperi unul la fel?

El a murit deplîns de mulți oameni buni,
De nimeni însă mai plîns ca de tine, Virgiliu!
Tu, vai, în zadar evlavios reclami zeilor
Pe Quintiliu nu în starea asta recomandat lor.

Ce dacă mai desmierdător decît Orfeu Tracicul
Ai stăpîni credința știută a arborilor?
Se va întoarce oare sîngele în vana imagine
Pe care cu varga îngrozitoare,

Neîndurat să redeschidă la rugăciuni cele sortite,
Mercur o va împinge odată în neagră turmă?
E trist: dar resemnarea va face mai de suportat
Tot ce este interzis a îndrepta.

25

Mai cruțător îți scutură ferestrele închise
Tinerii desfrînați cu lovituri dese,
Și nu-ți mai răpesc somnul, iar ușa
Care înainte

Se mișca foarte grabnic în țițini
Iubește pragul. Mai puțin și mai puțin auzi:
« Dormi tu Lydia nopți lungi
Cînd eu pier din pricina ta?»

Pe rînd, babă disprețuită de curtezani,
Vei plînge neînsemnată pe o uliță singuratică
În timp ce vîntul thracic chiuie mai tare
În nopțile fără lună,

Cînd amorul arzător și patima
Care obișnuiește a înfuria pe mamele cailor
Aprinde jar în jurul ficatului ulcerat
Nu fără tînguire

Că tinerimea veselă se bucură mai mult
De edera înverzită și de mirtul întunecat,
Iar ce este uscat printre frunze lasă lui Eur,
Tovarășul Iernii.

26

Amic muzelor, las vînturilor furioase
Să ducă tristețea și teama în marea Cretei,
Fără preocuparea, cît despre mine,
Cine e temut ca rege al ținuturilor înghețate sub Arctic,

Ce înspăimîntă pe Tiridat.
O, tu care te bucuri de izvoarele curate,
Împletește flori bătute de soare,
Împletește cunună lui Lamia al meu,

Dulce [Muză] Pimplee. Onorurile nu-mi sunt de folos
Fără tine; pe acesta tu și ale tale surori
Consacrați-l pe coarde moi
Cu plectrul lesbic.

27

A se bate cu cănile născocite în scopul petrecerii
E meteahna tracilor; îndepărtați obiceiul barbar
Și feriți pe respectabilul Bacchus
De încăierările sîngeroase.

Cît de mult distonează pumnalul medic
Cu vinul și făcliile:
Potoliți, prieteni, larma necuviincioasă
Și rămîneți rezemați în cot.

Vreți să-mi hotărîți și mie
Partea mea de Falern tare? Să spună
Fratele Megyllei din Opunt, de ce rană e fericit,
De ce săgeată se prăpădește.

Nu vrea? Nu beau decît cu această condiție.
Orice fel de Veneră te stăpînește
Nu te arde cu foc rușinos
Și totdeauna prin Amor păcătuiești cu nevinovăție.

Ce ai, spune, încredințează urechilor sigure....
Ah, nenorocitule,
De ce Charybdă erai muncit,
Copil vrednic de o văpaie mai bună!

Ce vrăjitoare, ce mag te vor putea
Mîntui prin veninuri thesalice, care zeu?
Cu greu, legat cum ești,
Te va izbăvi Pegasus de Himera cu trei chipuri.

28

Archytas, măsurător al mării, al pămînturilor și
al firelor de nisip
Fără număr, te ține lîngă țărmul Matinului
O zidire mică dintr-o mînă de pulbere,
Și nu-ți ajută la nimic că ai ispitit locașurile aeriene
Și ai străbătut cu sufletul muritor cerul rotund.
A murit și tatăl lui Pelops, oaspetele zeilor,
Și Tihonus tras în cer
Și Minos admis în tainele lui Jupiter,
Tartarul îl are pe Pythagora, fiul lui Panthoiis
Întors a doua oară din Orcus,
Care deși dovedind cu scutul luat din perete
Că este din vremile troiene, n-a acordat morții
negre
Nimic afară de zgîrciuri și piele,
Autoritate, nu de rînd, după opinia ta
În materie de natură și adevăr; dar o singură
noapte ne așteaptă pe toți
Și o singură dată vom călca drumul morții.
Furiile dau pe alții drept spectacol pentru Marte
cruntul;
Pieire este marea lacomă pentru navigatori;
Funeraliile amestecate ale bătrînilor și tinerilor se
îndesesc,

Nici un cap nu scapă de cruda Proserpină.
Și pe mine Notus, repedele tovarăș al Orionului
în declin,
M-a prăbușit în valurile ilirice.
O, corăbier, nu fi zgîrcit, cu răutate, presară
Puțin nisip nestatornic pe oasele și capul neîngropat.
Astfel oricît va amenința Eurul valurile Hesperiei,
Izbească-se pădurile Venusiei, dacă tu ești teafăr,
Și curgă-ți de unde se poate multă răsplată
De la bunul Jupiter și de la Neptun, ocrotitorul
sacrului Tarent.
Nu te temi de a făptui o fraudă păgubitoare
Mai tîrziu copiilor tăi nevinovați?
Poate că riturile datorate
Și întorsăturile fără milă [ale soartei]
Te așteaptă pe tine însuți: nu voi rămîne cu rugile
nerăzbunate,
Nici o jertfă nu te va izbăvi.
Deși te grăbești, popasul nu e lung;
Poți să pornești îndată ce ai aruncat de trei ori pulbere.

29

Iccius, rîvnești acum comorile fabuloase ale arabilor
Și pregătești război grozav regilor Sabeei
Nebiruiți pînă azi, [înnodînd] lanțuri
Pentru medul oribil?

Care barbară dintre fecioare,
Ucis fiindu-i logodnicul, te va sluji?
Ce băiat de la curte, educat să arunce
Săgeți serice pe arcul părintesc,

Va fi hotărît să scoată, cu părul uns, vin cu cana?
Cine va nega că e posibil ca rîurile repezi
Să se urce spre munții înalți
Și Tibrul să-și întoarcă cursul,

Dacă tu, care făgăduiai lucruri mai bune,
Vrei să schimbi pe un scut iberic
Cărțile cumpărate din toate părțile ale nobilului
Panaetas
Și școala lui Socrate?

ACADEMIA
BIBLIOTECA

30

O, Venus, regină peste Cnidos și Paphos,
Abandonează frumosul Cypru
Și mută-te în casa împodobită a Glycerei
Care te cheamă cu multă tămîie.

Să vină cu tine și băiatul înfocat
Și Grațiile cu cingătorile desfăcute
Și Nimfele și puțin plăcuta fără tine Tinerețe
Și Mercur.

31

Ce-i cere poetul lui Apollo consfințit [printr-un templu]?
Ce cere turnînd din cupă vin nou?
Nu recoltele îmbelșugate
Ale bogatei Sardinii,

Nu turmele plăcute
Ale Calabriei fierbinți, nu aurul sau fildeșul indian,
Nu țarinele, pe care le mușcă Liris, rîul taciturn,
Cu apele lui liniștite.

Să taie cu cosorul de Calena
Cui i-a dat norocul viță, pentru ca
Să soarbă din cupe de aur
Vinuri schimbate pe mărfuri siriene, bogatul negustor

Iubit zeilor înșiși, de vreme ce
Se-ntoarce de trei și de patru ori pe an
Pe valurile atlantice nepedepsit.
Pe mine mă satură măslinele, cicoarea și ușoara nalbă.

Fie, Apollo Latoe, să mă bucur sănătos de ce-am strîns
Și fă, te rog, să trăiesc
O bătrînețe întreagă la minte iar nu rușinoasă
Sau lipsită de țiteră.

32

Sunt solicitat. Dacă tihnit la umbră
M-am jucat cu tine,
Hai, zi un cîntec latin
Care să trăiască în acest an și mai mulți, liră,

Minuită întîi de Alceu, cetățeanul lesbic
Care aprig la război, totuși chiar sub arme
Sau cînd își lega nava zvîrlită
Pe țărmul ud

Cînta pe Bacchus, Muzele, pe Venera
Și pe copilul stînd mereu lipit de ea
Și pe Lycus cu ochi negri,
Împodobit cu păr negru.

O, podoabă a lui Phoebus și a ospețelor
Lui Jupiter din cer, scumpă [liră de] bagă,
O, dulce mîngîiere a necazurilor,
[Îți zic] Ori de cîte ori te chem după rit:
Salve!

33

Albus, nu te văieta mai mult decît trebuie, amintindu-ți
De cruda Glycera, nici nu recita
Jalnice elegii, pentru ce, călcînd [ea] credința,
I-a luat ochii unul mai tînăr.

Pe ilustra Lycoris cu obraz subțire
O arde dragostea de Cyrus. Cyrus
S-a îndrăgostit de aspra Pholoe: dar mai curînd
Căprioarele se vor împerechea cu lupii appuli

Decît ca Pholoe să păcătuiască de rușinosul adulter:
Așa a hotărît Venus căreia îi place
Să pună cu joc crud în juguri de bronz
Trupuri și suflete desperecheate.

Pe mine însumi, Venus, mai blîndă dorind aceasta
M-a ținut cu obezi plăcute desfrînata
Myrtale, mai rea decît valurile Adriaticei
Care încovoaie golfurile calabre.

34

Închinător zgîrcit și neasiduu al zeilor,
Cît timp rătăcesc doct
În înțelepciunea nebună [a lui Epicur]
Sunt silit acum să desfac pînzele [corăbiei]

Și să bat din nou drumurile părăsite: într-adevăr Jupiter,
Spintecînd de obicei prin fulgerele luminoase
Norii, mînă pe cer senin caii tunători
Și carul într-aripat

De care se cutremură pămîntul greu și apele rătăcitoare,
Styxul și locașurile teribile ale Taenarului ascuns
Și marginea atlantică [a lumii].
[Numai] un zeu este în stare

Să schimbe josnicul în înalt,
El dezumflă pe cel mare, scoțînd la iveală ce e obscur;
Norocul rapace a luat de colo cu zgomot ascuțit [de aripi]
Diadema, ici se bucură că a pus-o.

35

O, zeiță care stăpînești fericitul Antium,
Capabilă a ridica pe muritor de pe treapta cea mai de jos
Sau să schimbi triumfurile superbe
În funeralii,

La tine stăruie cu rugăciune fierbinte
Săracul locuitor al cîmpului, pe tine, stăpînă a apelor,
[Te roagă] oricine sfidează pe corabie bithynă
Marea de la Carpathos.

De tine se tem dacul aspru, scytul nomad,
Orașele și neamurile, Latiul dîrz,
Mamele regilor barbari și
Tyranii în purpură,

Ca nu cumva tu cu picior injurios
Să dobori coloana dreaptă, sau poporul
În care se află mulți leneși la luptă, să-i atîțe pe aceștia
A lua armele și să sfărîme stăpînirea.

Înaintea ta pășește întotdeauna cruda Necesitate,
Purtînd în mîna de bronz cuie de grindă și
Pene de despicat lemnul, și nu lipsesc
Cîrligul tare și plumbul topit,

Pe tine te cinstesc Speranța și Credința rară
Învesmîntată în postav alb, și nu refuză să te însoțească
Ori de cîte ori schimbîndu-ți haina
Părăsești cu vrăjmășie casele celor puternici,

Dar vulgul nestatornic și curtezana sperjură
Se dau înapoi, fug prietenii
Cînd butoaiele au secat pînă la drojdii,
Prea vicleni ca să poarte și ei jugul.

Ajută pe Caesar care va merge la Britanii
De la marginea pămîntului și recentul contingent
De tineri care va fi temut
În părțile Răsăritului și pe Oceanul roșu.

Vai, vai, ne rușinăm de răni și de crime,
De frații noștri! De la ce ne-am dat îndărăt
Noi generație fără inimă? Ce fapte nefaste
Am lăsat neisprăvite? De la ce [ispravă]

Tinerimea și-a ferit mîna de teama zeilor?
Ce altare am cruțat? O, de-ai ascute
Pe o nouă nicovală împotriva massageților și arabilor
Fierul tocit [în luptele civile].

36

Cu tămîie și muzică
Și cu sîngele vițelului făgăduit
Se cuvine să mulțumim zeilor protectori ai lui Numida,
Care acum întors teafăr din Hesperia cea de la marginea pămîntului
Împreună cu ceata de tovarăși,
Totuși nimănui nu împarte mai multe sărutări
Decît dulcelui Lamia,
În amintirea copilăriei petrecute sub același magistru
Și a togelor schimbate în același timp.
Să nu lipsească în această zi frumoasă semnul cu creta,
Nici amforele aduse la poruncă,

Și după obiceiul saliaric piciorul să nu aibă tihnă;
Damalis cel care bea mult vin
Să nu răzbească pe Bassus care ca și tracii dă dintr-odată paharul pe gît,
Să nu lipsească de la masă trandafirii,
Nici trainica țelină sălbatecă, nici crinul care se trece repede.
Toți să arunce ochii pe stricatul Damalis
Și să nu fie desfăcut din noua împerechere
Damalis cel mai ambițios de ederile erotice.

37

Acum e vremea de a bea, de a lovi pămîntul
Cu picior [de om] liber, acum era timpul, prieteni,
De a împodobi altarele zeilor
Cu jertfe.

Pînă acum era interzis a scoate Caecub
Din pivnițele strămoșești, cît timp pe Capitol
Regina Cleopatra pregătea ruine descreierate
Și moartea imperiului

Împreună cu turma contaminată de boala bărbaților desfrînați,
[Fiind] incapabilă de a-și stăpîni
Speranțele și beată de norocul dulce.
Dar i-a micșorat nebunia

Unica navă abia scăpată teafără de foc,
Și mintea plină de himere din cauza vinului mareotic
I-a readus-o la veritabile temeri
Caesar, urmărind-o de aproape cu vîslele

În fuga ei din Italia, precum uliul
Blîndele porumbițe, sau vînătorul îndîrjit
Iepurele pe cîmpiile înzăpezite ale Haemoniei,
Ca să dea lanțurilor această minune fatală.

Ea dorind să piară mai nobil
Nu s-a temut femeieşte de fier,
Nici n-a schimbat flota repede
Cu ţărmurile ascunse,

Îndrăznind a privi capitala culcată la pămînt
Cu faţă senină, şi tare la suflet
Să mînuiască şerpi pentru ca veninul negru
Să îmbibe trupul,

Mai grozav decît moartea deliberată,
Fără îndoială, nevrînd, femeie deloc umilă, să fie dusă
Dintr-un triumf superb
Pe înspăimîntătoare corăbii liburne.

38

Băiete, urăsc luxul persan,
Îmi displac coroanele împletite pe scoarţă de tei;
Nu umbla să vezi în ce loc
A rămas pe seară un trandafir.

Voiesc să n-adaogi cu exces de zel
Nimic mirtului simplu:
Nici ţie slujind nu-ţi stă rău mirtul,
Nici mie bînd sub bolta deasă de viţă.

CARTEA A DOUA

1

Mişcările civile din vremea consulului Metellus,
Cauzele, viţiile şi modurile războiului,
Jocul Norocului şi apăsătoarele
Înţelegeri între căpetenii,

Armele unse de sîngele neexpiat încă
[Într-]o operă plină de zaruri periculoase
Tratezi, călcînd pe focuri
Ascunse sub cenuşa vicleană.

Pentru puţină vreme Muza tragediei severe
Părăseşte teatrul; îndată ce
Vei scrie evenimentele publice, vei putea relua marea operă
În cothurnul lui Cecrops,

O, tu Pollion, ilustru ocrotitor al triştilor împricinaţi
Şi al Senatului în deliberaţie,
Căruia laurul ţi-a adus onoruri veşnice
În triumful dalmatic!

Îmi şi sfîşii urechile cu vîjîitul ameninţător
Al trompetelor, trîmbiţele răsună,
Lucirea armelor înspăimîntă caii în goană
Şi feţele călăreţilor.

Mă și văd auzind pe marii căpitani
Murdari de o pulbere neînjositoare
Și [văzînd] toate pe pămînt supuse
Afară de sufletul zdravăn al lui Caton.

Junona și acela care dintre zei mai prieten
Africanilor dedea înapoi neputincios
Pe pămînt nerăzbunat a adus pe nepoții
învingătorilor
Jertfă lui Jugurtha.

Ce cîmp cu morminte mai îmbibat cu sînge latin
Nu dă mărturie despre luptele nelegiuite
Și despre zvonul auzit al ruinii
Mezilor hesperici?

Ce viltoare și fluvii sunt
Neștiutoare de războiul lugubru? Ce mare a Dauniei
N-a vopsit-o omorurile?
Ce țărm e cruțat de sîngele nostru?

Dar ca îndrăzneață, lăsînd jocurile,
Să nu reevoci opera jelaniilor din Ceos,
Caută cu mine în templul Venerei
Moduri pe plectru mai ușor.

2

Nici o coloare nu are aurul ascuns
În pămîntul avar, o, dușman al metalelor,
Crispus Sallustius, dacă nu strălucește
De un uz temperat.

Va trăi vreme îndelungată
Proculeius care a arătat față de frați suflet părintesc;
Pe el faima ce rămîne
Îl va mîna prin pana care se teme să obosească.

Mai puternic vei domni
Înfrînînd spiritul lăcomiei decît dacă
Vei alătura Libya de Cadixul îndepărtat
Și amîndoi Punii îți vor sluji ție singur.

Hidropizia grozavă crește binevoitoare față de sine
Și nu potolește setea, dacă
Nu fuge din vine pricina boalei
Și moleșeala apoasă din corpul palid.

Virtutea mîntuie pe Phraate întors pe tronul lui
Cyrus
Neplăcîndu-i plebea din numărul bogaților
Și dezvață poporul
De a se folosi de cuvinte vane,

Acordînd domnia, diadema sigură
Și laurul durabil
Numai aceluia care
Privește mormanele uriașe de bani cu ochi nepăsător.

3

Ia aminte să păstrezi o minte egală
În vremuri de cumpănă, și tot astfel în cele bune
O minte potolind bucuria insolentă,
Avînd în vedere că vei muri, Dellius,

Fie că ai trăit mereu trist,
Fie că întins pe iarbă afară,
Te-ai bucurat în zilele de sărbătoare
De inscripția [ulciorului] de Falern din fundul
pivniței.

De ce pinului înalt și plopului alb
Le place să-și unească prin ramuri
Umbrele ospitaliere? de ce aleargă repede
În albia înclinată apa curgătoare?

Poruncește să-ți ducă acolo vinurile, parfumurile
Și prea trecătoarele plăcute flori de trandafir
Cît timp îngăduie împrejurarea, vîrsta
Și firele negre ale celor trei surori.

Vei ieși din pămînturile cumpărate pe rînd, vei ieși
Din casa de la oraș și din cea de la țară pe care o
spală Tibrul galben,
Și moștenitorul va pune stăpînire
Pe bogățiile adunate grămadă.

N-are de-a face că ești bogat și din neamul
strävechiului Inachus,
Sau dacă sărac și de familie măruntă
Stai sub cerul liber,
Victimă a Orcului fără milă.

Toți suntem împinși într-acolo, tuturor
Mai tîrziu sau mai devreme urna ne va vărsa
Soarta ce va fi să iasă și să ne pună
Spre veșnic exil în barca [lui Caron].

4

Să nu-ți fie rușine, Phoceu din Xant,
De a iubi o sclavă, de mult pe trufașul
Achile l-a atras șerba Briseis
De coloarea zăpezii.

Pe stăpînul Ajax născutul din Telamon
L-a atras frumusețea captivei Tecmessa.
S-a aprins atridul în toiul triumfului
De o fecioară răpită,

După ce, thessalicul fiind învingător, au căzut
Cetele barbare, și Hector mort
A predat grecilor obosiți
Pergamul mai ușor de luat.

Nu știi dacă bogații părinți
Ai blondei Phyllide îți vor face onoare
[devenindu-le] ginere,
Desigur [sunt] de neam regesc
Și deplîng penați nedrepți.

Nu crede că aceea iubită de tine
E din plebe criminală, nici că așa de credincioasă,
Așa de dușmană a interesului a putut
Să se nască dintr-o mamă care să pricinuiască rușine,

Laudă în totul brațele, chipul și
Picioarele fine [și] ferește-te de a bănui
Pe acela căruia vîrsta s-a grăbit
Să-i încheie al optulea lustru.

5

Nu-i de ajuns [oricui] a purta jugul
Cu gîtul plecat sau a egala truda
Semenului, nici a răbda greutatea
Taurului năvălind la cort;

Sufletul juncei tale este la cîmpurile
Înverzite, aci în rîurile potolind
Arșița grea, aci
Printre sălciile ude

Cu viței ahtiați a se juca. Lasă pofta
De poamă crudă: în curînd toamna
Tărcată cu coloare de purpură
Îți va însemna strugurii [vopsindu-i],

În curînd îți va urma [altcineva], căci vîrsta
Nemiloasă aleargă și anii pe care ți i-a
Răpit ție îi adaogă aceluia; de pe acum
Lalage cu față trufașă dorește bărbat,

Iubită cît [nu este] sperioasa Pholoe,
Nici Chloris strălucind cu umărul alb
Așa cum luna curată luceşte
Pe marea nocturnă, şi Gygas din Cnidos

Care dacă l-ai vîrî în horele fetelor
Ar amăgi pe oaspeţii peste măsură de ageri
[Fiind] o problemă obscură
Prin părul despletit şi faţa ambiguă.

6

Septimius, tu, gata a veni cu mine la Cadix
Şi la Cantabrul neînvăţat să poarte jugurile noastre
Şi la Syrtele barbare, unde unda maură
Clocoteşte mereu,

Tiburul fundat de un colon din Argos
Fie-mi reşedinţa bătrîneţii mele,
Fie capăt obositului de mări, drumuri
Şi oştiri!

Dacă însă parcele nedrepte îmi vor interzice acest loc,
Voi merge la dulcele rîu Galaesus cu oi învelite în piei
Şi la cîmpurile stăpînite
De Phalantus Laconianul.

Îmi zîmbeşte mai mult decît toate
Acel colţ de pămînt unde mierea
Nu-i mai prejos decît aceea din Himet
Şi măslina desfide pe aceea a verdelui Venafru,

Unde primăvara e lungă şi Jupiter hărăzeşte
Ierni toropite şi Aulonul prieten
Al rodnicului Bacchus invidiază prea puţin
Strugurii de Falern.

Acel loc şi dealurile încîntătoare
Ne cheamă pe mine şi pe tine; acolo
Tu vei vărsa datorita lacrimă pe cenuşa caldă
A prietenului poet.

7

O, tu care te-ai aflat adesea cu mine la mari primejdii
Cînd Brutus comanda armata,
Cine te-a redat cetăţean
Zeilor patriei şi cerului italic,

Pompei, întîiule dintre prietenii mei
Cu care adesea am spart cu vin
Ziua lungă încununînd
Părul lucios de [ulei de] malobatru sirian?

Cu tine la Philippi am trăit
Fuga repede aruncînd nu frumos pavăza
Cînd curajul s-a frînt şi ameninţătorii
Au atins în mod ruşinos ţărîna cu bărbia.

Dar pe mine înspăimîntat de aerul des
M-a tras în sus din mijlocul duşmanilor Mercur cel iute,
Pe tine resorbindu-te îndărăt în război
Te-a luat marea pe valurile frămîntate.

Deci oferă lui Jupiter ospăţul obligat
Şi trupul obosit de lunga viaţă militară
Pune-l sub laurul meu, necruţînd
Vinul ce ţi l-am destinat.

Umple de Massicum dătător de uitare
Cupele uşoare, toarnă din încăpătoarele
Conchilii parfumurile. Cine are grija
De-a face în grabă cununi jilave de ţelină sălbatică

Sau de mirt? Pe cine îl numește
Venus arbitrul băuturii?
Eu nu voi bacchanaliza mai cuminte decît Edonii,
Dulce este pentru mine să mă-mbăt revăzînd un amic.

8

Dacă vreo pedeapsă, Barino, pentru jurămîntul mincinos
Te-ar fi vătămat cîndva,
Dacă te-ai alege cu un dinte negru
Sau cu o unghie mai urîtă,

Te-aș crede: dar tu îndată ce te-ai jurat
Pe capul tău perfid, strălucești
Mult mai frumoasă și jertfești
Tinerilor printr-o dragoste publică.

Trebuie să înșeli cenușele ascunse ale mamei,
Semnele taciturne ale nopții
Cu tot cerul și pe zeii
Feriți de moartea înghețată.

Rîde de asta, zic, Venus însăși, rîd
Nimfele nevinovate și crudul Cupido
Ascuțind mereu săgeți aprinse
Pe gresia otrăvitoare.

Adaogă că toată tinerimea îți crește,
Că crește robie nouă și cei dinainte
Nu părăsesc casa nelegiuitei stăpîne
[Deși] amenințați adesea.

Mamele își tem băieții de tine,
[Se tem] bătrînii zgîrciți și bietele
Soții pînă ieri fecioare ca nu cumva
Strălucirea ta să le oprească bărbații.

9

Nu totdeauna ploile curg din nor
Pe ogoarele zburlite și Marea Caspică
N-o scutură necontenit furtunile capricioase,
Amice Valgius,

Pe țărmurile armene gheața nu stă netopită
Și nici nu sunt bătuți de vînturi
Codrii de stejari ai Garganului
Sau desfrunziți ulmii în toate lunile.

Tu mereu tînjești cu jale după Mystes mort,
Și dragostea nu scade
Cînd Luceafărul răsare sau fuge
De repedele soare.

Dar bătrînul care a trăit trei vieți
N-a plîns pe scumpul Antiloh
Toți anii, nici părinții sau surorile frigiene
N-au plîns mereu pe Troil copil.

Lasă bocetele nebărbătești
Și mai degrabă
Să cîntăm victoriile lui August Caesar,
Niphatul rece,

Și [Euphrat] fluviul mezilor rostogolind alături
De popoarele învinse valuri mai mici
Și pe gelonii destinați să călărească
Pe cîmpuri mai înguste.

10

Mai înțelept vei trăi Licinius
Neîmpingîndu-te mereu în largul mării
Și nici apropiindu-te peste măsură de țărmul primejdios
Cînd te temi prudent de furtuni.

Cine iubește mediocritatea de aur
Se lipsește, prevăzător, de acoperișul umil al
mizeriei,
Se lipsește, sobru,
De palatul invidiat.

Mai des pinul uriaș e zguduit
De vînt și turnurile înalte cad
Cu o prăbușire mai grozavă, iar trăznetele
Izbesc munții înalți.

Inima bine pregătită speră
În zilele rele,
Se teme în zilele bune de altă soartă.
Jupiter aduce ierni grele,

Același le îndepărtează. Dacă acum e rău,
Nu va fi mereu așa. Cîteodată Apollo
Trezește cu țitera Muza amuțită
Și nu întinde mereu arcul.

Fii inimos și tare în clipe grele,
Tot așa cu înțelepciune strînge
La vînt prea prielnic
Pînzele umflate.

11

Ce pune la cale belicosul cantabru,
O, Hirpinus Quintius, sau scitul despărțit de
Adriatica
Renunță de a întreba
Și nu-ți face sînge rău

Penttu o viață cerînd atit de puțin: fuge tinerețea
proaspătă
Împreună cu farmecul ei, în timp ce
Bătrînețea uscată izgonește dragostea dulce
Și somnul ușor.

Nu totdeauna florile au onorurile primăverii
Și luna nu lucește cu aceeași față:
De ce să-ți obosești sufletul scurt [mic]
Cu probleme veșnice? [colosale]

De ce întinși fără grijă sub pinul înalt
Sau sub platan să nu bem, cît ne e îngăduit,
Cu părul cărunt parfumat cu trandafir
Și unși cu nard assirian?

Bacchus risipește grijile care rod.
Ce băiat sprinten va stinge
Paharele de Falern arzător
În rîul curgînd alături?

Cine va scoate din casă
Pe Lyde, curva nestatornică? hai, zi[-i]
Să se grăbească cu lira de fildeș
După ce și-a legat părul în conciu pieptănat [după
moda lacaenă].

12

Nu vrei [cred] ca eu să spun pe modurile delicate
ale țiterei
Lungile războaie ale aprigei Numanții,
Nici pe grozavul Hannibal, nici marea siciliană
Purpurie de sîngele punic,

Nici pe cruzii Lapiți, sau pe excesivul la beție Hylaeu,
Sau pe tinerii [uriași] ai pămîntului
Biruiți prin mîna lui Hercul
Din pricina cărora s-a cutremurat de primejdie casa
strălucitoare

A bătrînului Saturn; și tu vei spune, Maecenas,
În istorii în proză războaiele lui Caesar,
Sau mai bine pe acelea duse pe Căile [Romei]
Regilor amenințînd grumazii.

Dulcea Muză a voit ca eu să zic
Cîntul doamnei Licymnia,
Ochii strălucind clar şi inima statornică
În iubirile reciproce;

Pe aceea căreia nu i-a stat rău să mişte piciorul în dănţuri,
Nici a se lua la întrecere la glume, nici
A da braţele în joc graţioaselor fecioare
În ziua sacră a sărbătoritei Diane.

Acum tu averile pe care le-a ţinut bogatul Achaemenid,
Sau acelea Mygdoniene ale rodnicei Frigii,
Sau palatele pline ale arabilor
Vrei să le schimbi pe părul Licymniei.

13

Oricine te-a sădit în acea zi nefastă, arbore,
Şi te-a îngrijit cu mînă criminală,
Spre primejdia nepotului
Şi ruşinea satului,

Pe acela l-aş crede în stare
Să fi sucit gîtul tatălui
Şi să mînjească iatacul gazdei
Cu sînge nocturn;

A mînuit otravă colchică şi
Toate fărădelegile imaginabile acela
Care te-a aşezat pe ogorul meu
Pe tine, lemn trist, în scopul de a cădea în capul unui stăpîn nevinovat.

Niciodată un om n-a fost îndeajuns de prevăzător
Ceas de ceas faţă de ceea ce oricine evită: corăbierul fenician
Se îngrozeşte de Bosfor dincolo de care soarta oarbă
De oriunde nu-l mai înspăimîntă;

Soldatul de săgeţile şi fuga iute a parthului,
Parthul de lanţurile şi tăria Romei;
Dar neaşteptata putere a morţii
Răpeşte şi va răpi neamurile.

Aproape era să văd împărăţia neagră a Proserpinei,
Pe Aeacus judecînd,
Precum şi locaşurile deosebite ale celor buni,
Pe Sappho plîngînd pe coarde aeoliene

Fetele din ţara ei,
Şi pe tine, Alceu, cîntînd mai profund
Cu plectru de aur necazurile navigaţiei,
Ale surghiunului şi ale războiului.

Pe amîndoi vrednici de tăcere religioasă
Umbrele se uimesc ascultîndu-i, dar vulgul
Îndesîndu-şi umerii soarbe cu urechea mai mult
Bătăliile şi alungarea tiranilor.

Nu-i de mirare că ameţită de acele cîntece
Dihania cu o sută de capete lasă în jos urechile negre
Şi se desfată şerpii
Din părul încîlcit al Eumenidelor.

Ba chiar şi Prometheu şi tatăl lui Pelops
Uită muncile la cîntecul dulce,
Şi Orion încetează să gonească leii
Şi rîşii sfioşi.

14

Ehei, Postume, Postume, alunecă anii
Şi evlavia n-aduce întîrziere
Bătrîneţii zbîrcite şi ameninţătoare,
Nici morţii neîmblînzite;

Nu, dacă zilnic, amice,
Ai potoli prin trei sute de tauri
Pe Pluton cel fără lacrimi
Care a grămădit

Pe uriașul Geryon și pe Tityon,
În apa tristă pe care fără îndoială
Toți cei care ne hrănim cu roadele pămîntului
Vom naviga de vom fi regi sau țărani săraci.

În zadar vom fi cruțați de crudul Marte,
De valurile frînte ale răgușitei Adriatice,
În zadar ne vom teme toamna
De Austrul păgubitor trupurilor.

Va trebui să vedem Cocytul negru
Rătăcind cu mers leneș
Și neamul ticălos al lui Danau
Și pe Sisyph Eolidul osîndit la munci lungi.

Va trebui să părăsim pămîntul și casa,
Iubita soție și dintre toți arborii
Pe care i-ai îngrijit, nu te va urma pe tine, stăpîn vremelnic,
Decît chiparosul pe care nu-l vezi.

Mai vrednic decît tine, moștenitorul îți va bea Caecubul
Păstrat sub o sută de chei
Și va mînji podeaua cu vin mai bun
Decît acela de la superbele mese pontificale.

15

Puține jugăre vor lăsa pentru plug
Palatele regești, peste tot se vor vedea
Heleștee mai întinse decît lacul Lucrinus
Și platanul celibatar

Va înlocui ulmii; acum straturile de viorele,
Mirții și tot belșugul pentru nări
Va risipi miresme pe locul livezilor de măslini
Fertile pentru stăpînul de mai nainte.

Acum dafinul cu ramuri dese
Va opri loviturile înfierbîntate [ale soarelui].
Nu astfel era legea lui Romul și a netunsului Caton
Și regula pe placul bătrînilor.

Avutul privat la aceia era mic,
Cel obștesc mare, nici un portic
Măsurat cu stînjenul casnic
Nu atingea Ursa umbroasă,

Și legile nu îngăduiau a dispreți
Bordeiele [risipite] la întîmplare,
Poruncind construcții pe cheltuială publică
Și împodobirea templelor zeilor cu piatră nouă.

16

Cel surprins în largul Mării Egee
Cere zeilor tihnă, îndată ce nori negri
Ascund luna și stele sigure
Nu mai strălucesc navigatorului.

Tihnă cer și tracii furioși,
Tihnă mezii împodobiți cu tolbă,
Grosphus, iar nu cu pietre prețioase, nu cu purpură,
Nici cu aur ce se poate cumpăra.

Nici bogățiile, nici lictorul consular
Nu gonesc mizerabilele zbuciume
Ale minții și grijile ce zboară
În jurul tavanelor îmbrăcate cu lemn.

Trăiește bine din puțin acela pe masa săracă
A cărui lucește solnița paternă,
Iar teama și lăcomia josnică nu-i ridică
Somnurile ușoare.

De ce, îndîrjiți, să năzuim spre multe
Într-o existență scurtă? De ce să căutăm
Țări încălzite la alt soare? Cine poate
Fugi de sine însuși exilat din patrie?

Suie grija vițioasă pe corabia împodobită cu bronz
Și nu părăsește trupa călăreților,
Mai iute ca cerbul și mai iute
Ca vîntul Eur care alungă norii.

Vesel în prezent, sufletul va urî
Să se îngrijească de ce va fi mai tîrziu
Și lucrurile amare le va tempera cu un ris
potolit:
Nimeni nu este în toate privințele fericit.

Moartea timpurie a răpit pe ilustrul Ahile,
Bătrînețea lungă a măcinat pe Thiton
Și mie ceasul îmi va da poate
Ceea ce-ți va tăgădui ție.

În jurul tău vor mugi o sută de cirezi
De vaci siciliene, va necheza
Iapa bună de quadrigă, te vor învești
Lîna

De două ori vopsită în purpură africană; mie
Parca neamăgitoare mi-a dat un cîmp mic,
Spiritul ușor al Camenelor grece și disprețul
Pentru vulgul malign.

17

De ce mă omori cu vaietele tale?
Zeilor nu le este pe plac și nici mie
Ca tu să mori mai înainte, Maecenas, mare podoabă
Și sprijin al lucrurilor mele.

Ah, dacă vreo forță mai grăbită te va răpi
Pe tine parte a sufletului meu,
Cealaltă care va rămîne [în persoana mea]
Nu va fi nici egal de scumpă, nici întreagă în
supraviețuire.

Ziua aceea va aduce ruina amîndurora. Nu am
făcut jurămînt
Perfid: voi merge, voi merge
Îndată ce vei precede, pregătit
A apuca pe drumul suprem ca tovarăș.

Nu ne va despărți nici duhul focoasei Himere,
Nici, de-ar învia, Gyas cel cu o sută de mîini;
Așa e voința puternicei Justiții
Și a Parcelor.

Fie că mă privește Balanța ori Scorpionul
Teribil, pe un grad mai violent la ora nașterii,
Sau Capricorn,
Tiranul valurilor hesperice,

Constelațiile noastre se potrivesc
Într-un chip de necrezut. Pe tine
Tutela lui Jupiter te-a răpit strălucind
Lui Saturn cel crud și a întîrziat

Aripile Destinului, cînd poporul numeros
Din teatru te-a aplaudat vesel de trei ori;
Pe mine un trunchi căzut în cap
M-ar fi strivit, dacă Faun,

Ocrotitorul bărbaţilor mercurieni,
Nu ar fi înlăturat cu dreapta lovitura.
Nu uita să oferi jertfe şi altar votiv;
Eu voi înjunghia o umilă mielușea.

18

În casa mea tavanul nu luceşte
De fildeş şi de aur,
Grinzi din Himet nu apasă pe coloanele
Tăiate în Africa cea mai îndepărtată,
N-am intrat, moştenitor obscur,
În palatul Attalilor,
Iar clientele mele nobile
Nu-mi ţes purpure de Laconia.
Norocul meu este în onestitate şi talent
Şi pe mine sărac mă caută bogatul;
Nu hărţui zeii cu nimic mai mult
Şi puternicului amic
Nu-i cer daruri mai mari,
Îndeajuns de fericit numai cu moşioara sabină.
Ziua goneşte ziua
Şi lunile noi îşi urmează calea spre a pieri.
Tu, bogatule, pui să-ţi taie marmuri
În preajma morţii
Şi uitînd de morminte ridici palate,
Te străduieşti să împingi spre marea înfuriată
Ţărmul de la Baiae,
Puţin bogat socotindu-te cu malul.
Nu mai spun că smulgi
Pînă şi semnele ogoarelor
Şi avar sări peste hotarele clienţilor!
Izgoneşti cu zeii paterni purtaţi la sîn
Bărbatul şi nevasta şi copiii în zdrenţe.
Totuşi nu-l aşteaptă mai sigur
La capătul Orcului rapace vreun palat anume
Pe stăpînul bogat.
De ce vrei mai mult? Acelaşi pămînt
E deschis deopotrivă săracilor
Ca şi copiilor regilor,
Şi streaja Orcului

N-a adus înapoi de dragul aurului
Pe vicleanul Prometheu. Acest Orcus
Ţine închis pe trufaşul Tantal şi neamul lui Tantal,
Şi tot el chemat ori nechemat să mîntuie
Pe săracul scăpat de chinuri
Îl aude.

19

Am văzut pe Bacchus, credeţi-mă urmaşi, făcînd
şcoală
De cîntece în ripile îndepărtate,
Pe Nimfe învăţînd şi urechile ciulite
Ale Satirilor cu picior de capră.

Iuhu! mintea se cutremură de spaimă apropiată
Şi se bucură furtunos din pieptul plin
De Bacchus. Iuhu! cruţă-ne, Liber,
Cruţă-ne tu care ameninţi cu tirsul greu.

Mie îmi este îngăduit a cînta Bacchantele
violente,
Fîntîna vinului, îmbelşugatele rîuri de lapte
Şi să repet şi eu [basmul cu]
Mierea curgînd din trunchiurile scorburoase;

Îngăduit mi-este [să cînt] şi onoarea de stele
oferită [de Bacchus]
Prea fericitei soţii [Ariana] şi palatul
Lui Pentheu sfărîmat într-o prăbuşire deloc
blîndă
Şi căderea tracului Lycurg.

Tu potoleşti fluviile, marea barbarilor,
Tu, ameţit, apuci fără pagubă
Pletele Bacchantelor despărţite în cozi
Ca nodul de vipere;

Tu, cînd cohorta nelegiuită a Giganților
A urcat în înălțimea regatului jupiterian,
Ai împins înapoi pe Rhoetus
Prin ghearele și falca îngrozitoare a leului;

Deși, socotit mai apt la danțuri, la glume
Și la jocuri, s-a spus că nu ești
Destul de potrivit pentru lupte; totuși tot tu
Ai stat părtaș la pace și război.

Te-a văzut împodobit cu cornul de aur
Cerber nevătămător frecînd molatec coada
Și cînd te-ai retras ți-a lins
Cu cele trei limbi din gură picioarele și gleznele.

20

Voi fi purtat de o pană neobișnuită și nu subțire
Prin eterul limpede, poet biform [om și lebădă],
Și nu voi rămîne mai mult pe pămînt
Ci voi părăsi orașele mai mare prin invidie.

Eu, cel din sînge de părinți săraci,
Eu cel chemat de tine, iubite Maecenas,
Nu voi muri
Și unda Stixului nu mă va păstra.

Se și înmoaie la glezne pielea aspră
Și mă prefac pe spate într-o zburătoare albă
Și se ivesc pene ușoare
Pe degete, umere;

Mai cunoscut decît Icar al lui Daedal,
Voi privi, lebădă, țărmurile gemătoare ale Bosforului,
Syrtele Getule
Și cîmpurile hiperboreene.

Mă vor cunoaște colchul și cel din cohorta marsilor
Care-și ascunde teama, dacul și gelonii îndepărtați,
Pe mine civilizatul
Mă va învăța hiberul și cel care bea din Rhon.

Să lipsească de la funeraliile deșarte
Strigătele, rușinoasele bocete și vaiete;
Înfrinează țipătul
Și suprimă onorurile de prisos ale mormîntului.

CARTEA A TREIA

1

Urăsc vulgul profan și mă tem de el.
Acordați-mi tăcere! Cînt, ca preot al Muzelor,
Cîntece nemaiauzite înainte
Pentru fecioare și copii.

Turmele celor ce se tem [sunt sub stăpînirea] regilor,
Regii înșiși sunt în stăpînirea lui Jupiter,
Vestit prin triumful împotriva Giganților,
Mișcînd toate numai din sprinceană.

E adevărat că un bărbat mai mult decît altul
Așează șiruri vițele în șanțuri, că acesta
Mai nobil descinde în Cîmpul lui Marte
[În calitate de] competitor, că celălalt

Combate prin bune purtări și faimă mai bună,
Că celuilalt îi e mai mare ceata clienților;
Soarta după o lege egală le trage sorții celor mari
și celor mici;
Urna încăpătoare învîrtește toate numele.

Pentru acela asupra capului nelegiuit al căruia
Atîrnă o sabie desfăcută, prînzurile siciliene
Nu vor avea gust dulce,
Și cîntecul păsărilor și al țiterelor

Nu vor aduce somn. Somnul lin
Nu disprețuiește casele umile ale bărbaților agrești,
Nici malul umbros,
Nici o vale Tempé bătută de Zephyri.

Pe cel dorind numai cît e de ajuns
Nu-l turbură nici marea tumultuoasă,
Nici furtuna crîncenă a Arcturului apunînd
Sau Iezii răsărind,

Nici viile bătute de grindină,
Nici moșia înșelătoare, cu pomi [fructiferi],
Dînd vina aci pe ape, aci pe constelațiile
Care ard cîmpurile, aci pe iernile aspre.

Peștii simt micșorarea mării
Prin digurile zvîrlite spre larg:
Acolo constructorul înconjurat de mulți sclavi
Și stăpînul plictisit de pămînt aruncă cimentul.

Dar Teama și Amenințările
Se urcă unde e și stăpînul,
Iar Grija neagră nu iese de pe trirema împodobită cu
bronz
Și stă înapoia călărețului.

Dacă pe mine îndurerat nu mă alină
Nici marmura phrigiană, nici folosința
Purpurilor mai strălucitoare decît stelele,
Nici vița de Falern, nici parfumul achaemenic,

De ce aș ridica un atriu sublim
După noua modă cu uși stîrnind invidie?
De ce aș schimba valea sabină
Pe bogății împovărătoare?

2

Tînărul vîrtos în aspra slujbă ostășească
Să învețe a suporta prietenește sărăcia îngustă
Și călăreț înfricoșetor prin lance
Să zdrobească pe parții feroci

Și să-și ducă viața sub cerul [liber] și în primejdii.
Văzîndu-l de pe zidurile dușmane,
Soția tiranului luptător
Și fecioara în floare

Să suspine: «Vai, nu cumva pețitorul regesc
neînvățat cu armiile
Să asmuțe leul aspru la atingere, pe care
Mînia cruntă
Îl trage în mijlocul măcelului».

Dulce și de cinste este a muri pentru patrie;
Moartea urmărește și pe bărbatul care fuge
Și nu cruță nici tineretul
Cu gleznele nededate la lupte și cu spatele timid.

Virtutea, neștiutoare de neizbînzile josnice,
Strălucește de onorurile fără pată,
Nu ia nici nu depune securile [consulare]
După placul opiniei populare.

Virtutea, închizînd cerul celor care n-au meritat
[onoarea] de a muri
Tăgăduită [unora] își caută drum
Și disprețuiește cu pana zburătoare
Cetele vulgare și huma udă.

Este răsplată sigură pentru tăcerea credincioasă:
Mă voi feri ca acela care divulgă misterele
Sacre ale Cererei să fie sub aceleași grinzi
Și să se urce cu mine pe aceeași barcă fragilă;

Adesea tatăl Jupiter trecut cu vederea
A pus lucrul permis pe lîngă cel impur;
[Însă] rar Răzbunarea a scăpat din mînă, șchiopătînd,
Pe criminal, chiar dacă [acesta] i-a luat înainte.

3

Nici furia mulțimii poruncind lucruri vătămătoare,
Nici chipul tiranului amenințător,
Nici Austrul, stăpîn turbure al neliniștitei Adriatice,
Nici marea mînă a lui Joe fulgerătorul

Nu clatină pe bărbatul drept și stăruitor în hotărîrea
lui,
Cu mintea dintr-o bucată:
Dacă bolta s-ar prăbuși spartă,
Cioburile l-ar lovi fără să-l înspăiminte.

Prin această artă străduindu-se
Au atins tăriile de foc [ale cerului]
Pollux și rătăcitorul Hercul, între care lungindu-se
[la masă] August
Va bea nectar cu buze de purpură.

Prin această artă, tată Bacchus, pe tine care ai
binemeritat
Te-au tras tigrii tăi, purtînd cu împotrivire la gît
Jugul, prin ea Quirinus
A fugit de Acheront pe caii lui Marte,

Cînd Junona a vorbit în chip plăcut
Zeilor adunați la sfat [astfel]: «Ilionul, Ilionul
L-au prefăcut în pulbere [Paris] judecătorul fatal
și nelegiuit
Și [Elena] femeia cea tot pe drumuri

Din clipa în care Laomedon a înşelat pe zei
Cu răsplata promisă, [şi] mi-a fost
Închinat mie şi castei Minerve
Împreună cu norodul şi cu regele [deopotrivă de] vicleni.

Adulterei lacedemone nu-i mai străluceşte
Faimosul oaspe, nici casa sperjură a lui Priam
Nu mai înfrînge, cu străduinţele lui Hector,
Pe aheii bătăioşi

Şi războiul prelungit prin certurile noastre
A încetat. Îndată voi preda lui Marte
Şi mîniile grele şi pe [Romulus] nepotul rău văzut
Pe care l-a născut preoteasă troiană;

Voi îngădui ca acela să intre în locaşurile strălucite,
Să se deprindă cu sucurile nectarului
Şi să fie înscris
În ordinul zeilor tihniţi,

Cu condiţia ca marea lungă să se zbuciume între Ilion
Şi Roma, domnească în orice parte
Fericiţi exilaţii;
Cu condiţia ca turmele să sară

Peste groapa lui Priam şi a lui Paris
Şi fiarele nesupărate să-şi ascundă puii,
Stea Capitoliul strălucind şi fie în stare
Roma crudă să dea legi mezilor înfrînţi.

Numele-i înfricoşat să se întindă departe
La marginile lumii, acolo unde apa de mijloc
Desparte pe african de Europa,
Unde Nilul umflat adapă ogoarele,

Mai tare [prin faptul] de a dispreţui aurul
Neaflat şi în chipul acesta mai bine aşezat
Cît timp îl ascunde pămîntul, decît [prin acela] de a
Strînge cu mînă hrăpitoare tot ce e sacru spre folos omenesc.

Oricare capăt de lume stă înainte,
Pe acela să-l atingă cu armele, nerăbdătoare de a privi
Din ce parte se dezlănţuiesc focurile,
Din ce parte negurile şi ploile.

Dar pronunţ destinul quiriţilor războinici
După această lege: ca prea pioşi
Şi prea încrezători în mijloacele lor, să nu voiască
Să dreagă acoperişurile Troiei strămoşeşti;

Soarta Troiei, dacă ea va renaşte sub augur lugubru,
Se va repeta din nou prin trist măcel,
Eu soţia şi sora lui Jupiter
Conducînd cetele învingătoare.

De trei ori de ar răsări zidul aeneic
Prin fapta lui Phoebus, de trei ori va pieri
Dărîmat de argivii mei, de trei ori
Soţia luată în captivitate îşi va plînge bărbatul şi copiii.»

Toate acestea nu vor conveni lirei mele voioase;
Încotro mergi, Muză? Lasă-te
De a destăinui îndărătnică vorbele zeilor
Şi de a subţia lucrurile mari în versuri mici.

4

Coboară din cer, Regină Calliope, şi
Zi, hai, din fluier un lung cîntec,
Fie că preferi acum [să cînţi] cu glas ascuţit,
Sau pe coardele şi ţitera lui Phoebus.

Auziți, oare mă înșeală un amabil delir?
Mă văd ascultînd și rătăcind prin
Pădurile sacre [ale Muzelor] pe care
Le străbat apele și adierile plăcute.

Mie copil obosit de joc și de somn,
Dincolo de hotarul Apuliei rodnice,
În Volturul fără drumuri,
Porumbiei fabuloși m-au acoperit cu o cunună nouă. *

Mie copil obosit de joc și somn,
Dincolo de marginile [îngăduite] de doica Pullia,
Pe Volturul apulian,
Porumbiei fabuloși m-au acoperit cu o cunună nouă, **

Ceea ce va fi o minune pentru toți aceia
Care locuiesc în cuibul înalt al Acherunției,
În trecătoarea Bantină și
În cîmpurile grase ale umilului Ferentum,

Așa încît să dorm cu trupul ferit
De viperele negre și de urși
Și să fiu acoperit cu [foi] sacre de mirt și de laur împreunate,
Copil inspirat, nu fără [asistența] zeilor.

[Dedicat] vouă, Muzelor, [dedicat] vouă
Mă urc în Sabinul înalt, fie că mi-au plăcut
Praeneste cel răcoros, Tiburul în pantă
Sau Baiae senină;

Pe mine prieten al fîntînilor și danțurilor voastre
Nu m-a omorît nici linia de bătaie întoarsă înapoi,
Nici arborele blestemat,
Nici [capul] Palinurus pe marea Siciliei.

* Ipoteza Plessis — Lejay
** Ipoteza germană.

Cîtă vreme veți fi cu mine, corăbier de bună voie
Mă voi încumeta pe Bosforul nebun
Și călător, pe nisipurile arzătoare
Ale țărmurilor assiriene,

Voi privi pe britanii cruzi cu oaspeții
Și pe concanul ahtiat de sînge de cal,
Voi privi pe gelonii cu tolbe
Și [Donul] fluviul neatins al sciților.

Voi l-ați odihnit pe Caesar [August],
Pe numele Pierus [consacrat Muzelor]
Îndată ce doritor să sfîrșească operațiile
A consemnat în garnizoane trupele obosite de campanie.

Voi, sfintelor, dați sfat blînd și vă bucurați
De sfatul dat [cu folos]. Știm că
Acel care potrivește
Pămîntul inert și marea vîntoasă,

Că acela care cîrmuiește cu putere egală
Orașele, împărățiile triste [ale Infernului],
Pe zei, și turmele muritorilor,
A supus cu trăznetul căzător pe Titanii nelegiuiți și ceata lor grozavă.

Acea tinerime [de giganți] încrezîndu-se oribilă în brațe
Și frații [Aloizi] tinzînd să impună
[Muntele] Pelion Olimpului umbros
Au produs o mare spaimă lui Jupiter.

Dar ce pot Tifeu și puternicul Mimas,
Ce [poate] Porphyrion în poziție amenințătoare,
Ce [pot] Rhoetus și Enceladus, aruncător îndrăzneț
De trunchiuri smulse

Cînd se ridică-mpotriva scutului sonor al Palladei?
Apoi lacom [de luptă] a stat Vulcan,
Apoi doamna Junona și acela
Care nu depune niciodată arcul pe umeri,

Care își spală pletele desfăcute
Cu apa limpede a Castaliei,
Care ține codrii Lyciei și pădurea natală [din Cynt],
Apollo din Delos și Patara.

Forța lipsită de inteligență se prăbușește după mărimea ei;
Și zeii desfășură o forță măsurată;
De asemenea au urît puterile
Mișcînd în suflet orice lucru neîngăduit.

Pildă a sentințelor mele [este] Gyas cel cu o sută de mîini
Și cunoscutul Orion,
Ispititor al castei Diana,
Răpus de săgeata virginală.

Terra izbită în monștrii ei se vaită,
Se întristează prăsila trimisă de fulger
În Iadul întunecat, și focul [oricît de] iute [al lui Prineu]
Nu [poate] roade Etna răsturnată deasupra,

Nici vulturul, pus paznic al răutății,
Nu părăsește ficatul nestăpînitului Tityus;
Pe iubitorul [de femei] Pirithou
Îl țin trei sute de lanțuri.

5

Am crezut că Jupiter domnește tunînd
În cer; vom avea prezent [pe pămînt]
Pe divul August după ce va adăoga la imperiu
Pe britani și pe vătămătorii perși.

Oare soldatul lui Crassus n-a trăit soț josnic
Cu consoarta barbară și n-au îmbătrînit
(Întoarse moravuri pentru Senat!)
În oastea socrilor dușmani,

Sub rege med marsul și apulianul
Uitînd de scuturile sacre și de numele [de roman]
Și de togă și de veșnica Vesta
Din [Capitoliul] neprihănitului Jupiter și din cetatea Roma?

În privința aceasta a luat măsuri mintea prevăzătoare a lui Regulus
Care n-a consimțit la condițiile rușinoase și la exemplul
Trăgînd după sine primejdii
În viitor,

Dacă n-ar fi fost lăsată să piară fără milă
Tinerimea captivă: « Am văzut — zise —
Steagurile atîrnate în capiștele punice
Și armele smulse soldaților fără măcel;

Am văzut la cetățeni brațele sucite
La spatele de oameni liberi
Și porțile [Cartaginei] vraiște [ca-n timp de pace] și cîmpurile despuiate
Cu furca prin trudele noastre.

Evident, răscumpărat cu aur,
Soldatul se va întoarce mai viteaz,
Adăogați paguba la rușine. Nu-și drege colorile șterse
Lîna vopsită cu purpură,

Nici nu poți să pui adevărata bărbăție,
Dacă a căzut odată, în mișei.
Dacă luptă [pînă și] cerboaica desfăcută din rețelele dese,
Va fi tare acela

Care se încrede în dușmanii perfizi
Și va zdrobi pe puni prin alte forțe
Care îndură nesimțitor brațele legate cu curele
Și se teme de moarte.

Acesta neluînd în seamă de la cine capătă viața
A amestecat pacea cu războiul! O, rușine!
O, măreață Carthagină, mai mare
Prin ruinile de batjocură ale Italiei!»

Se spune că [Regulus] ar fi respins de la sine
Gura pudicei soții [Marcia] și pe copiii mici
Ca [prizonier de război] decăzut din drepturi
Și ar fi pus aspru fața bărbătească la pămînt,

Pînă ce a întărit sfătuitor printr-un îndemn
Ce n-a mai fost dat vreodată cuiva pe senatorii
șovăielnici
Și s-a grăbit să plece între prietenii triști,
Ca exilat excepțional.

Cu toate acestea știa ce-i pregătește călăul
Barbar; totuși a împins
Pe cei de aproape care-i ședeau în cale
Și poporul oprind pe cel întors

Ca și cînd ar fi părăsit pricinile lungi ale clienților
După judecarea proceselor,
Spre a merge pe plaiurile venafrane
Sau la Tarentul lacedemonian.

6

Ispășești fără vină păcatele strămoșilor,
Romane, pînă ce vei reface templele
Și altarele în prăbușire ale zeilor și
Statuile mînjite de fum negru.

Impui zeilor în măsura în care te faci mai mic:
De aci începutul a toate, prin asta explică-ți
sfîrșitul!
Zeii neglijați au dat multe rele
Îndoliatei Hesperii.

De două ori Monaeses și mîna lui Pocorus
Au zdrobit năvalele noastre făcute sub auspicii rele
Și strălucesc [de bucurie] că au adăogat
Pradă la colierele subțiri.

Cît pe ce dacul și etiopul
Să dărîme prin răscoale orașul ocupat,
Acesta înspăimîntător prin flotă, celălalt
Mai bun la aruncarea săgeților.

Veacurile fecunde în vini cele dintîi
Au mînjit și nupțiile și neamul și familiile:
De la această fîntînă vine prăpădul
Și curge în patrie și în popor.

Fecioara coaptă se bucură să învețe
Danțul ionian și se pervertește prin arte,
De acum încolo se exercită la
Amorurile incestuoase din unghia fragedă.

Nu tinerimea născută din asemenea părinți
A vopsit cu sînge Marea Punică
Și a lovit de moarte pe Pyrrhus,
Pe marele Antioh și pe grozavul Hannibal,

Ci prăsila bărbătească a soldaților țărani
Învățați să răstoarne brazdele cu
Sapele sabine și să poarte prăjinile
Tăiate după porunca mamelor aspre,

Cînd soarele mută umbrele munților
Și desface jugurile
Boilor obosiți, timpul amic mînînd înainte
De pe carul în mers.

Ce n-a micșorat ziua cea blestemată?
Generația părinților, mai rea decît a bunicilor,
Ne-a făcut mai răi pe noi care
Vom da o progenitură și mai vițioasă.

7

De ce plîngi, Asterio, pe Gyges
Pe care zefirii senini ți-l vor restitui la primăvară,
[Datorită] credinței statornice,
Bogat de marfă din Thynos.

Acela dus de Notus la Oricum
După stelele nebune ale Caprei
Petrece nedormit nopți reci, nu fără
Multe lacrimi.

Cu toate acestea emisarul străinei stăruitoare
Încearcă viclean o mie de chipuri
Zicînd că Chloe suspină și că
Arde nefericită de focurile tale.

Spune cum soția perfidă
A îndemnat prin false învinuiri pe Proetus
Să grăbească omorul
Prea castului Bellerophont,

Povestește de Hippolyt Peleul cît pe ce
Dat Tartarului pînă ce înfrînîndu-se a fugit de Magnessa
Și îndeamnă a păcătui
Spunînd, înșelător, istorii —

În zădar: căci [el] pînă acum cinstit
Aude cuvintele mai surd decît stîncile lui Icar,
Iar tu ferește-te să nu-ți placă
Vecinul Enipeus mai mult decît e drept,

Deși nu atrage privirile un altul ca el
De iscusit a cîrmi calul prin ierburile [Cîmpului] lui Marte,
Nici nu înoată cineva ca el de repede
Prin albia tuscă [a Tibrului].

La căderea nopții închide casa și
Nu disprețui cîntecul flautului plîngător de pe străzi
Și dificilă [cum ești] rămîi aspră
Pentru acel care te cheamă des.

8

Tu [Maecenas], doct în literatura celor două limbi,
Te miri ce fac eu, celibatar, la Calendele lui Marte,
Ce vor să zică florile și cățuia plină cu tămîie
Și jăraticul pus

Pe [altar de] glii verzi.
Făgăduisem lui Liber praznic dulce
Și un țap alb, atunci cînd
Eram aproape de funeralii din cauza căderii copacului.

Această zi de sărbătoare, rostogolindu-se anul,
Va rupe pluta lipită cu smoală a
Amforei, puse să bea fum
Sub consulul Tullus.

Ia, Maecenas, o sută de cupe pentru
Prietenul tău salvat şi îngăduie
Lămpile vigilente pînă la lumina [zilei]. Departe fie
Orice larmă şi mînie.

Lasă grijile civile ale oraşului!
A căzut oastea dacului Cotison,
Mezii amenințători [pentru noi] se ceartă între ei
Prin lupte jalnice;

Cantabrul, dușmanul vechi de la marginea Spaniei,
Slujește acum, supus în lanț tardiv;
Chiar sciții, cu arcul destins,
Se gîndesc să dea înapoi.

[Devenit o clipă] particular nepăsător,
Ferește-te de a te îngriji prea mult de nu cumva
poporul suferă,
Și primește voios darurile ceasului prezent,
Lasă lucrurile grave.

9

Horaţiu

Cît timp ți-eram drag ție
Și nici un tînăr nu-ți punea mai bine
Brațele în jurul grumazului alb,
Am trăit mai fericit decît regele perșilor.

Lydia

Cită vreme n-ai fost aprins pentru o alta
Și [eu] Lydia nu veneam după Chloe,
Iar numele Lydia zicea multe,
Am trăit mai ilustră decît Ilia Romană.

Horaţiu

Acum mă stăpînește Chloe tracica,
Doctă în gingășii și pricepută la țiteră,
Pentru care nu mă voi teme să mor
Dacă destinele cruță sufletul supraviețuitor.

Lydia

Pe mine mă arde cu făclie reciprocă
Calais, fiul lui Thurinus Ornytus,
Pentru care de două ori aș suferi să mor,
Dacă destinele cruță pe tînărul supraviețuitor.

Horaţiu

Ce[-ar fi] dacă Venus de altădată vine înapoi
Și unește pe despărțiți prin jugul de bronz?
Dacă este îndepărtată Chloe
Și ușa se deschide repudiatei Lydia?

Lydia

Deși el [Calais] e mai frumos ca Luceafărul,
Iar tu mai ușor ca pluta și mai
Irascibil decît Adriatica înșelătoare,
Bucuros voi trăi cu tine, cu dragă inimă voi muri
cu tine.

10

Lyce, dacă ai bea din Donul îndepărtat,
Căsătorită cu un bărbat sălbatec,
Totuși ai plînge să mă expui Crivățelor din țara ta,
Întins în fața porții ghintuite?

Auzi cu ce zgomot muge ușa de vînt și
Pădurea sădită între casele frumoase,
Încît cerul printr-o putere pură
Îngheață zăpezile căzute?

Dă la o parte mîndria ingrată a Venerei,
Ca nu cumva roata funiei învîrtindu-se să meargă
de-a-ndăratele:
Nu te-a născut tată tirenian
Penelopă dificilă față de pețitori.

O, deși nu te încovoaie nici daturile, nici
rugămințile,
Nici paloarea vopsită cu viorea a amanților,
Nici bărbatul rănit de țiitoarea pierdută,
Cruță[-mă] de supliciile tale,

Nu mai moale decît stejarul rigid,
Nu mai blîndă la suflet decît șerpii mauri:
Acest trup nu va fi mereu răbdător
Al pragului și al apelor cerești.

11

Mercur, (căci Amphion docilul
Avîndu-te pe tine ca magistru a mișcat pietrele
cîntînd),
Și tu [liră de] bagă iscusită a răsuna
Din șapte coarde,

Altădată nici locvace, nici plăcută,
Acum prietenă a meselor bogaților și a templelor,
Zi cîntece care să aplece
Urechile obstinatei Lyde,

Care precum mînza de trei ani se joacă
Zburdînd pe cîmpuri întinse și se teme să fie atinsă,
Nenuntită și pînă atunci crudă
Față de soțul îndrăzneț.

Tu poți duce de-a valma tigrii și pădurile
Și să oprești rîurile repezi;
Cerberul, paznic al locașului înfricoșat,
Dezmierdîndu-l tu, încetează [de a lătra],

Deși capul de Furie i-l înarmează
O sută de șerpi și un duh negru
Și venin curg
Din cele trei limbi din gură.

Chiar și Ixion și Tityos au rîs cu față
Nesilită, a stat puțin urna goală
În timp ce îmblînzeai printr-un cîntec plăcut
Pe fetele lui Danau.

Să audă Lyde crima și cunoscutele
Chinuri ale fecioarelor și butoiul
Sec de apă trecînd prin fundul de jos
Și destinele tîrzii

Care așteaptă păcatele pînă și-n Orc.
Nelegiuitele (căci mai mult ce puteau [făptui]?)
Nelegiuitele au putut pierde soții
Prin fierul crud.

Una din multe, vrednică de facla nupțială,
A fost mincinoasă în chip glorios
Față de tatăl sperjur și fecioară nobilă
În toți vecii.

« Scoală-te ! a zis ea tînărului soț —
Scoală-te ! ca nu cumva să ți se dea
Somnul lung de unde nu te temi;
Ascunde-te de socru și de sceleratele surori,

Care ca niște leoaice prinzînd viteii
Răzleți îi sfîșie, vai ! Eu mai blîndă
Decît ele nu te voi lovi, nici
Nu te voi ține la închisoare.

Încarce-mă tata cu lanțuri crude,
Fiindcă am cruțat miloasă pe bietul bărbat;
Trimită-mă cu corabia
Pe cîmpiile îndepărtate ale numizilor.

Du-te unde te poartă picioarele și vîntul,
Cît te ajută noaptea și Venus, du-te
Subt o zodie prielnică și sapă
Pe mormîntul meu o jeluire care s-aducă aminte
de mine.»

12

Mizerie este a nu da joc amorului și
A nu spăla necazurile cu vin dulce, sau a fi
înspăimîntat
De mustrările grozave ale limbii paterne.

Ție, Neobule, îți ia coșulețul copilul într-aripat al
Cytherei,
Îți ia pînzele, operă a harnicei Minerve, splendoarea
Lui Hebrus Lipareul,

Cînd își spală umerii unși în undele Tibrului,
Călăreț mai bun decît însuși Belerofonte, neînvins
Nici la pumn, nici la piciorul subțire,

Iscusit de asemeni să izbească cu lancea alergînd
la cîmp deschis
Cerbii adunați în ceată agitată și să pîndească, ca
iuțeală,
Mistrețul tupilat în grămada strîmtă de tufari.

13

O, fîntînă a Bandusiei, mai limpede decît sticla,
Demnă [de ofrande] de vin dulce și de flori,
Mîine vei fi dăruită cu un ied
Căruia fruntea umflată de coarnele tinere

Îl arată bun pentru dragoste și luptă.
Zadarnic: căci copiii zburdalnicei turme
Vor vopsi cu sîngele lor roșu
Undele tale reci.

Pe tine anotimpul grozav al Caniculei arzătoare
Nu poate să te atingă; tu oferi
Frig amabil taurilor trudiți de plug
Și oilor rătăcitoare.

Fii și tu dintre fîntînile nobile
Pentru mine, cîntăreț al stejarilor de deasupra
Peșterii de unde se rostogolesc
Apele tale gîlgîitoare.

14

O, plebe, Caesar [August] despre care s-a zis
Că întocmai ca Hercule ar fi căutat laurul cumpărat
cu moarte
S-a întors victorios la penați
Din țara Spaniei.

Să-i iasă înainte soția bucurîndu-se numai de
bărbat
După ce a făcut legiuitele sacrificii
Și sora ilustrului căpitan
Și mamele fecioarelor și ale tinerilor de curînd
mîntuiți,

Gătite cu panglicele pentru rugăciune.
Voi, o, flăcăi și neveste tinere
Care ați cunoscut bărbatul, feriți-vă
De vorbele de rău augur!

Această zi într-adevăr sărbătorească pentru mine
Să-mi împrăștie grijile negre; nu mă tem
Nici de răzmiriță, nici de moarte prin violență
Cît timp Caesar stăpînește lumea.

Du-te, copile, caută parfumuri și coroane
Și urciorul amintind luptele cu marsii
Dacă vreo oală a mai putut să scape
De Spartacus cutreierătorul.

Zi și Neerei cu glas limpede să se grăbească
A-și prinde într-un nod părul roșcat;
Dacă din cauza portarului urîcios
Va fi întîrziere, pleacă.

Părul albind potolește sufletul
Setos [altădată] de gîlceavă și scandaluri furioase;
Aprins de tinerețe n-aș fi răbdat eu asta
Sub consulul Plancus.

15

Soție a lui Ibycus cel sărac,
În fine pune-n cui năravul răutății tale
Prin vestitele isprăvi;
Mai aproape de grabnica moarte încetează
De a mai petrece printre fecioare
Și de a presăra negura în stele luminoase.
Dacă ai săturat pe Pholoe,
Nu e de tine Chlorus: fata
Mai de-a dreptul cucerește casa tinerilor,
Ca Thyas atîtată de bătaia darabanei.
Pe ea dragostea de Nothus o mînă
Să joace asemenea caprei lascive,
Ție îți stau bine lînele tunse lîngă
Nobila Luceria, nu țiterele,
Nici floarea purpurie a trandafirului,
Nici, bătrînă, urcioarele băute aproape pînă la drojdie.

16

Turnul de bronz, ușa de stejar
Și asprele pînde ale cîinilor vigilenți
Ar fi apărat îndeajuns pe închisa Danae
De adulterele nocturne,

Dacă Jupiter și Venus nu și-ar fi rîs
De Acrisius, paznicul înspăimîntător al
Fecioarei surghiunite: [arătînd] că există drum sigur și deschis
Pentru zeul prefăcut în bani.

Aurului îi place să meargă printre rîndurile paznicilor
Și să spargă pietrele mai bine decît
Prin izbitura trăznetului; cade familia
Augurului argivian, înghițit prin prăbușire

Din cauza mitei; slăbește porțile cetăților
Bărbatul macedon și zdruncină prin daruri
Pe regii rivali; darurile prind în laț
Pe conducătorii încruntați ai corăbiilor.

Grija însoțește averea în creștere
Și foamea de mai mult; pe drept am avut oroare
S-o iau spre culmea vizibilă de departe,
Maecenas, podoabă a cavalerilor.

Cu cît cineva își va refuza mai multe
Cu atît va cîștiga mai multe de la zei;
Gol [de averi] nu cer nimic poftitorilor de războaie
Și mă bucur să părăsesc, transfug, partea mea de avuție,

Stăpîn mai glorios de lucruri disprețuite
Decît să se spună că ascund în hambarele mele
Ceea ce ară harnicul Apul,
Fără bogății printre mari averi.

Rîul cu apă limpede, cîteva jugăre de pădure
Și credința sigură în recolta mea
Ademenesc pe strălucitorul de stăpînirea fertilei Africi
Mai fericit cu soarta mea.

Deși albinele calabre nu-mi aduc miere
Și vinul Lestrigon nu mi se învechește în amforă,
Nici nu-mi cresc oi grase cu lînă
Pe pășunile gallice,

Sunt departe totuși de lipsa inoportună
Și nici tu nu ai refuza să-mi dai, dacă aș vrea mai multe.
Mă voi întinde mai bine, strîngînd dorințele
Prin venituri mici,

Decît dacă m-aș impinge pînă la cîmpii mygdonei ai
Regatului lui Alyatteu. Celor care cer mult
Le lipsesc multe; bine este de acela căruia zeul
I-a dat cu mînă parcimonioasă cît este de ajuns.

17

Nobile Aelius, coborîtor din străvechiul Lamus,
Fiindcă și primii Lamia și-au luat numele de la el
Și tot neamul nepoților
Amintiți în arhive,

Îți tragi originea de la acel strămoș
Care se zice că a fost domnul cetății Formia
Și a ținut, stăpîn deplin, Liris
Ce se revarsă pe țărmurile Maricei.

Mîine vijelia trimisă de Eurus
Va acoperi pădurea de frunze nenumărate
Și țărmul de alge inutile,
Dacă nu greșește bătrîna cioară

Prevestitoare de ploaie. Cît poți,
Strînge lemn uscat; mîine îți vei cinsti Geniul,
Împreună cu argații scăpați de munci,
Cu vin și cu purcel de două luni.

18

Faune, iubitor al Nimfelor în fugă,
Vino lin în hotarele mele cu țarini bătute de soare
Și pleacă binevoitor
Pentru Tinerele vlăstare,

De vreme ce după un an încheiat iedul fraged îți cade jertfit
Și nu lipsesc tovarășului Venerei
Cupe de vin din belșug, iar vatra veche
Fumegă de mirodenii.

Toată turma zburdă pe cîmpia ierboasă,
Cînd Decembre îți readuce Nonele,
Satul vesel iese la cîmp
Cu boul leneș;

Lupul rătăcește printre mieii fără teamă,
Pădurea îți aruncă frunze agreste,
Plugarul e voios să izbească pîrdalnicul de pămînt
De trei ori cu piciorul.

19

Tu istorisești cît a trecut de la Inachus pînă la Codrus
Cel gata să moară pentru patrie,
Despre neamul lui Aeac
Și despre războaiele luptate sub sfînta Troie.

Nu spui cu ce preț se cumpără
Vasul cu vin de Chios, cine amestecă apa cu vinul,
Cine oferă casa,
Cît voi fi lipsit de frigul munților Paeligni.

Toarnă iute, băiete, pentru luna nouă,
Toarnă pentru miezul nopții, toarnă pentru augurul Murena,
De trei sau de nouă ori, după voie,
Să se verse din cană în cupe.
Cine iubește Muzele nepereche,
Poet inspirat, să ceară de trei ori trei căni,
Refuză mai mult de trei cine se teme de scandalul

De a jigni Grația
Împreună cu surorile goale.
Să ne-mbătăm... De ce încetează
Sunetele flautelor berecințiene?
De ce atîrnă tăcut naiul lîngă lîră?
Urăsc zgîrcenia.
Risipește trandafiri! Să audă
Gălăgia dementă invidiosul Lycus
Și vecina puțin nimerită pentru bătrînul Lycus.

20

Nu vezi cu cîtă primejdie, Pyrrhus,
Miști puii leoaicei africane?
Cu puțin după un război aspru vei fugi,
Răpitor neîndrăzneț,

Cînd va veni prin ceata de tineri care-i stă în cale,
Cerînd pe frumosul Nearch,
Gîlceavă mare, dacă să-ți cedeze ție
Prada mai scumpă.

Între acestea, în vreme ce tu scoți
Săgeți iuți, ea își ascute dinții îngrozitori
[Și] se zice că arbitrul luptei și-a pus
Piciorul gol pe [frunza de] palmier,

Desfătîndu-și de vîntul lin
Umărul presărat cu păr parfumat,
Asemeni cu Nireus sau cu un răpit
De pe Ida apoasă.

21

O, născută odată cu mine sub consulul Manliu,
Amforă scumpă, fie că porți necazuri sau jocuri,
Certuri sau iubiri nebune
Sau somnul ușor,

Indiferent de scopul în care păstrezi Massicul cules,
Coboară, vrednică de a fi urnită de la locul tău
În zi de sărbătoare,
Căci Corvinus dorește să se aducă vin mai vechi.

Nu el, deși îmbibat de predici socratice,
Te va neglija înspăimîntat;
Se povestește că însuși bătrînul Caton
Își încălzea ades virtutea cu vin.

Tu îmboldești cu o dulce tortură
Sufletul de obicei aspru, tu dezvălui
Prin vinul vesel
Grijurile înțelepților și gîndurile ascunse;

Tu aduci speranță minților chinuite,
Dai putere și încredere săracului,
Care, după ce te-a băut, nu mai tremură de coroanele
Regilor cumpliți, nici de armele soldaților.

Te vor însoți Liber și Venus dacă e bucuroasă,
Și Grațiile lenește la ruperea nodului
Și faclele aprinse
Pînă cînd întorcîndu-se Phoebus gonește stelele.

22

Paznică a munților și fecioară a pădurilor,
Care chemată de trei ori de fetele căznite de durerile
facerii
Le auzi și le scapi de la moarte,
Zee triformă,

Să fie al tău acest pin ce domină vila mea,
Pe care, bucuros, în fiece an împlinit
Îl voi dărui cu sîngele mistrețului
Plănuind o lovitură piezișă.

23

Dacă vei întinde spre cer mîinile întoarse
La începutul lunii, rustică Phidyle,
Dacă vei potoli Larii cu spice din timpul anului
Şi cu scroafă lacomă,

Viţa rodnică nu va mai simţi Africul pestilenţial,
Nici semănăturile rugina care usucă
Şi nici mlădiţele fragede
Vremea rea în anotimpul roadelor.

Vita destinată sacrificiilor care paşte pe Algidul
înzăpezit
Între stejari şi goruni,
Sau victima ce creşte în ierburile albane
Va înroşi securile pontificilor cu gîtul;

Pe tine nimic nu te obligă
Să ispiteşti prin mult sacrificiu de animale cu doi
dinţi
Zeii casnici încoronîndu-i cu rosmarin
Şi cu myrt fragil.

Dacă o mînă inocentă va atinge vatra,
Jertfă somptuoasă nu va înmuia
Mai persuasiv Penaţii supăraţi
Decît făina sacră şi boabele [de sare] pocnind
[pe foc].

24

Mai opulent decît [dacă ai avea] tezaurile intacte
Ale arabilor sau ale bogatei Indii,
Îţi e îngăduit să ocupi cu cimenturile [digurilor]
tale
Toată Marea Tireniană şi Marea Apulică;

Dacă [însă] apriga Necesitate înfige
În vîrfurile acoperişurilor [caselor] cuie adamantine,
Nu vei scăpa sufletul de teamă,
Nici capul de laţurile morţii.
Mai bine trăiesc sciţii din stepă,
Ale căror case rătăcitoare le trag după obicei
căruţele,
Şi Geţii rigizi
Cărora jugărele fără semne de hotar
Le dau roade slobode şi grîne,
Şi nu le place cultura [pe un loc] mai mult decît
un an,
Iar şerbul însărcinat cu muncile
Se bucură de o soartă egală.
Acolo femeia inocentă se poartă cu blîndeţă
Faţă de fiii vitregi lipsiţi de mamă,
Iar soţia cu zestre nu domină bărbatul,
Nici nu se încrede ademenitorului arătos;
Dotă mare este virtutea părinţilor
Şi castitatea bizuită pe un legămînt sigur,
Temătoare de un alt bărbat
Şi a păcătui e nepermis sau preţul e moartea.
O, cine vrea să înlăture omorurile nelegiuite
Şi turbarea civilă,
Dacă doreşte să se scrie pe statui *Pater urbium*,
părintele cetăţilor,
Să îndrăznească a înfrîna
Desmăţul nepotolit
[Devenind] ilustru printre urmaşi; pentru că, vai,
nenorocire!
Urîm virtutea în fiinţă,
Invidioşi o dorim pe aceea scoasă din vedere.
La ce ajută tristele lamentaţii
Dacă vina nu se taie prin supliciu,
La ce legile goale fără [bune] moravuri,
Dacă nici partea din lume inclusă
Căldurilor fierbinţi,
Nici regiunea învecinată cu Nordul
Nu alungă pe negustor
Şi navigatorii iscusiţi
Învinge mările înspăimîntătoare?
Modestia [devenită] ruşine mare îndeamnă

A face şi a suferi orice
Şi părăseşte drumul virtuţii mîndre.
Să aruncăm perlele şi pietrele preţioase, şi aurul inutil,
Materie a răului principal,
Sau [ca ofrandă] în Capitol
Unde cheamă larma şi mulţimea celor care aplaudă,
Sau în marea apropiată.
Dacă crima se căieşte adînc
Literele depravate
Ale lăcomiei trebuiesc răşluite şi prea fragedele minţi
Formate prin studii dintre cele mai aspre.
Nu ştie copilul ingenuu, nedeprins,
Să se împlînte pe cal
Şi se teme a vîna, mai doct la joc,
Fie că-l îndemni la cercul grecesc,
Fie că preferi zarurile interzise prin legi,
În timp ce credinţa sperjură a tatălui
Înşeală pe asociatul în afaceri şi pe oaspetele său
Şi se grăbeşte [să agonisească]
Bani pentru moştenitorul nedemn. Firește,
Bogăţiile necinstite sporesc; totuşi
Un nu ştiu ce lipseşte averii mereu insuficiente.

25

Încotro mă răpeşti, Bacchus, plin de tine?
În ce păduri sau în ce caverne sunt mînat
Repede printr-o inspiraţie nouă?
În ce peşteri voi fi auzit pregătindu-mă
Să aşez podoaba eternă a marelui Caesar
Printre stele şi în sfatul lui Jupiter?
Voi zice [un cîntec] neobişnuit, nou, nemaispus
Pînă acum de altă gură. Nu altfel înmărmureşte
Nedormita Bacantă în jugul [munţilor]
Privind rîul Hebru şi Tracia albă de zăpadă
Şi [muntele] Rhodop cutreierat de picior barbar,
Precum voi admira eu rătăcit
Malurile şi pădurea pustie. O, puternice peste

Naiade şi peste Bacantele în stare
Să scoată cu mîinile frasinii înalţi,
Nu voi vorbi nimic mărunt
Sau în stil umil, nimic muritor.
Dulce pericol este, o, Leneule,
Să urmezi pe zeul
Încingîndu-şi tîmplele cu frunză de viţă.

26

Am trăit pînă azi iscusit la fete
Şi m-am războit nu fără glorie;
Acum acest perete care fereşte
Partea stîngă a Venerei marine

Va avea armele şi lira
Defunctă în luptă; aci, aci puneţi
Faclele luminoase şi zăvorul
Şi arcul ameninţătorului uşilor ce se opun.

O, zeiţă, o, regină, care ţii pe Ciprul fericit
Şi Memphis cea lipsită de zăpadă sithonie,
Atinge numai o dată cu biciul sublim
Pe fudula Chloe.

27

Conducă-i pe nelegiuiţi prevestirea piţigoiului cîntînd,
O căţea însărcinată sau o lupoaică roşcată
Coborînd de pe ogorul Lanuviului
Şi o vulpe care a fătat;

Întrerupă şi şarpele drumul hotărît
Dacă asemenea săgeţii piezişe
A speriat caii; eu prevăzător cititor în păsări
Pentru acei de care mă voi teme

Înainte ca păsărea divinatoare a ploilor iminente
Să meargă spre mlaștinile stătătoare,
Voi scula prin rugăciune la răsăritul soarelui
Un corb augurator.

Fii fericită (spre plăcerea mea), Galatea, oriunde
preferi [a te duce]
Și trăiește aducîndu-ți aminte de mine,
Să nu te împiedice să mergi nici ciocănitoarea
sinistră,
Nici cioara rătăcitoare.

Dar vezi cu ce urgie se grăbește încoace
Orionul aplecat [spre apus]?
Eu am cunoscut cît e de negru sînul Adriaticei
Și cît păcătuiește albul [vînt] Iapyx.

Nevestele și copiii dușmanilor să încerce
Mișcările oarbe ale Austrului ridicîndu-se
Și freamătul negrei mări și malurile
Zguduindu-se de izbitura [valurilor]!

Astfel și Europa și-a încredințat
Trupul de zăpadă taurului amăgitor
Și îndrăzneață [din fire] a pălit
De marea plină de monștri și de primejdiile din
juru-i;

Pînă atunci iubitoare a florilor pe pajiște
Și împletitoare de cununi cuvenite Nimfelor,
N-a văzut [acum] în noaptea abia luminată
Nimic afară de astre și valuri.

Îndată ce ea a atins Creta puternică
Prin o sută de cetăți: « Tată — a zis —
O [cinste a] numelui dată uitării de către fată, o
datorie [față de părinți]
Învinsă prin nebunie!

De unde, încotro am venit? o singură moarte
E puțin pentru greșelile fecioarelor.
Plîng oare trează fapta rușinoasă sau lipsită de vițiu
Mă amăgește imaginea

Care fugind vană, pe poarta de fildeș
Aduce vis? A fost oare mai bine să merg
Pe valurile lungi sau să culeg
Flori proaspete?

Dacă cineva mi-ar da acum mie minioasei
Taurul infam, m-aș sili să-l sfîșii cu fierul
Și să frîng coarnele monstrului
Încă mult iubit.

Nerușinată am părăsit Penații părintești,
Nerușinată întîrzii [de a merge] în Orc. O, tu dintre
zei
Care auzi aceasta, de-aș rătăci
Goală printre lei!

Înainte ca uscăciunea rușinoasă
Să ocupe obrajii frumoși și să se scurgă
Sucul pradei tinere, în floare
Vreau să mă mănînce tigrii.

Biată Europă, tatăl absent te urmărește [în gînd]:
De ce întîrzii a muri? Poți să-ți sugrumi
Gîtul spînzurat de acest frasin
Cu cingătoarea care din fericire te-a urmat.

Sau dacă-ți plac ripile și stîncile ascuțite
Pentru moarte, hai, încrede-te
Furtunii repezi, dacă nu vrei mai degrabă
Tu din sînge regal

Să iei caierul de la stăpîn
Şi ţiitoare [a bărbatului] să fii încredinţată
Doamnei barbare.» Îi ţinea parte tînguitoarei,
Zîmbind maliţios, Venus şi fiul ei [Cupidon] cu
arcul descordat.

Apoi după ce a glumit destul, zise: « Abţine-te
De la mînii şi de la luptele aprinse
Cînd taurul urît de tine îţi va readuce
Coarnele pe care vrei să le sfîşii.

Ignorezi că eşti soţia nebiruitului Jupiter:
Lasă suspinul, învaţă să duci bine
Marele noroc: Numele tău îl va
Purta o parte a lumii.»

28

Ce [lucru] mai bun voi face în ziua de sărbătoare
A lui Neptun? Scoate, harnică Lyde, Caecub
Ascuns şi fă violenţă înţelepciunii fortificate.
Vezi înclinîndu-se amiaza
Şi ca şi cînd ziua fugară ar sta,
Te codeşti să scoţi din hambar
Amfora ce se odihneşte din vremea consulului
Bibulus.
Eu voi cînta la rîndu-mi
Pe Neptun
Şi verzile coame ale Nereidelor;
Tu vei cînta în schimb pe lira încovoiată
Pe Latona şi săgeţile repezii Diane:
În cîntecul din urmă va fi cîntată
Aceea care ţine Cnidul şi strălucitoarele Cyclade
Şi care merge să vadă Paphos [în car] cu lebede
înjugate,
Precum şi Noaptea prin cuvenite refrene.

29

Maecenas, vlăstar tyrrhenian al regilor,
Am de pe acum la mine vin dulce într-un vas
Nemairăsturnat înainte cu flori de roze
Şi ghindă [parfumată de Arabia] stoarsă pentru
părul tău.

Smulge-te întîrzierii
Şi nu mai contempla mereu Tibrul ud
Şi ogorul în coastă al Aefulei şi
Lanţurile de munţi ale paricidului Telegon.

Părăseşte averea plictisitoare
Şi palatul atingînd norii înalţi,
Încetează de a te mai extazia de fumul, avuţiile
Şi larma fericitei Rome.

Uneori schimbările plăcute celor bogaţi
Şi cinele simple sub micul lar al săracilor
Fără tapiţerii şi purpură
Întind fruntea îngrijorată.

Tatăl strălucitor al Andromedei
Îşi şi arată focul ascuns [pînă acum], Procyon,
Şi steaua sălbatecului Leu se-nfurie
În timp ce soarele aduce zile uscate;

Păstorul obosit caută cu turma moleşită
Umbrele, rîul şi păduricile
Necioplitului Silvan,
Iar malul taciturn e lipsit de vînturi fugare.

Tu te-ngrijeşti ce stare se cuvine patriei
Şi te temi preocupat de Roma,
De ce pun la cale Sirii şi Bactrienii
Stăpîniţi de Cyrus şi Donul [mîncat] de certuri.

Prevăzător un zeu ascunde deznodămîntul
Timpului viitor într-o noapte întunecată,
Și rîde dacă muritorul se zbuciumă
Peste ceea ce e permis. Ia seama

A-ți rîndui egal [la suflet] ce e de față;
Celelalte sunt luate ca de un rîu,
Aci curgînd în pace prin mijlocul albiei
Spre marea Etruscă, aci, cînd șuvoaiele năvalnice

Îi irită pîraiele liniștite, rostogolind
Pietrele roase, trunchiurile smulse, turmele, casele
Nu fără un urlet al munților
Și al pădurilor vecine.

Acela petrece stăpîn pe sine și vesel
Căruia îi e îngăduit să spună în fiece zi
« Am trăit»; mîine Jupiter ocupe
Cerul său cu nor negru

Sau cu soare pur; nu va preface totuși în nimic
Ceea ce este îndărăt, nici nu va schimba,
Nici nu va face să nu fie
Ceea ce, fugind, ceasul ia odată cu el.

Norocul vesel de treaba lui crudă
Și îndărătnic a juca jocul lui neobișnuit
Transferă onorurile nesigure,
Binevoitor cînd mie, cînd altuia.

De se oprește la mine, îl laud; dacă scutură
Aripele repezi, îi dau înapoi ce mi-a dat,
Mă înfășur în virtutea mea
Și cer o sărăcie cinstită fără zestre.

Nu-i obiceiul meu dacă muge catargul
De furtunile africane
Să mă cobor la biete rugăciuni
Căzînd la învoială [cu zeii] prin jurăminte

Ca mărfurile Ciprului și Tirului să nu sporească
Bogățiile lacomei mări; de vreme ce
În paza unei bărci cu două vîsle
Adierea, geamănul Pollux mă vor purta sigur prin
tumultul egeic.

30

Am ridicat un monument mai trainic decît bronzul,
Mai înalt decît construcția regală a piramidelor,
Pe care să nu-l poată surpa
Nici ploaia corozivă, nici Aquilonul neputincios,
Nici șirul nenumărat al anilor, nici fuga vremilor.
Nu voi muri cu totul și o mare parte din mine
Va evita funeraliile; voi crește în posteritate
Prin laude mereu înnoite, cît timp pontiful
Va urca spre Capitol împreună cu fecioara tăcută.
Se va zice că eu originarul de acolo unde Aufidul
clocotește
Și Daunus, sărac de apă, a domnit, ridicat violent
din umilință,
Peste popoarele agreste,
Cel dintîi am adus cîntecul aeolian
În poezia italică. Acceptă, Melpomene,
Trufia întemeiată pe merit și încinge-mi
binevoitoare coama
Cu dafin delphic.

CARTEA A PATRA

1

Întrerupînd îndelung dragostea,
Iar pornești războaie? Te rog, te rog, cruță-mă:
Nu sunt cel care eram sub domnia
Bunei Cinara. Încetează,

Mamă crudă a dulcilor Cupidoni
Să încovoi sub poruncile mlădioase un [om] de
acum greoi,
La aproape al zecelea lustru; du-te
Unde te cheamă rugămințile blînde ale tinerilor.

Mai nimerit te vei ospăta
Cu lebede purpurii
În casa lui Paullus Maximus,
Dacă vrei să aprinzi un ficat pe potrivă-ți:

Căci și nobil și frumos
Și nu tăcut pentru împricinații îngrijorați
Și băiat al tuturor artelor,
Va purta departe steagul armatei sale,

Și cînd va ride mai cu putere
De darurile rivalului dornic
Te va pune marmoreană
Sub grindină de chitru lîngă lacul Albano.

Acolo vei duce multă tămîie la nări
Și te vor desfăta lirele
Și flautele berecințiene
Amestecate cu cîntece, nu fără fluiere;

Acolo de două ori pe zi băieții,
Lăudînd cu gingașele fecioare puterea ta,
De trei ori vor bate pămîntul cu picior nevinovat,
După obiceiul saliarilor.

Pe mine nu mă mai bucură nici femeia, nici
băiatul,
Nici speranța încrezătoare în reciprocitatea iubirii,
Nici a mă lua la întrecere la băutură,
Nici a înconjura templele cu flori noi.

Dar pentru ce, vai, Ligurine, pentru ce
Curge o lacrimă rară pe obrajii mei?
Pentru ce prea puțin elocventă limba cade între
cuvinte
În tăcere cuviincioasă?

În visurile nocturne eu te țin prins;
Pe tine care zbori te urmăresc
Prin ierburile Cîmpului lui Marte,
Pe tine prin apele rostogolindu-se greu.

2

Cine se silește, Iuliu, să ajungă pe Pindar
Se străduiește [să zboare] cu penele de ceară
Fabricate de Daedal,
Acel care avea să dea nume mării de sticlă.

Fierbe precum rîul izvorînd din munte pe care
ploile
L-au sporit peste malurile obișnuite,
Și se prăbușește imens din gura adîncă
[Geniul lui] Pindar

Care merită să i se dea laurul lui Apollo,
Fie cînd desfășură în cuvinte noi
Îndrăznețe ditirambe și o ia înainte
După cadențe desfăcute de lege,

Fie cînd cîntă pe zei și pe regi,
[Urmașii din] sîngele zeilor, prin care au căzut
Cu moarte dreaptă Centaurii [și] a căzut
Flacăra înspăimîntătoarei Himere;

Fie cînd zice despre aceia pe care ramura de finic olimpică
Îi aduce acasă [ridicați la] cer, sau atletul sau calul
Și-i dăruiește cu un dar
Mai bun decît o sută de statui,

Fie cînd plînge pe tînărul răpit soției jălalnice
Și ridică pînă la astre puterile, sufletul și moravurile
[Ca din veacul de] aur
Și le scapă de Orcul negru.

Mult aer împinge în sus, Antoniu, [pe Pindar] lebăda dircee,
De cîte ori tinde spre înaltele zone
Ale norilor; eu, mic, asemeni albinei de la Matinum
Culegînd prin muncă

Cimbru plăcut,
În jurul pădurilor multiple
Și malurilor umede ale Tibrului
Fabric cîntece trudite.

Cîntă [tu], poet cu mai mare plectru,
Pe Caesar, cînd împodobit cu frunză meritată
Trage [după sine] pe suișul sacru
Pe sygambrii feroci;

Decît care destinele n-au dăruit pămîntului
Unul mai mare și mai bun, nici zeii cei buni
Nu vor da, chiar de s-ar întoarce vremurile
[La vîrsta] străveche de aur.

Cîntă zilele fericite și jocul public
Al urbei la hărăzita [de zei]
Întoarcere a puternicului August
Și forul orfan de procese.

Atunci, dacă voi vorbi [meritînd a fi] ascultat,
Se va alătura partea bună a vocii mele, și
Voi cînta fericit primind pe Caesar:
«O, soare frumos, o, vrednicule de laudă»,

Și cum tu vei înainta, vom striga nu o dată
«Io Triumphe! io Triumphe!»
Și noi obștimea toată vom da
Tămîie zeilor binevoitori.

Tu te vei plăti [de ofrande] cu zece tauri și cu tot atîtea vaci,
Eu cu un viței fraged, care
Părăsindu-și mama își petrece tinerețele
În ierburile mari [în așteptarea] sacrificiului,

Imitînd pe frunte focurile încovoiate
Ale [semi-]lunei în drum spre al treilea sfert,
Arătînd alb acolo unde a căpătat o pată,
Încolo roșcat.

3

Acela pe care tu, Melpomene, născîndu-se,
Îl privești o dată cu ochi blînd,
Pe acela nu-l vor face ilustru ca atlet
Jocurile istmice, nici nu-l vor duce

Victorios caii neastîmpăraţi în carul acheian,
Iar războiul nu-l va arăta Capitoliului
Căpitan împodobit cu frunze [de dafin] de la Delos,
Fiindcă va fi zdrobit ameninţările îngîmfate ale regilor;
Ci apele care brăzdează fertile Tiburul
Şi coamele dese ale pădurilor
Îl vor face nobil prin cîntecul aeolian.
Dacă binevoiesc urmaşii Romei,
Regină a cetăţilor,
Să mă pună
Între corurile amabile ale poeţilor,
Voi fi muşcat mai puţin de dintele invidios [al morţii].
O, [Muză] Pieridă care îndrumezi
Dulcele zgomot al [lirei] aurite de bagà,
O, tu care poţi da, de vrei, glas de lebădă
Şi peştilor muţi,
Faptul că sunt arătat cu degetul
Ca unul ce am întrecut pe alţii
Pe coardele lirei romane, este dintre darurile tale;
Că mă inspir şi plac, dacă plac, ţie-ţi datoresc.

4

Ca pe [vultur] zburătoarea paznică a fulgerului,
Căreia Jupiter, regele zeilor, i-a dăruit domnia
Asupra păsărilor rătăcitoare, cunoscînd-o credincioasă
În [întîmplarea] cu blondul Ganymed,

Pe care odată tinereţea şi vigoarea de la părinţi
A împins-o afară din cuib neştiutoare de primejdii
Şi vînturile primăverii după îndepărtarea norilor
A învăţat-o [pe ea la-nceput] cu frică năzuinţe neobişnuite,

Pe care apoi o pornire vie a repezit-o
Duşmană, în turmele de oi
Sau dorinţa de mîncare şi de luptă
A mînat-o spre şerpii ce se zbăteau;

Ca pe leul alungat de la sînul cu lapte
Al mamei sale roşcate
Care a văzut încordată în păşunile grase
Căprioara [destinată] a pieri de dinte tînăr;

Aşa au văzut Vindelicii sub Alpii Retici
Pe Drusus purtînd războaie; al căror obicei
Din toate timpurile să-şi înarmeze
[Mîinile] drepte cu secure amazonică

Am întîrziat de a afla de unde vine
(Nu e îngăduit a şti toate), [fapt este] însă [că]
Hoardele multă vreme şi departe învingătoare
Au aflat, biruite la rîndu-le prin strategia tînărului,

Ce poate o minte, ce [poate] un caracter
Hrănite după rituri în iatacurile fericite,
Ce [poate] sufletul patern al lui August
Asupra copiilor Neroni.

Cei tari se nasc din tari şi buni;
În tauri, în cai este virtutea părinţilor,
Şi acvilele feroce
Nu procreează porumbiţe paşnice;

Dar doctrina dezvoltă valoarea neobişnuită
Şi creşterile bune întăresc piepturile;
Cînd moravurile lipsesc,
Viţiile murdăresc pe cei bine născuţi.

O, Roma, cît datorezi Neronilor!
Martori [sunt] rîul Metaur şi Hasdrubal
Învinsul şi acea zi frumoasă
Care, izgonindu-se tenebrele din Laţiu,

A zîmbit cea dintîi de sfînta victorie,
Africanul [Hanibal] de cînd [ca o] urgie
A trecut călare prin oraşele italice ca flacăra prin conifere
Şi ca Eurul pe valurile [Mării] Siciliene.

După aceea necontenit tinerimea romană
A crescut în lupte prielnice
Şi templele devastate de tumultul nelegiuit
Al punilor au avut [statui de] zei [repuse] în picioare;

În fine perfidul Hanibal a zis:
« Cerbi, pradă lupilor rapaci,
Noi urmărim mai departe pe aceia faţă de care
Triumf măreţ este a te ascunde şi a fugi.

Neamul care, puternic după ce Iliul a fost ars,
Încumetîndu-se pe întinderile [Mării] Tusce
Şi-a dus zeii, copiii şi părinţii bătrîni
La oraşele ausonice,

Ca şi stejarul curăţat de dura secure cu două tăişuri
Pe [muntele] Algid bogat în [păduri cu] frunze negre,
Păgubit, schingiuit,
Capătă putere şi suflet din chiar [acţiunea] fierului.

Hidra cu trupul ciuntit [de capete] n-a crescut
Mai cu putere împotriva lui Hercul îndurerat de a fi învins,
Nici Colchii ori Theba echionee
N-au prăsit o dihanie mai mare.

Cufundat în adînc, iese deasupra mai frumos;
De luptă, în chip foarte lăudabil îşi doboară învingătorul
[Pînă atunci] nebiruit şi poartă
Războaie pe care le vor povesti nevestele.

Nu voi mai trimite vestitori mîndri la Carthagina;
A căzut, a căzut,
Fiind ucis Hasdrubal,
Toată nădejdea şi norocul numelui nostru.»

Nu [există] nimic [ce] nu săvîrşesc mîinile lui Claudiu,
Pe care le apără Jupiter cel cu duh binevoitor,
Iar creşterea înţeleaptă
Îl descurcă în toiul luptei.

5

Născutule sub zei buni, păstor optim
Al neamului lui Romul, lipseşti de prea mult timp,
Întoarce-te în sfatul sfînt al maturului senat
Căruia i-ai făgăduit întoarcerea.

Bunule conducător, redă lumina patriei tale;
Căci asemeni primăverii cînd chipul tău
A strălucit poporului, mai voioasă merge ziua,
Mai bine lucesc sorii.

Precum mama nu-şi mişcă faţa de la ţărmul îndoit
Şi cheamă cu ofrande, auguri şi rugăciuni,
Pe tînărul, pe care Notus cu suflare invidioasă
Îl ţine departe de dulcea casă

Întîrziindu-l mai mult de spaţiul unui an
Dincolo de întinderea mării Carpate,
Tot astfel lovită de doruri credincioase
Patria cere pe Caesar.

Într-adevăr boul cutreieră în siguranţă cîmpurile,
Ceres şi sfîntul Belşug hrănesc ogoarele,
Navigatorii zboară pe marea potolită [de piraţi],
Credinţa se teme de a fi bănuită,

Căminul cast nu mai este mînjit de nici o prostituţie,
Obiceiul şi legea au înfrînt corupţia pătată,
Lăuzele sunt lăudate pentru asemenea progenitură,
Pedeapsa se ţine tovarăşă după vină.

Cine se mai teme de part, cine de îngheţatul scit,
Cine de vlăstarele pe care le naşte îngrozitoare
Germania, cît timp Caesar e nevătămat? Cine
Va mai duce grija războiului din sălbatica Iberie?

Fiecare îşi petrece ziua pe dealurile sale
Şi însoţeşte viţele cu arborii văduvi;
De acolo vine vesel la vinurile [de-acasă]
Şi te proclamă zeu la al doilea fel de mîncare.

Eşti urmărit cu multă rugăciune, cu vin
Vărsat din cupe şi [fiecare] amestecă
Duhul tău cu al Larilor, ca şi Grecia
Care comemora pe Castor şi pe marele Hercul.

« O, hărăzeşte, bunule conducător,
Lungi sărbători Hesperiei », zicem
În plină dimineaţă pe nebăute,
Zicem uzi [de vin], cînd soarele coboară sub Ocean.

6

Divinule, pe care progenitura grandilocventă a
Niobei
Şi răpitorul Tityos te-a cunoscut răzbunător,
Precum şi Ahile Phtiul
Aproape învingător al înaltei Troia,

Războinic mai mare decît ceilalţi, nepereche cu
tine,
Deşi fiu al Thetidei marine,
Luptător cu lancea ameninţînd
Să zguduie turnurile dardane.

El precum pinul izbit de fierul muşcător
Sau chiparosul smuls de Eur
A căzut şi şi-a pus gîtul departe
În pulberea teucră;

El n-ar fi înşelat
Ascuns în calul mincinos
Pe troienii sărbătorind în chip rău
[Imaginea] sacră a Minervei, şi nici palatul vesel de
danţuri al lui Priam;

Ci sever faţă de prinşii pe faţă — ce nelegiuire, vai! —
Ar fi aruncat în flăcările ahee
Pe copiii neştiutori a vorbi
Şi chiar plodul din pîntecele mamei,

Dacă înduplecat de glasurile tale
Şi ale plăcutei Venere, divinul părinte n-ar fi
încuviinţat
Intereselor lui Aeneas ziduri ridicate
Sub auspicii mai bune.

Phoebus, [tu] dascăl în cîntări al iscusitei Thalii
Care îţi speli părul în rîul Xant,
Apără podoaba Camenei Daunii,
[La fel tu] imberbule Agyieu.

Phoebus mi-a dat inspiraţia, Phoebus arta
Cîntecului şi numele poetului.
[Voi] cele dîntîi dintre fecioare şi băieţi
Născuţi din părinţi iluştri,

Ocrotiţi ai zeiţei [Diana] din Delos,
Celei care opreşte cu arcul linxii şi cerbii iuţi,
Păstraţi metrii lesbici
Şi pe acela bătut cu degetul meu mare,

Cîntînd după rit pe copilul Latonei,
[Şi tot] după rit [Luna] astru al nopţii crescînd în lumină,
Cea prosperă în roade şi repede
La întoarcerea lunilor alunecoase.

Tu cea care vei fi odată căsătorită vei zice:
« Cînd secolul a adus zilele de sărbătoare
Eu am rostit cîntecul iubit zeilor,
Supusă tacturilor poetului Horaţiu».

7

Zăpezile s-au dus, se întorc ierburile cîmpurilor
Şi coamele arborilor;
Pămîntul îşi schimbă faţa şi rîurile curg
De-a lungul malurilor scăzute;
Graţia cu Nimfele şi cu surorile gemene
Îndrăzneşte a conduce goală horele.
De a nu spera lucruri nemuritoare te-nvaţă anul şi ora
Ce-ţi fură ziua dătătoare de viaţă.
Frigul e-mblînzit de zefiri, pe primăvară
O calcă-n picioare vara care trece şi ea, îndată ce
Toamna încărcată cu poame îşi va vărsa roadele
Şi curînd se-ntoarce bruma inertă.
Totuşi lunile repezi repară pagubele cereşti;
Noi dacă coborîm
Acolo unde-i slăvitul Aeneas, acolo unde sunt bogaţii Tullus şi Ancus,
Fulbere şi umbră suntem.
Cine ştie dacă zeii din cer vor adăoga vreun mîine
La suma zilelor de pînă azi?
Tot ceea ce ai dat sufletului tău iubit
Va scăpa de mîinile lacome ale moştenitorului.
Cînd odată vei muri şi Minos îţi va face
O judecată răsunătoare,
Nu te-aduc înapoi, Torquate, nici neamul, nici elocvenţa,
Nici evlavia;

Căci nici Diana nu-l scoate pe pudicul Hippolyt
Din tenebrele infernale,
Nici Theseu nu poate să rupă lanţurile lethee
Scumpului Pirithou.

8

Aş da patere, Censorine, şi, îndatoritor,
Obiecte de bronz prietenilor mei;
Aş da tripiede, premiile vitejilor greci,
Şi tu n-ai căpăta cele mai rele dintre darurile de opere,
Fiind eu bogat, firesc,
Pe care le-a executat sau Parrhasius sau Scopas,
Acesta în piatră, acela în colori de apă,
Iscusiţi a reprezenta fie om, fie zeu.
Dar n-am această putere, şi nici
Averea şi gustul tău nu sunt lipsite de asemenea delicii.
Îţi plac cîntecele; pot să-ţi dau cîntece
Şi să-ţi spun preţul darului.
Marmura săpată cu inscripţii publice,
Prin care revin după moarte spiritul şi viaţa
Căpitanilor, fugile repezi
Şi ameninţările aruncate înapoi ale lui Hannibal,
Incendiile nelegiuitei Carthagine
Nu indică mai clar laudele aceluia
Care s-a întors încărcat [de prăzi] din Africa
Decît Pieridele Calabre [inspirînd pe Ennius], şi nu vei lua
Răsplata pentru ceea ce ai făcut bine
Dacă papirurile tac. Ce ar fi
Copilul Iliei şi al lui Mavors, dacă tăcerea
Invidioasă ar fi duşmană meritelor lui Romul?
Virtutea, favoarea şi limba poeţilor puternici
Consacră insulelor bogate
Pe Aeac răpit apelor Styxului.
Pe cel vrednic de laudă Muza îl împiedică să moară,
Muza fericeşte [oferind] Cerul. Astfel Hercul neostenitul
S-a aşezat la doritele prînzuri ale lui Jupiter,

[Astfel] Tindarizii, constelație strălucitoare,
Răpesc corăbiile din valurile joase,
[Iar] Liber cu tîmplele împodobite de lăstare verzi de viță
Duce dorințele la bune împliniri.

9

Nu crede cumva că cuvintele pe care eu,
Cel născut la Aufidul departe sunător,
Le spun spre a fi însoțite [cu ison] de coarde
În chipuri nemaidivulgate înainte, vor muri:

Chiar dacă Homer Maeonianul ține întîile locuri,
Nu stau ascunse nici Camenele lui Pindar,
Al lui [Simonide] din Ceos, acelea amenințătoare
Ale lui Alceu și grave ale lui Stesichor;

Nici ceea ce a cîntat odinioară Anacreon
Nu va dărîma veacul; pînă azi răsuflă dragostea
Și trăiesc flăcările încredințate
Coardelor fetei eoliene [Sappho].

Nu numai Elena Lacaena a ars
Uimindu-se de pletele pieptănate ale ibovnicului,
De aurul mînjit pe veșmintele lui
Sau de slava vrednică de regi și de alaiul său;

Nici Teucer n-a zvîrlit cel dintîi săgeți
Pe arc cydonis; nu o singură Troie
A fost izbită; nu numai Idomeneu mărețul
Și Sthenelus au purtat lupte

Vrednice de a fi cîntate de Muze; nu numai viteazul
Hector sau aprigul Deiphobus au primit cei dintîi
Grele lovituri pentru nevestele rușinoase
Și pentru copii:

Mulți [oameni] tari au trăit înainte de Agamemnon,
Dar toți sunt împinși neplînși
Și necunoscuți în noaptea lungă,
Fiindcă le lipsește un poet sacru.

Bărbăția tăinuită abia se deosebește
De ticăloșia îngropată. Nu eu, Lollius,
Te voi trece sub tăcere, neîmpodobit în papirurile mele,
Și voi suferi nepăsător ca atîtea străduințe ale tale

Să le smulgă uitările livide.
Sufletul tău este cunoscător într-ale vieții,
Neclintit în vremuri bune
Ca și în vremuri de cumpănă,

Răzbunător al fraudei avare și abstinent
Față de banii ce trag la sine pe toți,
Consul [prin caracter] nu numai un an;
Ci ori de cîte ori judecător bun și cu credință,

A pus ceea ce e onest mai presus de ceea ce este folositor,
A respins cu față mîndră darurile
Făcătorilor de rele și și-a făcut drum victorios cu armele
Prin cetele stîndu-i în cale.

Nu vei chema cu justețe fericit
Pe cel care posedă mult; mai curînd
Merită numele de fericit acela care
Știe să se folosească cu înțelepciune de darurile zeilor

Și să sufere sărăcia aspră și care
Se teme mai grozav de rușine decît de moarte,
Cel care nu se înfricoșează să piară
Pentru prietenii scumpi și pentru patrie.

10

O, crudule pînă acum și puternic de toate darurile
Venerei,
Cînd va veni neașteptată pana [fatală] trufiei tale,
Și coamele care acum flutură pe umeri vor
cădea,
Iar coloarea care acum este mai vie decît floarea
purpurie de trandafir,
Schimbată, Ligurine, se va preface într-o față
zgrunțuroasă,
Vei zice: « Vai — ori de cîte ori te vei vedea altul
în oglindă —
Mintea pe care o am azi de ce n-am avut-o și ca
băiat,
Sau de ce această ființă nu-și recapătă obrajii
neatinși? »

11

Am un vas plin de [vin de] Albano
Trecînd de nouă ani; în grădină
Este, Phyllis, țelină sălbatecă pentru împletit cununi;
Este ederă multă

Cu care să-ți faci strălucitor părul împletit.
Casa rîde de argintărie, vatra înfășurată
Cu verbină castă dorește să fie stropită
De sîngele unui miel sacrificat.

Tot mănunchiul [de sclavi] zorește, ici și colo
Aleargă fetele [roabe] amestecate cu băieții,
Flăcările rotitoare pîlpîie [scoțînd]
În vîrtej fum negru.

Cum totuși nu știi pentru ce petreceri
Ești chemată, [află că] vei avea să sărbătorești
Idele, zi care despică [în două]
Luna Aprilie a Venerei marine,

Și pe drept cuvînt solemnă pentru mine și aproape
Mai sfîntă decît ziua de naștere, căci de la această
Zi Maecenas al meu numără
Anii curgînd din belșug.

12

Suflurile Traciei, tovarășii primăverii
Care potolesc marea, au și început să umfle pînzele
[corăbiilor],
Cîmpurile nu mai sunt tari de îngheț și fluviile nu
mai urlă
Umflate de zăpada iernii.

Își face cuib, jelind cu întristare pe Itys,
[Rîndunica], pasăre nefericită și rușine veșnică
A familiei lui Cecrops, căci crunt au fost răzbunate
Poftele barbare ale regilor.

În iarba fragedă păstorii oilor grase zic
Cîntece din fluiere
Și desfată pe zeul căruia îi plac
Turmele și dealurile negre ale Arcadiei.

Virgile, anotimpul a adus sete;
Dacă dorești să guști vin ieșit din teasc la Cales,
Tu, amic al tinerilor nobili,
Vei merita vinurile prin nard.

Un mic onyx cu nard va cîștiga un urcior
Care acum se reazimă în prăvăliile lui Sulpicius,
[Cu vin] darnic la dat speranțe noi
Și capabil a șterge amărăciunea grijurilor.

Dacă te îmboldesc aceste plăceri, vino repede
Cu darul tău: nu eu gîndesc să te amețesc
Cu paharele mele, scutindu-te de dare,
Ca un bogat în casă plină.

Lasă deci lenea și gîndul profitului,
Aducîndu-ți aminte de focurile negre [ale rugului funebru]
Și cît e îngăduit, amestecă o scurtă nebunie la gîndurile [grave],
La timpul său e dulce a bate cîmpii.

13

Zeii au auzit, Lyce, rugăciunile mele, zeii
Le-au auzit, Lyce: devii babă și totuși
Vrei să fii frumoasă,
Petreci și bei fără rușine,

Și cu cîntec tremurat, băută, chemi un
Cupido domolit: acela veghează
În obrajii frumoși ai celei în floare din Chio
Și doctă a cînta pe lîră.

Nestatornicul însă zboară dincolo de stejarul uscat
Și fuge de tine fiindcă ai dinți stricați,
Fiindcă încrețiturile și zăpezile capului
Te desfigurează.

Nu-ți vor mai veni înapoi nici purpurile de la Cos,
Nici scumpele pietre din vremuri, care
Odată cheltuite în știutele pompe
Le-a închis ziua fugară.

Unde-a fugit, vai, nurul, unde rumeneala, unde
Legănarea onestă? ce [mai] ai din acea frumusețe
Care inspira iubirile,
Care mă răpea pe mine,

Din acea fericită frumusețe, după a Cinarei,
Și vestită și prin artele gingașe? Dar destinele au dat
Puțini ani Cinarei,
Păstrînd îndelung

Pe Lyce cea de aceeași vîrstă din timpurile cioarei bătrîne
Ca să poată tinerii aprinși să privească
Nu fără mult rîs
Facla împrăștiată în scrum.

14

Ce grijă a senatorilor sau a cetățenilor
Va eterniza, plină de darurile onorurilor,
Virtuțile tale
Prin inscripții și faste memorabile,

O, August, cel mai mare dintre cei dintîi
Oriunde soarele luminează tărîmurile locuibile?
Pe tine de la care deunăzi
Vindelicii necunoscători ai legei latine

Au învățat ce poți în război? Căci cu armata ta
Drusus a alungat aprig pe genauni,
Neam nepotolit,
Și pe breunii iuți și turnurile grozave ridicate în Alpi,

Mai mult decît printr-o simplă întoarcere [a loviturii].
De curînd cel mai mare dintre Neroni
A început o campanie grea
Și a izbit sub auspicii bune pe cruzii reți,

Vrednic de a fi văzut în încăierarea marțiană
Cu ce lovituri hărțuia
Piepturile devotate unei morți libere,
Lovind neostenit turmele dușmanilor.

Şi împingînd calul nechezător prin mijlocul
aprinderii,
Precum Austrul turbură undele
Aproape nepotolite
Cînd hora Pleiadelor sparge norii.

Aşa se rostogoleşte Aufidul tauriform
Care străbate ţările lui Daunus apulul
Cînd se-nfurie şi pregăteşte un potop teribil
Pentru ogoarele cultivate,

Precum Claudiu a dărîmat cu o năvală imensă
Oştile ferecate ale barbarilor
Şi secerînd pe cei dintîi şi cei din urmă
A aşternut la pămînt victorios fără măcelul [alor săi],

Tu oferind oamenii, sfatul şi zeii tăi.
Căci din ziua în care Alexandria rugătoare
Ţi-a deschis porturile
Şi palatul gol,

Norocul prosper ţie pînă în lustrul al treilea
Ţi-a dat sfîrşituri favorabile în război
Şi ţi-a atribuit laudă şi cinstea
Dorită pentru expediţiile îndeplinite.

Pe tine te-admiră cantabrul de nesupus mai nainte
Şi medul şi indul şi scitul nomad,
O, tutelă prezentă a Italiei
Şi a stăpînei Roma!

Pe tine te aude Nilul care-şi ascunde originile
izvoarelor,
Şi Istrul şi repedele Tigru
Şi Oceanul plin de monştri
Care clocoteşte spre britanii îndepărtaţi,

Te [aude] pămîntul Galiei ce nu se înspăimîntă de
funeralii
Şi acela al asprei Iberii,
Te venerează, depunînd armele,
Sygambrii bucuroşi de măcel.

15

Phoebus m-a mustrat pe liră, pe mine
Care voiam să zic luptele şi cetăţile învinse
Ca nu cumva să umflu pînzele mici
Pe marea tireniană. Veacul tău, Caesar,

A readus roadele bogate ale cîmpurilor,
A restituit lui Joe al nostru [Capitolinul]
Steagurile răpite porţilor superbe [ale templelor]
parthe,
A închis [templul] gol de războaie

A lui Ianus Quirinus, a pus frîu
Dezmăţului revărsat dincolo de ordinea dreaptă,
A împins păcatele
Şi a readus purtările bătrîne

Prin care au crescut numele latin, puterile şi faima
Italiei şi majestatea imperiului
Întinsă de la asfinţitul hesperic
Pînă la răsăritul soarelui.

Cu Caesar paznic al treburilor [publice],
Furia [războiului] civil şi violenţa,
Mînia care făureşte spede
Şi înduşmăneşte bietele cetăţi nu vor izgoni pacea;

Nu vor rupe legea dată de Iuliu nici cei
Care beau din adîncul Danubiu, nici geţii,
Nici serii, nici infidelii perşi,
Nici cei născuţi lîngă fluviul Don.

Iar noi [romanii] şi-n zile de lucru şi-n zile de sărbătoare
Între darurile veselului Liber
Cu copii şi neveste,
Invocînd mai întîi pe zei, după rituri,

Vom cînta după obiceiul părinţilor,
Împerechind cîntecul cu fluierele lidiene,
Pe căpitanii sfîrşiţi vitejeşte,
Troia, pe Anchise şi prăsila sfintei Venere.

CÎNTEC SECULAR

Phoebus şi tu Diană puternică peste păduri,
Podoabe strălucite ale cerului
Mereu slăvite şi vrednice de cinstire,
Daţi ceea ce implorăm la timpul prescris,

La care versurile sibiline au poruncit
Ca fecioarele alese şi băieţii caşti
Să zică un cîntec zeilor
Cărora le-au plăcut cele şapte coline.

Sfinte Soare, care pe carul lucios scoţi şi ascunzi ziua
Şi te naşti altul şi acelaşi,
Fie-ţi dat să nu priveşti
Nimic mai mare decît cetatea Roma!

Ilithya, [tu] blîndă în a deschide după rituri
Sarcinile mature, a ocroti mamele,
Fie că vrei să fii chemată Lucina
Sau Genitalis:

Divină [Diană], ţine în viaţă copiii şi fă să prospereze
Decretele Senatului asupra căsătoriei femeilor
Şi asupra legii maritale
Producătoare de progenitură nouă,

Așa încît rotația [lumii] să readucă sigur
Peste de zece ori unsprezece ani,
Cîntecele și jocurile repetîndu-se
De trei ori pe zi clară și tot de atîtea ori pe noapte
plăcută.

Iar voi, Parcelor, vrednice de crezare în a prooroci
Ceea ce a fost menit odată [pentru totdeauna]
Și ceea ce [fi-va] să confirme sfîrșitul statornic al
lucrurilor,
Adăogați ursiri bune la cele îndeplinite.

Pămîntul să dăruiască cu coroană de spice
Pe Ceres fertilă în roade și turme;
Apele și adierile sănătoase ale lui Jupiter
Să hrănească [tot ce e] nou născut.

Lăsîndu-ți săgeata, blînd și pașnic,
Ascultă, Apollo, pe băieții care se roagă;
Lună, regină cu două coarne a stelelor,
Ascultă pe fete.

Dacă Roma este opera voastră
Și cetele Ilionului au ținut țărmul etrusc,
Poruncind [zeii] ca o parte să mute Larii și cetatea
Într-o călătorie fără piedici,

Cărei părți castul Aeneas, supraviețuitor patriei,
I-a făcut, ferit de viclenie
Prin Troia arzînd, drum liber,
Care avea să-i dea mai mult decît lăsase,

Zei, dați [atunci] moravuri cinstite tinerimii
ascultătoare,
Tihnă bătrîneței placide,
Belșug și progenitură neamului lui Romul
Și tot [soiul] de onoruri!

Obțină de la voi [August] sîngele ilustru al lui
Anchise
Și al Venerii, superior față de cel care luptă,
Blînd față de dușmanul zăcînd,
Ceea ce vă cere prin [sacrificiu de] boi albi.

Medul se și teme de mîinile puternice
Pe mare și pe uscat și de securile albane,
Sciții și inzii trufași pînă deunăzi
Cer porunci;

Credința și Pacea și Onoarea și Străvechea
Pudoare și Virtutea trecută cu vederea
Îndrăznesc a reveni și Îndestularea apare fericită
Cu cornul plin;

Și dacă Phoebus, augurul împodobit
Cu arcul strălucitor și drag celor nouă Camene,
Care tămăduiește prin arta salutară
Încheieturile obosite ale trupului,

Vede favorabil înălțimile palatine,
Prelungește [atunci] fericit republica romană
Și Lațiul într-un alt secol
Și într-un ev mereu mai bun;

Iar Diana care ține Aventinul și [muntele] Algid
Împlinește rugăciunile celor cincisprezece bărbați
Și întoarce urechi prietene
La Rugămințile copiilor.

Aduc[em] acasă bună și sigură speranță
Că Jupiter și zeii toți au auzit acestea,
Eu și chorul învățat de mine
Să cînte laude lui Phoebus și Dianei.

EPODE

1

Vei merge, amice, pe [corăbii] liburne
Între turnurile înalte ale navelor
Gata de a înfrunta orice primejdie
Pentru Caesar al tău.
Ce [voi face] eu, căruia viața [îmi este]
Veselă dacă tu trăiești, apăsătoare dacă nu?
Care din două? Să duc, cum poruncești, [viață] tihnită
Nu dulce, dacă nu[-s] cu tine?
Sau trebuie să îndur acea osteneală
Ce sunt îndatorați a suporta bărbații fără moliciune?
Voi suporta-o și te voi urma cu piept tare
Sau prin lanțul Alpilor
Și prin Caucazul neospitalier,
Sau pînă la ultimul liman al Occidentului.
Vei întreba cu ce voi ajuta prin truda mea trudei tale,
Eu, nerăzboinic și prea puțin vîrtos?
Tovarăș, voi fi în mai mică teamă
Pe care o are mai mare absentul.
Așa precum pasărea stînd lîngă puii fără pene
Se teme de apropierea șerpilor
Mai mult cînd i-a părăsit, deși dacă ar fi de față
N-ar da un ajutor mai mare celor de lîngă ea,
Voi combate bucuros în acest și în oricare alt război
În speranța [de a fi] în grațiile tale,

Iar nu pentru ca plugurile mele
Să se urnească cu mai mulţi tauri în jug,
Sau turmele să se mute înainte de steaua fierbinte
De pe păşunile calabre pe cele lucane,
Nici pentru ca vila sclipitoare
Să atingă zidurile circee ale Tusculului aşezat mai sus.
Destul şi prea [destul] bunătatea ta
M-a îmbogăţit; nu voi agonisi
[Averi] pe care ca un Chremes avar să le ascund în pămînt,
Sau ca nepot fără cingătoare să le pierd.

2

« Fericit acela care departe de afaceri,
Precum muritorii de altădată,
Îşi cultivă ţarinile părinteşti cu boii săi,
Desfăcut de orice cămătărie,
Şi nu-l trezeşte, soldat, oribila trîmbiţă,
Nici nu duce spaima înfuriatei mări,
Şi ocoleşte forul şi pragurile mîndre ale
Celor mari.
Care deci mărită mlădiţele de vie adulte
Cu plopii înalţi,
Sau păzeşte cirezile de boi
Ce rătăcesc prin valea îngustă,
Care tăind cu cosorul ramurile de prisos
Altoieşte altele mai roditoare,
Şi mierea scursă o pune în amfore curate,
Sau tunde oile fără apărare.
Cînd toamna ridică din livezi capul împodobit
Cu fructele dulci,
Ce plăcere să rupă perele ieşite din încrucişare
Şi strugurii sfidînd purpura
Cu care vei fi mîngîiat tu, Priap, şi tu,
Taică Silvane, paznicul hotarelor.
Îi place să se tolănească aci sub un bătrîn stejar,
Aci în iarba deasă;
În acest timp apele se rostogolesc între malurile înalte,

Şi frunzele foşnesc de ropotul ploaiei,
Trăgînd la somn tihnit.
Cînd iarna tunătorului Jupiter
Vine cu lapoviţă şi cu ninsoare
Împinge încoace încolo cu cîini mulţi
Mistreţii grozavi spre laţurile întinse,
Sau pe prăjina lustruită întinde reţele cu ochiuri rare,
Curse pentru sturzii lacomi,
Şi prinde în laţ, premii plăcute, iepurele sperios
Şi cocorul venit de pe alte meleaguri.
Cine nu uită astfel grijile triste ale
Amorului?
Iar dacă soţia pudică îngrijeşte şi ea
De casă şi de dragii copii,
Precum Sabina sau nevasta
Arsă de soare a puliesului harnic,
Şi pune lemne uscate pe focul sacru
La întoarcerea bărbatului obosit,
Şi închizînd turma grasă în ocolul de nuiele împletite
Mulge ugerele pline,
Şi turnînd vin nou, dulce, din ulcior,
Pregăteşte un ospăţ cu lucruri necumpărate;
Nu-mi vor merge la inimă mai mult scoicile lucrine,
Nici rombul [marin], nici [peştele de mare zis] scar,
Dacă iarna suflînd în apele răsăritene
Trimite şi la această mare astfel de peşti;
Nu va descinde mai cu plăcere în stomacul meu bibilica africană
Ori prepeliţa ionică
Decît măslinele culese
De pe crengile cele mai încărcate,
Sau decît măcrişul iubitor de pajişti
Şi nalba priincioasă trupurilor bolnave,
Sau decît mieluşeaua ucisă la sărbătoarea Terminalilor,
Ori iedul scăpat din gura lupului.
Între astfel de merinde, ce bucurie
Să vezi oile întorcîndu-se de la păşune acasă,
Să vezi boii vlăguiţi purtînd pe grumazul moleşit
Fierul plugului întors

Și sclavii, roi al casei bogate,
Așezați în jurul Larilor lustruiți.»
Acestea zicîndu-le cămătarul Alfius,
Țăran în visurile sale,
Toți banii de la datornici și i-a strîns la Ide;
Acum caută să-i pună cu dobîndă la Kalende.

3

Dacă cineva vreodată a frînt cu mînă criminală
Gîtul tatălui său bătrîn
Să mănînce usturoi, mai otrăvitor decît cucuta.
O, măruntaie tari ale țăranilor!
Ce venin îmi arde stomacul?
Oare mă paște otrava viperei fiartă în aceste ierburi,
Sau vrăjitoarea Canidia mi-a pregătit un prînz urît?
Cînd printre toți argonauții
Medeea a admirat pe candidul Iason
Care avea să pună pentru întîia oară taurii în juguri,
Cu acest venin l-a uns;
Și tot cu el se răzbună pe țiitoare prin daruri
otrăvite
Fugind cu șerpi întraripați.
Niciodată văpaia stelelor n-a bîntuit în acest chip
Apulia cea secetoasă,
Nici tunică mai arzătoare
N-a ars pe umerii voinicului Hercul!
Iar dacă vreodată vei dori ceva asemănător,
Glumețule Maecenas, mă voi ruga
Ca fata să se împotrivească cu mîna sărutării tale
Și să doarmă la marginea patului.

4

Între mine și tine este cîtă discordie
Le-a căzut prin soartă lupilor și mieilor,
Arsule la trup de funiile iberice
Și la picioare de durele obezi.
Poți păși trufaș din cauza banilor,
Averea [însă] nu schimbă soiul.

Nu vezi, cînd măsori Calea Sacră
Cu toga [lungă] de două ori trei coți,
Cum cea mai slobodă indignare a trecătorilor
Întoarce fețele ici și colo?
« Acesta brăzdat de bicele triumvirale
Spre plictiseala strigătorului
Ară o mie de jugăre din pămîntul Falernului
Și bate [via] Appia [călare] pe poney
Și mare Cavaler șade
În ciuda [legii] lui Othon în primele locuri.
La ce folosește a conduce atîtea fețe cu ciocuri
Ale navelor de pondere grea
Împotriva hoților și a cetei de sclavi,
Acesta fiind tribun militar?»

5

« Dar o, cîți dintre zei stăpînesc
Țările și neamul omenesc,
Ce vrea să zică această agitație? și de ce
Privirile crunte ale tuturor înspre mine unul?
Te conjur pe copiii tăi dacă
Invocată [de tine] Lucina a fost de față la nașteri
adevărate,
Pe această podoabă deșartă de purpură,
Pe Jupiter care va dezaproba acestea,
De ce mă privești ca o mamă vitregă
Sau ca o fiară izbită de fier?»
Cînd după ce a întrebat acestea cu gură tremurătoare
s-a oprit
Cu podoabele smulse, copilul,
Trup fără peri, care ar putea
Să înmoaie piepturile nelegiuite ale tracilor,
Canidia, cu părul împletit cu vipere scurte
Și cu capul nepieptănat,
Poruncește să se arunce în flăcări colchice
Smochini smulși de pe morminte,
Chiparoși funebri
Și ouă unse cu sînge de broască,
Pană de buhă nocturnă
Și ierburi pe care le trimite

Iolcos și Iberia [caucaziana] rodnică în veninuri,
Și oase răpite de la gura căţelei flămînde.
Iar sprintena Sagana, stropind toată casa
Cu ape din Avern,
Își zbîrlește părul ca ţeposul arici de mare
Sau ca mistreţul alergînd,
Neurmărită de nici o conștiință.
Veia scotea pămîntul cu sape dure
Gemînd de munci,
De unde să poată copilul îngropat
Să agonizeze la priveliștea
Mîncării schimbate de două și de trei ori [timp] de lungi zile,
Scoţîndu-și numai faţa,
Precum corpurile în plutire ies din apă numai cu bărbia,
Pentru ca măduva și ficatul tăiate și uscate
Să fie băutură pentru dragoste
Atunci cînd pupilele pironite
Spre mîncarea interzisă s-ar fi mistuit.
Că n-a lipsit de la desfrîul cu masculi
Folia din Arimini
Care descîntînd stelele cu voce thesalică
Răpește luna de pe cer,
A crezut și leneșa Napoli
Și oricare din orașele vecine.
Atunci rozîndu-și cu dinte livid
Unghia netăiată [de la degetul mare],
Ce-a zis sau ce-a tăcut cruda Canidia? « O, martore
Nu necredincioase ale lucrurilor mele,
Noapte, și [tu], Diana, care domnești peste tăcere
Cînd se împlinesc misterele sacre,
Acum, acum fiţi de faţă, întoarceţi
Mînia și puterea împotriva caselor dușmane.
În vreme ce fiarele toropite de somnul dulce
Stau ascunse în pădurile înspăimîntătoare,
Cîinii din Subura să-l latre,
Ca toţi să rîdă, pe bătrînul desfrînat
Uns cu nard, asemeni căruia
Mîinile mele n-au fabricat unul mai perfect.
Ce se-ntîmplă? Pentru ce au putere mai mică
Veninurile grozave ale barbarei Medeea

Prin care a fugit războindu-se pe mîndra ţiitoare,
Fiică a marelui Creonte,
Cînd rochia, dar îmbibat cu otravă,
A mistuit prin incendiu noua soţie?
Totuși nu mi-a scăpat o iarbă,
Sau o rădăcină ascunsă în locuri aspre.
Doarme dus după ce-am uns paturile
Tuturor ţiitoarelor?
A, a, umblă dezlegat prin descîntecul
Unei vrăjitoare mai învăţate!
Prin băuturi încă necunoscute,
O, Varus, om care vei plînge multe,
Te vei întoarce la mine și mintea ta
Invocată nu va mai reveni la descîntecele marsice:
Îţi voi pregăti ceva mai tare, îţi voi turna
Ţie care mă disprețuiești o băutură mai tare,
Mai curînd va sta cerul mai jos de mare,
Pămîntul ridicîndu-se deasupra,
Decît nu vei arde tu de dragul meu
Așa precum smoala în flăcările negre.»
După aceasta, copilul nemai[încercînd]
A îmblînzi, ca mai înainte, prin vorbe duioase,
Ci îndoielnic de unde să rupă tăcerea,
Scoase rugăciuni ca ale lui Thyest:
« Veninurile magice nu pot schimba ce e îngăduit și neîngăduit,
Nici să schimbe soarta omenească.
Vă voi urmări cu blestem; blestemul grozav
Nu se împacă cu nici o jertfă.
Căci dacă sortit să pier îmi voi da duhul,
Voi apărea ca o furie nocturnă
Și, umbră, [vă] voi sfîșia feţele cu unghiile îndoite,
Care putere este a zeilor Mani,
Și apăsînd pe măruntaiele [voastre] neliniștite,
[Vă] voi răpi somnul prin spaimă.
Pe voi, babe abominabile, mulţimea
Vă va zdrobi cu pietre urmărindu-vă din uliţă în uliţă, din loc în loc,
Apoi membrele neîngropate le vor rupe bucăţi
Lupii și păsările de pe Esquilin,
Iar părinţii, vai, supravieţuitori mie,
Nu vor fugi de această priveliște.»

6

Pentru ce, cîine fricos față de lupi,
Te dai la trecătorii fără vină?
De ce nu întorci încoace, dacă poți, amenințările
deșerte
Și nu cauți să mă muști pe mine care te voi mușca
la rîndu-mi?
Fiindcă asemeni buldogului sau [cîinelui] roșcat de
Laconia,
Putere prietenă a păstorilor,
Voi urmări cu urechea ridicată prin zăpezile înalte
Orice fiară care [îmi] iese înainte;
Tu, după ce ai umplut pădurea cu vocea
înfricoșetoare,
Vei mirosi mîncarea aruncată.
Păzește-te, păzește-te! căci aspru contra răilor
Ridic coarne pregătite,
Ca și ginerele disprețuit al lui Lycamb cel fără
credință,
Sau ca dușmanul crunt al lui Bupalus:
Oare dacă cineva m-ar mușca cu dinte negru,
Voi plînge ca un copil care nu se răzbună?

7

Încotro, încotro dați năvală, criminalilor? sau pentru
ce
Se pregătesc pentru [mîinile] drepte săbiile [abia]
vîrîte în teacă?
Oare prea puțin a curs din sîngele latin
Pe cîmpii și pe Neptun,
Nu pentru ca romanul să ardă zidurile trufașe
Ale invidioasei Cartagine,
Sau ca britanul slobod să descindă
În lanțuri pe Calea Sacră,
Ci ca această cetate să piară de chiar [mîna] sa
dreaptă
După pofta parților?
N-a fost vreodată acesta obiceiul lupilor nici al
leilor
Decît împotriva fiarelor de alt neam.

Oare [vă] răpește o furie oarbă, o putere mai
neîndurată,
Sau crima? Dați răspuns!
Tac și paloarea albă vopsește fețele
Și mințile înspăimîntate stau încremenite.
Asta este: pe romani îi mînă
Destine crude și crima omorului fratern,
Cînd a curs pe pămînt
Sîngele execrat de nepoți al nevinovatului Remus.

8

Să te întreb, putoareo, un secol întreg,
Ce vlăguiește puterile mele
Cînd dințele ți-e negru și bătrînețea
Îți ară fruntea învechită cu încrețituri
Și curu-ți rușinos se crapă între bucile uscate
Ca ale vacii crude?
Păi mă atîță pieptul și țițele putrede
Ca ugerele de iapă,
Și pîntecele căzut și fluierul subțire
Adăogat la [niște] pari umflați.
Fii fericită, și imagini triumfale
Să însoțească înmormîntarea ta,
Și să nu fie nevastă care să umble
Încărcată de mărgăritare mai rotunde.
Ce dacă operelor stoice le place
Să zacă între perine de mătase:
Oare vîna neliterată se scoală mai puțin
Și farmecul moleșește mai puțin?
Căci ca să provoci organul trufaș
Trebuie să lucrezi cu gura.

9

Cînd [oare] vesel că Caesar a învins
Voi bea cu tine, fericite Maecenas, cu voia lui
Jupiter, în casa ta înaltă,
Caecub pus la o parte pentru mesele sărbătorești,
În timp ce lira sună un cîntec amestecat cu flaute,
Lira [zicînd cîntec] doric, flautele [cîntec] barbar?

Ca altădată, cînd fugărit pe valuri
Căpitanul fiu al lui Neptun
A fugit pe corăbiile arse
Amenințînd cu lanțuri Roma
Căreia i-a sustras, prieten, pe sclavii perfizi.
Un roman, vai (urmași, veți refuza [a crede]),
Robit unei femei,
Își aduce, soldat, lopata și armele
Și e-n stare a sluji eunucilor zbîrciți,
Iar soarele privește între drapelele militare
Rușinoasa rețea [contra țințarilor]!
Dar de două ori o mie de galatii aclamînd pe Caesar
Și-au întors încoace caii nechezători
Și pupele navelor ostile
Împinse pe stînga se ascund în port.
Io triumphe! tu întîrzii [să vezi]
Carele de aur și boii neatinși [de juguri]?
Io triumphe! nu l-ai adus la fel din războiul
jugurthin
Pe învingător,
Nici pe [Scipio Africanul] căruia vitejia
I-a ridicat un monument deasupra Carthaginei.
Învins pe uscat și pe mare, inamicul
A schimbat mantaua [de purpură] pe o manta lugubră,
Fie că [e] în drum cu vînturi ce nu [mai sunt] ale sale
Spre nobila Cretă cu o sută de cetăți,
Fie că se îndreaptă spre Sirtele frămîntate de Notus,
Sau e purtat pe o mare nesigură.
Adu aici, băiete, cupe mai încăpătoare
Și vinuri de Chios sau de Lesbos,
Sau măsoară-ne Caecub
Care curgînd să taie greața;
E bine să topim în vin dulce
Grija și teama de treburile lui Caesar.

10

Corabia desfăcută iese sub rău auspiciu,
Purtînd pe împuțitul Maevius;
Austrule, adu-ți aminte să bați cu valuri
îngrozitoare

Amîndouă laturile:
Eur cel negru răsturnînd marea
Să împrăștie odgoanele și vîslele rupte,
Să se ridice Aquilonul, atît [de puternic cît e]
Pe munții înalți [cînd] frînge stejarii tremurători,
Nici constelația prietenă să n-apară în neagra noapte
Cînd tristul Orion apune,
Nici să nu fie purtat de o mare mai liniștită
Decît [aceea care a dus] ceata greacă a învingătorilor,
Cînd Pallas și-a întors mînia de la Ilionul ars
La corabia nelegiuită a lui Ajax.
O, cîtă sudoare amenință pe corăbierii tăi
Și pe tine cîtă paloare de lut,
O, acel bocet nebărbătesc
Și rugămintele către Jupiter plinul de aversiune
Cînd marea Ionică mugind
De Notul ploios va rupe fundul [corăbiei].
Dacă vei hrăni cufundacii
Pe malul încovoiat cu prada grasă [a trupului tău]
Eu voi sacrifica Furtunilor
Un țap libidinos și o oaie.

11

Pettius, nimic nu-mi mai ajută ca înainte
Să scriu versurèle, [fiind] lovit de grea dragoste,
Dragoste care mai presus de toate mă trage
Să ard pentru băieți fragezi și fete.
Acest al treilea Decembrie de cînd am încetat
Să mă-nnebunesc pentru Inachia a doborît podoaba
pădurilor.
Vai mie, în Urbe (mi-e și rușine de-atîta rău)
Am fost în gura lumii și musafirilor mei le e penibil;
De cine sunt îndrăgostit spune tînjeala
Și tăcerea și oftatul tras din adîncul pieptului.
Suspinam plîngîndu-mă ție: « Oare nu poate nimic
Talentul candid al săracului împotriva
interesului? »
Cînd zeul nerușinat dezvălui la rîndu-i pe loc
Printr-un vin mai fierbinte taine aprinse:
« Chiar dacă o fiere [illegible] aprinde

ACADEMIA
BIBLIOTECA

Măruntaiele mele, încît aceasta nemulțumită să rupă
prin vînturi
Cataplasmele care nu ușurează rana rea,
Pudoarea dată la o parte va pune capăt unei lupte
între neegali».
Cînd ți-o lăudam pe aceasta pe față,
Ordonîndu-mi-se să ies din casă eram purtat de
un pas nesigur
La neprieteni, vai, care mi-au pus iar, vai,
Praguri dure de care mi-am frînt șalele și coastele.
Acum mă ține Lyciscus care se laudă
A învinge în moliciune orice muierușcă;
De care să mă descurce nu vor putea
Nici sfaturile slobode, nici injuriile grave,
Sau altă aprindere fie de față candidă,
Fie de băiat lustruit înnodînd coamă lungă.

12

De ce vrei o femeie mult mai potrivită pentru
elefanții negri?
De ce-mi trimiți mie daruri și scrisori
Și nu tînărului vînjos sau [celui cu] nara lipsită de
miros?
Căci eu unul adulmec mai sagace
Polipul [din nas] sau dacă duhoare de țap doarme
în subsuorile părose,
Decît [miroase] cînele ager unde se ascunde
mistrețul.
Crește sudoarea membrelor putrede și ceea ce e mai
rău,
Mirosul tuturor [membrelor] cînd el
Cu o pensulă muiată se grăbește să potolească
turbarea neastîmpărată
Și nu-i mai rămîne [suliman de] cretă udă și coloare
Vopsită cu baligă de crocodil, iar fiind înfierbîntat
Rupe paturile întinse și perdelele;
Sau mustră plictiseala mea cu crude vorbe:
« Te-ai potolit față de Inachia mai puțin decît mine;
Tu poți [să te împreuni] cu Inachia de trei ori pe
noapte,

Eu totdeauna fac fapta plăcută numai o dată.» Să
piară Lesbia
Care ție care o dorești ți-a arătat un « taur» inert,
În timp ce pe mine mă ajuta Amyntas din Cos,
A cărui vînă sta împlîntată la pîntecele nepotolit
Mai statornică decît copacul tînăr pe dealuri.
Către cine se vor grăbi [să vină] blănile de lînă
Vopsite de două ori în purpură de Tyr? Către tine,
desigur,
Și nu va fi oaspete între egali, pe care să-l
Iubească femeia sa mai mult decît pe tine.
O, nefericitul de mine, de care fugi precum
Se teme mielușeaua de lupii aprigi și căprioarele
de lei.

13

Vremea grozavă a micșorat cerul,
Ploaia și zăpada trag jos pe Jupiter, aci marea,
aci pădurile
Răsună de Acvilonul tracic; prieteni, să profităm
chiar azi
De prilej, cît timp genunchii sunt verzi
Și mai este posibil; să gonim bătrînețea de pe
fruntea zbîrcită.
Tu dă vinurile ieșite din teasc sub consulatul lui
Torquatus,
De alte lucruri nu-mi vorbi; poate un zeu
binevoitor
Va pune în ele rînduială. Acum varsă din belșug
Nard achaemenic și ușurează piepturile
De grijile mari cu coarde cillene,
Precum a cîntat nobilul Centaur către marele
școlar:
« Invincibile copil, născut muritor din zeița Thetis,
Te așteaptă pămîntul Assaracilor pe care-l spintecă
Apele reci ale micului Scamandru și Simoisul
repede,
De unde Parcele cu firul lor implacabil
Ți-au rupt întoarcerea,
Și albastra ta mamă nu te va aduce acasă.

Alină-ți acolo orice rău prin vin și cîntec,
Dulci consilii pentru mîhnirea urîtă.

14

Candide Maecenas, mă omori adesea întrebînd
De ce lenevia moale a împrăștiat
Atîta uitare asupra simțurilor de jos,
Ca și cînd aș fi dat pe gîtlejul uscat
Cupe letee aducătoare de somn:
Pentru că zeul, zeul mă împiedică
Să duc pînă la sulul [pergamentului] iambii începuți odată,
Cîntecul făgăduit.
Nu altfel se zice că a ars pentru Bathyll din Samos
Anacreon Teiul,
Care a plîns foarte adesea pe bagaua scobită
Amorul neelaborat în măsuri.
Așa vei arde tu însuți, bietule, chiar dacă
Un foc mai măreț n-a aprins asediatul Ilion,
Bucură-te de soarta ta. Pe mine mă topește
Desfrînata și nemulțumita [numai] cu unul, Phryne.

15

Era noapte și luna lucea pe cer
Printre stelele mai mici
Cînd tu care aveai să superi puterea marilor zei
Jurai în vorbele mele,
Înconjurîndu-mă cu brațe moi
Mai strîns decît e cuprins stejarul de iedera lungă,
Că această dragoste va fi reciprocă atît
Cît lupul [va fi dușmănos] față de turmă, iar Orion dușmănosul față de corăbieri
Va turbura marea iernatică
Și vîntul va flutura lui Apollo pletele netunse,
O, (tu) Neera care aveai să te plîngi mult de bărbăția mea:
Căci dacă în Flaccus este un bărbat
Nu mă va îndemna să-ți dau mai degrabă ție nopți asidui,

Ci mîniat va dori o [alta] asemenea,
Nici statornicia nu va ceda frumuseții la cel ofensat odată
Dacă a intrat durerea sigură.
Iar tu, oricine [ai fi], care ești mai fericit și pășești
Cu ifos în răul meu,
De-ți va fi îngăduit să fii bogat în turme și mult pămînt
Și să-ți curgă Pactolus pretutindeni,
Să nu te amăgească tainele renăscutului Pythagora
Și să învingi în frumusețe pe Nireu,
Vei jeli, vai, dragostele transferate altuia,
Iar eu voi rîde pe rînd.

16

O a doua generație se macină prin războaie civile
Și însăși Roma se năruie prin puterile ei.
Aceea pe care n-au putut s-o piardă nici marsii vecini,
Nici ceata etruscă a amenințătorului Porsena,
Nici vitejia invidioasă a Capuei, nici cruntul Spartacus,
Nici alobrogul infidel în schimbările de lucruri,
Pe care n-a supus-o nici Germania crudă prin tinerimea ei [cu ochi] albaștri,
Nici Hanibal detestat de părinți,
O vom pierde noi generație nelegiuită, blestemată prin sînge,
Și pămîntul va fi ocupat din nou de fiare.
Învingătorul barbar va călca, vai, cenușile
Și va risipi insolent (lucru îngrozitor de văzut)
Oasele lui Quirinus care sunt ferite de vînt și sori
Și calul [lui] cu copita răsunătoare va lovi [caldarîmul] orașului.
Poate căutați ceva care să vă ajute a scăpa
Toți laolaltă sau partea cea mai bună de chinurile rele?
Nici o hotărîre n-ar fi mai nimerită decît ca
Precum blestemata obște a phoceenilor
A lăsat ogoarele, Larii părintești și a părăsit

Templele spre a fi locuite de mistreți și lupi prădalnici,
Să mergem unde ne vor duce picioarele, unde
Ne va chema pe unde Notus ori Africul neînfrînat.
Vă place așa ori are cineva să ne sfătuiască ceva mai bun?
De ce întîrziem să ocupăm sub auspicii prielnice o corabie?
Dar să jurăm așa: « Să nu fie oprit a ne întoarce
Cînd pietrele ridicate din fundurile cele mai adînci [ale mării] vor pluti
Și să nu stăm la îndoială a întinde pînzele întoarse spre casă.
Cînd Padul va spăla vîrfurile Matinului,
Sau înaltul Apenin va înainta în mare.
Și un amor ciudat va uni prin poftă monștri noi
Și va porunci ca tigrul să încalece cerboaicele
Și porumbița să se împerecheze cu șoimul.
Cînd turmele credule nu se vor mai teme de lei blînzi
Și țapului spîn îi va plăcea [să trăiască în] apa sărată. »
Făcînd aceste jurăminte și [altele] care poate să ne împiedice
De la dulcile întoarceri, să plecăm toată obștea
Sau partea cea mai bună din turma neascultătoare.
Cel moale și fără speranță să se-ndese în paturile blestemate,
Voi care aveți tăria, lăsați plînsul muieresc
Și zburați peste țărmurile etrusce.
Pe noi ne așteaptă Oceanul înconjurător: să mergem
Spre tărîmuri, spre tărîmuri fericite și insule bogate
Unde pămîntul nearat dă în fiece an grîne
Și vița, netăiată, înflorește mereu,
Iar ramura măslinului înmugurește niciodată înșelătoare,
Smochina negricioasă împodobește propriul său trunchi
Și mierea curge din stejarul scorburos și din munții înalți,
Apa sprintenă se rostogolește în ritm gîlgîitor.
Aci caprele vin la muls neîndemnate

Și turma prietenă se întoarce cu ugerele pline,
Ursul de seară nu mormăie în jurul tîrlei
Și pămîntul adînc nu se umflă de vipere,
Nici o molimă nu vatămă turmele și moleșala
De vară a nici unui astru nu arde cirezile.
Ne vom mira fericiți de mai multe: cum
Eurul apos nu zgîrie ogoarele cu ploi abundente
Iar semințele grase nu sunt arse în brazdele uscate,
Amîndouă [ploaie și căldură] fiind sub un rege al locuitorilor cerești, care le înfrînă.
Aci n-a mers [corabia] de pin cu vîslaș argolid,
Nici Colchis nerușinata n-a pus piciorul;
Aci nici corăbierii sidonieni n-au întors coarnele [vergelelor corăbiei]
Și nici ceata încercată a lui Ulise.
Jupiter a păstrat acele țărmuri pentru un neam evlavios
Cînd a mînjit cu bronz timpul de aur;
De bronz, apoi de fier (vîrsta) a durat secole
Cărora prin mine poet[-profet] se va hărăzi fugă fericită celor cucernici.

17

« De-acum îmi dau mîinile [legate] științei puternice,
Și te rog implorator pe regatele Proserpinei,
Și pe Diana, divinitate ce nu trebuie atinsă,
Precum și pe cărțile de formule în stare
A cobori stelele desfăcute de pe cer,
Canidio, cruță-mă în fine de invocațiile magice,
Desfă, desfă fusul învîrtit înapoi!
Telephus a înduplecat pe nepotul lui Nereu [Ahile],
Împotriva căruia, trufaș, rînduise oștile
Mysilor și împotriva căruia întorsese săgeți ascuțite;
Au uns mamele iliace pe omorîtorul de oameni Hector
Adjudecat păsărilor răpitoare și cîinilor,
După ce, părăsind zidurile, regele a căzut,
Vai! la picioarele înverșunatului Ahile.

Vîslaşii păroşi ai harnicului Ulise
Şi-au dezbrăcat membrele de pieile aspre, voind Circe,
Revenindu-le mintea şi sunetul
Şi onoarea cunoscută pe faţă.
Ţi-am dat destulă şi prea destulă satisfacţie ţie
Cea iubită mult de marinari şi de proxeneţi:
Fuge tinereţea şi coloarea fragedă
Părăseşte oasele acoperite cu piele galbenă:
Părul meu este alb din cauza parfumurilor tale [magice];
Nici un răgaz nu mă odihneşte de chin,
Noaptea împinge ziua şi ziua noaptea
Şi nu îngăduie a uşura inima încordată de spirit.
Deci sunt constrîns să cred, bietul, ceea ce am negat,
Că vrăjile sabele sparg piepturile
Şi bocetele marsice desfac capul.
Ce putere mai mare? O, mare şi pămînt, ard
Cum [n-a ars] nici Hercule cel uns cu sîngele negru,
Nici flacăra sicană înteţindu-se în Aetna fierbinte.
Tu, pînă cînd voi fi purtat cenuşă uscată de vînturile injurioase,
Arzi, cuptor de veninuri colchice.
Ce sfîrşit şi ce răscumpărare mă aşteaptă?
Vorbeşte! Voi ispăşi cu credinţă pedepsele impuse,
Gata de a face expiaţie, fie că vei cere
O sută de junci, fie că vrei
Să fii cîntată pe lira amăgitoare:
Tu, pudico, tu, onesto,
Vei umbla printre astre ca o stea de aur.
Castor ofensat din pricina infamatei Elene
Şi fratele marelui Castor, învinşi prin rugăciune
Au redat poetului [Stesichor] luminile răpite;
Izbăveşte-mă şi tu (căci poţi) de nebunie,
Tu nici vestejită de necurăţenii din părinţi,
Nici babă pricepută a răscoli în mormintele săracilor
Pulberile de nouă zile.
Tu [ai] inimă primitoare şi mîini pure.
Pîntecele tău e Pactumeian şi moaşa
Spală scutece roşii de sîngele tău
Cînd te ridici lăuză zdravănă.»
« — Pentru ce îndrepţi rugăminţi în urechi închise?
Neptun iernaticul din fundul mării n-a izbit
Stînci mai surde pentru corăbierii [rămaşi] goi.
[Să te fi lăsat] nepedepsit, ca tu să rîzi
De misterele divulgate ale Cotytei, de taina lui Cupidon liber,
Şi pontifice al Esquilinului vrăjitoresc
Să umpli fără pedeapsă urbea de numele meu?
Ce mi-ar fi folosit că am îmbogăţit babele peligne
Şi că am amestecat otrăvuri [cu efect] mai rapid?
Dar te aşteaptă destine mai tîrzii decît [cele] dorite:
Viaţă ingrată vei avea să duci, nenorocitule, în aceea
Că mereu vei fi îmbelşugat de chinuri noi.
Doreşte tihna tatăl necredinciosului Pelops,
Tantal, lipsit mereu de hrana îmbelşugată,
[O] doreşte Prometeu datornic pajurei,
Doreşte Sisyph să aşeze piatra
În vîrful muntelui; însă legile lui Joe interzic.
Vrei aci să te arunci de pe turnuri înalte,
Aci să-ţi deschizi pieptul cu o spadă norică
Şi să înnozi în zadar [un] juvăţ în jurul gîtului,
Trist de o apăsătoare supărare.
Atunci eu voi fi purtată pe umerii tăi [deveniţi] cal
Şi pămîntul se va pleca în faţa insolenţei mele.
Oare [eu] care pot să însufleţesc imaginile de ceară,
După cum tu însuţi curios ai cunoscut,
Şi să smulg cu vrăjile mele luna de pe cer,
Şi care pot să scol morţii arşi
Şi să potrivesc băuturi de dragoste,
Mă voi plînge de urmarea artei fără efect faţă de tine?»

SATIRE

CARTEA ÎNTÎIA

1

Cum se face, Maecenas, că nimeni nu trăieşte
mulţumit cu soarta
Pe care i-a dat-o judecata sau i-a aruncat-o
întîmplarea,
Şi laudă pe celelalte opuse?
« O, negustori fericiţi ! » zice militarul
Apăsat de anii [de serviciu], cu membrele zdrobite
de multă trudă;
Din contră negustorul, [în bătaia vînturilor]
australe care zguduie nava:
« Ce mai vorbă? spune, milităria e mai bună;
La moment vine moartea grabnică sau victoria
veselă. »
Expertul în [materie] juridică şi legi laudă pe
agricultor
Cînd clientul bate în uşă la cîntecul cocoşului;
Cestălalt, care este smuls din satul lui la oraş
deoarece a plătit cauţiunile [pentru proces],
Proclamă fericiţi numai pe cei trăind în oraş;
Celelalte de acest soi, şi sunt multe, sunt în stare
să obosească
Pe locvacele Fabius; şi nu voi zăbovi să auzi
Lucrul la care vreau să te aduc: dacă vreun zeu
ar zice:
« Voi face ceea ce vreţi: tu cel acum soldat, vei
fi negustor,

Tu cel acum jurisconsult, ţăran; schimbîndu-vă rolurile
Plecaţi de aci, plecaţi... Hei!
De ce staţi [locului]?» vor refuza; şi totuşi li se îngăduie să fie fericiţi.
De ce pe drept cuvînt Jupiter nu şi-ar umfla mîniat
Amîndouă bucile şi n-ar spune că după asta nu va mai fi
Atît de uşuratic să întindă urechea la rugăminţi?
În continuare nu voi străbate [materia] rîzînd
Ca acei [care spun] glume (deşi cine ne împiedică
Să spunem adevărul rîzînd? aşa cum adesea dascălii blînzi
Dau copiilor turte ca să vrea să înveţe primele elemente);
Dar în fine, izgonind jocul, vom cerceta cele serioase.
Acela care răstoarnă ţărîna cea grea cu plugul dur,
Circiumarul înşelător, soldatul, şi marinarii îndrăzneţi
Care străbat toate mările, spun că suportă truda în scopul
Ca bătrîni să se retragă în tihnă sigură,
După ce şi-au adunat cu ce să se hrănească; aşa precum
Furnica mică (căci ea le este exemplu) cu muncă mare
Cară cu gura orideunde poate şi sporeşte grămada
Pe care o ridică, deloc neştiutoare sau neprevăzătoare de viitor.
Ea, îndată ce Vărsătorul întristează anul invers,
Nu mai aleargă nicăiri şi înţeleaptă se foloseşte
De ceea ce a agonisit înainte, în timp ce pe tine nici vara fierbinte
Nu te îndepărtează de la cîştig, nimic, nici iarna, focul, marea, fierul
Nu-ţi stă în cale, ca altul să nu fie mai bogat decît tine.
Ce-ţi ajută, ţie fricos, să îngropi pe furiş în pămîntul săpat
Imensul purcoi de argint şi de aur?

Pentru că dacă îl micşorezi, ajungi din nou pe scîndura mizerabilă —
Dar dacă nu e pentru asta, ce haz are grămada strînsă?
Aria ta a treierat o sută de mii de baniţe de grîu:
Pîntecele nu va înghiţi asta mai mult decît al meu, cum,
Dacă cari de pildă pe umărul încărcat între [sclavii] de vînzare
Desagul cu pîine, nu primeşti nimic mai mult decît cel
Care nu va purta nimic. Sau spune-mi ce-i foloseşte
Celui care trăieşte în limitele naturii dacă ară o sută
Sau o mie de jugăre? — Dar e plăcut să iei din grămada mare. —
Cît timp ne laşi să luăm tot atît din puţin,
Pentru ce lauzi mai mult grînarele tale decît coşurile noastre?
Ca şi cînd nu ţi-ar fi de ajuns urna de apă ori ceaşca
Şi ai zice: « Vreau să iau tot atît din rîu
Decît din această fîntînă». Este aşa
Ca şi cum pe aceia pe care îi bucură cantitatea mai mare decît [măsura] justă
Aufidul aprig îi ia rupţi odată cu malul.
Iar cel care doreşte numai atît cît e de trebuinţă, acela nu scoate
Nici apă turburată de nămol, nici nu-şi pierde viaţa în valuri.
Însă o bună parte dintre oameni, atrasă de o lăcomie înşelătoare,
Zice: « Nimic nu-i de ajuns, căci eşti [preţuit] după cît ai.»
Ce să-i faci aceluia? Lasă-l să fie nenorocit, de vreme
Ce este astfel de bună voie; ca un oarecine de care se aminteşte în Atena,
Cărpănos şi bogat, obişnuit să dispreţuiască vorbele lumii
Astfel: « Lumea mă fluieră; dar eu în casa mea
Mă aplaud, cînd îmi privesc banii din ladă.»
Tantal setos încearcă să prindă apele care fug de la buzele lui.

De ce rîzi? schimbînd numele, fabula vorbește
Despre tine: dormi cu gura căscată pe sacii adunați
de pretutindeni
Și ești silit să-i cruți ca și cînd ar fi sacri,
Sau să te bucuri de ei ca de tablouri pictate.
Nu știi pînă unde merge valoarea banului? Ce
folos oferă?
Să-ți cumperi pîine, verdețuri, o jumătate de litru
de vin, adaogă
Ceea ce dacă negi, natura umană se vaietă.
Oare ajută la ceva să păzești cu sufletul scos de
frică, să te temi
Zi și noapte de hoții cei răi, de foc, de slugi,
Și să nu te prade acei care fug? De astfel de bunuri
Mereu aș dori să fiu cel mai sărac. —
Dar dacă trupul încercat de friguri suferă,
Sau altă întîmplare te trîntește la pat, ai cine
Să stea lîngă tine, să-ți prepare cataplasme, să
cheme doctorul,
Ca să te scoale [de pe boală] și să te redea
odraslelor și scumpelor rude.
Nevasta nu te vrea teafăr, nici fiul, te vor urî
toți,
Vecini, cunoscuți, băieți și fete:
Te miri, tu care pui toate mai prejos de bani,
Dacă nimeni nu-ți oferă dragostea, pe care n-o
cîștigi?
Oare [crezi] că dacă vrei să reții, fără cheltuială,
Afinii pe care natura ți-i dă și să-i ai prieteni,
Pierzi truda fără folos, ca acela care ar învăța în
Cîmpul [lui Marte]
Asinul bleg să alerge în frîu?
În scurt, să punem un capăt discuției, și ca să ai
mai mult
Teme-te mai puțin de sărăcie și începe să pui
capăt ostenelii,
Ceea ce doreai odraslei, și nu face ca
Acel Ummidius (povestea nu-i lungă): bogat,
Să-i măsori banii [cu baniță], [era] așa de cărpănos
încît
Se temea să se îmbrace vreodată mai bine decît
sluga, pînă

în clipa supremă, ca nu cumva să se ruineze
Învins de lipsuri; însă pe acesta
L-a tăiat în două cu securea o libertă, ca cea mai
tare dintre Tindarizi. —
Ce mă îndemni deci? să trăiesc ca Naevius sau ca
Nomentanus? — Continui să aduci laolaltă cele ce
se bat între ele
Cu frunți adverse; nu eu, împotrivindu-mă
avarului din dumneata,
Îți poruncesc să fii desfrînat și om de nimic.
Este ceva între Tanais și socrul lui Visellius:
Este o măsură în lucruri, sunt în fine anume limite
Pe care bunul simț nu poate să le întrepeneasscă
dincolo sau dincoace.
Mă întorc acolo de unde am plecat că nimeni ca
avar
Nu se felicită și mai degrabă laudă celelalte
[condiții] următoare,
Și că [fiecare] se topește [de invidie] că capra străină
poartă uger mai umflat,
Nici nu se alătură mulțimii celei mari a săracilor,
Și se străduiește să întreacă pe acesta și pe-acela
(Astfel grăbitului [de a se îmbogăți] îi stă mereu
în cale unul mai bogat),
Așa cum, cînd copita [cailor] răpește carele scoase
din grajduri,
Vizitiul împinge caii învingătorilor săi, disprețuind
pe cestălalt
Care merge înainte printre cei din capăt.
Așa se face că rar putem găsi unul care să se declare
Fericit că a trăit și să-și dea viața mulțumit la soroc
Ca un conviv sătul.
Dar e deajuns; și ca să nu crezi că fur cutiile
murdare
[Cu manuscrise] ale lui Crispinus, nu mai adaog
mai mult.

2

Breslele cîntărețelor din flaut, făcătorii de fermece,
Cerșetorii, cabotinele, palavragiii, toată această
șleahtă

Este tristă și zguduită la moartea cîntărețului Tigellius,
Fiindcă era [om] bun. Din contră, cestălalt, temîndu-se
Să nu se spună că e risipitor, refuză a da prietenului nevoiaș
[Ceva] cu care să poată alunga frigul și aspra foame.
Pe celălalt, dacă-l descoși de ce scutură urît cu gușă nesătulă
Averea strălucită a tatălui sau moșului,
Cumpărînd toate mîncările cu bani împrumutați,
Răspunde că nu vrea să treacă drept cărpănos și mic la suflet.
De unii e lăudat, de alții osîndit.
Fufidius se teme de faima de desfrînat și om de nimic,
Bogat în moșii, bogat în bani puși cu camătă.
Acesta jupoaie cinci dobînzi din capital și
Cu cît unul este mai prăpădit cu atît îl urmărește mai aprig;
Capetele le scoate îndată ce a fost îmbrăcată toga virilă
Sub părinții aspri ai învățăceilor. Cine nu exclamă:
«O, Jupiter mare! îndată ce aude [așa ceva]?
Dar cheltuiește pentru sine proporțional». El? Cu greu poți crede
Că el nu are prieten, așa ca acel tată, pe care fabula
Lui Terentius îl arată că a trăit mizerabil gonindu-și fiul,
Nu s-a chinuit mai rău decît acesta.
Dacă acum întreabă cineva: «Toate astea unde duc?», la asta:
În vreme ce nebunii evită viițiile, aleargă în [altele] contrare.
Maltinus merge cu cămășile atîrnînd, altul
Cu ele ridicate pînă la organul rușinos; glumețul
Rufillus miroase a pastile, Gargonius a țap:
Nimic nu este mijlociu. Sunt unii care nu vor să atingă
Decît pe acelea ale căror panglice cusute la rochie le acoperă călcîiele,

Dimpotrivă, altul numai pe acea pensionară de bordel care miroase.
Un oarecine, cînd un om cunoscut ieșea din bordel, zise:
«Onoare ție pentru vitejia ta, cu sentința sfîntă a lui Caton:
Căci îndată ce grozava poftă a umflat vinele
E bine ca tinerii să descindă aici,
Nu să macine nevestele altora». «N-aș vrea să fiu
Astfel lăudat», zice Cupiennius, admiratorul palidei prostituate.
E necesar să asculți, să procedezi cuminte
Dacă nu vrei curtezani să te muncească din toate părțile,
Și ca patima la ei coruptă prin multă durere
Și rară să nu ajungă la aceste adesea aspre primejdii.
Ăsta s-a aruncat cu capul în jos de pe acoperiș; celălalt [a fost] pleznit
De moarte cu bicele; acesta fugind a căzut în ceata grozavă
A prădătorilor; ăsta a dat bani pentru trup;
Pe acela s-au pișat rîndașii; ba mai mult, s-a întîmplat aceea
Că unuia i-au tăiat cu fierul testiculele și coada rușinoasă.
«Pe drept», [zic] toți; Galba nega.
Dar cu cît e mai sigură, zic, marfa în clasa a doua
A libertinilor: pentru care Sallustius se înnebunește
Nu mai puțin decît acela care are de a face cu curtezani. Dar ăsta
Dacă ar vrea să fie bun și mai binevoitor,
Cu ceea ce îndeamnă averea, rațiunea, și cu ceea ce este îngăduit darnicului cu modestie,
Ar da cît este suficient, nici nu și-ar fi sie-și
Spre pagubă și rușine. Într-adevăr ia în brațe pe unul,
Pe acesta îl iubește și-l laudă: «Eu nu m-ating de nici o matroană»,
Ca odată Marsaeus, iubitorul acelei Origo,
Care a dat unei cabotine moșia și casa părinților,
«Niciodată, zice, n-am avut de a face cu nevestele altora».

Ce-i drept, are de a face cu mimii, cu prostituatele, de unde
Trage o faimă mai rea decît lucrul. Oare ție
Masca ți-e cu totul deajuns, nu ceea ce aici și oriunde
Trebuie evitat? A pierde buna reputație,
A irosi averea părintească este rău pretutindeni. Ce importă
Dacă păcătuiești față de soție, cu slujnica stricată?
Villius, ginerele, prin Fausta, al lui Sylla, amăgit
Nenorocitul numai de acest nume, a plătit pedepse mereu
Și peste ceea ce se cuvine, lovit cu pumnii, atacat cu sabia,
Dat afară, în timp ce Longarenus era înăuntru.
Dacă sufletul acestuia ar spune cu vorbe
Către cel văzînd atîtea rele, astfel: « Ce mai dorești? Oare
Îți mai cer eu ție o curvă născută dintr-un mare consul
Și îmbrăcată cu stola, cînd fierb de mînie?»
Ce-ar răspunde? « Fata e născută din tată de vază. »
Dar bogata natură sfătuiește lucruri mult mai bune,
Luptînd în contra acestor bogății ale sale, dacă tu vrei
Să te administrezi mai bine și să nu amesteci
Cele ce trebuiesc ocolite cu cele
De căutat. Nu gîndești oare să te străduiești a nu mai îndrepta
Toate spre lăcomia ta de avere? Deci ca să nu-ți mai dea supărare
Lasă-te de urmărit matroanele, de unde ai
De sorbit mai mult chinurile răului decît de desprins fructul nemerit.
Acesta nu se-ntîmplă să fie mai mare între pietrele [prețioase]
Albe și verzi, Cerinthe, pulpa asta a ta este fragedă
Sau fluierul [piciorului] mai drept; dar foarte adesea al prostituatei este mai frumos.
Unde mai pui că poartă marfă fără suliman, că arată pe față

Că o are de vînzare, și dacă are ceva onest
Nu scoate ochii și nu dă în vileag, cere ceva cu care să ascundă cele rușinoase.
Obiceiul crescătorilor cînd cumpără cai e acesta: pe cei închiși [în ocol]
Îi cercetează [bine], ca nu cumva fața arătoasă dacă este sprijinită, precum adesea,
Pe picior moale, să înșele pe cumpărătorul cu gura căscată,
Că bucile [sunt] frumoase, capul scurt, ceafa vînjoasă.
De aceea ia seama bine să nu privești frumusețile acelui trup
Cu ochii lui Lynceu, și mai orb la cele ce sunt rele
La acea Hypsaea. « O, ce picior, o, ce brațe. » De fapt
Fără șolduri, năsoasă, scurtă-n spate și cu piciorul prea lung.
Afară de obraz nu poți zări nimic la matroana
Care-și acoperă restul, de nu e Catia, cu rochia pînă jos.
Dacă ceri cele interzise, înconjurate cu metereze
(Căci aceste îți ia mințile), multe lucruri te impiedică atunci,
Păzitorii, lectica, coaforii, parazitii,
Stola lăsată pînă la călcîie și șalul înfășurat,
Mai multe, care nu lasă să vezi lucrul în natură.
La celelalte, nu stă nimic împotrivă. Pe Cois poți s-o vezi
În întregime goală, de n-are glezna strîmbă și piciorul urît;
Poți să-i măsori spatele cu ochiul. Oare preferi
Să fii tras pe sfoară și să ți se smulgă prețul
Înainte de a ți se arăta marfa? Cînd vînătorul urmărește
Iepurele în zăpada mare, nu atinge pe cel culcat,
Cîntă, și adaogă: « Îmi place unul ca ăsta: căci
Sare peste cei așezați la îndemînă și atrage pe fugari».
Sperи oare ca prin aceste versuri să-ți poți îndepărta
Durerile și văpaia și grijile grele din piept?
Oare nu folosește mai mult să întrebi natura
Ce măsură a hotărît poftelor, ce este interzis

A suporta, ce a suferi și să desparți ceea ce-i solid de ce e deșert?
Dacă gîtlejul îți arde de sete, ceri cupă
De aur? Înfometat disprețuiești toate afară
De păun și de [peștele zis] rhomb? Dacă ți s-a umflat organul,
Cînd ai la îndemînă sclavă sau băiat [rob] născut în casă, cu care
Să-ți satisfaci pornirea necontenit, preferi să fii rupt de priapism?
Eu nu: căci îmi place dragostea ușor de căpătat și facilă.
Gallis o cheamă pe aceea [cu]: «așteaptă puțin», «[dă] mai mult», «să plece bărbatu-meu»,
Philodemus pe aceea care nici nu ține la preț mare,
Nici nu întîrzie cînd i s-a poruncit să vie.
Să fie candidă și cinstită, pînă atunci pură, și să nu vrea
Să arate mai lungă și mai albă decît a lăsat natura.
Cînd a pus dedesubt corpul stîngaci sub cel iscusit al meu,
Ea este Ilia și Egeria; îi dau numele care-mi place,
Și nu mă tem ca, în vreme ce-o iubesc, să se-ntoarcă de la țară bărbatul,
Să fie spartă ușa, să latre cîinele, să răsune pretutindeni
Cu mare zgomot casa cutremurată, nevasta să sară
Din pat galbenă, cinstita să se strige nenorocită,
Asta să tremure în genunchi, cea prinsă de zestre, eu de mine însumi.
E cazul de a fugi cu tunica în neorînduială și cu piciorul gol,
Ca să nu piară banii sau buca sau în fine reputația.
A fi prins e detestabil; sau să cîștig eu judecătorul Fabius.

3

Ăst cusur au toți cîntăreții, că niciodată între prieteni
Nu consimt, rugați, să cînte,

Nerugați [însă] nu se mai opresc. Tigellius Sardus
Avea asta: Caesar, care putea să-l silească,
Dacă îl ruga pe prietenia tatălui și a sa
Nu izbutea mai mult; de-i venea gustul, intona
De la ouă pîn' la mere «Io Bacchoe», aci cu glas ascuțit,
Aci cu cel de jos care răspunde tetracordului.
Omul acela n-avea nimic statornic: uneori alerga
Precum cel care fuge de dușman, alteori ca unul
Care poartă [obiectele] sacre ale Junonei; aci avea două sute de sclavi,
Aci zece; aci vorbind numai de regi și tetrarhi,
Tot de lucruri mari, aci: «Să am o masă în trei picioare
Și o găoace cu sare curată și o togă, chiar murdară,
Care să mă poată apăra de frig!» De zece ori o sută de mii de sesterți de i-ai fi dat
Acestui cumpătat, mulțumit cu puțin: în cinci zile
Nu mai era nimic prin casete; veghea nopțile pînă
Dimineața, horăia toată ziua; niciodată n-a fost vreunul
Așa de inegal cu sine însuși. Cineva îmi va răspunde acum: «Dar tu?
N-ai nici un cusur?» Dimpotrivă, altele, și poate mai mici.
Cînd Maenius bîrfea pe Novius absent: «Hei, tu,
Îi zice unul, te ignorezi pe tine, sau crezi că ne duci cu vorbele
Ca unul necunoscut?» — «Pe mine însumi mă iert», zice Maenius.
Acest amor propriu este nebun și condamnabil și vrednic de a fi cenzurat.
Cînd bolnav de ochi vezi relele tale cu ochii unși,
De ce privești așa de ascuțit ca acvila sau ca șarpele pe Epidaur
Cusururile prietenilor? Se întîmplă însă ca și în contra ta
Aceia să cerceteze la rîndu-le viciile tale.
Este [unul] ceva mai irascibil, [fiind] mai puțin la înălțimea nărilor
Ascuțite ale acelor oameni, ca să se poată rîde de faptul

Că lui tuns țărănește îi curge toga și-i atîrnă
Sandala rău legată de picior: dar e [om] bun, mai bun
Ca nici un alt bărbat; și amic ție; iar sub acest trup necioplit
Se ascunde un geniu imens. În fine, examinează-te
Pe tine însuți dacă natura sau obișnuința rea
Te-a umplut cîndva de vicii; căci
Pe ogoarele neîngrijite răsare feriga care arde [totul].
Să luăm aminte că pe îndrăgostitul orb
Îl amăgesc și cusururile rușinoase ale iubitei, ba chiar
Acestea îl încîntă, ca pe Balbinus polipii [din nas] ai Hagnei.
Aș voi să ne rătăcim în prietenie în așa chip încît
Virtutea să puie nume onest acestei erori.
Sau [măcar] ca părintele față de copii, trebuie, oricare
Ar fi viciul prietenului, să nu ne dezgustăm: tatăl
[Despre copilul] cu ochii piezișî zice că clipește și dacă fiul
Este prea mic, așa cum a fost odată Sisyph lepădătura,
[Îl cheamă] puișor; gungurește la strîmbul cu fluierele încovoiate,
La șchiopul sprijinit rău pe călcîile sucite.
Trăiește ăsta mai zgîrcit? Să i se zică econom; cestălant este
Obraznic și cam lăudăros: caută să fie săritor
Față de prieteni; sau este mai amenințător
Și mai slobod decît se cuvine: să fie declarat sincer și tare;
Este mai aprins? să fie prenumărat printre viteji. După opinia mea,
Această purtare unește și păstrează uniți pe prieteni.
Dar noi răsucim chiar virtuțile și vrem
Să mînjim chiar vasul curat: cine trăiește onest
Față de noi, om foarte smerit, aceluia
Îi dăm poreclă de tîmpit, bocciu; ăsta fuge
De toate vicleniile și nu lasă descoperită nici o latură răului,

Căci se învîrtește în asemenea soi de lume unde domnesc
Invidia aprigă și crimele: fiindcă-i înțelept
Și prevăzător îl numim prefăcut și viclean;
Cine este deschis [la suflet] cum mă arăt eu adesea după capul meu,
Maecenas, față de tine, încît să zgîlțîie la întîmplare
Cu vorba, oriunde, pe cel care citește [tare] sau care tace: « Plictisitorul,
Zicem, e lipsit cu totul de simțul convenienței». Hei,
Cum sfințim fără temei o lege nedreaptă față de noi înșine!
Căci nimeni nu se naște fără vicii, cel mai bun e acela
Care e apăsat de mai puține. Amicul îngăduitor, precum este drept,
Cîntărește însușirile mele cu cusururile; către cele multe
(De cumva mai multe îmi sunt însușirile) să încline
Dacă vrea să fie iubit; după această lege să se pună din nou în cîntar.
Cine nu vrea să ofenseze prietenul cu propriile sale cusure
Să-i ierte negii; drept este a plăti cu aceeași măsură
Păcatelor care cer indulgență.
Apoi, întrucît viciul mîniei nu poate fi tăiat radical,
Și de asemeni nu pot fi [tăiate] celelalte [metehne] inerente nebunilor, pentru ce
Rațiunea nu uzează de greutățile și măsurile sale și
Nu reprimă delictele prin suplicii după cum e lucrul?
Dacă cineva ar răstigni pe cruce sclavul
Căruia poruncindu-i-se a ridica vasul, ar linge
Peștii pe jumătate mîncați
Și sosul cald, ar fi socotit între cei cuminți
Mai nebun decît Labeo. Cu cît e păcat mai mare
Și mai descreierat ăsta: prietenul a greșit puțin
(Căci dacă nu treci cu vederea vei fi considerat intolerant, aspru).

Îl urăşti şi fugi ca de Ruso, datornicul de bani,
Care, cînd i-au sosit nenorocitului tristele Calende,
Dacă nu scoate de ici şi de colo dobînzile sau
capitalul,
Ascultă, întinzînd gîtul, ca arestat, amare istorii.
Cel beat s-a pişat pe pat şi a aruncat de pe masă
Farfuria sfărîmată de mîinile lui Evandru: pentru
acest lucru
Sau fiindcă mîncăciosul a sustras puiul pus
înainte-mi
În partea despre mine a tăvii, pentru asta să-mi
fie oare
Amicul mai puţin plăcut? Ce voi face dacă ar
comite un furt
Sau ar trăda secretul încredinţat ori ar tăgădui
făgăduiala?
Acei care socotesc că în general păcatele sunt
egale, sunt stînjeniţi
Cînd venim la realitate; simţul [social], [practica]
moravurilor
Se împotrivesc şi mai ales utilitatea, mamă aproape
a ceea ce e just şi echitabil.
Cînd au ieşit din pămîntul nou vieţuitoarele,
Turmă mută şi hidoasă, luptau pentru ghindă şi
culcuşuri,
Cu unghiile şi cu pumnii, apoi cu ciomegele
Şi mai încolo şi cu armele pe care le fabrica după
experienţă,
Pînă ce descoperi vorbele cărora le înseamnă
sunetele şi înţelesurile
Şi numele; de aci încolo se abţinură de la război,
Începură a întări cetăţi şi a pune legi,
Ca să nu fie hoţ, nici tîlhar, nici înşelător
[de femei].
Căci a fost înainte de Elena, femeia cauză de
război
Crunt, însă au pierit ca morţi necunoscuţi aceia
Pe care, răpitori de Veneră nelegitimă, îi ucidea
Asemeni fiarelor, ca taurul în turmă, cel mai tare
în puteri.
E necesar să se vorbească despre drepturile
născocite de frica nedreptului,

Dacă vrei să desfăşuri timpii şi analele lumii.
Nici natura nu poate distinge ce e nedrept de ce
e just
Cînd desparte cele bune de cele potrivnice, cele de care
trebuie să fugi de cele pe care trebuie să le cauţi,
Nici raţiunea nu va dovedi asta că păcătuieşte la fel
Cine rupe verze tinere din grădina altuia
Şi cine despoaie altarele zeilor: e o regulă
Care impune pedepse potrivite cu păcatele,
Şi să nu urmăreşti pe cel vrednic de bici cu cnutul.
Căci nu mă tem că vei lovi cu nuiaua pe cel care
merită să sufere
Bice mai mari, de vreme ce zici că furtişagurile
Sunt păcate egale cu jafurile şi ameninţi că dacă
Oamenii îţi vor îngădui domnia vei reteza cele
mărunte
Cu coasa pentru cele mari. Dacă e bogat, cine
este înţelept,
Şi cizmarul bun e singurul frumos şi rege,
Pentru ce doreşti ceea ce ai? « Nu ştii, zice unul,
ce-a spus
Tata Chrysipp: înţeleptul nu şi-a făcut niciodată
sieşi
Încălţăminte şi sandale, cizmarul este totuşi
înţelept. — Cum? —
Precum cînd tace, Hermogenes este totuşi cîntăreţ
Şi intonator excelent şi precum iscusitul Alfenus
Aruncînd orice instrument al meşteşugului său şi
închizînd prăvălia
A rămas cizmar, aşa şi înţeleptul este cel mai bun
zămislitor
Al întregii [sale] opere, singur rege». Îţi smulg
barba
Copiii zburdalnici: pe care dacă nu-i pedepseşti cu
bătul
Vei fi năpădit de gloata stînd în juru-ţi şi mizerabil
Vei plezni şi vei lătra, tu cel mai mare dintre regii
cei mari.
Ca să nu mă întind mai mult: tu vei păşi ca rege
îmbăiat
Cu un gologan şi nu te va urma nici un [şcolar]
din alaiul

Neghiobului Crispin, iar prietenii mei îngăduitori
Îmi vor ierta dacă, nebun, am păcătuit ceva,
Şi eu voi suferi la rîndu-mi bucuros greşelile lor,
Şi voi trăi ca particular mai fericit decît tine, rege.

4

Poeţii Eupolis, Cratinus şi Aristophanes,
Şi alţi bărbaţi cărora le aparţine comedia veche,
Dacă cineva era vrednic de descris, de va fi fost
răufăcător sau
Hoţ, pezevenghi ori sicar, ori vestit
Prin altceva, cenzurau cu multă libertate.
De toţi aceştia atîrnă Lucilius, care i-a urmat
Schimbînd numai picioarele şi metrii, glumeţ,
Cu nările suflate, aspru la compunerea versurilor:
Căci într-asta a avut cusur; adesea într-un ceas,
Dicta, ca lucru mare, două sute de versuri stînd
într-un picior;
Cum curgea mîlos, aveai de unde şterge:
Vorbăreţ şi leneş a purta truda scrisului,
Mai ales a scrisului; căci, deşi [a fabricat] mult, nu
mă reţine. Iată,
Crispinus mă provoacă cu zălog mic: « Primeşte,
dacă vrei,
Primeşte Tabulele; să mi se dea loc, ceas,
Supraveghetori, să vedem care din noi poate
scrie mai mult».
Zeii au făcut bine că m-au zămislit sărac şi
Fricos la suflet, vorbind rar şi puţin;
Iar tu preferi să imiţi aerul închis
În foalele de ţap care lucrează mereu pînă ce fierul
Se înmoaie la foc. Fericit Fannius cel care oferă
Gratuit cutii şi portret, în vreme ce nimeni
Nu citeşte scrierile mele, eu temîndu-mă a recita
vulgului
Pentru acest motiv că sunt [oameni] cărora acest
gen le place foarte puţin,
Deoarece mulţi [sunt] vrednici de a fi inculpaţi. Pe
care-l vrei, alege-l din mijlocul mulţimii:
[Ăsta] e muncit sau de lăcomie, sau de ambiţia
care nenoroceşte;

Ăsta e nebun de dragoste pentru femei măritate,
celălalt pentru băieţi;
Pe acest îl atrage splendoarea argintului, Albius
încremeneşte la bronzuri;
Acesta poartă marfa de la soarele care răsare pînă
la acela
Care încălzeşte regiunea de seară, de nu-i dus
Cu capul în jos în necazuri, ca pulberea culeasă de
furtună, cu grija
Să nu piardă ceva din sumă sau să-şi sporească
averea:
Toţi aceştia se tem de versuri, urăsc poeţii.
« Are fîn în coarne, fugi departe: ca să rîdă
În sine, ăsta nu cruţă nici un amic,
Şi pe cine i-a mînjit odată în hîrtiile lui,
Se va bucura să ştie toţi cei care vin de la brutărie
şi de la fîntînă
Şi copiii şi babele.» Hai, primeşte ceva contra.
Întîi eu mă voi scoate din numărul acelora cărora
Le-aş concede că sunt poeţi; căci nu vei spune
Că este de ajuns a încheia un vers, nici nu vei socoti
Că este poet dacă cineva scrie ca mine foarte
aproape de conversaţie;
Să dai onoarea acelui nume celui care are geniu,
A cărui minte e mai divină iar gura sunătoare de
lucruri mari.
Cineva a pretins în privinţa asta că nici comedia
nu este
Poem, căci spiritul ascuţit şi forţa nu rezidă
Nici în vorbe, nici în fapte, ci conversaţie curată,
Doar că se deosebeşte de conversaţie prin cadenţă
regulată. « Dar tatăl ardent
E furios că fiul desfrînat, nebun, din pricina unei
prietene prostituate
Refuză o nevastă cu zestre mare,
Şi că beat, ruşine mare, umblă cu facle înainte de
a se înnopta.»
Oare Pomponius ar auzi lucruri mai uşoare
Decît astea, dacă i-ar trăi tatăl? Deci
Nu e de ajuns a alcătui din pure vorbe, versul
Pe care dacă-l desfaci, cutare se înfurie

În același chip ca și tatăl cu mască [de comedie].
Dacă răpești
Acestora, pe care eu [le scriu] acum, pe care le-a
scris odată Lucilius,
Cadențele sigure și metrii, iar cuvîntul care este
înainte prin ordine
Îl pui în urmă, antepunînd ultimele celor dintîi,
Nu vei descoperi membrele poetului sfărîmat,
precum
Dacă desfaci: « După ce Discordia neagră
A spart canaturile ferecate și porțile războiului ».
Pînă aci cu acestea: altă dată, dacă e poem adevărat
sau nu.
Acum voi cerceta numai atît dacă acest gen de a
scrie
Ți-e suspect cu dreptate. Aprigul Sulcius și Caprius
Colindă [tribunalele], grozav de răgușiți și cu
actele de acuzare,
Amîndoi mare spaimă a hoților; dar cine trăiește
onest
Și cu mîinile curate [poate] să-i disprețuiască pe
amîndoi.
De-ai fi tu asemeni hoților Caelius și Birrius,
Eu n-aș fi Caprius, nici Sulcius: pentru ce te temi
de mine?
Nici o crîșmă și nici un stîlp nu [trebuie] să aibă
operele mele
Ca să asude pe ele mîna vulgului și a lui
Hermogenes Tigellius,
Nu recitez nimănui afară de amici și constrîns la
asta,
Nu oriunde și nu față de oricine. Sunt mulți
Care-și recită scrierile în mijlocul forului sau la baie;
Locul închis răsună plăcut vocii: asta place
Celor deșerți, care nu se întreabă de nu e contra
convenienței,
De n-au nemerit la timp nepotrivit. « Te bucuri să
ofensezi,
Zice unul, și pervers faci asta de gust. » De unde
Azvîrli asta, chitind în mine? în fine, cine dintre
aceia

Cu care am trăit este garant? « Cine roade pe amicul
absent,
Cine nu-l apără cînd îl acuză altul, cine culege
Risetele cu hohote ale oamenilor și faima de luător
în rîs,
Cine nu poate tăinui ceea ce a văzut, cine nu știe
să tacă
Ceea ce i s-a încredințat: acesta e [om] negru,
păzește-te de el, romane. »
Adesea vei vedea cîte patru cinînd pe [cele] trei
paturi,
Dintre care unuia îi va plăcea să stropească în toate
părțile
Pe toți, afară de acela care oferă apa, apoi, beat,
și pe acesta
Cînd Liber care spune adevărul deschide
măruntaiele ascunse.
Acesta ți se pare ție blînd și politicos și sincer,
Dușman al celor negri [la suflet]: eu, dacă am rîs
că prostul
Rufillus miroase a pastile și Gargonius a țap,
Îți par livid și mușcător? Dacă s-a aruncat
O aluzie în fața ta la furturile lui
Petillius Capitolinus, îl susții, precum e obiceiul
tău:
« Capitolinus mi-e cunoscut de copil ca oaspe
Și prieten, și de hatîrul meu, rugat, a făcut
Foarte multe și mă bucur că trăiește la Roma
nevătămat;
Dar totuși mă mir cum a scăpat
Acea judecată »: ăsta este suc de neghină neagră,
ăsta
Este cocleală curată; dar promit din inimă,
Dacă pot promite ceva despre mine,
Că acest vițiu va fi departe de scrierile și mai întîi
de sufletul meu.
Dacă aș spune ceva mai slobod,
Poate mai vesel, îmi vei da acest drept cu
îngăduință:
Bunul [meu] tată m-a obișnuit cu asta ca să fug,
notînd exemplele de orice vițiu.
Cînd mă sfătuia să trăiesc cumpătat, frugal

Şi mulţumit cu ceea ce mi-am agonisit însumi,
zicea:
« Nu vezi ce rău trăieşte fiul lui Albius şi
Nevoiaşul Baius? mare învăţătură ca cineva să nu
vrea
Să piardă averea părintească»; cînd [căuta] să mă
îndepărteze
De [relaţii] amoroase ruşinoase cu prostituate:
« Fii altfel decît Scetanius»,
[Zicea]; iar ca să nu urmez curtezane, şi să pot să uzez
De dragoste legitimă, zicea: « Nu-i frumoasă faima
încurcatului Trebonius».
« Să-ţi spună filosoful principiile, ce e mai bine
De evitat şi ce de căutat; mie îmi e de ajuns dacă
Păstrez obiceiul lăsat de cei vechi şi ţin nevătămată,
Cît timp ai nevoie de custode, viaţa şi reputaţia ta;
Pînă cînd vîrsta va întări membrele
Şi sufletul tău, vei înota fără [colac] de plută».
Aşa mă
Forma, copil, prin precepte, şi fie poruncea
Să fac ceea ce recomanda unul din juraţii aleşi
(« Ai o autoritate, după care să faci asta»),
Fie interzicea: « Mai stai la îndoială dacă acest
lucru este sau nu necinstit
Şi păgubitor, [vrei oare] ca cutare şi cutare să
atîţe focul cu zvon urît?»
Precum mortul vecin sperie pe bolnavii necumpătaţi
Şi-i sileşte să se cruţe de frica morţii,
Astfel nelegiuirile altora îndepărtează adesea de la
viţii
Sufletele fragede. Graţie acestui fapt, eu sănătos
De toate acele viţii care aduc primejdie, sunt prins
Numai de cele mediocre şi pe care să le [poţi]
ierta; poate
În contra lor mi-au folosit larg vîrsta lungă,
prietenul sincer,
Judecata proprie, căci nu mă neglijez, cînd mă
primeşte
Patul sau porticul. « E mai bine aşa;
Făcînd asta voi trăi mai mult; astfel voi fi
Mai plăcut prietenilor; cutare [n-a făcut] bine:
acum eu

Imprudent să fac ca şi el, adineaori?» Astea le
rumeg în mine
Strîngînd buzele; cînd am ceva răgaz
Mă joc cu compunerile. Ăsta e unul din
Acele viţii mediocre; pe care dacă nu vrei să-l
îngădui,
Vie o ceată mare de poeţi, care să-mi fie
Într-ajutor (căci suntem foarte mulţi), şi te vom sili
Ca şi iudeii să treci în gloata noastră.

5

Ieşit din măreaţa Romă, m-a primit Aricia
Cu o găzduire modestă, tovarăş [fiindu-mi]
retorul Heliodorus,
Cu mult cel mai doct dintre greci; apoi Forul lui
Appius,
Ticsit de marinari, crîşmari şi răufăcători.
Leneşi, am împărţit în două [etape] acest drum,
Unul [singur] pentru cei cu poalele sumese mai sus
decît noi; Appia e mai puţin grea pentru domoli.
Aci eu, din cauza apei care era foarte rea, declar
război
Stomacului, aşteptînd nu cu suflet calm
Tovarăşii. Noaptea se pregătea să întindă umbrele
Pe pămînt şi să răspîndească semnele pe cer;
Atunci sclavii toarnă înjurături marinarilor,
marinarii
Sclavilor: « Trage aici! — Vîră trei sute! — Hei,
E de ajuns!» În timp ce se cer banii, în timp ce
se leagă catîrii
Trece un ceas întreg. Ţînţarii răi şi broaştele
Alungă somnul; după ce marinarul sau călătorul
Adăpaţi cu mult vin zborşit a cîntat pe întrecute
pe prietena
Absentă, în fine obosit, călătorul începe
Să doarmă şi plutaşul leneş leagă de o piatră
Odgonul catîrului mînat la păscut.
Ziua se iveşte şi nu auzim nimic de plecarea
Luntrei, pînă ce sare unul furios şi lucrează
Cu un ciomag de salcie capul catîrului şi al plutaşului

Şi şalele; în sfîrşit, cu chiu cu vai debarcăm la ora a patra.
Faţa şi mîinile ni le spălăm, Feronia, în apa ta.
După ce prînzim ne tîrîm şi suim trei mile
Spre Anxur pus pe stînci ce strălucesc de departe.
Acolo trebuia să sosească prea bunul Maecenas şi
Cocceius, amîndoi ambasadori trimişi cu mari
Însărcinări, obişnuiţi a aduna prietenii din două capete de drumuri.
Aci eu îmi ung inflamaţia de la ochi
Cu colir negru; într-acestea soseşte Maecenas
Şi Cocceius odată cu Capito Fonteius, om
Lustruit cu unghia, amic cum nu e altul mai mare al lui Antoniu.
Părăsim cu plăcere Fundi de sub pretoratul lui
Aufidius Luscus, rîzînd de insignele nebunului scrib,
Togă cu o bandă de purpură, tunică cu două bande late de purpură, vasul cu jăratic.
De aci poposim obosiţi în oraşul lui Mamurra [Formiae],
Murena oferind casa, iar Capito de-ale mîncării.
Apoi răsar zorile, foarte plăcute căci
Sosesc Plotius, Varius Sinuessanul şi Virgiliu,
Suflete cum pămîntul n-a purtat mai candide
Şi decît care nu mi-e altul mai legat.
O, ce îmbrăţişări şi ce bucurie a fost!
Eu în toate minţile n-aş fi oferit nimic amicului vesel.
Proxima staţiune [fu] la Podul Campan care ne oferi
Acoperămînt şi agenţi datori a da lemne şi sare.
De aci catîrii depun, la vreme, samarele la Capua.
Maecenas merge la joc, eu şi Virgil la culcare:
Căci mingea e inimică a boalei de ochi şi jocul [neindicat] pentru debili.
De aci ne-a primit vila foarte îmbelşugată a lui Cocceius
Care e deasupra crîşmelor de la Caudium. — Acum aş voi,
Muză, să-mi povesteşti în puţine [cuvinte] lupta bufonului Sarmentus

Cu Messius Cocoşelul, şi din ce tată născuţi amîndoi
S-a iscat gîlceava: Neamul ilustru al lui Messius Oscul [şi]
Stăpîna lui Sarmentus există; coboriţi din aceşti strămoşi
Au ajuns la bătaie. Cel dintîi Sarmentus: « Îţi spun
Că eşti ca un rinocer». Rîdem şi însuşi
Messius [zice]: « Primesc [provocarea]» şi mişcă capul. « O, de n-ar fi
Fruntea cu [semnul] cornului tăiat, zise [Sarmentus], ce-ai face,
Cînd ameninţi aşa pocit?» Căci aceluia o cicatrice groaznică
Îi urîţea fruntea păroasă în stînga feţii.
Glumind mult asupra pecinginei campane, asupra feţei dezmierdate,
Ruga păstorul să salte dansul ciclopului:
[Deoarece] acela nu mai avea nevoie de mască de fantomă şi de cothurni tragici.
Multe răspunse Cocoşelul la astea: îl întreba dacă
Dăduse lanţul ca ex voto Larilor; că privilegiul stăpînei
Era ca el să fie nimic mai rău decît scrib; întreba în fine
Pentru ce fugise, cînd o livră de făină
I-ar fi fost de ajuns unuia aşa de pipernicit şi fricos.
În scurt sfîrşirăm acea cină cu veselie. —
De aci o luăm drept spre Benevent, unde gazda harnică,
În timp ce-i întorcea pe foc, arse doi sturzi cam slabi;
Căci flacăra pîlpîitoare prefăcută în vulcan în
Bucătăria veche se grăbea să lingă grinda:
Ai fi văzut pe oaspeţii înfometaţi şi pe sclavii înspăimîntaţi
Voind toţi să tragă bucatele de pe foc şi să le stingă.
Din acel loc începu să mi se arate cunoscuţii munţi
Din Apulia, pe care îi arde Atabulus şi pe care
Nu ne-am fi căţărat niciodată, dacă apropiata vilă
De la Trivicum nu ne-ar fi primit nu fără fum dătător de lacrimi,
Vatra arzînd crengi ude cu frunze.

Aci eu aştept ca prostul pînă la miezul nopţii
O fată mincinoasă; somnul totuşi îmi ia
Gustul împreunării: atunci visele cu o privelişte nerușinată
Îmi pătează cămaşa de noapte şi pîntecele întors în sus.
De aci suntem răpiţi de roate douăzeci şi patru de mile,
Pînă la tîrgul unde trebuia să rămînem, care nu e posibil să fie spus în vers,
Foarte uşor însă prin semne; aci apa se vinde
Ca cel mai de pe urmă din lucruri, însă pîinea este nu se poate mai frumoasă,
Încît călătorul deştept obişnuieşte s-o poarte pe umeri mai departe.
Căci [pîinea] de la Canusium [este] tare ca piatra, [iar] locul
Nu mai bogat cu o urnă [măcar] de apă a fost clădit de puternicul Diomede.
De aci tristul Varius s-a despărţit de prietenii care plîngeau.
De aci frînţi sosim la Rubi, ca unii ce făcuserăm
Drum lung, devenit şi mai rău [din cauza] ploaiei.
După aceea vremea [fu] mai bună, calea mai rea
Pînă la zidurile [oraşului] Barium, cel cu mult peşte. După aceea Gnatia
Zidită de Ondinele supărate ne-a dat risete şi jocuri,
În timp ce doreşte să ne convingă că tămîia se topeşte fără flacără
În templul sacru. Să creadă Apella iudeul,
Nu eu; căci am învăţat că zeii duc viaţă tihnită
Şi dacă natura face ceva de mirare, nu zeii plictisiţi
Hărăzesc aşa ceva din înaltul acoperiş al cerului.
Brundisium este sfîrşitul drumului lung şi al scrierii.

6

Maecenas, nu fiindcă nimeni nu este mai de neam ca tine
Printre lydienii care au locuit meleagurile etrusce,

Nici fiindcă bunicul tău matern şi patern
Au comandat odată marile armate,
Miroşi cu nas ascuţit, cum obişnuiesc cei mai mulţi,
Pe cei de naştere joasă, precum eu cel născut din tată libert.
Cum refuzi să întrebi din ce părinte este născut
Cineva, cîtă vreme [este ieşit din oameni] liberi, te-ai încredinţat într-adevăr singur
Că înaintea puterii şi domniei plebee a lui Tullius
Adesea mulţi bărbaţi născuţi fără strămoşi
Au trăit onest şi încărcaţi cu mari onoruri;
Că din contra, Laevinus, din neamul lui Valerius, de către care
Superbus Tarquinius a fost izgonit din domnie,
N-a valorat vreodată mai mult de preţul unui as,
Jude cenzurator fiind poporul pe care îl cunoşti, care, prost,
Dă adesea onoruri nedemnilor şi serveşte neghiob faimei,
Care se uimeşte de titluri şi de figurile [de ceară ale strămoşilor]. Ce trebuie
Să facem noi depărtaţi cu mult şi cu mult de vulg?
Căci fie, poporul refuză a acorda lui Laevinus
Onoarea pe care [o dă] noului Decius; şi Appius cenzorul
M-ar retrograda dacă n-aş fi născut din tată liber:
Şi pe dreptate, pentru că n-am rămas în pielea mea.
Însă Gloria trage pe plebeii legaţi de carul ei strălucitor
Nu mai puţin decît pe cei de neam. La ce ţi-a [slujit] Tillius
A fi luat laticlava abandonată şi a fi tribun?
A sporit invidia, care e mai mică faţă de particular.
Căci cînd cineva fără minte şi-a înfăşurat mijlocul piciorului
Cu curele negre şi şi-a lăsat laticlava pe piept,
Aude necontenit: «Ce om e ăsta? din ce tată [e] născut?»
Precum dacă unul e bolnav de boala lui Barrus şi doreşte

Să treacă drept frumos, merge pretutindeni, stîrneşte fetelor
Curiozitatea de a întreba cu de-amănuntul cum
E la faţă, la glezne, la picioare, la dinţi, la păr:
Astfel cine a făgăduit că va avea grijă de cetăţeni,
De imperiu, de Italia şi de templele zeilor,
Sileşte pe toţi muritorii să se intereseze şi să întrebe
Din ce tată e născut, dacă nu e meprizabil printr-o mamă de jos.
« Tu, fiu al sirianului Dama sau al lui Dionysius, îndrăzneşti
Să arunci cetăţenii de pe stînca [tarpeie] sau să-i predai [călăului] Cadmus?
Dar colegul Novius stă cu o treaptă mai jos decît mine;
Căci este ceea ce era tatăl meu. — Din cauza asta
Îţi impun Paullus şi Messalla? dar acest [Novius] dacă
S-ar grămădi în for două sute de căruţe şi trei mari înmormîntări,
Ar ţipa de-ar acoperi trîmbiţele şi tubele; măcar cu asta ne ţine.»
Acum revin la mine născut din tată libert,
Pe care îl rod toţi cei născuţi din tată libert,
Pentru că acum, Maecenas, sunt comeseanul tău şi fiindcă
Deunăzi o legiune romană m-a ascultat ca tribun.
[Onoarea] de azi e deosebită de cea [de deunăzi] nu fiindcă,
Aşa cum pe drept cutare mă invidiază pentru această cinste,
Pe mine depărtat de ambiţia neghioabă, [te invidiază] şi pe tine
Ca prieten, precaut mai ales a agonisi dintre cei vrednici. Nu mă pot numi
Fericit pentru faptul că tu ai fost sortit să-mi fii prieten din întîmplare;
Căci nu hazardul mi te-a oferit; prea bunul Virgiliu o dată,
Varius după el, ţi-au spus ce sunt.
Cum am venit pe faţă, vorbind bîlbîit puţine

(Căci ruşinea care amuţeşte mă împiedică să spun mai multe),
Nu mă dau drept născut din tată ilustru, nu drept unul
Care sunt dus la ţară de cal tarentin,
Ci ceea ce sunt; răspunde scurt, precum este obiceiul tău;
Mă duc, cheamă-mă după luna a noua şi porunceşte
Să fiu din numărul prietenilor tăi. Duc acest [sentiment] mare,
Că ţi-am plăcut ţie care distingi pe [omul] onest de cel josnic,
Eu născut din tată nu vestit, dar curat în viaţă şi la suflet.
Cu toate astea, dacă natura mea este pătată de viţii
Mediocre şi puţine, încolo dreaptă, precum ai regreta
Negii presăraţi pe un corp frumos,
Dacă într-adevăr nimeni nu-mi poate imputa mie,
Pur şi nevinovat, precum mă laud,
Nici lăcomia, nici mişelia, nici relele desfrînări, şi dacă trăiesc
Scump prietenilor; cauza [tuturor] acestora a fost tata, care, sărac cu un ogoraş slab,
N-a voit să mă trimită la şcoala lui Flavius, la care
Mergeau ducînd la Ide şase [bani] de aramă
Copiii născuţi din măreţii centurioni
Cu lăduţele şi tabla atîrnate de braţul stîng;
Dar a îndrăznit să-şi ducă copilul la Roma să înveţe
Artele pe care orice cavaler şi senator pune să le predea
Născuţilor din ei înşişi. Dacă cineva ar fi văzut
Haina şi sclavii urmărindu[-mă] ca într-un oraş mare,
Ar fi crezut că mi se oferă acele cheltuieli din averea străbună.
[Tata] însuşi şedea de faţă, păzitor incoruptibil
Lîngă toţi profesorii. Ce [pot spune] mai mult? M-a păstrat
Neprihănit, ceea ce este întîia onoare a virtuţii, nu numai de orice
Ispravă, ci de ocara ruşinoasă;
Şi [n-a avut] să se teamă că cineva i-ar găsi cusur că,

Strigător public, sau cum a fost el însuşi, colector,
Culeg puţină răsplată; nici eu, dacă aş fi întrebat,
[nu m-aş teme să răspund]:
Azi merită laudă pentru asta şi mulţumire maximă
din partea mea.
Nimic al acestui tată nu mă stînjeneşte, sănătos
la minte fiind, [motiv] pentru care
Nu mă voi apăra ca majoritatea [oamenilor] care
tăgăduiesc
Că faptul de a avea părinţi neslobozi şi neiluştri
ar fi din vina lor;
Şi vocea şi raţiunea mea mă ţin departe de aceştia.
Căci dacă natura ar porunci
Să mai trăiesc o dată viaţa trăită de atîţia ani
Şi fiecare ar dori să-şi aleagă alţi părinţi pe potriva
Mîndriei lor, eu, mulţumit cu ai mei, aş refuza
să-mi aleg, [luîndu-mă] nebun după
judecata vulgului,
[Părinţi] onoraţi prin fascii şi scaune (curule),
Înţelept poate [prin judecata] ta ca să nu vreau
Să port vreodată, neobişnuit, o povară supărătoare.
Căci aş avea mereu să doresc lucruri mai mari
Şi să salut pe mai mulţi, să conduc pe unul şi pe
altul
Ca însoţitor, încît n-aş ieşi singur la ţară şi aiurea,
Să hrănesc mai mulţi rîndaşi şi cai,
Să mîn trăsuri. Acum pot să merg
Dacă-mi place, pînă la Tarent pe catîr cu coada
scurtată,
Căruia desagul îi jupoaie şalele cu greutatea şi
călăreţul coastele;
Nimeni nu-mi obiectează cărpănoşia ca ţie,
Tillius,
Cînd pretor, te urmăresc cinci sclavi pe via
Tiburtină,
Purtînd maşina de gătit şi vasul cu vin.
În privinţa asta trăiesc mai tihnit ca tine,
Ilustre senator, şi ca o mie alţii: cum mi-e gustul,
Păşesc singur, întreb cît costă zarzavatul şi pîinea.
Şi rătăcesc adesea pe seară prin circul înşelător,
Mă opresc la cei care ghicesc; apoi mă întorc
acasă

La praz şi năut şi la tablaua cu clătite.
Cina e pregătită de trei sclavi şi o lespede albă
Susţine două pocale şi cana [cu toartă], mai se află
O ulcea de rînd, un ulcior şi o cupă, olărie campană.
Apoi mă duc la culcare, fără grija că mîine
Va trebui să mă scol de dimineaţă, să merg la
[statuia] lui Marsya
Care neagă că el poate să poarte chipul celui mai
tînăr dintre Novii.
Pe la zece mă întind; după asta, sau mă preumblu,
Sau citesc ce mi-a plăcut să scriu în taciturnitate,
mă ung cu [ulei de] măsline,
Nu ca nerușinatul Natta cu acela furat din candele.
Iar cînd soarele mai arzător mă sfătuieşte, [fiind]
obosit,
Să merg să mă spăl, las Cîmpul [lui Marte] şi jocul
cu mingea.
Prînzind nu lacom, atît cît să împiedice să suport
ziua
Cu stomacul gol, trîndăvesc pe-acasă. Aceasta este
Viaţa celor izbăviţi de ambiţia grea care te face
nenorocit.
Cu acestea eu care am de învins mă mîngîi mai
plăcut
Decît dacă bunicul, tată-meu şi unchiul dinspre
tată ar fi fost chestori.

7

Cum s-a răzbunat corcitul Persius pe puroiul şi
veninul
De Rupilius Rege, cred că e cunoscut
Tuturor, şi orbeţilor şi bărbierilor.
Acest Persius, bogat, avea mari afaceri
La Clazomenae şi procese neplăcute cu [aşa-numitul]
Rege,
[Fiind] om aspru şi capabil a învinge în caracter
odios pe Rege,
Obraznic, îngîmfat, atît de amar la vorbă,
Cît i-o lua înainte cu cai albi lui Sisenna şi Barro.

Mă întorc la Rege. După ce n-a izbutit nici o
învoială
Între ei doi (căci toți circotașii sunt de aceeași
teapă),
Ca și cei tari între care se întîmplă un război
advers:
Între Hector Priamidul și între Achille focosul
A fost ura așa de capitală încît [numai] moartea
cea din urmă i-a despărțit,
Și nu din altă pricină, decît că virtutea la amîndoi
A fost maximă; dacă discordia împinge pe doi
fricoși,
Sau se iscă război între neegali, ca acela al lui
Diomede
Cu Glaucus Lycianul, sau s-ar termina mai moale,
ba chiar
Cu schimb de daruri), sub pretoratul lui Brutus
care ține
Bogata Asie, perechea lui Rupilius și Persius se
luptă, ca
Bacchius [gladiatorul] nu mai bine împerecheat
cu Bithus. Îndîrjiții
Dau buzna la judecată, spectacol mare și unul
și altul.
Persius expune cauza; rîde toată
Asistența; laudă pe Brutus, laudă cohorta;
Numește pe Brutus soarele Asiei, numește pe
tovarășii [lui]
Stele priincioase, exceptînd pe Rege: acela ar fi
venit
Ca și canicula, starea detestată de agricultori; gîlgîia
Ca rîul de iarnă în [pădurea] în care intră rar
securea.
Atunci [Rege] de la Praeneste azvîrle caraghiosului
și mult vorbărețului
Ocări exprimate din pom, ca un podgorean aspru
Și neînvins, la care adesea trecătorul zăbovește
Strigînd cu glas tare «cucu»,
Dar grecul Persius, după ce a fost stropit cu oțet
italic,
Exclamă: «Pe zeii cei mari, te implor,

O, Brutus, care te-ai deprins să nimicești regii,
de ce
Nu gîtui și pe acest Rege? crede-mă, asta intră
în atribuțiile tale.»

8

Odată eram trunchi de smochin, lemn nefolositor,
Cînd sculptorul, stînd la îndoială dacă să facă
scaun sau un Priap,
A preferat să fiu zeu: deci [sunt] zeu, spaimă
maximă
A hoților și a păsărilor; căci dreapta [mea]
pedepsește hoții.
Asemeni vîrful roșu sculat la pîntecele obscen.
Iar trestia înfiptă în vîrf înspăimîntă păsările
Inoportune și [le] împiedică să se așeze în
grădinile noi.
Aci robul plătea ieftin transportarea pe năsălii
A cadavrelor aruncate mai înainte afară din
celulele înguste;
Aci a fost mormîntul comun al plebei mizerabile,
Al lingăului Pantolabo și al desfrînatului
Nomentanus.
O mie de picioare la drum, trei sute spre cîmp
Arăta aci stîlpul pentru ca moștenitorii să nu
reclame monumentul.
Acum e îngăduit să stai pe sănătosul Esquiliu
Și să te plimbi pe parapetul însorit, acolo unde
mai înainte [oamenii] triști
Priveau cîmpul inform din cauza oaselor albe;
Iar grija mea și necazul nu sunt atît hoții
Și fiarele obișnuite a bîntui acest loc,
Cît de descîntecele și otrăvurile
Care chinuiesc sufletele omenești. Pe acestea nu
le pot nimici deloc,
Nici interzice cumva, îndată ce luna călătoare
Își arată fața frumoasă, căci oasele și buruienile
vătămătoare [mă] leagă.
Am văzut eu însumi pe Canidia mergînd încinsă
Cu un șal negru, cu picioarele goale și cu părul
despletit,

Urlînd împreună cu Sagana [soră-sa] mai mare;
Le făcea oribile la vedere pe amîndouă. Începură
Pămîntul cu unghiile și să sfîșie cu dinții o
Neagră; vărsînd sîngele în groapă, ca astfel
Să momească duhurile, sufletele care aveau să
Era și o păpușă de lînă, alta de ceară; cea de lînă
Mai mare, ca să țină în loc prin suplicii pe cea
Cea de ceară sta rugătoare, ca una ce trebuia să
În chip servil. Una invoacă pe Hecate, cealaltă
Pe cruda Tisiphona; ai fi văzut alergînd șerpii și
Infernale și luna roșiatică,
De n-ar fi fost un martor la astea, îndărătul marilor
Iar dacă mint cumva, capul să-mi fie mînjit de
Al corbilor, iar Ulius, ușuratica Pediatia și hoțul
Voranus pișe-se și cace-se pe mine.
Singurul [lucru] ce-mi amintesc [este] cum răsunau
Umbrele vorbind una după alta cu Sagana,
Și cum șerpii tărcați ascundeau pe furiș în
Cu dinții barba lupului, și focul ardea mai viu
În păpușa de ceară, cum am înspăimîntat,
Martor nu nerăzbunat, glasurile Furiilor și
Căci [lucrul] care plesnește sună ca și bășica,
Am tras un pîrț din buca crăpată; iar ele o luară
Să fi văzut cum cădeau dinții Canidiei și peruca
A Saganei și buruienile și beteliile descîntate
De pe brațe, spre mare rîs și petrecere!

paloarea
să scormonească
mielușea
sufletele care aveau să
dea răspunsurile.
mai mică;
piară
cățelele
morminte de zid.
găinațul alb
de trist și de ascuțit
pămînt
smochin,
la goană în oraș.
veche

9

Mergeam, din întîmplare, pe via Sacra, meditînd
După cum e obiceiul meu, cu totul [absorbit] în ele.
Pică unul cunoscut mie doar din nume
Și cu mîna ridicată: « Ce faci, cel mai dulce dintre
Bine, deocamdată, zic, și-ți doresc tot ce vrei.»
Cum mă urma: « Mai vrei ceva?» i-o iau repede
« Nu mă cunoști, zice, sunt literat». Atunci eu:
Cu atît mai scump», zic. Voind să bat în retragere,
[Iată-l] aci mergînd repede, uneori oprindu-se,
Nu știu ce în urechea sclavului, în timp ce sudoarea
Îi curgea pînă jos la călcîie. « O, tu, Bolane,
Fericitule la minte», ziceam pe tăcute, în vreme
Pălăvrăgea de toate, lăuda străzile, orașul. Cum
Răspundeam nimic: « Vrei, zice, să pleci,
Precum văd, dar degeaba; te voi ține pururea,
Te voi urma. Care ți-e drumul de aici? Nu-i nevoie
Să te abați din cale: vreau să văd pe cineva pe care
Zace departe peste Tibru lîngă grădinile lui
N-am nimic de făcut și nu preget; te urmez mereu.»
Bleojdez urechile ca măgarul supărat,
Cînd o greutate mai mare i s-a pus pe spate.
« Dacă mă vei cunoaște bine, nu vei mai face
Sau din Varius un prieten mai scump; căci cine
Scrie mai multe versuri și mai repede? cine mișcă
Mai grațios membrele? Cînt de mă invidiază și
Aci era momentul de a întrerupe: « Ai mamă,

nu știu ce nimicuri,
nu-i
nu-l cunoști;
Caesar. —
Începe el:
din Viscus,
poate ca mine
Hermogenes.»
rude,

A căror sarcină [este] să te apere? — N-am pe nimeni,
I-am îngropat pe toți. — Ferice de ei, acum e rîndul meu.
Sfîrșește-mă! Căci mi-a fost tristă ursirea
Pe care baba Sabină mi-a cîntat-o mușcînd urna divină [cînd eram] copil:
Pe acesta să nu-l ia nici veninurile grozave, nici spada dușmanului,
Nici durerea în coaste, nici tusea, nici podagra care înțepenește;
Un palavragiu să-l macine mereu; să scape de vorbăreți,
Dacă știe, îndată ce vîrsta va spori.»
Ajunserăm la [templul] Vestei; trecută fiind a patra parte
Din zi, și din întîmplare trebuia atunci să răspundă la un termen de judecată
Sau să piardă procesul dacă nu se prezenta.
«Dacă mă iubești, zise, mergi puțin aci. — Sunt pierdut,
Sau pot să stau sau știu [ce sunt] legile civile,
Și mă grăbesc unde știi. — Stau la îndoială ce să fac, zise,
Să te părăsesc pe tine sau afacerea. — Pe mine, rogu-te. — Nu fac [una ca asta]!»
Și începu s-o ia înainte; eu, fiind greu a lupta
Cu învingătorul, îl urmez. «Maecenas cum e cu tine?»
Reia el vorba; «Este dintre oamenii puțini și zdraveni la cap,
Nimeni nu s-a folosit mai dibaci de noroc. Ai avea
Un mare figurant care să poată face [rolurile] secunde
Dacă ai vrea să prezinți acest om [care sunt]; mă prind
Că-i vei da la o parte pe toți. — Nu din asta trăim acolo
În chipul în care crezi tu; nu este o casă mai pură ca aceea,
Nici mai străină de aceste rele; nici unul mai bogat nu mă vatămă, acolo,

Zic, sau este astfel fiindcă e mai înțelept; este loc
Pentru fiecare. — Spui lucru mare, cu greu de crezut. — Totuși
Este așa. — Mă aprinzi ca să doresc și mai mult
Să fiu aproape de el. — Numai să vrei; prin acea virtute care e a ta
Îl vei cuceri, și cineva poate învinge prin aceea că
Primii pași sunt grei. — Nu voi pierde prilejul,
Voi conrupe sclavii cu daruri; nu voi renunța
De aș fi exclus azi; voi căuta momentul,
Îl voi întîmpina la răspîntii, îi voi face cortegiu. Viața
N-a dat nimic muritorilor fără mare trudă.» În vreme ce spune astea,
Iată vine Fuscus Aristius, scump mie, și care îl cunoaște
Bine pe acela. Ne oprim. «De unde vii
Și încotro?» întreabă [unul] și răspunde [celălalt]. Începui să-l trag de haină
Și să-i ciupesc cu mînă moale brațele, făcînd semne,
Răsucind ochii, ca să mă smulgă. Glumeț rău,
Rîzînd se preface, îmi arde ficatul cu fiere.
«Spuneai că vrei să vorbești negreșit cu mine
Despre nu știu ce secret. — Mi-aduc bine aminte, dar îți voi spune
Într-un moment mai bun; azi [sunt] treizeci [ale lunii], șabăț; vrei
Să scandalizezi pe iudeii tăiați împrejur? — N-am nici un soi
De superstiție, zic. — Dar eu da; sunt cam slab [de înger], unul
Dintre cei mulți; îngăduie să vorbesc despre altceva!» Ce soare
Negru a răsărit azi pentru mine! fuge nelegiuitul
Și mă părăsește sub cuțit. Din întîmplare iese în calea aceluia
Adversarul și «Unde [umbli]tu, nerușinatule?» țipă
El cu glas tare, și: «Pot să te iau ca martor?» eu într-adevăr
Întind urechea; îl răpește în tribunal; strigăte din amîndouă părțile,
Învălmășeală pretutindeni. Așa m-a ferit Apollo.

10

〈Lucilius, voi dovedi cît de plin ești de greșeli,
Martor Cato, apărătorul tău, care se îngrijește
Să dreagă cu blîndețe versurile rău lucrate, lucru
prin care
El este un bărbat mai bun, cu mult mai subtil decît
acela
Dădăcit mult, ca copil, și cu cureaua și cu funii ude
Ca să fie cine să poată purta bogăția
Poeților antici împotriva plictiselilor noastre,
Cel mai învățat dintre cavalerii gramaticilor. Ca să
revin acolo,〉
Desigur, am zis că versul lui Lucilius aleargă cu
picior
Neregulat. Cine este un protector așa de inept al
lui Lucilius
Încît să nu divulge asta? dar același, care a frecat
Roma cu multă sare, este lăudat în aceeași satiră.
Totuși atribuindu-i asta nu i-am acordat și altele;
căci
Așa aș admira mimurile lui Laberius ca poeme
frumoase.
Deci nu e de ajuns să descleștezi gura auditorului
La rîs; totuși este și într-asta oarecare merit.
E nevoie de scurtime, ca sentința să alerge și să
nu se
Împiedice în cuvintele care apasă urechilor
ostenite,
Și e nevoie de un stil aci trist, alteori vesel,
Îndeplinind rolul aci al retorului, aci al poetului;
Din cînd în cînd cumpănind virulența și
Moderînd-o intenționat. Ridiculul e mai puternic
Decît asprimea și retează mai bine, în general,
problemele mari.
Acei bărbați, care au scris comedia veche,
Ședeau pe acest [principiu], într-asta sunt de imitat,
[ei] pe care
Nu i-a citit vreodată nici frumosul Hermogenes,
nici maimuța asta
[De Demetrius], învățat să nu cînte nimic în afară
de Calvus și Catullus.

Dar a făcut [lucru] mare, căci a mestecat cu vorbele
latine
Pe cele grecești — O, întîrziați în ale studiului, care
socotiți
Dificil și minunat ceea ce i s-a întîmplat lui Rhodius
Pitholeon! — dar vorbirea gătită din amîndouă
limbile
Este mai plăcută, precum marea Falernului dacă e
amestecată cu [vin] de Chios.
Te întreb pe tine însuți, [asta] cînd faci versuri sau
Cînd ai de urmărit cauza aspră a vinovatului
Petillius?
Fără îndoială preferi, uitînd de patrie și de tatăl
Latinus,
Cînd Pedius și Puplicola Corvinus asudă în procese,
Să amesteci cuvintele căutate în afară
Cu cele naționale, asemeni Canusinului bilingvu?
Și eu cînd făceam, născut dincoace de mare, versuri
Grecești, Quirinus, văzut după miezul nopții
În vis adevărat, m-a oprit cu astfel de cuvînt:
«N-ai fi mai nebun dacă ai duce lemne în pădure,
decît dacă
Vrei să sporești marile cete ale grecilor».
Alpinus bombasticul aci sugrumă pe Memnon, aci
Diformează gura lutoasă a Rinului. Eu sînt ceea ce
Nici concurenții nu vor declama în templu,
judecător [fiind] Tarpa,
Nici nu va readuce mereu și mereu cele ce sunt de
domeniul teatrelor.
Poți spune-n glumă libelele unuia dintre cei vii
Fundanius
Cu o prostituată vicleană și cu Davus
Înșelînd pe bătrînul Chremes; Polio cîntă
Isprăvile regilor lovind de trei ori cu piciorul;
Varius a scris
Poate ca nimeni altul epopee teribilă; Camenele
care se bucură de cîmp
Au făcut grațios și spiritual semn lui Virgiliu.
Asta [ce fac] și în care s-au încercat în zadar Varro
Atacinus
Și alți cîțiva, era ceea ce puteam scrie mai bine,

Eu, mai mic decît [Lucilius], creatorul [genului],
și nu eu voi îndrăzni
Să-i trag aceluia cununa pusă pe capu-i cu multă
laudă.
Dar am zis că acela curge lutos, adesea purtînd
Mai multe de eliminat decît de lăsat. Hai, te-ntreb,
Tu, învățat, nu reprobi nimic în marele Homer?
Blîndul Lucilius nu se deosebește prin nimic de
Accius, autorul de tragedii?
Nu ironizează el versurile lui Ennius inferioare prin
pedanterie
În vreme ce nu vorbește despre sine ca [fiind] mai
mare decît cel criticat?
Cine ne împiedică și pe noi, citind scrierile lui
Lucilius,
Să ne întrebăm dacă natura [proprie] a aceluia sau
aspra
Natură a lucrurilor l-au împiedicat să scrie
Versuri mai lustruite și mergînd mai moale,
Decît dacă cineva, mulțumit numai cu faptul de a
închide ceva
În șase picioare, preferă să scrie două sute de versuri
înainte de masă și tot atîtea după?
Geniu, [acest Lucilius], mai clocotitor decît rîul
repede, precum a fost al lui Cassius
Etruscus, care, spune faima, a ars
Cu cutiile și cu sulurile lor. Să zic că Lucilius a fost
Blînd și urban, că a fost mai îngrijit decît
Promotorul cîntecului aspru și nou al grecilor
Și decît ceata poeților vechi; dar acela
Dacă ar fi fost aruncat de destui în veacul acesta al
nostru,
Și-ar șterge multe, ar tăia tot ce ar prisosi
Peste [lucrul] încheiat și scoțînd adesea capul
În versuri, ar scărmăna pe viu și ar roade unghiile.
Întoarce des condeiul, scriind din nou
Cele ce sunt vrednice de citit, și nu lucra ca să te
admire gloata,
Mulțumit cu puțini cititori. Sau preferi, fără minte,
Ca cîntecele tale să fie recitate în școlile elementare?
Eu nu; căci mi-e de ajuns să mă aplaude cavalerul,
precum

A zis îndrăzneața Arbuscula fluierată de adversari.
Să mă miște pe mine păduchele Pantilius, sau să
mă mînie
[Faptul] că Demetrius pișcă pe absent, sau că prostul
Fannius atacă pe oaspeții lui Hermogenes Tigellius?
Să aprobe această [satiră] Plotius și Varius,
Maecenas și Virgiliu,
Valgius și Octavius și prea bunul Fuscus
Și să le laude cei doi Viscus!
Lăsînd la o parte orice ambiție, pot să te citez pe
tine,
Polio, pe tine, Messalla, cu fratele tău, și totdeodată
Pe voi, Bibulus și Servius, și odată cu aceștia pe
tine, candide Furnius,
Pe mulți alții, învățați și prieteni pe care eu
Intenționat îi las afară, cărora aș voi ca acestea,
Așa cum sunt, să le surîză, îndurerat, dacă
Vor place sub așteptările mele. Ție, Demetrius, și
ție, Tigellius,
Vă urez să miorlăiți între fotoliile elevelor.
Du-te, băiete, și transcrie repede asta [în continuare]
la cartea mea.

CARTEA A DOUA

1

Horaţiu: Sunt unii cărora le par prea aspru în satiră şi că
Încordez genul peste legile [lui], altă parte socoteşte că ceea ce
Am compus este fără nerv şi că se pot înşira pe zi
O mie de versuri ca ale mele. Trebatius,
Prescrie-mi ce să fac. — *Trebatius:* Să te odihneşti. — *H.* Să nu mai fac
Deloc versuri? — *T.* [Asta-ţi] spun. — *H.* Să mor
Dacă nu era mai bine; într-adevăr, nu pot să dorm. — *T.* Cine are
Nevoie de somn adînc să treacă de trei ori, uns, Tibrul
Şi să aibă noaptea trupul udat cu vin;
Sau, dacă te trage atîta dragoste de scris, îndrăzneşte
A cînta faptele nebiruitului Caesar, care va aduce
Multe roade ale trudelor [sale]. — *H.* Părinte prea bun,
Puterile nu sunt la înălţimea dorinţelor; căci nimeni n-a
Descris oştile îngrozitoare prin suliţi, nici pe galii
Pierind prin frîngerea armei ascuţite, sau rănile parthului alunecînd de pe cal. —
T. Totuşi ai putea descrie şi pe dreptul, tarele
Scipio, ca înţeleptul Lucilius. — *H.* Nu mă voi da înapoi
Dacă împrejurarea însăşi va ajuta; fără timp potrivit
Vorbele lui Flaccus nu vor merge la urechea atentă a lui Caesar,

Pe care dacă-l mîngîi rău, pus în gardă din toate părţile, devine recalcitrant. —
T. Cu cît e mai nemerit ce [-am zis], decît să ofensezi în vers regretabil
Pe lingăul Pantolabus şi pe desfrînatul Nomentanus,
De vreme ce oricine se teme, chiar cînd n-a fost atins, şi urăşte. —
H. Ce să fac? Milonius dănţuieşte îndată ce trăznit [de vin]
A crescut fierbinţeala capului şi numărul lămpilor;
Castor se bucură de cai, cel născut din acelaşi ou [cu el],
De lupte; cîte capete trăiesc, atîtea mii
De gusturi: mie-mi place să închid vorbele în picioare
După ritul lui Lucilius, cel mai bun decît noi amîndoi.
Acela încredinţa adesea tainele cărţilor ca unor
Prieteni credincioşi, nealergînd niciodată la altul, nici dacă nemerea rău,
Nici cînd [nemerea] bine: ceea ce face, ca orice tablă
Votivă să arate ca şi descrisă
Viaţa bătrînului. Eu îl urmez pe el, în îndoiala dacă sunt lucan sau apul,
Căci colonul venusin ară pe amîndouă ţinuturile,
Trimis acolo, după cum e faima veche, după izgonirea samniţilor,
Ca duşmanul să nu mai calce pe locurile deşerte de romani,
Sau ca naţia apulă, ori cîţiva din Lucania violentă
Să pornească război. Dar acest condei nu ţinteşte mai departe
Vreo fiinţă vie, şi ca o spadă acoperită cu teaca
Mă păzeşte pe mine; pentru ce să m-apuc s-o trag
Cînd sunt ferit de primejdioşii tîlhari? — O, tată şi rege
Jupiter, să piară de rugină arcul depus
Şi nici o poftă să nu-mi strice tihna! Însă acela
Care mă va stîrni (mai bine să nu m-atingă, strig)
Va plînge şi va fi de pomină în tot oraşul.
Cervius mîniat ameninţă cu legile şi cu urna,
Canidia lui Albucius cu venin cui le este duşmană,

Turius cu rău mare, dacă te judeci el fiind judecător:
Cum înspăimîntă pe suspecți, după cum prețuiește fiecare, și cum
Comandă asta atotputernica natură, cugetă împreună cu mine.
Lupul atacă cu dintele, taurul cu cornul: de unde, decît
Ivit dinăuntru? Crede-o pe mama bătrînă a risipitorului
Scaeva; nimic nu va face sfînta mînă dreaptă a sceleratului (lucru tot așa de rar
Precum că lupul nu atacă pe cineva cu copita, nici boul cu dintele),
Dar va lua [viața] babei mierea otrăvită cu cucuta rea.
Ca să nu lungesc vorba: fie că mă așteaptă o bătrînețe
Liniștită, fie că, bogat, sărac, moartea zboară asupră-mi cu aripi negre,
Fie că soarta a poruncit să fiu exilat din Roma,
Oricare va fi coloarea vieții, voi scrie. — *T.* O, copile, mi-e teamă
De cum vei trăi și ca vreunul din prietenii tăi mari
Să nu te rănească prin răceală. — *H.* Ce? Cînd Lucilius
A îndrăznit cel dintîi să compună cîntece în acest soi de opere,
Și să tragă pielea prin care fiecare pășește lustruit pe sub priviri,
Urît pe dinăuntru, Laelius și cine a adus
Nume meritat de la Carthagina învinsă
[Au fost] ofensați de talent sau [mai degrabă] au regretat
Atacarea lui Metellus și zdrobirea lui Lupus prin infamantele versuri?
Dar a scărmănat pe fruntașii poporului și poporul trib cu trib,
Adică prieteni numai virtuții și prietenilor săi.
Mai mult, cînd se țineau deoparte de vulg și în dosul scenei,
Virtutea lui Scipio și blînda înțelepciune a lui Laelius
Obișnuiau să glumească cu ele și să se joace descinși, pînă ce

Fierbeau legumele. Așa cum sunt, deși
Sub venitul și talentul lui Lucilius, totuși se va arăta
Că am trăit cu cei mari în tot timpul cît invidia răuvoitoare,
Voind să înfigă dintele în lucrul fragil,
A atacat și solidul, dacă cumva tu, competentule Trebatius,
Nu ești de altă părere. — *T.* Evident, aici nu pot face nici o crăpătură.
Dar totuși ca să te ferești prevenit ca nu cumva necunoașterea
Legilor inviolabile să-ți cășuneze vreo belea [află]:
Dacă cineva a făcut versuri rele împotriva cuiva, este [articol de] lege
Și [motiv de] judecată. — *H.* Fie, dacă cineva [a făcut versuri] rele;
Dar dacă le-a făcut bune, lăudat, judecător fiind Caesar? dacă cineva
A lătrat pe cel vrednic de ocară, el însuși integru?—
T. Tablele [de procedură] vor fi rezolvate prin rîs,
[iar] tu vei pleca grațiat.

2

« Învățați ce și cît [de mare] virtute este, dragilor
(Astea nu sunt cuvintele mele, ci ceea ce m-a probozit Ofellus
Cel de la țară, înțelept în afara tipicului și o Minervă proastă),
A trăi din puțin, nu printre talerele și mesele lucitoare,
Dat fiind că privirea este uluită de sclipirile nebune, iar
Sufletul refuză cele bune, atras de cele false;
Cercetați adevărul cu mine aci pe nemîncate. Pentru ce astfel?
Voi spune, dacă voi putea. Orice judecător corupt
Examinează rău adevărul. După ce ai gonit iepurele
Și [ești] obosit de calul neastîmpărat (sau, dacă exercițiile militare

Romane te obosesc, obișnuit să joci grecește, fie că te pasionează
Mingea iute amăgind cu moliciune prin antrenament oboseala grea,
Fie discul, caută aerul cedînd la disc),
Cînd truda va izgoni plictiseala, însetat, înfometat,
Disprețuiește, [hai], mîncarea de rînd, și nu bea decît miere de Hymet
Amestecată cu Falern. Chelarul e pe-afară și marea cătrănită
E furioasă apărînd peștii: pîinea cu sare
Potolește bine stomacul care latră. De unde și în ce fel
Provine asta? Voluptatea cea mare nu este în afumătura plăcută
Ci în tine însuți. Cere sosurile asudat;
Pe grasul și pe gălbejitul din pricina exceselor nu-l poate
Bucura nici stridia, nici [peștele] scar, nici găina de pădure călătoare.
Totuși cu greu îți voi smulge [din cap ideea] ca să nu vrei să-ți ștergi
Cerul gurii cu păunul pus [pe masă] mai degrabă decît cu găina,
Stricat [cum ești] de deșertăciunea lucrurilor, fiindcă această pasăre rară
Se vinde cu aur și arată minuni pictate în coadă,
Ca și cînd folosește ceva lucrului [în sine]. Oare mănînci pana
Asta pe care o lauzi? Oare friptă are aceeași căutare?
Deși totuși nu se deosebește cu nimic mai mult de carnea [de găină],
Admit s-o ceri amăgit de frumusețile fără pereche:
De unde ți-a fost dat să simți că acest pește-lup e din Tibru,
Sau cască gura prins în largul mării? că a fost clătinat
Între poduri sau la gurile fluviului toscan? Laudă, nebune,
Bărbatul de trei libre, pe care trebuie să-l îmbucătățești în tot atîtea porții de sos.
Te atrage fața, văd. Deci cum se face

Că urăști peștii-lupi? pentru că probabil natura
Le-a dat acelora o dimensiune mai mare, iar acestora greutate mică.
Stomacul pe nemîncate rar disprețuiește [mîncările] populare.
„Aș voi să văd ceva măreț întins pe o tavă mare",
Zice pîntecele vrednic de hrăparețele Harpii. Iar voi,
Atotputernici Austri, gătiți mîncările acestora. Deși
Mistrețul și peștele-romb proaspeți put, dacă belșugul păgubitor
Solicită stomacul bolnav, [acesta e] plin cînd
Preferă sfeclele și iarba mare murată. Sărăcia nu e cu totul
Alungată nici de la mesele regilor; căci este loc azi
Și pentru modestele ouă și măslinele negre. Astfel mai de mult
Nu era neonorabilă masa cu morun a strigătorului de mezate
Gallonius. Ce? atunci marea hrănea mai puțin rombii?
În siguranță era rombul și barza în cuibul sigur,
Pînă ce autoritatea pretoriană n-a dat lecții. Prin urmare
Dacă cineva ar mînca acum gustoși cufundaci fripți,
Tinerimea romană ar părea docilă depravării.»
După judecata lui Ofellus, zgîrcitul era departe de
Cumpătare în viață; căci în zădar vei evita un viții
Dacă te întorci depravat spre altul. Avidienus,
Căruia porecla de «Cîinele» scoasă după adevăr i se potrivea,
Mănîncă măsline de cinci ani și coarne de pădure,
Și se ferește să scoată vin afară de cazul cînd s-a oțețit
Și nu mai poți să-i suporți mirosul de untdelemn.
Deși celebrează îmbrăcat în alb a doua zi de nuntă, ziua de naștere
Și alte zile de sărbătoare, picură însuși în varză
Din cornul de două libre, nezgîrcit în oțet vechi.
De ce fel de viață să uzeze înțeleptul și care din doi
Să fie imitat? Ici mă-ndeasă lupul, dincoace cîinele,
e o zicătoare.

Va fi curat prin faptul că nu va displăcea prin murdărie,
Neglijent în rînduiala casei din indiferență. Acesta
Nu va fi crud față de slugi, ca de pildă bătrînul Albucius,
Cînd împarte porunci, nici, ca nepăsătorul Naevius, nu va oferi
Oaspeților apă unsuroasă; și acesta cusur mare.
Acceptă acum ce și cît aduce cu sine regimul
Sobru. Întîi de toate vei fi sănătos; căci crede-mă, lucrurile
Variate păgubesc oamenilor, aducîndu-ți aminte de acea
Iască ce odată, ție om simplu, ți-a priit; dar îndată
Ce vei amesteca rasolul cu friptura sau scoicile cu sturzii,
Cele dulci se vor preface în fiere și sucul gastric îngreunat
Va aduce scandal în stomac. Vezi ce palid se ridică oricine
De la o cină [la care stai] la îndoială [ce s-alegi mai întîi?] mai mult,
Corpul împovărat de chiolhanurile de ieri seară apasă totdeodată și sufletul
Și culcă la pămînt fărîma de suflu divin;
Celălalt, cînd și-a dat somnului membrele îndestulate cu ce-am spus mai înainte,
Sănătos se scoală la datoriile dinainte hotărîte.
Cestălalt va putea totuși cîteodată să se abată la ceva mai bun,
Fie că anul a adus reîntorcîndu-se o zi de sărbătoare,
Fie că vrea să înzdrăvenească trupul slăbit sau vrea
Cînd se adaogă anii să trateze mai cu gingășie
Vîrsta neputincioasă; cum te vei apropia de această
Moliciune pe care ai gustat-o copil și sănătos, dacă
Te lovește boala grea sau bătrînețea care amorțește?
Anticii lăudau mistrețul rînced, nu fiindcă nasul lor
Era defectos, ci, [așa] cred, cu această idee că musafirul
Venind tîrziu va consuma mai cu poftă [mistrețul] stricat
Decît stăpînul lacom pe cel proaspăt. O, dacă

Pămîntul la începuturile lui m-ar fi purtat născut între eroi!
[De] dai ceva reputației, care intră în urechea
Omenească mai plăcută decît muzica: mari rombi și tăvi
Vor aduce rușine mare odată cu paguba. Adaogă
Unchiul mîniat, vecinii, [adaogă-te] pe tine certat cu tine însuți
Și dorind în zadar moartea, deoarece nevoiașului
Îi lipsește un as, prețul frînghiei. «Pe drept, va zice [unul],
E mustrat Trausius prin aceste cuvinte; eu am venituri mari
Și bogății mărețe ca pentru trei regi.» Deci
Nu este mai bine să poți cheltui ceea ce prisosește?
Pentru ce să ducă lipsă cel nevrednic de așa ceva, tu fiind bogat?
Pentru ce se ruinează vechile temple ale zeilor? Pentru ce, nelegiuite,
Nu ai scoate ceva pentru scumpa patrie din așa purcoi?
Probabil unuia ca tine lucrurile îi vor merge mereu bine,
O, mare batjocură după aceea a dușmanilor! Care din doi
Se încrede sieși mai bine în vremi de cumpănă, acesta
Care și-a obișnuit sufletul și trupul superb cu mai multe,
Sau cine mulțumit cu puțin și cu grija viitorului
[Încă din timp] de pace, ca un înțelept, a pregătit cele trebuitoare războiului?
Crede cu atît mai mult în aceste [vorbe], cu cît, copil mic, eu am cunoscut
Pe acest Ofellus care se folosea nu mai larg de averea întreagă
Decît acum din ea roasă. Să[-l] vezi colon zdravăn cu plată
În ogor măsurat, cu turmă și copii,
Povestind: «N-am mîncat oricînd în zi de sărbătoare

Ceva în afară de legume cu o halcă de jambon afumat.
Și dacă după multă vreme îmi venea un oaspete,
Sau în răgazul muncilor vecinul, comesean plăcut
Pe ploaie, ne era bine nu cu pești căutați la oraș,
Ci cu pui și ied; atunci împodobeau sfîrșitul mesii
Strugurii atîrnați [în pod], nucile și smochinele despicate;
După asta ne distram bînd, luînd ca regulă „cine greșește",
Iar Ceres venerată cu „să crească așa pînă în culmea înaltă",
Desfăcea prin vin seriozitatea de pe frunțile încrețite.
Norocul se încruzește și pornește noi răzmeriță?
Cît micșorează din astea? cu cît sau eu, sau voi
Ați devenit mai puțin grași, copii, dacă a venit aci noul proprietar?
Căci natura n-a statornicit stăpîn pămîntului ei nici pe acela,
Nici pe mine, nici pe nimeni: aceala ne-a izgonit pe noi,
Pe el îl va izgoni risipa sau necunoașterea legilor întortocheate,
Și în cele din urmă în chip sigur moștenitorul mai plin de viață.
Pămîntul acum pe numele lui Umbrenus, ieri zis al lui Ofellus,
Nu va fi al nimănui, ci va intra aci în folosul meu,
Aci al altuia. Drept care să trăiți puternici
Și să întîmpinați cu piepturi zdravene vremile dușmănoase.»

3

Demasipp: Ce va fi dacă scrii așa de rar încît nu ceri
Patru pergamente pe an, retesînd cele scrise,
Mîniat pe tine însuți că, îmblînzit de vin și de somn,
Nu mai cînți nimic vrednic de faimă? Dar ai fugit
Aci chiar de Saturnalii. Deci mai liniștit
Zi ceva vrednic de cele făgăduite. Începe. Nu iese nimic?

În zadar sunt învinuite penele și e chinuit fără vină
Peretele născut sub zei și poeți mîniați.
Însă chipul era al celuia care amenință cu [opere] multe și strălucite
Dacă o căsuță cu acoperișul cald îl primește scutit [de grijuri].
La ce a folosit a îndesa pe Platon cu Menandru,
Pe Eupolis, pe Archiloc, a tîrî [după sine] atîți tovarăși?
Te pregătești să potolești invidia părăsind curajul [muncii]?
Nenorocit vrednic de dispreț! Ori înșelătoarea sirenă [cu numele] trîndăvie
Trebuie ocolită, ori ceea ce ai înfăptuit într-o viață mai bună
Trebuie părăsit fără regret. — *Horațiu:* Zeii și zeițele
Să-ți dea, Damasippe, un sfat nimerit în schimbul bărbierului. Dar
De unde m-ai cunoscut atît de bine? — *D.* După ce toată averea mea
S-a prăpădit în mijlocul pasagiului [zarafilor] m-am apucat de alte afaceri,
Zvîrlit dintr-ale mele; căci odată îmi plăcea să caut
Cu ce bronz își spăla picioarele acel viclean Sisyphus,
Ce sculptură era mai primitivă, ce bronz mai rigid;
Expert, băgam o sută de mii [de sesterți] în cutare statuie;
Știam să fac cu profit negoț de grădini
Și case frumoase: din care pricină răspîntiile frecventate
Mi-au pus porecla de Mercurial. — *H.* Te-am cunoscut
Și mă mir [că te văd] vindecat de acea boală. Cu toate astea,
[O boală] nouă împinge pe cea veche, după cum [se-ntîmplă] de obicei,
Mutînd durerea bolnavului din coastă și cap în stomac,
Ca acel paralitic care s-a făcut pugilist și s-a năpustit asupra doctorului.

Deci ca să nu fie ceva asemănător, fie cum vrei. —
D. O, bunule,
Nu te amăgi: înnebunești și tu și aproape toți
smintiții,
Dacă Stertinius vorbește adevărul, ale cărui
învățături minunate
Eu le-am rînduit cu sîrguință, în vremea cînd
Mîngîindu-mă, mi-a poruncit să-mi cultiv barba
de înțelept
Și să nu mă mai întorc trist la podul lui Fabricius.
Căci atunci cînd mergîndu-mi prost afacerile voiam
să mă arunc
Cu capul acoperit în fluviu, mi-a stat la îndemînă
și mi-a zis:
« Ferește-te să te faci cumva nevrednic. Te
mîhnește-o rușine deplasată
Care mă tem că te va ține nebun între nebuni.
Căci mai întîi să-ți spun ce înseamnă a te sminti;
dacă
Asta s-ar întîmpla numai cu tine n-aș mai adăoga
nici un cuvînt, ca să nu pieri curajos.
Pe cine îl mînă nebunia rea și pe orice orb pe care-l
[împinge]
Necunoașterea adevărului, pe acela porticul și
turma lui Chrysipp
Îl declară nebun; această regulă ține popoarele,
regii cei mari,
Afară de înțelept. Acum află pentru ce toți
înnebunesc
Deopotrivă cu tine și toți acei care ți-au pus numele
De nebun: așa precum în păduri, cînd pierderea
Drumului drept împinge la întîmplare pe rătăciți,
Unul o ia la stînga, altul la dreapta, și aceeași
greșeală
La amîndoi îi amăgește în direcții felurite, în acest
chip
Socotește-te și tu nebun, precum acela întru nimic
mai înțelept,
Care rîde de tine, trage după el o coadă. Este un gen
De nebunie fricoasă, de nimic mai mult temîndu-se
decît
Să te plîngi că stau în cale focuri, rîpi, fluvii;

Alt [gen] opus acestuia și întru nimic mai cuminte
[este]
Al [nebuniei] aruncîndu-se în mijlocul focurilor,
al fluviilor: [dacă] mama
Iubitoare, sora onestă cu rudele, tatăl, nevasta
strigă:
„Aci este o groapă grozavă, aci cea mai mare rîpă:
ferește-te!"
N-ar auzi mai mult decît odată Fufius beat,
Cînd [interpreta] dormind [rolul] Ilionei, o mie
două sute de catieni
Strigînd: „Mamă, te chem". Eu îți voi arăta că tot
vulgul
Înnebunește de astfel de rătăcire.
A înnebunit Damasippus cumpărînd statui vechi,
[Dar oare] este întreg la minte creditorul lui
Damasipp? Fie.
Dacă ți-aș spune: „Primește ceea ce niciodată n-o
să-mi înapoiezi",
Nu vei fi nebun dacă primești, dar și mai descreierat
Refuzînd prada pe care Mercur binevoitor ți-o
aduce?
Subscrie-i lui Nerius zece polițe; nu e de ajuns:
adaogă o sută de garanții
Ale întortocheatului [Perellius zis] Cucută, adaogă
o mie de lanțuri:
Totuși sceleratul Proteu va aluneca din aceste
legături.
Dacă dai în judecată pe unul care rîde cu fălci
străine,
Va fi mistreț, aci pasăre, aci piatră și, dacă vrea,
copac.
Dacă a-și chivernisi rău averea este al nebunului,
iar bine al chibzuitului,
Creierul lui Perellius, garantînd ceea ce tu nu vei
putea
Niciodată plăti, este, crede-mă, și mai stricat [decît
al tău].
Îți recomand să-ți potrivești toga și să asculți cine
Pălește de ambiția rea sau de dragostea de bani,
Cine trece prin frigurile desfrînării și ale tristei
superstiții,

Sau ale altei boale a minții: veniți în ordine aci mai aproape de mine,
În timp ce învăț că toți sunt nebuni.
Cea mai mare parte a saburelui trebuie dată avarilor:
Nu știu dacă rațiunea nu le-a rezervat toată Anticyra.
Moștenitorii lui Staberius sunt obligați să sape pe mormînt suma,
Dacă nu fac așa, să ofere o sută perechi de gladiatori
Poporului și un ospăț după pilda lui Arrius,
Cît grîu a secerat Africa: „Dacă am vrut asta
Pe drept sau pe nedrept, nu mă socri". Deci
Ce a înțeles, cînd a voit ca moștenitorii să sculpteze
În piatră suma patrimoniului? Cît timp a trăit, a socotit
Sărăcia un cusur enorm și de nimic nu s-a ferit mai aprig;
Ca și cînd dacă din întîmplare ar fi pierit mai puțin bogat cu un sfanț,
S-ar fi simțit însuși mai ticălos: căci orice lucru,
Vitejie, faimă, moralitate, cele divine și cele omenești se supun
Averilor frumoase; pe acestea cine le-a strîns,
Va fi ilustru, puternic, drept. E înțelept? Da, și rege
Și ceea ce poftește. Prin aceasta, ca și împodobit cu vitejie,
Spera să fie spre mare laudă. Ce [zice] despre una ca asta
Grecul Aristipp, care a poruncit ca sclavii să arunce
În mijlocul Libyei aurul, fiindcă ar merge mai anevoios
Încetiniți din cauza poverei? Cine este mai nebun dintre ei?
Nimic nu folosește pilda, care dezleagă o ceartă prin ceartă.
Dacă cineva cumpără țitere, le adună laolaltă,
Nededicat nici studiului țiterei, nici vreunei Muze,
Dacă [cine] nu [e] cizmar [cumpără] scule și calapoade, iar cel
Cu oroarea de negustorie pînze de corabie, va fi declarat

Pe drept cuvînt de către toți trăsnit și fără minte.
În ce se deosebește de aceștia acela care
Ascunde banii și aurul, neștiind să uzeze
De ce-a strîns și temîndu-se să atingă aurul ca și cînd [ar fi] sfînt?
Dacă unul întins lîngă un imens morman de grîu
Veghează mereu cu un ciomag lung și, stăpîn,
Nu îndrăznește înfometat să atingă grîul
Ci mai degrabă se hrănește zgîrcit cu frunze amare;
Dacă punînd la pivniță o mie de poloboace
De [vin] de Chios sau de Falern vechi, am zis puțin,
Trei sute de mii, bea oțet acru; dacă acum, în vîrstă
De optzeci de ani fără unul, păzește și macaturile,
Iar acoperămintele de pat, ospăț al moliilor și gîndacilor, putrezesc în ladă:
Desigur la puțini va părea nebuni, din cauză că
Cea mai mare parte dintre oameni e prigonită de aceeași boală.
Pentru ca fiul sau chiar libertul moștenitor să-ți bea acestea,
Le păstrezi tu, bătrîn dușman al zeilor? Tu n-ai nevoie [de ele]?
Cu cît oare și-ar scurta cineva suma zilelor,
Dacă ai începe să ungi varza cu untdelemn mai bun
Și capul murdar nepieptănat de chelbă? Pentru ce,
Dacă îți ajunge orice, juri strîmb, răpești, iei
De la toți? Ești înțelept? Dacă începi să omori cu pietre
Oamenii și sclavii tăi, pe care i-ai cumpărat cu bani,
Toți copiii și fetele te vor chema nebun:
Cînd ucizi nevasta cu lațul și mama cu otravă,
Ești teafăr la cap? Căci ce? nu faci asta nici la Argos,
Nici nu ucizi mama cu fierul ca nebunul Orest.
Oare crezi că el a înnebunit după ce și-a omorît mama
Și n-a încălzit, înnebunit de Furiile rele mai înainte,
Fierul ascuțit în beregata mamei?
De nu, din clipa în care Orest este socotit ca scrintit la minte,

N-a făcut conştient nimic pentru care să-l poţi mustra:
N-a îndrăznit să lovească cu sabia pe Pilade sau pe sora
Electra, ci numai i-a blestemat numindu-i pe rînd
Pe acesta Furie, pe celălalt altfel, cum i-a poruncit fierea care îngălbeneşte.
Opimius, sărac fiindcă şi-a ascuns argintul şi aurul,
Obişnuit să bea [vin] de Veii în zilele de sărbătoare
Şi poşircă campană dintr-un urcior în zilele de lucru,
A fost cuprins odată de o mare letargie, încît moştenitorul,
Vesel şi triumfător, alerga la sertare şi chei.
Atunci doctorul credincios şi cu multă prezenţă de spirit
Îl aţiţă în acest chip: porunceşte să se aducă o masă
Şi să se răstoarne [pe ea] sacii cu bani, să se apropie
Mai mulţi numărînd; astfel scoală pe om şi adaogă:
„Dacă nu-ţi păzeşti [averea], moştenitorul lacom ţi-o va lua". —
„Cît trăiesc eu?" — „Ca să trăieşti deci, veghează; ascultă." — „Ce vrei?"
„Vinele te vor lăsa vlăguit, dacă nu intră
În stomacul ruinat mîncare şi hrană solidă.
Eziţi? hai ia din acest ceai de orz."
„Plătit cu cît?" — „Puţin" — „Cît anume?" —
— „Opt aşi." — „Valeu.
Ce importă dacă pier de boală, furt sau jaf?"
Cine este deci înţelept? Cine nu [e] nebun? Ce [e] zgîrcitul?
Smintit şi nebun. Cum, dacă cineva nu e zgîrcit
E de-a dreptul înţelept? Foarte puţin. Pentru ce, stoice? Voi spune.
Nu este bolnav de stomac (închipuie-ţi c-a zis Craterus)
Acest pacient: atunci e bine şi se va ridica? Va nega,
Căci coastele şi şalele sunt încercate de o boală acută.
Acesta nu e nici sperjur, nici cărpănos, va sacrifica
Larilor drepţi un porc; însă [e] ambiţios şi îndrăzneţ:

Să navigheze la Anticyra. Căci ce deosebire este, dacă
Dai tot ce ai într-o prăpastie sau nu te foloseşti niciodată de ce ai strîns?
Se zice că Servius Oppidius, bogat, după socoteala veche,
Ar fi împărţit la Canusium celor doi copii două moşii
Şi ar fi spus pe moarte copiilor chemaţi lîngă patul [lui]
Aceasta: „După ce te-am văzut, Aulus, ducînd
În poalele lăbărţate, dînd şi jucînd zarurile şi nucile,
Şi pe tine, Tiberius, numărînd posac şi ascunzînd în gropi,
M-am temut să nu vă mîne nebunia la discordie,
Tu să nu urmezi pe Nomentanus, iar tu pe Cicuta.
Drept care rugînd fiecare pe zeii Penaţi,
Tu fereşte-te să nu micşorezi, tu să nu faci mai mare ceea ce
Tatăl socoteşte că este de ajuns, iar natura restrînge.
Afară de asta, ca să nu vă gîdile gloria, vă voi lega
Pe amîndoi cu jurămînt: care din voi doi va fi
Edil sau pretor, este blestemat şi să fie scos din lege."
Tu pierzi bunurile [tale] pe năut, bob şi cafeluţe
Ca să te plimbi important în circ şi ca să stai de bronz,
Gol de pămînturi, gol de banii părinteşti, nebune?
Probabil ca să capeţi aplauzele pe care le-a căpătat Agrippa,
Tu vulpe vicleană imitînd leul de rasă?
„Interzici, atridule, ca cineva să îndrăznească a îngropa pe Ajax: Pentru ce?"
„Sunt rege". — „Eu plebeu nu cer nimic peste [măsură]." — „Şi eu
Poruncesc un lucru drept; iar dacă cuiva îi par nedrept, îi îngădui
Să spună nepedepsit ce gîndeşte." — „Mai mare printre regi,
Zeii să-ţi hărăzească a readuce flota de la Troia cucerită.

Deci îmi va fi permis să întreb și numaidecît să răspund?“ —
„Întreabă“. — „Pentru ce pute [pe cîmp] al doilea erou de la Achille,
Ajax, de atîtea ori ilustru printre aheii rămași,
Pentru ca să se bucure poporul lui Priam și Priam de
Neîngroparea unuia din pricina căruia toți
războinicii vor fi lipsiți de mormînt în patrie?“ —
„A dat morții descreierat o mie de oi, țipînd că ucide
Pe vestitul Ulise și pe Menelau odată cu mine“. —
„Tu cînd hotărăști [a duce] la altar în locul unei viței
Pe [fata] cea dulce născută la Aulida și presari capul, nelegiuitule,
Cu turtă sărată, păstrezi oare bunul simț?“
— „Încotro bați?“ — „Căci ce-a făcut
Nebunul Ajax? doborînd cu fierul turma, s-a abținut de la violență
Față de soție și fiu; blestemîndu-l pe Atrid cu multe rele,
N-a lovit nici pe Teucru, nici pe însuși Ulise.“ —
„Într-adevăr eu, ca să smulg navele lipite de țărmul
Dușman, am potolit prevăzător pe zei cu sînge.“ —
„Dar cu al tău, zăpăcitule?“ — „Cu al meu, dar nu mai zăpăcit.“
Cine va nutri imagini deosebite de acelea adevărate și
Amestecate repede într-un tumult, va fi zguduit și
Nimic nu se va împotrivi să nu rătăcească în aiureală sau mînie.
Cînd Ajax a omorît oile nevinovate avea mințile pierdute;
Cînd admiți ca înțelept crima pentru niște onoruri slabe,
Ești tu în [toate] mințile, și inima ți-e oare pură de vițiu, cînd ți-e umflată?
Dacă cuiva i-ar plăcea să poarte mielușeaua spilcuită în lectică,
Și i-ar face rost de veșminte ca și fetei, i-ar da slujitoare, aur,

Ar chema-o Rufa sau Posilla și ar destina-o de nevastă
Unui soț bogat, acestuia pretorul să-i ia prin decret
Orice drept și tutela să treacă la rudele sănătoase.
Ce, dacă cineva adoră mieaua mută drept fată,
Este întreg la minte? Nu vei spune. Deci unde este sminteală
Nelegiuită, aci e mare nebunie; cine e criminal
Va fi și [nebun] furios; pe cine îl atrage faima de sticlă,
Pe acesta îl amețește cu tunete Bellona cea bucuroasă de cruzimi.
Hai, acum smulge cu mine luxuria și pe Nomentanus;
Rațiunea va dovedi că desfrînații descreierați sunt nebuni.
Odată cutare primește drept patrimoniu o mie de talanți,
Decretează ca pescarul, fructarul, găinarul,
Vînzătorul de uleiuri parfumate și toată gloata nelegiuită a uliței Tusce,
Cîrnățarul împreună cu bufonii, toată hala cu Velabrul
Să vie a doua zi la el acasă. Ce [s-a întîmplat] apoi? Au venit
Mulți, proxenetul a luat cuvîntul: „Ce este al meu, ce este
Al acestora și al oricui se află în casă consideră-l al tău și cere-l ori azi, ori mîine“.
Află ce a răspuns la acestea tînărul drept:
„În zăpada lucană dormi cu jambiere de metal, pentru ca
Eu să cinez cu mistreț; tu vînezi cu șoimi pești în marea furtunoasă.
Eu sunt un trîndav, nevrednic să posed atîta: pune mîna,
Ia-ți zece [sute de mii]; tu tot atît; tu triplu
De unde soția a alergat chemată la miezul nopții“.
Fiul [actorului] Aesop, scoțînd de la urechea Metellei,
Probabil ca să absoarbă dintr-o dată un milion, a topit

O perlă rară în oțet: prin ce e acesta mai sănătos decît
Dacă același ar fi aruncat-o într-un rîu repede sau la hazna?
Progenitură lui Quintus Arrius, pereche nobilă de frați,
Gemeni în desfrînare și fleacuri, și prin dragostea de nelegiuiri,
Obișnuiți a dejuna cu privighetori cumpărate [cu aur] în greutatea lor,
Încotro să meargă? însemnați ca sănătoși cu creta sau cu cărbune?
Dacă-l delectează pe unul cu barbă a clădi case,
A înjuga șoareci la trăsură, a juca pereche-nepereche,
A călări pe un băț lung, [este vădit] că-l scutură sminteala.
Dacă rațiunea va dovedi că mai copilăresc decît asta este a iubi
Și a nu amîna nimic, care din două [e preferabil], a te juca
În pulbere ca mai înainte [cînd erai] de trei ani,
Sau să plîngi, necăjit de dragostea unei curve; te întreb, să nu faci
Ca odată Polemon care și-a schimbat [felul de viață]? să arunci semnele boalei,
Jambierele, perna pentru cot, cravatele, ca acela care se zice
Că beat a smuls pe furiș de la gît cununile
După ce a fost zguduit de vorba magistrului care nu prînzise?
Dacă întinzi copilului îmbufnat poame, refuză.
„Ia, cățelușule". Refuză; dacă nu-i dai, poftește.
Amantul
Izgonit în ce se deosebește cînd se frămîntă în sine, dacă
Să nu meargă unde s-ar fi dus nechemat, și stă la îndoială
În fața ușii nesuferite: „Să nu mă duc, nici chiar acum, cînd mă cheamă
Dincolo? Sau mai degrabă să mă gîndesc a sfîrși odată chinurile?

Îl dă afară, îl cheamă înapoi; să merg? nu, dacă mă roagă".
Iată [acum] sclavul, nu mai înțelept cumva: „O, stăpîne, acele lucruri
Care n-au nici măsură, nici judecată, nu pot fi tratate
După rațiune și măsură. În dragoste astea sunt relele, război,
Iar pace; dacă cineva se străduiește să facă sigure pentru sine
Cele ce sunt mișcătoare aproape în felul furtunii
Și plutitoare după soarta oarbă, nu va izbuti nimic mai mult
Decît dacă s-ar pregăti să înnebunească după o anume rațiune și măsură."
Ce, cînd te bucuri să strîngi mlădițe de poamă Picenă,
Dacă din întîmplare ai lovit bolta, ești stăpîn pe tine?
Ce? Cînd bați la tipar din cerul îmbătrînit al gurii vorbe bîlbîite,
Prin ce ești mai zdravăn decît cel clădind case?
adaogă cruzimea
Smintelei și [aceea] de a răscoli focul cu sabia: deunăzi, zic,
Marius a fost [numai] posedat cînd, după ce a lovit pe Hellas, s-a aruncat cu capul în jos?
Oare absolvi de fărădelege pe omul scrîntit la minte
Și vei osîndi pe același pentru crimă,
Impunînd lucrurilor, cum e obiceiul, nume înrudite?
A fost un libert bătrîn care alerga pe nebăute pe la răspîntiile [cu Lari]
Dimineața, cu mîinile spălate și [se ruga]: „Unul! (Adăogînd: nu-i așa mult) unul! scăpați-mi-l de la moarte!
Căci zeilor le e ușor", se ruga, sănătos de amîndouă
Urechile și [amîndoi] ochii; o minte pe care dacă s-ar vinde
Ar alege-o orice stăpîn de nu e cîrcotaș. Și pe această turmă

Chrysipp o pune în ginta plină de Meneni.
„Jupiter, care dai şi iei durerile grozave —
Zice mama unui copil zăcînd de cinci luni —
Dacă frigurile quartane îl lasă pe copil, va sta
Gol în Tibru, dimineaţa în ziua cînd tu hotărăşti post."
Întîmplarea şi doctorul ar ridica pe bolnav
De pe [marginea] prăpastiei: mama în delir va omorî
Pe cel împlîntat în apa îngheţată şi va readuce febra;
De ce rău îi este lovită mintea? de teama de zei.»
Aceste arme mi-a dat mie, prietenului, Stertinius,
Al optulea dintre înţelepţi, ca de acum înainte să nu mai fiu înfruntat nerăzbunat.
Cine m-ar numi nebun, acelaşi va auzi
Şi va învăţa să zărească ce-i atîrnă de spatele nevăzut. —
H. Stoice, aşa [să ai noroc] să vinzi toate mai scump după pagubă,
De ce nebunie crezi că sunt eu nebun, de vreme ce
Nu-i numai un soi? căci eu îmi par mie însumi zdravăn. —
D. Ce, cînd Agane poartă în mîini capul retezat
Al fiului nefericit, se crede ea smintită? —
H. Mă consider exaltat (să-mi fie permisă o concesie adevărului),
Ba chiar nebun; să mă deslueşti numai atît, de
Ce viţiu al sufletului socoteşti că sunt bolnav. — *D.* Află: întîi
Construieşti, adică imiţi pe cei înalţi, tu de jos pînă sus
În totul două măsuri, şi tot tu
Ironizezi însufleţirea şi pasul mai mare decît trupul
Ale lui Turbo înamorat; în ce [eşti] mai puţin ridicul decît el?
Oare e drept să faci şi tu ce face Maecenas,
Şi aşa de deosebit şi aşa de mic să te iei la întrecere [cu el]?
În lipsa broaştei puii ei fiind călcaţi în picioare de un viţel,
Cînd unul scapă, povesteşte mamei ce mare fiară

A zdrobit pe fraţii săi. Aceea îl întreabă
Cît de mare a fost, umflîndu-se. « Atît? »
«Mai mare cu jumătate. » — «Atît?» Cum ea se umfla
Mai mult şi mai mult zise: « De-ai plezni,
Şi nu vei fi la fel [ca ea]». Această imagine nu se depărtează
Mult de tine. Pune pe deasupra acum şi poemele, adică pune ulei peste foc;
Dacă pe astea le face cineva sănătos, atunci eşti sănătos şi tu.
Nu mai vorbesc de oribila ta violenţă. — *H.* Opreşte-te. —
D. Mai mare decît venitul. — *H.* Vezi-ţi de-ale tale, Damasippe. —
D. Pe o mie de furii ale fetelor, pe o mie [de furii] ale băieţilor. —
H. O, tu, cel mai mare, nebunule, cruţă în fine pe cel mai mic.

4

Horaţiu: De unde [vine] şi încotro [merge] Catius? —
Catius: Nu mi-e timpul, [oricît] aş dori,
Să însemn noile precepte, care vor învinge
Pe Pythagora cel acuzat de Anytius şi pe învăţatul Platon. —
H. Mărturisesc greşeala de a te întrerupe astfel
La timp nepotrivit, dar te rog [fii] bun, spune-mi ce te-am întrebat,
Dacă ţi s-a întîmplat ceva acum, repetă îndată,
Fie că faci asta prin [memorie] naturală ori cu [mijloace] mnemotehnice, interesant în amîndouă cazurile. —
C. Păi asta mi-era grija, cum să le reţin pe toate
Ca lucruri subtile, expuse într-un stil subtil. —
H. Spune numele omului, [e] roman sau străin? —
C. Voi revela, amintindu-mi, preceptele, autorul va fi tăinuit.
Ia seama să serveşti ouă cu formă lunguiaţă,
Ca mai bune la gust şi mai albe [la albuş] decît cele rotunde;

Căci cele tari [la coajă] conţin gălbenuş bărbătesc.
[Orătania] care a crescut pe cîmpuri uscate cu varză
din împrejurimile oraşului
E mai agreabilă, nimic nu e mai udat în grădina
stropită.
Dacă îţi pică seara pe neaşteptate un musafir,
Pentru ca găina tare să nu răspundă rău cerului
gurii,
Învaţă să o cufunzi vie în Falern amestecat [cu apă].
Asta o va face fragedă. Natura ciupercilor de livadă
E cea mai bună, în altele [lumea] se încrede în mod
greşit. Acela
Va petrece veri sănătoase, care va sfîrşi prînzul cu
dude
Negre, pe care le va culege din copac înainte de
soarele arzător.
Aufidius amesteca mierea cu Falern tare:
Eroare, căci nu trebuie să încredinţezi vinelor goale
Decît [lucru] blînd; vei adăpa mai bine
Măruntaiele cu «mulsum» dulce. Dacă pîntecele
încuiat va fi greoi,
Midia şi scoicile de rînd vor izgoni piedicile,
Precum şi măcrişul scurt, însă nu fără vin alb de Cos.
Luna nouă umple scoica alunecoasă,
Dar nu orice mare este fertilă în stridii de soi bun:
Stridia lucrină e mai bună decît melcul de la Baiae,
Stridiile se nasc la Circei, aricii de mare la Misenus,
Tarentul voluptuos se laudă cu latele [scoici zise]
«piepteni».
Nimeni să nu-şi atribuie cu uşurinţă arta cinelor
Înainte de a fi cîntărit subtilitatea savorilor.
Nu e de ajuns a grămădi peştii pe masa scumpă,
Dacă nu ştii ce soi e mai nemerit pentru ei şi la care
Peşti fripţi comeseanul se întinde lenevos pe pat.
Mistreţul umbru hrănit cu ghindă de stejar
Îndoaie tăvile rotunde ale acelor care evită carnea
fadă;
Căci [mistreţul] de Laurentum e sterp, gras de alge
şi stuf.
Viile trimit capre nu întotdeauna bune de mîncare.
Omul de gust va dori umerii iepuroaicei fecunde.
Care e natura şi vîrsta peştilor şi păsărilor

Cerul gurii nimănui înaintea celui al meu n-a
descoperit la cercetare.
Sunt [persoane] cărora duhul nu le arată decît
prăjitura proaspătă,
Nicidecum nu e de ajuns să cheltuieşti grijă numai
într-un lucru,
Precum unul s-ar strădui numai într-asta ca vinurile
să nu fie rele,
Fără a se preocupa ce untdelemn să se toarne la
peşte.
Dacă expui vinurile de Massicum pe cer senin,
De este gros se va subţia de aerul nocturn,
Şi va pieri mirosul duşman al nervilor; dar ele
Pierd buchetul deplin stricate de [pînza] de in.
Cine amestecă cu iscusinţă vinuri de Falern cu
drojdie
De Sorrento, le limpezeşte bine de reziduuri cu ou
de porumbiel,
Întrucît gălbenuşul desfăşurîndu-se, atrage
impurităţile din fund.
Pe cel moleşit îl vei înviora cu raci de mare fripţi,
Pe băutor cu melci africani, căci lăptuca pluteşte
pe deasupra
În stomacul harnic după vin; din ce în ce excitat,
cere să fie
Dres cu şuncă şi cîrnaţi; mai mult preferă tot
Ce fierbe adus de la crîşmele ordinare.
E necesar să pătrunzi adînc natura sosului dublu:
Cel simplu constă din untdelemn dulce,
Pe care se va cuveni să-l amesteci cu vin negru şi
cu sos de lacherdă,
Nu din altul decît din acela de care a puţit butoiul
de Bizanţ;
Cînd a fiert cu verdeţuri tocate
Şi s-a legat presărat cu şofran de Corycus,
Adaogă deasupra ceea ce a dat tescuita boabă de
măslină venafrană.
Poamele Tiburtine cedează la suc celor Picene,
Dar la înfăţişare le-o iau înainte. Poama de
Vennuncula e bună de [pus în] borcane,
Mai bine vei întări cu fum strugurele alban.

Eu am învățat cel dintîi a se pune de jur împrejur pe farfurii curate
Astfel [de struguri] cu mere, drojdie și sos gros de pește,
Eu cel dintîi piper alb nerîjnit cu sare neagră.
Crud este viținl de a da trei mii de sesterți la hală
Și a grămădi în tingiri pești zvîcnitori.
Pricinuiește mari greșuri stomacului, fie că sclavul apucă
Paharul cu mîinile mînjite, cînd înfulecă pe furiș,
Fie că s-a lipit jeg dezgustător de vechiul crater.
Ce de mai cheltuială în josnice mături, cîrpe de șters,
Și rumeguș! De le neglijezi, prăpăd mare!
A nu rade cu palma înnoroiată pietricelele felurite,
A nu acoperi macaturile murdare cu îmbrăcăminte tiriană,
Uitînd că cu cît acestea au o grijă și o cheltuială
Mai mică, cu atît ești mai pe drept criticat pentru
Cele ce nu pot să se întîlnească decît pe mesele bogaților? —
H. Doctule Catius, rugat pe prietenie și pe zei,
Dacă m-auzi, ia aminte să mă călăuzești, urmează în toate direcțiile,
Căci oricît îmi spui toate cu mintea [capabilă] de memorie,
Nu vei ajuta totuși ca interpret cît [mine]. Adaogă
Chipul și portul omului, pe care tu, fericit,
Nu-l prețuiești îndeajuns că ți s-a întîmplat să-l vezi!
Însă în mine e o dorință nu mediocră, să pot merge la izvoarele îndepărtate
Și sorbi preceptele vieții fericite.

5

Ulise: Tiresias, răspunde celui care te întreabă, în afară de cele povestite,
Și asta: [anume] prin ce meșteșuguri și chipuri pot să recapăt
Lucrurile pierdute. Ce rîzi? — *Tiresias:* Oare vicleanului nu-i este destul

Că se întoarce în Ithaca și vede Penații părintești? —
U. O, tu care n-ai mințit întru nimic, vezi cît de gol și sărac
Mă întorc după profeția ta acasă, iar acolo
N-a rămas nevătămată de peținori nici cămara, nici turma,
Iar neamul și virtutea, fără avere, sunt mai fără de preț decît alga. —
T. De vreme ce te îngrozești de sărăcie, ca să părăsim orice echivoc,
Află în ce chip poți să te îmbogățești: dacă ți se va da
Un sturz sau altceva cu titlu personal, să zboare acolo
Unde averea mare sclipește la stăpînul bătrîn;
Și orice daruri îți va aduce moșia cultivată, poamele dulci
Mai înainte de [zeul] Lar să le guste bogatul mai venerabil decît Larul;
Cui va fi oricît de sperjur, de neam [rău], înroșit
De sîngele fratelui, fugar, să nu-i refuzi totuși,
Dacă cere, să-i ții tovărășie, pe partea dinspre drum. —
U. Să merg eu de partea [slobodă] a murdarului Dama? nu m-am purtat
Așa la Troia, rivalizînd mereu cu cei mai buni. — *T.* Deci
Vei fi sărac. — *U.* Voi porunci sufletului tare să îndure asta,
[Eu care] odinioară am făcut [fapte] mai mari; tu, augure, spune-mi
Fără întrerupere de unde să smulg bogății și grămezi de bani. —
T. Ți-am spus și-ți spun: pune mîna pretutindeni pe testamente
De bătrîni, și dacă șiret unul ori altul
Fuge de cel care pîndește rozind undița,
Nu pierde nădejdea, nici nu părăsi dezamăgit meșteșugul.
Dacă în for se dezbat vreodată procese mari și mici,
Care [din părți] trăiește bătrîn fără copii, mai mult, cine dă în judecată îndrăznește
Pe cel cu dreptatea, aceluia ia-i apărarea fără scrupul,

Disprețuiește pe cetățeanul cu nume bun și pe cel
cu prioritate în cauză
Dacă va exista un copil în casă și consoarta va fi
fecundă.
« Quintus, închipuie-ți, sau Publius (urechilor
delicate le place numele de persoană),
Virtutea te-a făcut prietenul meu;
Am cunoscut dreptul încurcat, pot să apăr cauzele,
Să-mi scoată cineva ochii mai degrabă decît
Să te calicească disprețuindu-te ca pe o nucă spartă;
grija mea asta e,
Să nu pierzi sau să fii de rîsul [altuia]. » Du-te acasă
Și poruncește să-ți îngrijească pieliță; fii tu însuți
reprezentant [legal],
Persistă și îndură, fie că [arșiță] « roșia cățea » crapă
« Statuile mute ca pruncii », sau Furius încordat
« Ca un cîrnat gras » scuipă Alpii hibernali cu
zăpadă căruntă.
« Nu vezi — va spune cineva atingînd cu cotul pe
cel stînd aproape —
Ce răbdător, ce binevoitor cu prietenii, ce plin de
solicitudine? »
Înoată mai multe lacherde, pe care le vor crește
helești eleele.
Dacă afară de asta un fiu cu sănătatea șubredă e
hrănit
După ce a fost ridicat la strălucită condiție [socială],
Să nu te dea de gol față de celibatar o prosternare
bătătoare la ochi,
Tîrăște-te lingușitor cu binișorul în speranța
[moștenirii],
Ca să fii înscris ca al doilea moștenitor și, dacă vreun
accident mînă pe copil în Orc,
Să urmezi în locu-i; rar zarul acesta a dat greș.
Oricine îți încredințează un testament spre lectură,
Adu-ți aminte a refuza și a împinge tabulele de la
tine,
Totuși așa încît cu coada ochiului să furi ceea ce
[tăbliță] întîia de ceară
Vrea în rîndul al doilea; parcurge cu ochi repede
De nu cumva ești singur moștenitor. De obicei un
scrib

Turnat dintr-un [agent de poliție] quinquevir trage
pe sfoară
Corbul cu [pliscul] căscat și căutătorul de pricopseală.
Nasica își va bate joc de Coranus. —
U. Bați cîmpii? sau înțelept glumești profețind
[lucruri] întunecate? —
T. O, fiu al lui Laerte, ceea ce spun va fi sau nu va fi;
Căci marele Apollo mi-a hărăzit să prevestesc. —
U. Totuși ce vrea să zică această fabulă, spune, dacă
se poate. —
T. În vremea cînd tînărul temut de Parți, odraslă
descinzînd
Din vestitul Aeneas, va fi falnic pe mare și uscat,
Tarele Coranus se va însura cu fata lungană
A lui Nasica cel stînd la îndoială a da capitalul
[zestrei].
Atunci ginerele va face asta: va da socrului tablele
[cu testamentul]
Și-l va ruga să le citească; Nasica, după ce va refuza
mult,
Le va primi în fine, le va citi tăcut și va afla
Că nu i s-a lăsat nimic afară de a plînge cu ai săi.
În privința asta recomand următoarele: femeia,
dacă e din întîmplare vicleană,
Și libertul temperează pe bătrînul zăpăcit: de aceea
Apropie-te ca tovarăș, laudă-i și vei fi lăudat în
lipsă.
Ajută și asta, dar e fără greș a lua cu asalt cu mult
înainte
Capul însuși. Un zevzec scrie poeezii rele:
Laudă-l. Fi-va desfrînat? nu lăsa să te roage: mai
mult,
Predă cu ușurință pe Penelopa celui mai tare. —
U. Oare crezi
Că ar putea fi ademenită o [femeie] atît de cinstită,
atît de pudică,
Pe care n-au fost în stare s-o scoată din calea dreaptă
peținorii? —
T. Fiindcă a venit o tinerime zgîrcită în a da
[cadouri] magnifice,
Preocupată nu atît de amor cît de bucătărie.

În felul acesta ți-e credincioasă Penelope; care dacă ar gusta odată
La parte cu tine un ce profit de la vreun bătrîn,
Ca și cîinele nu s-ar înspăimînta niciodată de cureaua unsă.
În vremea bătrîneții mele, s-a întîmplat ce-ți voi spune: o babă rea din Theba
A fost dusă la rug așa, după testament: moștenitorul
A purtat pe umerii goi cadavrul uns din belșug cu ulei,
De bună seamă pentru cazul cînd moarta ar fi putut să alunece; cred,
Căci prea mult se ținuse scai de ea vie. Mergi cu precauție,
Nu te du înapoi de la treabă, nici nu exagera lipsit de tact;
Vorbărețul irită pe sanchiu și posomorît, de asemeni
Nu tăcea peste măsură; fii Davus din comedie
Și stai cu capul plecat foarte asemenea cu cel care se teme;
Înaintează prin temenele; sfătuiește [omul], dacă a sporit vîntul,
Să-și acopere grijuliu capul scump; extrage-l din gloată
Prin forța umerilor. Întinde atent urechea la palavragiu.
Pisălogului îi place să fie lăudat: copleșește-l și
Umflă prin vorbe bombastice burduful ce crește
Pînă ce cu mîinile ridicate la cer va zice: « O, e prea [mult] ».
Dacă [omul] te-a ușurat de lunga robie și de grijă
Și treaz de bună seamă ai auzi că Ulise are a patra parte,
Ca moștenitor vorbește des în sughițuri și dacă poți lăcrămează puțin:
« Va să zică tovarășul Dama nu mai e acum nicăiri?
De unde [să iau] un prieten atît de solid și atît de credincios? »
Trebuie ascuns chipul vădind bucurie. Ridică fără cărpănoșie

Mormîntul lăsat la arbitrul tău; vecinii
Să laude înmormîntarea făcută cu strălucire. Dacă vreunul
Dintre moștenitori mai bătrîn va tuși cumva urît, tu spune-i acestuia
Să te autorize în schimbul unui sesterț
Să-i faci vînzătoare din partea ta [de moștenire] sau pămîntul, sau casa.
Dar mă trage imperioasă Proserpina; să trăiești și să fii sănătos.

6

Aceasta mi-era dorința: felul ogorului nu așa mare,
Unde să fie o grădină și un izvor de apă de munte lîngă casă
Și puțin mai încolo de acestea păduri. Zeii au făcut
Mai din belșug și mai bine. Bun. Nu cer nimic mai mult,
Născutule din Maia, decît să-mi faci toate aceste daruri statornice.
Dacă n-am făcut avere mai mare pe căi rele,
Nici nu o voi micșora prin vițiu și vină;
Dacă nu implor nebun nimic din următoarele: « O, dacă acel colț
Vecin ar spori ogorul pe care acum îl ciuntește!
O, dacă norocul mi-ar arăta o urnă cu bani, ca aceluia
Care, argat, găsind o comoară, a arat chiar acel ogor
Pe care l-a cumpărat, bogat prin prietenia lui Hercul!»
Dacă ceea ce acum este ajută fericitului, te rog cu această rugăminte:
Fă-mi [mie] stăpînului turmă grasă și celelalte în afară
De talent, și așa precum obișnuiești, fii cel mai mare păzitor al meu!
Deci dacă m-am urnit de la Roma pe munți și pe pisc
Ce voi ilustra mai întîi în satire și în muza pedestră?
Nu mă pierde nici vreo ambiție deplasată, nici Austrul plumburiu
Sau toamna apăsătoare, cîștig al Morții crude.

Părinte al dimineții, sau Janus, dacă asculți mai bucuros [acest nume],
De la care oamenii au întemeiat (așa fiind plăcerea zeilor),
Începuturile lucrărilor și muncile vieții, fii tu obîrșia cîntecului.
La Roma tu mă răpești ca chezaș: « Hei,
Grăbește-te să nu răspundă cineva mai înainte la chemare. »
Fie că Aquilonul rade țarinile sau că iarna trage
Ziua cu zăpadă în cerc mai îngust, trebuie să merg.
Pe urmă, vorbind tare și solemn, fapt ce poate să-mi fie păgubitor,
Mă zăbovești ca să lupt cu gloata și să mă-njur [cu ea].
« Ce vrei, zăpăcitule, și ce lucruri faci? mă îndeasă
Un impertinent cu ocări mînioase; împingi tot ce-ți stă în cale
Întorcîndu-te cu gîndul la Maecenas? »
Să nu mint, acest [gînd] înveselește și [unge] cu miere. Dar îndată
Ce am sosit la negrul Esquilin, alte o sută de afaceri
Străine îmi saltă prin cap și în jurul meu: « Înainte de șapte [dimineața]
Roscius m-a rugat să fiu mîine la Puteal [lîngă tribunal] »;
« Quintus, scribii te-au rugat să-ți aduci aminte azi
De marele și noul lor proces, să treci iar »; —
Ți se zice: « Caută să-ți pună Maecenas sigiliul pe aceste
Tabele ». « Am să încerc. » « Dacă vrei, poți », adaogă și insistă.
Fuge anul al șaptelea aproape de al optulea,
De cînd Maecenas m-a primit să fiu din numărul
Alor săi, numai pentru ca să aibă pe cine să ia
În car făcînd o călătorie și să-i încredințeze nimicuri
De acest soi: « Ce oră este? »; « Gladiatorul Gallina este egal cu Syrus? »;
« Răcoarea dimineții mușcă puțin pe cei prevăzători »,
Și altele care se depun bine în urechea crăpată.

În tot acest timp [omul] nostru a fost zi și noapte
Mai expus invidiei. De privea spectacolele împreună [cu Maecenas],
De juca [cu el] în Cîmpul [lui Marte]: toți: « Fiu al Norocului! »
Zvonul care îngheață curge pe la răspîntii din for;
Oricine este în calea mea mă consultă: « O, bunule (căci
Trebuie să știi, căci te freci de aproape cu zeii),
Ce-ai auzit de daci? » — « Nimic zău. » — « Cum iei tu mereu
Toate în rîs! » — « Să mă bată toți zeii,
Dacă [știu] ceva. » — « Ce [zici]? Caesar va da veteranilor
Făgăduita Triquetra sau moșiile de pe teritoriul italic? »
Mă admiră cînd mă jur că nu știu nimic, ca pe un
Muritor de bună seamă de o discreție distinsă și înaltă.
Cu astea piere lumina [zilei] nu fără invocații:
« O, cîmp, cînd te voi vedea și cînd îmi va fi îngăduit
Să sorb uitarea veselă a vieții cu grijuri
Aci în cărțile bătrînilor, aci în somn și în orele de trîndăvie? »;
« O, cînd se va aduce la masă bobul rudă cu Pythagora
Odată cu legumele unse cît trebuie cu slănină? »
O, nopți și zeu al cinelor datorită cărora eu însumi cu [prietenii] mei
Mănînc în fața Larului propriu și hrănesc pe robii de casă îndrăzneți
Cu mîncările din care am gustat! după cum îi e placul fiecăruia,
Oaspetele desfăcut de legile nebune dă pe gît un [număr] inegal de pahare,
Fie că unul mai tare suportă pahare mai grozave,
Sau că soarbe mai bucuros din cele mici. Deci
Se iscă conversație, nu de căminurile și de casele altora,
Nici dacă Lepos dansează rău ori nu, ci, lucru

Care ne privește mai mult și e rău să-l ignorăm, discutăm,
Dacă, una din două, oamenii sunt fericiți prin bogățiile sau prin virtute,
Și ce ne trage spre prietenie, dacă folosul statornic,
Care este natura binelui și care culmea lui.
Între acestea vecinul Cervius sporovăiește basme
Băbești asupra chestiei. Căci dacă cineva laudă, nefiind în cauză,
Bogățiile pline de grîji ale lui Arellius, începe așa:
« Se povestește
Că odată șoarecele de țară a primit în gaura lui săracă
Pe șoarecele de oraș, gazdă veche pe prieten vechi,
Aspru și cu ochii în patru la provizii, totuși în așa chip
Încît să-și dezlege sufletul strîns atunci cînd e vorba de ospitalitate. Ce mai [vorbă] multă,
Acela n-a rîvnit nici năutul pus deoparte, nici ovăzul lung,
[Și] i-a dat în zadar, purtîndu-i în gură un bob uscat de strugur
Și o rămășiță de slănină, încercînd să învingă prin varietatea cinei
Blazarea aceluia care atingea abia [mîncările] una cîte una cu dinte superb.
În vreme ce stăpînul casei, suit pe paie din acel an,
Mînca grîu și neghină, rezervînd ce e mai bun între mîncări [musafirului].
În sfîrșit orășeanul zise către acesta: „Ce-ți folosește, amice,
Să trăiești, suferind, în spinarea codrului înalt?
Vrei [odată] să pui oamenii și orașul mai presus de păduri?
Ia drumul, crede-mă, tovarășe, cînd [viețuitoarele] pămîntești
Trăiesc avînd de la soartă suflete muritoare, și nu e pentru nici una
Mare sau mică scăpare de moarte; iată pentru ce, bunule,

Cît se mai poate, trăiește fericit între lucrurile voioase,
Trăiește gîndindu-te cît ești de scurt la viață.“ Cînd aceste vorbe
Zguduiră pe cel de la țară, sări ușor din casă; apoi
Amîndoi pornesc la drumul propus, bucuroși de a trece
Noaptea zidurile orașului. Noaptea ținea încă
Întinderea de mijloc a cerului, cînd amîndoi puseră
Tălpile în casa bogată, unde strălucea pe paturile de fildeș
Macatul vopsit cu cîrmîz roșu și rămăsese
De la o cină mare multe mîncări
Care se aflau deoparte din noaptea trecută, grămădite în coșuri.
Deci cînd a așezat șoarecele de la țară întins în
Haină de purpură, gazda aleargă ca un [sclav cu poalele] sumese,
Servește mîncările una după alta, și îndeplinește acele îndatoriri
Ca un rob de casă, gustînd mai înainte tot ce aduce.
Cel culcat se bucură de soarta schimbată și se arată musafir
Vesel de bunele lucruri, cînd deodată un zgomot
Teribil de canaturi îi zvîrle pe amîndoi din paturi.
[Iată-i] alergînd prin toată odaia înspăimîntați și tremurînd
Mai fără suflet, cînd palatul răsună de cîini [din rasa] Molossus.
Atunci [șoarecele] de la țară zise: „N-am nevoie
De așa viață“ și „Fii sănătos! pe mine pădurea și gaura
Mă vor mîngîia cu linte săracă, ferit de curse.“»

7

Davus: De mult te ascult [recitînd] și dorind să-ți spun cîteva;
Ca sclav, mă tem. — *Horațiu:* Ești Davus? — *D.* Da, Davus, sluga iubită
A stăpînului și cuminte cît e de trebuință, adică

Cît socoteşti prielnic vieţii. — *H.* Hai, foloseşte-te de slobozenia
Din decembrie, cînd au vrut strămoşii; zi. — *D.* O parte a oamenilor se bucură statornic de viţii şi aleargă spre scop,
O mare parte o scaldă, aci apucînd-o spre cele drepte,
Aci supuşi celor nelegiuite. Aci însemnat
Cu trei inele, aci Priscus cu stînga goală,
A trăit inegal, schimbînd banda de purpură la fiece ceas,
Ascunzîndu-se pe neaşteptate, la ieşirea din marile palate, acolo
De unde cu greu libertinul iese în chip onest mai cu decenţă;
Vor să trăiască aci curtezani la Roma, aci filozofi la Atena
Cîţi sunt născuţi sub [semnul] Vertumnilor nestatornici.
Parazitul Volanerius, după ce o meritată podagră
I-a înţepenit degetele, a hrănit un [rob] luat cu chirie
Pentru o răsplată diurnă, care să strîngă în locul lui
Şi să arunce în cornet zarurile,
Cu cît mai statornic în viţii cu atît mai puţin mizerabil,
Ba superior aceluia care e muncit de o funie aci încordată, aci lăbărţată. —
H. Nu-mi spui odată pe cine ţintesc [vorbele] astea aşa de răsuflate,
Spînzuratule. — *D.* Pe tine, zic. — *H.* Cum aşa, răule? — *D.* Lauzi
Soarta şi moravurile antice ale plebei şi tot tu,
Dacă vreun zeu te mînă spre ea, mereu o respingi,
Fie fiindcă simţi că nu e adevărat ceea ce clamezi,
Sau fiindcă nu aperi cu hotărîre [ce este] drept, şi lipeşti
Talpa de glod dorind în zadar s-o smulgi.
La Roma preferi cîmpul; rural, ridici uşuratic
Oraşul absent [în slava] stelelor. Dacă cumva nu eşti
Nicăiri chemat la masă, lauzi leguma paşnică şi ca şi cînd

Ar [fi trebuit] să mergi undeva legat, aşa [acasă] te declari fericit şi-ţi place
Că nu eşti nevoit să bei nicăiri; de ţi-a poruncit Maecenas
Să vii la masă seara la întîia făclie:
« Nu-i nimeni să poarte felinarul mai degrabă? Aude Cineva? » pălăvrăgeşti cu mare scandal şi fugi;
Mulvius şi paraziţii neinvitaţi de tine să sporovăiască
Pleacă. « Într-adevăr mărturisesc, zicea acela,
Că eu nemîncat sunt dus de pîntece, ridic nasul la mirosul
Bucătăriei, [fiind] slab, ticălos, şi ce mai vrei [s-adaogi] adaogă.
Tu care eşti ca şi mine şi poate şi mai rău, să mă persecuţi
Ca mai bun şi să acoperi viţiul în vorbe pompoase? »
La ce, dacă [eşti] mai nebun decît chiar mine
Cel cumpărat cu cincizeci de drahme, m-ai prinde [asupra faptului?]
Încetează de a mă mai înfricoşa cu faţa; ţine-ţi mîna şi mînia,
Pînă-ţi spun ce m-a învăţat portarul lui Crispinus.
Pe tine te cuprinde nevasta altuia, pe mine o curvă:
Care din noi păcătuieşte mai vrednic de cruce? cînd pe mine
Natura mă încordează grozav, sub candelă luminoasă
O oarecare [femeie] goală primeşte bătul coadei mele umflate,
Sau lasciv în şolduri aţiţă calul [aşezat] pe spate,
Şi nu-mi dă drumul nici rău famat, nici preocupat
Dacă [aiurea] se pişă una mai bogată sau de frumuseţă mai mare decît acolo.
Tu cînd ieşi de la judecătorul Dama înlăturînd podoabele,
Inelul de cavaler şi portul roman, ascunzîndu-ţi josnic
Capul parfumat într-o manta,
Nu simulezi? ţinîndu-te să nu fii înşelat
Şi combătut de pofte, tremuri de spaimă pînă la oase.
Ce foloseşte a merge plătit să fii ars de vergi
Şi ucis cu spada, sau închis în lada ruşinoasă

Unde te-a împins doamna conştientă de păcat,
Să atingi capul cu genunchii? Este oare puterea soţului
Matroanei păcătoase justă faţă de amîndoi,
Sau mai justă faţă de corupător? Ea totuşi
Nu-şi schimbă năravul şi păcătuieşte pe loc şi mai mult,
Întrucît muierea se teme de tine şi nu se încrede în amant.
Vei merge cu grijă sub furcă şi vei încredinţa stăpînului furios [care e patima],
Averea toată şi viaţa şi odată cu trupul reputaţia.
Ai fugit! Cred că te temi şi că păţit te vei feri:
Doreşti [asta], cînd te înfricoşezi din nou şi poţi din nou
Pieri, o, de-atîtea ori sclav. Ce fiară ticăloasă cînd a scăpat odată
Din lanţurile rupte se mai întoarce?
«Nu sunt preacurvar», zici. Nici eu, pe Hercule, hoţ, cînd
Trec prevăzător pe lîngă vasele de argint. Înlătură ispita,
Natura slobodă va scăpa din frînele îndepărtate.
Tu, stăpînul meu, pe care nuiaua întinsă [asupra ta] de trei
Şi de patru ori nu te va scăpa niciodată de spaima mizerabilă,
Nu eşti oare inferior poruncilor întîmplărilor, a oamenilor şi al atîtor altora?
Adaogă la cele spuse ceea ce nu atîrnă mai uşor; căci
Cine e asemeni sclavului este sau « vicar», cum sună
Obiceiul vostru, sau tovarăş de rob, eu ce-ţi sunt ţie? Ei bine,
Tu care îmi porunceşti mie, slujeşti nenorocit altuia şi
Eşti dus precum [păpuşa] mişcătoare de lemn de puteri străine.
Căci cine este de fapt liber? Înţeleptul, şi cel stăpîn pe sine însuşi,
Pe care nu-l înspăimîntă nici sărăcia, nici moartea, nici lanţurile,

În stare să înfrunte poftele, să dispreţuiască onorurile,
Cu totul în el însuşi, neted şi rotund
Pentru ca să nu poată să stea nimic pe lustrul exterior,
Pe care soarta alunecă mereu neputincioasă. Poţi oare
Recunoaşte printre aceste [trăsături] ceva ca şi al tău propriu? Nevasta
Îţi cere cinci talanţi, te jigneşte, şi dîndu-te pe uşă afară
Te stropeşte cu [apă] rece, te cheamă înapoi; smulge
Grumajii din jugul ruşinos: hai zi «Sunt liber, liber!» Nu vrei;
Stăpînul însă îţi îmboldeşte nu domol sufletul şi înfige
Celui obosit pintenii grozavi şi-l sileşte pe cel recalcitrant.
Dar cînd, nebune, laşti gura la tablourile lui Pausias,
Întrucît păcătuieşti mai puţin decît mine, cînd admir cu glezna încordată
Luptele zugrăvite cu cretă roşie sau cu cărbune ale lui
Fulvius, Rutuba sau Pacideianus, ca şi cînd
Ar lupta într-adevăr, ar izbi şi ar evita armele
În mişcare ale bărbatului? [Însă] Davus e ticălos şi leneş;
Dar tu însuţi te auzi [numit] judecător subtil şi isteţ al celor vechi.
Eu nu [sunt] oare nimic, dacă sunt ţinut cu turtă care scoate aburi;
Virtutea ta mare şi sufletul rezistă cinelor îmbelşugate?
Îndestularea pîntecelui mie îmi este mai primejdioasă: de ce?
Ei bine, eu sunt lovit la spate. Cum de cauţi tu mai fără pedeapsă
Decît mine acele mîncări ce nu pot fi atinse de mine?
Însă ospeţele căutate fără răgaz dau acreli,
Picioarele şovăitoare refuză să poarte trupul
Alterat. Oare păcătuieşte sclavul care noaptea

Schimbă pe un strugure o perie de baie furată, iar cine-și vinde averea
Supus lăcomiei n-are nimic servil? Adaogă că tot tu
Nu poți un ceas să fii cu tine, să dispui cum trebuie de răgazuri,
Și că te eviți pe tine însuți, [sclav] fugar și [om] rătăcitor,
Aci căutînd vin, aci să amăgești grija prin somn:
Zadarnic; căci tovarășă neagră apasă și urmărește pe fugar. —
H. De unde [să iau] o piatră? — *D.* Pentru ce folos? — *H.* De unde [să iau] săgeți? —
D. Omul sau înnebunește, sau face versuri. — *H.* Dacă nu te cari
Repede de aici, vei spori la nouă muncitorii de pe ogorul sabin.

8

Horațiu: Cum ți-a plăcut cina bogatului Nasidienus?
Căci mie, care te-am invitat la masă, mi-ai spus ieri
Că ai să chefuiești de la mijlocul zilei. — *Fundanius:* Astfel
Cum nu mi-a fost niciodată mai bine în viață. — *H.* Spune-mi, dacă nu ți-e greu,
Ce iască a potolit întîi pîntecele mîniat. —
F. La început a fost un mistreț lucan prins,
Precum spunea părintele cinei, pe Austru blînd; în juru-i
Sfecle acre, lăptuci, hrean, care ațîță
Stomacul obosit, morcov, pastă de sardele strecurată din sos, drojdie de vin de Cos.
Cînd acestea fiind ridicate, sclavul cu poale ridicate sus
Șterse masa de arțar cu o cîrpă purpurie și altul
Strînse tot ce ar mai fi rămas nefolositor și ar fi
Putut supăra pe comeseni, păși negriciosul Hidasp
Ca fecioara ateniană cu obiectele sacre ale Cererei,
Purtînd vinurile de Caecub, [și] Alcon [vin de] Chios lipsit de [apă de] mare.

Atunci stăpînul: «Maecenas, dacă îți place mai mult
Decît cele puse [pe masă] [vinul] de Albano sau de Falern, aduc din amîndouă». —
H. Mizerabilă bogăție! dar mă muncesc să aflu, Fundanius,
Cu ce convivi ți-a fost [așa] bine. —
F. În capul [patului drept] eu și lîngă mine Viscus Thurinus și
Mai jos, dacă mi-aduc aminte, Varius, Vibidius cu Servilius
Balatro, pe care i-a adus Maecenas ca «umbre».
Nomentanus era în fața sa, Porcius la capăt,
Hazliu la înghițit toate plăcintele dintr-odată;
Nomentanus în scopul de a semnala cu degetul arătător
Dacă cumva vreun lucru ar trece nerelevat; căci gloata cealaltă,
Noi, zic, mîncăm păsări, conchilii, pești,
[Mîncări] ascunzînd un gust foarte deosebit de cel cunoscut,
Cum necontenit mi-a dat pe față, întrucît
Mi-a întins mărunțaiele negustate de mine ale vrăbiei și ale rombului.
După aceasta mi-a recomandat măr dulce obișnuit
A se înroși la declinul lunii; ce interesează asta
Vei auzi mai bine de la el însuși. Atunci Vibidius către Balatro:
«Dacă nu bem să-l ruinăm, vom muri nerăzbunați»,
Și cere pahare mai mari; atunci «furnizorul» îngălbenește la față,
De nimic netemîndu-se mai mult decît de băutorii
Strașnici, fie pentru că bîrfesc mai slobod, fie că
Tocesc cerul delicat al gurii cu vinuri tari.
Vibidius și Balatro întorc toate ulcioarele în
[Cupe mari] de Alifae, imitați de toți; comesenii
Din patul stîng nu se ating deloc de vasele cu picior.
E adus un țipar între raci înotînd [în sos],
Întins pe o tavă. În acest moment stăpînul: «Ăsta
A fost prins — zice — cu icre, carnea fiindu-i mai rea după lepădarea [lor];
Sosul e combinat din următoarele: din untdelemn venafru

Pe care l-a presat întîia cămară, din sos de zeamă
de peşti iberi;
Din vin de cinci ani, cu adevărat născut dincoace
de mare,
[Pus] în timpul fiertului ([vinul] de Chios convine
la fiert
Mai mult ca oricare altul); din piper alb, nu fără
oţetul
Care a schimbat prin alterare strugurele de Methymn.
Cum să se gătească curechiul sălbatec verde, amara
iarbă mare, eu
Cel dintîi am arătat, [iar] Curtillus aricii de mare
necurăţaţi
Ca mai buni cu saramura pe care o dă afară stridia.
În timpul acesta draperia atîrnată făcu ruină mare
În străchini, trăgînd atîta pulbere neagră
Cît nu ridică Acvilonul pe cîmpiile Campaniei.
Noi cei mai înspăimîntaţi, după ce am văzut
Că nu e nici o primejdie, ne-am înviorat; Rufus,
cu capul culcat,
Plîngea ca şi cînd i-ar fi murit înainte de vreme
feciorul. Cum
Ar fi fost sfîrşitul, dacă înţelept Nomentanus nu
ar fi
Îmbărbătat amicul aşa: «Hei, Noroc, ce zeu este
mai crud
Faţă de noi decît tine? cum te bucuri mereu
Să-ţi faci batjocură de lucrurile omeneşti!» Varius
cu greu
Putea să-şi înăbuşe rîsul cu şervetul. Balatro,
ironizînd toate cu nasul,
Zicea: «Aceasta e condiţia traiului şi din cauza asta
Niciodată gloria nu răspunde în raport cu truda ta.
Oare tu, ca să mă primeşti fastuos, să te strîngi
de gît
Încordat de atîtea griji, să nu se pună [la masă]
pîine arsă
Şi sosul să nu fie rău gătit, ca toţi sclavii
Să servească corect sprinteni şi bine pieptănaţi?
Adaogă afară de asta cazul că se surpă baldachinul,
Ca adineauri, că [unul], alunecînd cu picior de
îngrijitor la cai, sparge tava.

Dar lucruri potrivnice de obicei dezvăluie
Geniul gazdei, ca pe al comandantului, iar cele
favorabile îl ascund.»
La acestea [răspunse] Nasidienus: «Zeii să-ţi dea
Din belşug orice vei cere: aşa bărbat bun eşti şi
tovarăş de masă»;
Şi cere sandalele. Atunci ai fi văzut şoapte împărţite
Şusurînd în taină la ureche. —
H. Nici un spectacol n-aş fi voit să-l văd mai
mult ca pe ăsta; dar
Spune-mi, hai, mai departe lucrurile de care ai
rîs. — *F.* În timp ce Vibidius
Întreabă dacă vasul cu picior n-a fost şi el spart
de sclavi,
Căci nu i se dă vin cînd cere, în timp ce rîd [toţi] de
Balivernele debitate de Balatro,
O, Nasidienus, tu te-ntorci cu fruntea schimbată,
ca şi [voind] să
Dregi norocul prin artă; apoi vin sclavii purtînd
Într-un castron mare membre îmbucătăţite de
cocor presărate cu multă sare,
Nu fără făină, ficat de gîscă albă îndopat cu smochine
grase,
Ciozvîrte de umere de iepuri, mult mai gustoase
Decît dacă cineva mănîncă şi pulpele.
Atunci am văzut aducîndu-se
Mierle cu pieptul ars şi porumbiei fără tîrtiţă,
Lucruri plăcute, dacă n-ar fi narat
Cauzele şi natura lor, stăpînul de care noi am fugit,
Răzbunîndu-ne aşa încît să nu gustăm absolut
nimic, ca şi cînd
Canidia ar fi suflat asupra lor mai rău decît ca
şerpi africani.

EPISTOLE

CARTEA ÎNTÎIA

1

Tu celebratul de întîia şi care vei fi cîntat de ultima mea Camenă,
Maecenas, îmi ceri mie, îndeajuns de privit şi dăruit acum cu sabia [de lemn],
Să mă vîr din nou în vechea arenă.
Nu mai este vîrsta de atunci, nici sufletul. Veianius,
Pironindu-şi armele la uşa [templului] lui Hercul, stă ascuns departe la ţară
Ca să nu mai solicite aşa de des poporul din marginea arenei.
Este [un glas] care-mi sună des în urechea purificată:
«Sloboade cu înţelepciune la timp calul care îmbătrîneşte,
Ca să nu se poticnească la urmă vrednic de rîs şi să sufle din greu!»
De acum deci depun şi versurile şi celelalte jocuri,
Caut, implor ce este adevărat şi onest şi mă devotez cu totul într-asta.
Strîng şi rînduiesc ceea ce voi putea în curînd să scot [din cămară].
Şi să nu întrebi cumva de ce călăuză, de ce Lar sunt tutelat:
Neconstrîns să jur în vorbele nici unui magistru,
Mă constitui musafir oriunde mă răpeşte furtuna.
Aci mă fac sprinten şi mă cufund în undele [vieţii] publice,
Păzitor al adevăratei virtuţi şi slujitor incoruptibil;
Aci recad pe furiş în învăţăturile lui Aristipp

Şi mă silesc a subjuga lucrurile mie, nu pe mine
lucrurilor.
Precum noaptea pare lungă acelora pe care îi
minte prietena şi lungă
Ziua celor datorînd muncă, precum anul [e] leneş
Copiilor pe care îi apasă vigilenţa aspră a mamelor,
Astfel şi mie îmi curge greu şi plicticos timpul
Care îmi întîrzie speranţa şi hotărîrea de a trăi
din plin,
[Hotărîre] care foloseşte deopotrivă săracilor,
deopotrivă bogaţilor,
Şi care neglijată va dăuna deopotrivă copiilor şi
bătrînilor.
Rămîne ca eu însumi să mă conduc şi să mă mîngîi
cu aceste elemente.
Nu poţi să te măsori cu Lynceus la ochi?
Pentru asta nu vei dispreţui totuşi a-ţi spăla urdorile;
Nici pentru că disperi [a avea] membrele nebiruitului
Glycon,
Nu refuzi să aperi trupul de noduroasa podagră:
E o margine pînă unde mergi, dacă nu e îngăduit
[a păşi] dincolo.
Îţi fierbe pieptul de avariţie şi de mizerabilă lăcomie?
Sunt cuvinte şi descîntece cu care poţi potoli
această durere
Şi să înlături mare parte a boalei;
Te umfli de dragostea laudei? Sunt anume lucruri,
care
Te vor putea înzdrăveni, citind de trei ori [cu
suflet] curat o cărticică.
Pizmaş, mînios, leneş, beţiv, afemeiat,
Nimeni nu-i aşa de sălbatic încît să nu se poată
domestici,
Dacă îndreaptă numai o ureche răbdătoare la
poveţe.
A fugi viţiul e virtute şi înţelepciune elementară
Să fii lipsit de nebunie. Vezi cu cîtă trudă
Eviţi sufletului şi vieţii relele pe care le crezi
A fi mai mari, venitul neîndestulător şi ruşinoasa
înfrîngere;
Alergi ca negustor neobosit la indienii din marginea
[lumii],

Fugind de sărăcie pe mare, pe stînci, prin foc:
Nu te vindeci de acelea pe care prosteşte le admiri
şi le doreşti,
Nu vrei să înveţi şi să auzi şi să crezi unui mai
înţelept ca tine.
Ce luptător de prin cătune sau de la răspîntii
Va dispreţui să fie încununat cu marea [cunună]
olimpică,
Avînd speranţa, avînd norocul unei [frunze] de
palmier, fără [a răscoli] pulberea?
Argintul e mai ieftin decît aurul, aurul decît
virtuţile.
« O, cetăţeni, cetăţeni, banii sunt de agonisit înainte
de toate;
Virtutea după arginţi»: aşa ne probozeşte [uliţa
lui] Ianus
De la un cap la altul; aceste porunci le cîntă apoi
tineri şi bătrîni,
Atîrnînd cutia şi tăbliţa de braţul stîng.
Ai curaj, ai moralitate, ai [darul] vorbirii şi
devotament,
Dar îţi lipsesc vreo şase-şapte mii de la patruzeci:
Vei fi plebe; iar copiii jucîndu-se, vor zice:
« Vei fi rege dacă joci bine!»: acest zid de bronz
să-ţi fie [înainte]:
Să nu ai pe suflet nimic, să nu păleşti de nici o vină.
Spune-mi, mă rog, e mai bună legea lui Roscius
Sau cantilena copiilor, care oferă domnia celor
care joacă bine,
Cîntată de bărbaţii Curii şi Camilli?
Oare te convinge mai bine acela care [te îndeamnă]
să faci avere,
Dacă poţi, cinstit, dacă nu avere în orice chip,
Ca să priveşti mai de aproape dramele lăcrămoase
ale lui Pupius,
Sau cel care te exhortă stînd lîngă tine şi te pregăteşte
Să înfrunţi soarta teribilă liber şi mîndru?
Dacă poporul roman m-ar întreba cumva, pentru ce
Nu împărtăşesc odată cu monumentele publice
şi judecăţile lui
Şi nu aprob sau resping ceea ce el iubeşte sau urăşte,
I-aş aminti ceea ce a răspuns odată vulpea precaută

Leului bolnav: « Fiindcă mă sperie urmele
Toate privind înspre tine, nici una înapoi. »
Eşti fiară cu multe capete. Căci ce să urmez sau pe cine?
Parte din oameni rîvneşte să ia în arendă impozitele; sunt unii
Care vînează celibatarele avare cu zaharicale şi poame,
Şi prind bătrînii pe care îi pun în vivarii;
Multora le sporeşte averea prin cămătărie ocultă.
Lasă apoi că pe fiecare îi mînă alte lucruri şi alte scopuri;
Aceiaşi pot oare stărui un ceas să laude acelaşi lucru?
« Nici un golf nu străluceşte pe lume ca plăcutul Baiae »
Dacă zice bogatul, lacul şi marea simte dragostea
Stăpînului nerăbdător; căruia dacă un capriciu bolnăvicios
I se năzare [zice]: « Mîine, meşteri, luaţi sculele
La Teanum ». Patul de nuntă e în atriu:
Nimic, spune, nu e mai presus, mai bun decît viaţa de celibatar;
Dacă nu e [patul], jură că e bine numai de însuraţi.
Cu ce nod să ţin pe Proteu schimbîndu-şi feţele?
Dar săracul? Rîzi! îşi schimbă odăile de sus, paturile,
Baia, frizerul; simte greaţă pe o barcă închiriată
La fel cu bogatul pe care îl duce trirema personală.
Dacă mă înfăţişez cu părul tăiat de un bărbier inegal,
Rîzi; dacă cumva am pe sub tunică o cămaşă roasă,
Sau dacă toga stă strîmbă,
Rîzi: ce[-ai face] cînd sufletul meu se războieşte cu el însuşi,
Disprețuieşte ce a dorit, doreşte din nou ce a respins mai adineaori,
Clocoteşte şi nu se împacă de sus pînă jos cu viaţa,
Dărîmă, edifică, face din pătrat rotund?
Socoteşti că a înnebuni e un fapt obişnuit şi nu mai rîzi de mine,
Nici nu mai crezi că am nevoie de doctor sau de curator

Dat de pretor, ca unul ce eşti ocrotitorul lucrărilor mele;
Şi te vei mînia de unghia tăiată strîmb a amicului
Atîrnînd de tine, nevăzîndu-te decît pe tine.
În rezumat: înţeleptul e mai mic numai decît Joe, bogat,
Liber, onorat, frumos, în fine rege al regilor,
Şi mai presus de toate sănătos, dacă nu-l supără guturaiul.

2

Maxime Lollius, în timp ce tu declami la Roma,
Eu am recitit la Praeneste pe scriitorul războiului Troian,
Care zice mai din plin şi mai bine decît Chrysipp şi Crantor
Ce este frumos, ce urît, ce folositor, ce nu.
De ce cred aşa, ascultă, dacă nu te împiedică nimic.
Povestea în care se istoriseşte despre Grecia izbindu-se
În război lung cu barbarii din pricina dragostei lui Paris,
Cuprinde patima regilor nebuni şi a popoarelor.
Antenor cugetă să taie cauza războiului:
Ce [face] Paris? Tăgăduieşte că el poate fi silit
Să domnească teafăr şi să trăiască fericit; Nestor se grăbeşte
Să potolească vrajbele între Pelid şi Atrid:
Pe unul îl arde dragostea, pe amîndoi însă laolaltă mînia.
Ceea ce deliberează regii, ispăşesc aheii.
Se păcătuieşte prin răscoală, înşelăciuni, crimă, poftă şi mînie
Între zidurile iliace cît şi în afara lor.
Apoi ne propune ca exemplu nemerit
De ce pot virtutea şi înţelepciunea, pe Ulise,
Care învingător la Troia, de multe luător aminte,
Cercetă cetăţile şi obiceiurile oamenilor şi pe marea întinsă,
În timp ce pregătea întoarcerea sa şi a tovarăşilor,

Îndură multe necazuri, neînghiţit de valurile adverse.
Ai auzit de glasurile Sirenelor şi de pocalele Circei;
Pe care dacă, nebun şi lacom, le-ar fi băut odată cu tovarăşii,
Ar fi fost schimonosit şi fără judecată,
Ar fi trăit ca un cîine murdar sau ca o scroafă prietenă a noroiului.
Noi suntem număr, născuţi să consumăm roadele,
Pretendenţii nerușinaţi ai Penelopei, şi tinerimea
Lui Alcinon îndeletnicindu-se mai mult cu îngrijirea pielei netede,
Căreia i se părea frumos să doarmă în mijlocul zilei
Şi să somnoleze la sunetul ţiterei.
Hoţii răsar noaptea să gîtuie omul;
Ca să te ajuţi pe tine însuţi nu te trezeşti [din zori]? Însă
Dacă nu vrei [s-alergi] sănătos, vei alerga hidropic, şi dacă
Nu ceri înainte [de-a se face] ziuă cartea şi lampa, dacă nu
Încordezi sufletul în studii şi lucruri oneste,
Treaz te vor răsuci invidia sau dragostea. Căci cum asta?
Te grăbeşti să scoţi ceea ce vatămă ochiul; dacă ceva
Roade sufletul amîi cu anii timpul îngrijirii?
Cine a început are jumătate de faptă; îndrăzneşte a fi înţelept,
Începe. Cine amînă ceasul de a trăi cuminte,
Aşteaptă ca ţăranul să se scurgă pîrîul; dar acela
Curge şi va curge curgător în vecii vecilor.
Lumea umblă după bani şi după o nevastă bogată
Dătătoare de copii, iar pădurile sălbatice sunt pacificate cu plugul;
Cine are noroc de a avea destul, să nu dorească mai mult.
Nici casa, nici moşia, nici grămada de aramă şi de aur

N-au scos din trupul bolnav al stăpînului frigurile
Şi nici grijile din suflet; trebuie ca posesorul să fie sănătos
Dacă cugetă să se bucure bine de lucrurile adunate.
Pe cine rîvneşte sau se teme îl ajută casa şi lucrurile aşa
Ca pe bolnavul de ochi tablourile pictate, rufăria fină pe podagros,
Şi ţiterele urechile bolnave prin strîngerea cleiului.
Dacă vasul nu-i curat, tot ce torni în el se oţeteşte;
Dispreţuieşte plăcerile: păgubeşte plăcerea cumpărată cu durere;
Avarul mereu duce lipsă: cere dorinţei o anume limită;
Invidiosul slăbeşte de belşugul altuia:
Tiranii sicilieni n-au născocit tortură mai mare
Decît invidia. Cine nu-şi moderează mîniile
Ar voi să nu fi făcut ceea ce au sfătuit resentimentul şi humoarea
Cînd grăbea cu violenţă răzbunări din ură nesecată.
Mînia este o nebunie scurtă; stăpîneşte-ţi pornirea, care,
Dacă nu ascultă, porunceşte. Ţine-o în frîu, ţine-o în lanţ.
Maestru învaţă calul docil din cauza grumazului fraged
Să meargă pe drum aşa cum îi arată călăreţul; căţelul de vînătoare
Slujeşte în pădure din clipa în care a lătrat pielea [împăiată] de cerb în curte.
Acum, ca copil, cu suflet curat, te-adapă cu învăţături,
Acum înfăţişează-te la cei mai buni:
Oala nouă va păstra multă vreme mirosul cu care a fost
Umplută odată. Însă dacă zăboveşti sau o iei înainte zelos,
Nici n-aştept pe întîrziat, nici nu alerg după cei care au luat-o înainte.

3

Mă muncesc să aflu, Iulius Florus, pe ce meleaguri de țări
Se războiește Claudius, fiul vitreg al lui August.
Vă întîrzie Tracia și Hebrul cel strîns în obezi de gheață,
Sau strîmtorile curgînd între turnurile vecine,
Sau cîmpurile rodnice și dealurile Asiei?
Ce lucrare mai ridică cohorta lui harnică (și aceasta mă interesează)?
Cine și-a luat asupră-și să scrie isprăvile lui August?
Cine va perpetua în evul îndelungat războaiele și păcile?
Ce [face] Titius care în curînd va fi în gura romanilor,
El care n-a pălit să se adape la izvorul pindaric,
Îndrăznind a dispreţui lacurile și rîurile deschise?
Cum se află? Cum își aminteşte de mine? oare
Se străduiește, sub auspiciile Muzei, să potrivească
pe coardele latine modurile thebane?
Sau devine grozav și declamă cavernos în arta tragică?
Ce-mi face Celsus? L-am sfătuit și trebuie mult sfătuit [încă]
Să se încerce în opere personale și să evite a atinge
Vreuna din scrierile pe care le primește Apollo Palatinul,
Ca nu cumva, dacă din întîmplare ar veni vreodată
Stolul păsărilor să-și ceară penele sale, cioara dezbrăcată
De colorile furate să stîrnească rîsul. Tu însuți
la ce te mai încumeți?
În jurul căror cimbri zbori sprinten? Sufletul nu ți-e mic,
Nu e incult și nici în chip urît țepos;
Fie că-ți pregătești limba pentru procesele ascuțite sau ca să dai avizuri
În dreptul civil, fie că compui un cîntec amabil,
Vei purta primele premii ale iederei învingătoare.

Dacă ai putea părăsi cataplasmele reci ale grijilor,
Ai merge unde te-ar duce înțelepciunea cerească.
Acest lucru, acest studiu să-l grăbim mic și mare,
Dacă vrem să fim scumpi patriei și nouă înșine.
Trebuie să-mi mai răspunzi dacă Munatius este
În grija ta cît e de trebuință; care iubirea rău cusută
Nu se împreună și se rupe, sau fierbințeala sîngelui
Și neștiința într-ale lucrurilor [vieții] vă scutură
Pe voi cei aprinși și cu grumazuri nepotolite?
În orice locuri
Veți trăi, nefiind de demnitatea voastră a rupe legămîntul fratern,
Eu țin la păscut pentru întoarcerea voastră o viţea de jertfă.

4

Albius [Tibullus], judecător cinstit al satirelor mele,
Ce să spun că faci acum în regiunea Pedană?
Că scrii ceva care să învingă opusculele lui Cassius din Parma,
Sau că mergi agale și tăcut prin pădurile înviorătoare,
Cu gîndul la ce e vrednic pentru omul înțelept și bun?
Tu nu erai trup duh: zeii ți-au dat frumuseță,
Zeii ți-au dat bogăţii și arta de a te bucura [de ele].
Ce-ar ura doica dulcelui prunc mai mult
Decît să poată avea judecată și să exprime ceea ce simte
Și să aibă favoare, faimă, sănătate din belșug,
Și viață largă, nelipsind punga de bani?
Între speranță și grijă, între temeri și mînii,
Crede că fiece zi care îți lucește e cea de pe urmă:
Ceasul pe care nu-l sperai va veni plăcut.
Dacă vrei să rîzi, să mă vezi gras și neted,
Cu pielea bine îngrijită: un porc din turma lui Epicur.

ACADEMIA
BIBLIOTECA

5

Dacă poți să te întinzi, musafir, pe paturi [făcute de] Archias
Și nu te temi să cinezi cu tot felul de legume în farfurii modeste,
Te voi aștepta, Torquatus, la asfințitul soarelui, acasă;
Vei bea vinuri trase [în amfore] în al doilea [consulat] al lui Taurus
Între Minturnul mlăștinos și Petrinul sinuesan.
Dacă ai ceva mai bun adu, sau execută porunca:
De pe acum îți și strălucește focul și vesèla lustruită.
Lasă deoparte speranțele ușuratice și gîlcevile pentru averi
Și procesul lui Moschus: mîine zi de sărbătoare de nașterea lui Caesar
Dă răgaz și somn; vom putea întinde noaptea
De vară nesupărați, prin conversație plăcută.
Ce mi-e avutul, dacă nu mi-e îngăduit să mă folosesc de el?
Zgîrcitul de grija moștenitorilor și prea severul [cu sine]
Se alătură nebunului: eu [întîiul] voi începe să beau
Și să răspîndesc flori și să sufăr a fi considerat [om] fără judecată.
Ce nu îndrăznește beția? Dezvăluie cele tăinuite,
Poruncește ca speranțele să fie încuviințate,
Împinge pe fricos la lupte,
Împrăștie chinul sufletelor neliniștite, dă învățătura artelor.
Cupele pline pe cine n-au făcut limbut?
Pe cine n-au izbăvit în sărăcia lucie?
Pe acestea mă însărcinez să le procur, priceput, și nu
Cu neplăcere, ca nu cumva vreo velință urîtă, vreun șervet murdar
Să-ți zbîrcească nările, ci cupa și talerul
Să te arate pe tine însuți, și să nu fie între amicii credincioși

Vreunul care să răspîndească cele spuse pe afară.
Ca să stea laolaltă
Și să se unească semen cu semenii săi, voi lua pentru tine
Pe Butra și pe Septicius și pe Sabinus, dacă o invitație anterioară
Și mai curînd o fată nu-l reține; este loc și pentru mai multe umbre [de paraziți],
Dar mesele prea strîmte storc miros urît de capră.
Tu scrie-mi cîți vrei să fim și lăsînd treburile,
Fugi de clientul veghind în atriu pe ușa de dindos.

6

A nu te uimi de nimic este, Numicius, aproape unicul
Și singurul lucru care te poate face și păstra fericit.
Sunt unii care privesc neumpluți de nici o spaimă
Acest soare și stelele și anotimpurile succedîndu-se
În clipe precise. Ce spui [atunci] despre darurile pămîntului,
Ce despre ale mării îmbogățind pe îndepărtații arabi și pe inzi,
Ce despre jocuri, aplauze și favorurile cetățeanului binevoitor?
În ce chip crezi că trebuiesc privite, cu ce sentiment, cu ce față?
Cine se teme de contrariile acestora, se înmărmurește în același chip
Ca și profitorul; spaima este în amîndouă cazurile supărătoare,
Apariția neașteptată îl îngrozește de la început pe fiecare din ei.
Bucură-se sau vaiete-se, rîvnească sau teamă-se, ce au de-a face,
Dacă de vede ceva mai bun sau mai rău decît așteptarea sa,
Cu ochii pironiți înlemnește la suflet și la trup?
Înțeleptul să poarte numele nebunului, egal nechibzuitului,

Dacă ţinteşte virtutea însăşi dincolo de ceea ce
e suficient.
Du-te deci, priveşte de jos argintul şi marmura
veche şi bronzurile
Şi artele, ca să admiri colorile tiriene cu pietrele
preţioase;
Bucură-te că te privesc o mie de ochi cînd vorbeşti;
Dimineaţa caută activ forul şi seara acoperişul;
[Să zicem] că Mutus nu mai seceră mai multe grîne
de pe ogoarele dotale
(Lucru scandalos, e că-i născut din [părinţi] mai
josnici)
Şi că nu este mai vrednic de admirat de tine decît
tu de el:
Ceea ce este sub pămînt, timpul va da în vileag,
Va îngropa şi va acoperi tot ce străluceşte; deşi
Porticul lui Agrippa şi calea lui Appius te-au
văzut foarte notoriu,
Totuşi rămîne să mergi acolo unde s-au dus Numa
şi Ancus.
Dacă coastele şi şalele îţi sunt încercate de o
boală grea,
Caută scăparea de boală. Vrei să trăieşti cuminte
(cine nu [vrea]?):
Dacă virtutea îţi poate da asta, puternic prin
înlăturarea plăcerilor
Urmeaz-o. Consideri virtutea vorbe
Şi pădurea lemne? Fereşte-te să nu-ţi ocupe
altul [înainte] portul,
Şi să nu pierzi afacerile cibyratice sau bithyniene;
Să se împlinească o mie de talanţi, alţii tot atîţia,
mai departe
Urmeze o a treia şi partea care să împătrească
purcoiul.
Firește, regina Avere dă nevastă cu zestre,
Credinţă, prieteni, neam şi frumuseţe
Şi pe cel căptuşit bine cu bani îl cinstesc Persuasiunea
şi Venus.
Bogatul în robi rege al Cappadocilor duce lipsă
de bani?
Tu să n-ajungi aci. Lucullus, precum povestesc,
rugat

Dacă poate să ofere scenei o sută de hlamide,
Zise: « De unde să am atîtea? totuşi voi cerceta
şi ce voi avea
Voi trimite ». Peste puţin, scrise că are în casă
Cinci mii de hlamide: să ia o parte sau toate.
E cîte o casă goală unde multe nu mai rămîn,
Nici nu mai amăgesc pe stăpîn, nici nu mai folosesc
hoţilor. Deci
Dacă numai averea ta poate face şi păstra fericit,
Cel dintîi reclamă acest lucru, cel din urmă
părăseşte-l.
Dacă strălucirea şi favoarea fac fericit [pe om],
Să cumpărăm un sclav care să dicteze numele,
Care să ne ghiontească în coasta stîngă şi să ne
îndemne
Să ne întindem peste tarabe dreapta: « Aceasta
are multă trecere în Fabia, acela în Velina;
Cestălalt va da fasciile cui vrea şi va smulge
neîndurat
[Scaunul] curulul de fildeş cui vrea ». Adaogă:
« Frate, tată »;
Şi după cum li-e vîrsta, adoptă astfel amabil pe
fiecare.
Dacă cine cinează bine, trăieşte bine, se face ziuă?
să mergem
Unde ne duce lăcomia, să pescuim, să vînăm, ca
odinioară
Gargilius, care poruncea ca reţelele, parii,
servitorii
Să treacă dimineaţa prin forul ticsit şi prin gloată,
Pentru ca un catîr din mulţi în faţa norodului
privitor să aducă
Mistreţul cumpărat. Să ne îmbăiem pe nemistuite,
umflaţi,
Uitînd ce se cuvine şi ce nu, vrednici de tablele
din Caere,
Vinovată [ceată de] vîslaşi a lui Ulise din Ithaca,
Căreia bucuria mai multă a patriei i-a fost
interzisă.
Dacă, aşa precum socoteşte Mimnermus, nu este
bucurie
Fără dragoste şi joc, trăieşte în dragoste şi joc.

Să trăiești, salutare! Dacă ai cunoscut ceva mai
nemerit decît astea,
Împărtășește sincer; dacă nu, uzează împreună cu
mine de celelalte.

7

Făgăduindu-ți că mă voi duce la țară cinci zile,
Mincinos mă las dorit toată luna a șasea. Însă
Dacă vrei să trăiesc sănătos și zdravăn în lege,
Maecenas,
Ceea ce acorzi bolnavului vei acorda celui temător
de a se îmbolnăvi,
Să vin cînd smochinul și întîia căldură
Împodobesc pe supraveghetorul [pompelor
funebre] cu negrii săi lictori,
Cînd orice tată și mamă pălește pentru copiii săi,
Și îndeplinirea asiduă a datoriilor, [măruntele]
griji publice
Aduc friguri și deschid testamentele.
Căci dacă iarna mînjește cu nea țarinile Albanului,
Poetul tău coboară la mare și se cruță
Și se adună strîns; pe tine, dulce amic, te va revedea
Cu zefirii, dacă îngădui, și cu întîia rîndunică.
Tu m-ai făcut bogat nu după felul în care calabrul
îndeamnă
Oaspetele să mănînce pere: « Mănîncă, te rog. » —
« E de ajuns. » — « Ia cît vrei. » — « Mulțumesc. » —
« Vei duce copilașilor cîteva grămăjoare care le
vor face plăcere. » —
« Atît sunt de prins de dar, că plec încovoiat. »
« Cum îți place; lași astea să le mănînce porcii
azi. »
Risipitorul și nebunul dau ceea ce disprețuiesc
și urăsc;
Acest cîmp a făcut nemulțumiți și va face în toți
anii.
Bărbatul onest și înțelept spune că e pregătit
pentru cei vrednici,
Și nu ignorează totdeodată cîtă distanță e între
un ban și un bob;

Mă voi socoti vrednic după lauda ce-o merit.
Dacă vrei să nu te desparți niciodată de mine,
dă-mi înapoi
Spatele zdravăn, părul negru pe fruntea îngustată,
Redă-mi vorbirea dulce și rîsul cu haz
Și între vinuri întristarea de fuga desfrînatei Cinara.
Din întîmplare o vulpe subțire se strecurase
Printr-o crăpătură îngustă în oala cu grîu și după
ce se îndopase,
Încerca în zadar să iasă din nou afară, trupul
[fiindu-i] plin;
Nevăstuica îi zise de la depărtare: « Dacă vrei
să scapi de acolo,
Ieși slabă din gaura strîmtă, pe care ai intrat slabă ».
Dacă sunt atins cu această imagine, înapoiez toate;
Nu mai laud somnul plebei sătul de păsări
îngrășate,
Nici nu schimb tihnele mele slobode pe bogățiile
arabilor.
Adesea m-ai lăudat [drept om] modest și te-ai
auzit în față
[Numit de mine] rege și părinte, iar în absență
nu [sunt] mai rezervat la vorbă,
Vezi dacă pot înapoia darurile vesel.
Nu rău [vorbi] Telemah, fiul răbdătorului Ulise:
« Nu e potrivit pentru cai locul în Ithaca, precum nu
E netezit nici cu spații întinse, nici bogat în
iarbă multă,
Atridule; îți voi lăsa ție darurile mai potrivite
pentru tine ».
Celui mic i se cuvin cele mici: mie nu-mi place
Roma regală,
Ci Tiburul pustiu sau pașnicul Tarent.
Harnicul, puternicul și strălucitul în treburile de
îndeplinit
Philippus, pe cînd se întorcea de la afacerile
publice cam pe la ceasul al optulea
Și se plîngea, zdravăn prin naștere, că [suburbia]
Carinas e
Prea departe de for, zări, după cîte se spune,
Pe un oarecare ras în umbra goală a [salonului]
tonsorului,

Curățîndu-și alene propriile unghii cu briceagul.
« Demetriu,— primea copilul fără stîngăcie porunca
Lui Philippus — du-te, cercetează și spune-mi din ce familie [este], cine[-i],
Ce avere, ce tată sau patron are.»
Merge, se-ntoarce, povestește că e Volteius, după numele [de familie] Mena,
Strigător [de mezate], cu ceas mic, fără pricini, cunoscut
A se grăbi la timp, a lenevi, a agonisi și a folosi,
Bucurîndu-se de cîțiva prieteni și de un cămin sigur,
De jocuri, și, după isprăvirea afacerilor, de Cîmpul [lui Marte].
« Aș vrea să aflu de la el însuși ceea ce-mi spui; zi-i
Să vină la cină.» Nu ușor crezu Mena,
Se miră în sine tăcut. Ce mai vorbă? «Mulțumesc»,
Răspunde. « Să mă refuze el pe mine?» — « Refuză cu îndrăzneală,
Te desconsideră sau are groază de tine.» [A doua zi] dimineața Philippus
Ia înainte lui Volteius care vindea niște zdrențe mizerabile poporului de rînd [numai] în tunică
Și-i urează cel dintîi sănătate; acela se scuză către Philippus
Că n-a venit dimineața la casa lui [ca client] din cauza treburilor
Și a lanțurilor negustorești, în fine că nu l-a văzut
Cel dintîi. « Crede-mă că ți se va ierta,
Dacă cinezi azi cu mine.» — « Cum vă place.» — « Deci
Vei veni după ora nouă; acum du-te, sporește harnic avutul.»
Venind la cină, vorbind ce trebuie și ce nu trebuie,
În fine adormind, e concediat. Acesta, cum adesea
S-a văzut peștele alergînd la undița ascunsă,
Dimineața client și [seara] conviv sigur, e invitat
Să meargă la țară afară din Roma la serbările latine.
Așezat pe cai, nu încetează de a lăuda
Cîmpul și cerul sabin; Philippus vede și rîde,
Și căutînd pretutindeni fie liniște, fie [prilej] de rîs,
Dîndu-i șapte mii de sesterți, îi promite cu împrumut

[Alte] șapte mii, îl convinge să cumpere un ogor.
Cumpără. Ca să nu te zăbovesc mai mult decît trebuie
Cu lungi înconjururi, din [om] gras devine țăran și
Nu vorbește decît de arături și de vii, pregătește ulmii,
Se omoară cu truda și îmbătrînește de dragul de a avea.
Dar cînd oile au pierit de furt, caprele de molimă,
Secerișul a dezamăgit speranța, boul s-a istovit arînd,
Lovit de pagube, prinde calul în miezul nopții
Și mînios o ia spre casa lui Philippus.
Îndată ce Philippus îl văzu dezmățat și netuns,
Zise: « Mi se pare, Volteius, că ești aprig și prea interesat.»
« Pe Pollux, zise, patroane, cheamă-mă mizerabil
Dacă vrei să-mi pui un nume drept.
Lucru pentru care pe Geniul [tău], pe mîna dreaptă și pe zeii Penați
Te conjur și rog cu stăruință să mă redai vieții dinainte!»
Cine a luat seamă odată cu cît cele alungate întrec
Pe cele dorite, să se întoarcă repede și să revină la cele părăsite;
Înțelept este ca fiecare să se măsoare cu măsura și cu piciorul său.

8

Muză, rugată [de mine], raportează lui Celsus Albinovanus,
Prietenul și secretarul lui Neron, să se bucure și să-i meargă bine.
Dacă întreabă ce fac, spune-i că făgăduind multe și bune,
Trăiesc nici cum trebuie, nici plăcut, nu fiindcă grindina
Mi-a bătut vița și seceta mi-a pișcat măslina,
Nici fiindcă turma îmi bolînzește pe pășuni îndepărtate,
Ci fiindcă mai puțin sănătos la suflet decît trupul tot,
Nu vreau să auz nimic, să învăț nimic care să ușureze boala;

Ocărăsc pe doctori credincioși, mă supăr pe prieteni
Că se grăbesc să mă apere de această funestă letargie;
Urmez ceea ce vatămă, fug de ceea ce cred că-mi
prieste;
[Nestatornic] ca și vîntul, la Roma iubesc Tiburul,
La Tibur Roma.
După acestea, cercetează cum se află, cum o duce
cu treaba și cu sine;
Dacă e mulțumit cu tînărul [Tiberiu] și cu curtea lui.
De zice «bine», întîi bucură-te, apoi nu uita
Să-i picuri în urechi acest precept:
Ne vom purta cu tine, Celsus, precum tu cu norocul.

9

Septimius [este] unul [care] înțelege, fără îndoială,
Claudiu,
Cît mă prețuiești; căci de vreme ce mă roagă și-mi
dă ghies cu rugăminți,
Bineînțeles ca să mă silesc să-l laud și să ți-l prezint
Ca vrednic de gîndul și de casa lui Nerone cel
alegător de [oameni] onești,
De vreme ce socotește că îndeplinesc rolul de
prieten apropiat,
Vede și cunoaște ce pot mai bine decît mine însumi.
Nu-i vorbă, i-am spus multe ca să mă scuz,
Dar m-am temut să nu creadă că mă prefac că
[influența] mea e mai mică,
Disimulator al propriei mele puteri, binevoitor
numai pentru mine singur.
Astfel eu, fugind de oprobriul unei culpe mai mari,
Am consimțit la avantajele mutrei orășenești.
Deci dacă lauzi pudoarea lăsată la o parte de hatîrul
amicului,
Înscrie-l în ceata ta și crede-l [om] de ispravă și bun.

10

Eu, iubitorul cîmpului, urez sănătate lui Fuscus,
Iubitorul orașului. Bineînțeles, în acest singur lucru
[Suntem] mult în nepotrivire, în celelalte aproape
ca gemeni

Cu suflete fraterne; ce neagă unul, neagă și celălalt,
Dăm din cap aprobativ amîndoi, [ca] bătrînii
știuți porumbei.
Tu stai în cuib, eu laud rîurile plăcute de țară
Și stîncile acoperite cu mușchi și codrii.
Ce [mai] vrei? trăiesc și domnesc, îndată ce am
părăsit
Asta ce voi ridicați la cer cu strigăt de favoare,
Refuz prescurea ca [sclavul] care-a fugit de la
preot:
Am nevoie de pîine mai curînd decît de plăcinte cu
miere.
Dacă e folositor să trăiești în acord cu natura
Și primul [lucru] este a căuta un teren spre a-ți
înălța casa,
Ai cunoscut un loc mai bun decît cel fericit de la
țară?
Este [vreunul] unde iernile să fie mai călduțe, unde
boarea
Să potolească și turbarea Caniculei și mișcările
Leului
Cînd primește furibund soarele ascuțit?
Este unul unde grija pizmașă să smulgă mai puțin
somnul?
Oare iarba miroase și strălucește mai rău decît
mozaicurile libice?
Apa apasă în cartiere să rupă plumbul
Mai limpede decît aceea care grăbește cu murmur
la vale în rîu?
Nici vorbă, se plantează pădure între coloane de
felurite [colori],
Și se laudă casa care dă spre cîmpurile întinse.
Izgonești natura cu furca, totuși ea aleargă napoi
pururea
Și victorioasă pe furiș zdrobește relele dezgusturi.
Cel care nu știe să deosebească ager purpura
sidoniană
De lînă îmbibată cu vopsea de Aquinum
Nu va primi pagubă mai serioasă și mai apropiată
de măduvă
Decît cel care nu poate distinge falsul de adevăr.

Pe acela pe care l-au desfătat prea mult lucrurile prielnice
Îl sfărîmă schimbările [norocului]. Dacă ceva te va uimi,
Pune-l jos indiferent. Fugi de măriri; sub acoperiș sărac
Vei întrece într-ale vieții pe regi și pe prietenii regilor.
Cerbul mai tare la luptă izgonea pe cal din pășunile
Obștești pînă ce [acesta] mai slab într-o lungă războire
A cerut ajutorul omului și a primit frîul;
Dar după ce învingător strașnic s-a întors de la dușman,
N-a mai smuls călărețul din spate și frîul din gură.
Astfel acela care de frica sărăciei se lipsește de libertatea
Mai bună decît metalele, va purta cu rușine un stăpîn
Și va sluji în veci, fiindcă n-a știut să se folodească de puțin.
Starea care nu convine omului, ca și încălțămintea de odinioară,
Dacă piciorul va fi mai mare îl va răsturna, dacă [va fi] mai mică îl va arde.
Trăiește înțelept, vesel de soarta ta, Aristius,
Și nu mă lăsa nedojenit, cînd mă vei vedea
Că strîng sau nu-ncetez [a strînge] mai multe decît e necesar.
Banul strîns poruncește sau slujește omului,
Și rostul lui este a urma funia răsucită mai degrabă decît a o trage.
Astea ți le scriu dindărătul templului putred al Vacunei,
Cu excepția faptului că nu suntem împreună, încolo vesel.

11

Cum ți s-a părut Chiosul, Bullatius, și celebrul Lesbos?
Cum împodobitul Samos? Cum Sardes, capitala lui Croesus?

Cum Zmyrna și Colophon? mai mari sau mai mici decît faima?
Ori toate nu fac două parale față de Cîmpul [lui Marte] și fluviul Tibru?
Sau ți-a venit gustul de una din cetățile lui Attal?
Sau lauzi Lebedul, din ura de mare și de drumuri?
Știi ce e Lebedul? Mai pustiu decît Gabii și decît satul
Fidenae: totuși acolo aș voi să trăiesc,
Și uitat de ai mei, uitîndu-i pe ei,
Să contemplu de departe uscatul și pe Neptun furios.
Nu-i vorbă, cine vine de la Capua la Roma, stropit
De ploaie și de noroi, nu vrea să trăiască la han; nici
Cel pe care l-a chircit frigul nu va lăuda cuptoarele și baia
Ca pe unele care dau din plin viața fericită;
Nici tu, dacă Austrul puternic te va clătina în plină mare,
Nu vei vinde din pricina aceasta nava, dincolo de Marea Egee.
Pentru cel sănătos Rhodos și Mytilene sunt ca gluga
Frumoasă pe arșiță, ca nădragii pe vînt cu zăpadă,
Ca Tibrul iarna, ca vatra în luna a șasea [a lui august].
Cît timp îngăduie Norocul și păstrează fața binevoitoare,
De la Roma, de departe fie lăudate Samos, Chios și Rhodos.
Tu ia mulțumit în mînă orice ceas cu care zeul
Te-a norocit și n-amîna la anul cele dulci,
Așa încît în orice loc te-ai afla să zici cu mulțumire
Că ai trăit; căci de vreme ce rațiunea și înțelepciunea,
Iar nu locul privind în depărtări întinderea mării, înlătură grijile,
Cei care străbat marea schimbă cerul, nu sufletul.
Harnica lene ne atîță; dorim să trăim bine
Pe corăbii și pe cvadrige; ceea ce dorești, este aici,
Este în Ulubrae, dacă nu-ți lipsește echilibrul sufletului.

12

Dacă te vei folosi înțelept, Iccius, din roadele lui Agrippa siculul
Pe care le culegi, nu există bogăție mai mare care să-ți poată
Fi dăruită de către Jupiter; lasă văietările:
Căci nu e sărac acela căruia îi e la îndemînă uzul lucrurilor.
Dacă ți-e bine pîntecului, coastelor și picioarelor,
Nimic mai mult n-ar putea adăoga bogățiile regale.
Dacă cumva cumpătat în mijlocul celor ce-ți sunt la îndemînă,
Trăiești cu ierburi și urzici, așa vei trăi mereu, de te-ar
Polei deodată rîul curgător al Norocului,
Fie pentru că banii nu pot să schimbe natura,
Fie pentru că pe toate le consideri mai mici decît virtutea.
Ne mirăm că turma lui Democrit mănîncă ogoarele
Și recoltele, în timp ce sufletul iute, fără trup, e aiurea,
Că tu într-atîta rîie și molimă de cîștig
Nu guști nimic mărunt și încă și acum te întrebi de cele sublime:
Ce cauze înfrînă marea, ce rînduiește anul,
Dacă stelele colindă și rătăcesc de la sine sau din poruncă,
Ce apasă globul lunii [făcîndu-l] obscur, ce îl scoate din nou,
Ce vrea și ce poate concordia discordantă a lucrurilor,
Dacă delirează Empedocle sau ascuțitul Stertinius?
Măcelărește dar fie pești, fie praz, fie ceapă,
Pentru folosul lui Grosphus Pompeius, și dacă dorește ceva,
Acordă-i larg; Grosphus nu-ți va cere nimic decît [ceea ce-i] cuminte și drept.
Provizia de prieteni este ieftină, cînd duci lipsă de cei buni.
Totuși [nu te voi lăsa] să ignori cum stau lucrurile la Roma:

Cantabrul a fost doborît prin vitejia lui Agrippa, armeanul
Prin [aceea] a lui Claudius Nero; Phraates îngenuncheat
A acceptat legea și stăpînirea lui Caesar; Belșugul aurit
A vărsat din plin corn asupra Italiei roadele.

13

Ca pe un emisar te-am dăscălit, Vinius, adesea și îndelung,
Să predai lui August volumele pecetluite,
Dacă e sănătos, dacă va fi bucuros, în fine dacă cere.
Să nu păcătuiești prin sîrguință și, servitor stăruitor,
Să cășunezi prin exces de zel mînie asupra cărții mele.
Dacă te frige cumva sarcina grea a papirusului meu,
Mori mai degrabă decît să arunci sălbatic samarul
Cu ce ai fost însărcinat să duci
Și să faci de rîs porecla paternă de Asina și să fii de basmul lumii.
Vei folosi puterile pe povîrnișuri, prin rîuri, băltoace,
[Îndată] ce vei sosi acolo la țintă biruitor,
Păstrează povara așezată astfel, ca nu cumva să porți
Legătura sulurilor la subțioară ca țăranul mielul,
Ca Pyrria beția ghemul de lînă furată,
Ca musafirul de la țară opincile cu căciula.
Nu povesti prostimii că ai asudat purtînd
Cîntece care pot să stea sub ochii și la urechile
Lui Caesar. Implorat cu multe rugăminți, calcă mai departe.
Du-te, salutare, ferește-te să nu te poticnești și să rupi ce ți-am încredințat.

14

Sclav de țară, [îngrijitor] al pădurilor și al ogorului care mă redă mie însumi

[Şi] pe care tu îl disprețuiești, [ogor] locuit de cinci focuri și
Obișnuit a trimite la Varia cinci buni părinți,
Să discutăm dacă eu smulg mai puternic spinii din suflet,
Sau tu [îi smulgi] din ogor, și dacă e mai bun Horațiu sau avutul [său]?
Deși pe mine mă reții mila și grija de Lamia
Care plînge pe frate, care se vaietă nemîngîiat de răpirea fratelui,
Totuși mintea și sufletul mă poartă acolo
Și doresc să rupă barierele [grajdurilor] ce împiedică [intrarea] în circ.
Eu numesc fericit pe cel trăind la țară, tu pe cel [trăind] la oraș:
Cui îi place soarta altuia, natural îi este odioasă a sa,
Nebun și-ntr-un caz și-n altul, dă pricina pe nedrept pe locul nevinovat;
Vinovat este sufletul care nu se satisface niciodată.
Tu, sclav [la toate], printr-o rugăminte tacită ai voit [să mergi] la țară,
Acum, sclav [țărănesc], dorești orașul și jocurile și băile;
Pe mine mă știi că sunt și mă despart trist
De cîte ori afacerile neplăcute mă trag la Roma.
Nu admirăm același lucru și într-asta e neînțelegere
Între mine și tine; căci acele paragini pe care tu le socotești
Pustii și inospitaliere, le numește plăcute acela care simte ca mine,
Și urăște cele ce tu socotești frumoase. Bordelul și crîșma grasă
Îți stîrnesc, mi se pare, dorul orașului, [precum] și faptul că
Acest colț poartă piper și tămîie mai degrabă decît struguri,
Și nu e pe aproape o tavernă care să-ți poată oferi
Vin, nici prostituată cîntăreață din fluier,
La cîntecul căreia să sari greu pentru pămînt; și totuși
Te îndeletnicești cu țarinile de multă vreme neatinse, îngrijești de

Boul scos din jug și te mulțumești cu frunzarele [pe care trebuie] să le strîngi;
Adaogă trudă leneșului rîul, cînd cade ploaie,
Învățînd a cruța cu multă muncă pajiștea însorită.
Acum, hai, auzi ce rupe învoiala noastră:
Pe acela pe care l-au împodobit togele și părul uns [cu parfumuri],
Pe care îl știi că econom a plăcut hrăpăreței Cinara,
Pe care l-ai cunoscut bînd zdravăn Falern după masă,
Îl bucură o cină scurtă și un somn pe iarbă lîngă rîu,
Și nu-i e rușine să joace, dar [i-e rușine] să nu pună capăt jocului.
Nimeni nu pălește aci cu ochi pieziș aceste înlesniri,
Nu învenințează prin ură ascunsă și mușcătură:
Rîd [doar] vecinii de cel care mișcă bulgării și piettele.
Preferi să rozi tainul orășenesc cu sclavii,
În numărul cărora tu te arunci de [bună] voie; rîndașul iscusit
Rîvnește la tine folosința lemnelor, a turmei și a grădinii.
Boul leneș dorește șaua, calul dorește să are:
Voi fi de părere ca fiecare să-și exercite mulțumit arta pe care o știe.

15

Cum e iarna la Velia, Vala, cum cerul la Salern,
A căror oameni e țara și ce fel de drum e (căci Antonius Musa
Îmi face Baiae nefolositoare mie, totuși invidios de ea,
Deoarece mă scald în unda înghețată
În mijlocul frigului: cu socoteală am părăsit pădurea de mirți
Și satul a gemut că am disprețuit sulful
Prescris pentru a înlătura boala înrădăcinată în nevoi, invidios pe bolnavii
Care îndrăznesc a-și pune capul și stomacul sub izvoarele

Clusine și care merg la Gabii și în cîmpiile reci;
Locul trebuie schimbat și calul trebuie să mine înainte
Peste popasurile cunoscute: «Încotro o iei? drumul nu mi-e
La Cumae sau la Baiae», zice călărețul mîniat de hățul sting,
Dar urechea calului înfrînat este în gură);
Care din cele două populații mănîncă o mai mare cantitate de grîu;
Beau ele ploi adunate sau din puțuri statornice
De apă de munte (căci nu mă opresc deloc la vinurile acelor ținuturi;
La țară la mine pot să suport și să îndur orice:
Cînd am venit la mare, cer [vin] generos și dulce,
Care să alunge grijile, care să stăruiască cu speranță bogată
În vinele și sufletul meu, care să-mi dea gust de vorbă,
Care să mă recomande pe mine tînăr prietenei Lucana.)
Care din cele două regiuni crește mai mulți iepuri, care mistreți;
Care din cele două mări ascunde mai mulți pești și arici de mare,
Încît să pot să mă întorc de acolo acasă gras [ca] Phaeax:
[Toate acestea] se cuvine să mi le scrii, iar eu să le cred.
Cînd Maenius, istovindu-și din plin averea maternă
Și paternă, începu să devină lingău plăcut,
Nicidecum la îndoială cine ține masă sigură,
Flămînd care nu deosebea pe prieten de dușman,
Înverșunat în a născoci tot felul de clevetiri împotriva oricui,
Primejdie, furtună și prăpastie a halei,
Orice găsea dădea pîntecelui lacom.
Acolo, unde desfrînarea protectorilor și timizilor
Nu-i aduce nimic sau prea puțin, mînca strachini
De cîrnați ieftini și de oaie, cît ar fi fost de ajuns pentru trei urși;
Natural ca Bestius cel corijat să spună că burțile

Risipitorilor trebuiesc arse cu fierul roșu. Același [Maenius],
Orice apuca din prada cea mare, cînd totul
Se prefăcea în fum și cenușă: «Nu mă mir, pe Hercule,
Zicea, că-și mănîncă bunurile, deoarece pentru [omul] gras
Nimic nu e mai bun decît sturzul, nimic mai frumos decît un pîntec mare de scroafă.»
Ei bine, acesta sunt eu. Căci laud ce e sigur și modest,
Destul de tare între cele de preț mic, cînd lipsește averea;
E drept, cînd am noroc de ceva mai bun și mai gras, spun
Și eu că numai voi știți să trăiți, la care
Banii se văd puși în pămînturi netede.

16

Ca să nu mă mai cercetezi, prea bunule Quinctius, dacă moșia mea
Hrănește pe stăpîn prin ogoare, dacă-l îmbogățește în măsline,
Poame și finețe sau în ulmi îmbrăcați cu viță,
Ți se va scrie abundent frumusețea și așezarea locului.
[Sunt] munți neîntrerupți, de nu i-ar tăia o vale opacă,
Dar așa încît soarele răsărind să privească partea dreaptă,
[Iar] coborînd pe carul în fugă să învăluie în aburi stînga.
Vei lăuda clima. Ce [ai zice] dacă mărăcinii binevoitori
Ar purta coarne roșiatice și porumbe? dacă stejarul și ilexul
Ar ajuta turma [de porci] cu multă ghindă și pe stăpîn cu multă umbră?
Vei zice că a fost adus aproape Tarentul frunzos.
Un izvor vrednic a da nume unui rîu, încît Hebrul,

Să nu străbată Tracia mai rece, nici mai limpede,
Curge folositor capului bolnav, folositor pîntecelui.
Aceste ascunzători dulci [mie] și, dacă mă crezi, agreabile,
Mă păstrează teafăr pentru tine pentru ceasurile de septembrie.
Trăiește chibzuit, dacă vrei să fii ceea ce auzi [despre tine].
Noi Roma toată de mult te proclamăm fericit,
Dar mă tem să nu crezi altuia mai mult decît ție,
Sau să nu crezi fericit pe altcineva decît pe înțelept și pe bun,
Sau, dacă lumea repetă mereu că ești zdravăn și bine sănătos,
Să ascunzi frigurile latente din timpul mesei
Pînă ce tremurătura zgîlțîie mîinile mînjite.
Reaua pudoare a proștilor ascunde ulcere neîngrijite.
Dacă cineva ți-ar vorbi despre războaiele purtate pe uscat și pe mare
Și ți-ar dezmierda urechile deșerte cu astfel de cuvinte:
« Pe Jupiter, care veghează asupra ta și a cetății, stau la îndoială,
Oare poporul te vrea fericit pe tine sau tu [îl vrei] pe el»,
Poți recunoaște laudele lui August;
Cînd îngădui să fii numit înțelept și purificat de greșeli,
Spune, mă rog, vei răspunde la numele acesta? Fără îndoială
Și eu, ca și tine, sunt încîntat să fiu numit bărbat onest și înțelept.
Cine a dat acest [nume] azi, mîine dacă vrea îl ia, precum dacă
A oferit fasciile nedemnului, același le va retrage.
« Depune-le, zice, sunt ale mele»: le depun și trist mă retrag.
Același, dacă strigă [că sunt] hoț, [dacă] tăgăduiește că am rușine,
Și pretinde că am strîns gîtul tatei cu ștreangul,
Fi-voi atins de învinuirile false și voi schimba colorile [feței]?

Falsa onoare bucură și infamia mincinoasă înspăimîntă
Pe cine, dacă nu pe plinul de păcate și nevoiașul de lecuire? Cine e bărbatul onest?
Cine păzește deciziile Senatului, legile și dreptul,
Acela prin care se retează, ca judecător, multe și mari procese,
Prin care ca chezaș, prin care ca martor izbutesc și cauzele.
Dar toată casa și toată vecinătatea îl văd
Urît pe dinăuntru, împodobit cu o piele frumoasă.
Dacă sclavul mi-ar zice: « Nici furtișag n-am făcut,
Nici n-am fugit», îi răspund: « Ai răsplată, nu vei fi ars de bici»;
« N-am ucis om.» — « Nu vei hrăni pe cruce ciorile.»
« Sunt cinstit și cumpătat.» Sabinul [din mine] face semn că nu, tăgăduiește.
Căci lupul precaut se teme de groapă, uliul
De lațul suspect și peștele zburător de undița ascunsă.
Oamenii de bine au detestat să păcătuiască de dragul virtuții:
Tu nu făptuiești nimic [rău] de frica pedepsei.
De-ar fi speranță să înșeli: ai amesteca cele sacre cu cele profane.
Căci dacă dintr-o mie de baniți de bob furi una,
Paguba, nu isprava este astfel mai ușoară.
Omul onest, pe care-l privește tot forul și tot tribunalul,
Cînd îmbunează pe zei printr-un porc sau printr-un bou,
După ce zice lămurit: « Tată Ianus», după ce zice: « Apollo»,
Mișcă buzele temîndu-se să nu fie auzit:
« Frumoasă Laverna,
Ajută-mă să-nșel, fă să par drept și sfînt,
Aruncă noapte și nor pe păcate și hoții».
Nu văd în ce ar fi mai bun, mai liber decît sclavul
Un avar care se apleacă pentru un as înfipt la răspîntie.
Căci cine e ahtiat, se și teme; în consecință,

Niciodată, după mine, cine trăiește cu teamă, nu va fi liber.
A pierdut armele, a părăsit locul virtuții acel care
Se zbuciumă, care dă în brînci să-și sporească averea.
Dacă poți să vinzi prinsul, nu-l ucide.
Va sluji mai cu folos; pune-l să păstorească, să are,
Să navigheze și să ierneze ca negustor în mijlocul valurilor,
Să se ocupe cu aprovizionarea, să care grîul și merindele.
Bărbatul onest și înțelept va îndrăzni să zică:
« Pentheu,
Domn al thebanilor, ce [lucru] nedemn mă silește
Să port și să sufăr?» — « Îți voi lua bunurile.» —
« Ei bine,
Poftim de-mi ia turma, paturile, argintăria.» —
« Te voi ține
În cătușe și obezi sub pază crudă.» —
« Zeul însuși, numai să vreau, mă va slobozi.»
După părerea mea,
Sensul e acesta: « Voi muri». Moartea e ultima limită a lucrurilor.

17

Deși, Scaeva, te sfătuiești îndestul pe tine cu tine însuți și știi
În fine cum trebuie să uzezi de cei mari,
Învață încă ceea ce socotește prietenul care să te dăscălească, așa
Cum orbul ar voi să-ți arate calea; totuși ia în seamă
Și ceea ce-ți spun eu, îngrijind a ți-l face [bun] propriu.
Dacă te desfată liniștea plăcută și somnul la ceasul
Întîi, dacă te supără pulberea și zgomotul roatelor,
Crișma, te voi sfătui să mergi la Ferentinum;

Căci bucuriile nu pică numai asupra bogaților
Și n-a trăit rău acela care născut și muritor s-a ascuns.
Dacă voiești să fii de folos alor tăi și să te tratezi pe tine însuți
Ceva mai blînd, du-te uscat la cel gras.
« Dacă Aristipp ar prînzi împăcat cu verdețuri, n-ar mai
Voi să uzeze de regi. — Dacă ar ști să uzeze de regi,
Ar disprețui verdețurile care mă blamează.» Cîntărește
Vorbele unuia și altuia și deprinde faptele, sau, tînăr, ascultă
Pentru ce sentința lui Aristipp e mai bună. Într-adevăr
Scăpa de mușcătorul Cynic, precum se spune, astfel:
« Eu mă lingușesc pe mine însumi, tu poporul; asta
Este mai drept și mai strălucit cu mult. Regele dă hrană,
Ca să mă poarte un cal, fac un serviciu; tu ceri lucruri de rînd, dar
[Fiind] inferior celui care dă, deși te conduci pe tine însuți care n-ai nevoie de nimic.»
Tot felul de colori și situații și avere au împodobit pe Aristipp.
Cel țintind lucruri mai mari, de obicei acomodîndu-se celor prezente;
Din contră, voi admira pe acela pe care îl acoperă răbdarea
Mantalei îndoite, dacă îl va prinde drumul schimbat al vieții.
Unul nu va aștepta veșmîntul de purpură,
Și va purta orice strai care umblă prin locurile celebre
Și, nu negătit, amîndouă măștile;
Celălalt va evita mai rău decît cîinele și șarpele
Hlamida țesută la Milet: va muri de frig
Dacă nu iei înapoi haina; ia-o și să trăiască ca prostul fără ea!

A purta război și a expune cetățenilor dușmanii prinși
Atinge tronul lui Jupiter și ispitește cele cerești:
Nu este cea de pe urmă laudă pentru bărbați a place principilor.
Nu oricărui om îi este dat să meargă la Corint.
A stat locului cine s-a temut că nu va avea succes; să stea:
Ce? Cine a izbutit, n-a lucrat mai bărbătește? Dar
Aci e sau nicăieri [problema] pe care o cercetăm. Acesta
Are oroare de sarcină, ca [fiind] mai mare pentru sufletele mici și trupul mic;
Celălalt înfruntă și merge înainte: sau virtutea e o vorbă deșartă,
Sau bărbatul care se încumetă cere pe drept onoarea și răsplata.
Față de regele său cei care ascund sărăcia
Vor face mai mult decît cel care cere. Nu-i tot una dacă aduni
Cu obraz sau răpești; însă aci era miezul lucrurilor, aci izvorul.
Cine zice: « Soră-mea este fără zestre, mama sărăcuță,
Și moșia nici bună de vînzare, nici în stare a ne hrăni»,
Strigă: « Dați-mi cu ce să trăiesc»; altul ține isonul:
« Și mie»; bucata de dar se împarte în două,
Însă dacă corbul ar putea să mănînce tăcut, ar avea
Mai multă mîncare și mult mai puțină ceartă și invidie.
Însoțitorul condus la Brundisium sau la plăcutul Surrentum,
Care se plînge de hîrtoape și de frigul aspru și de ploaie,
Sau se vaietă de lada furată și de merindele șterpelite,
Repetă șireteniile știute ale țiitoarei, plîngînd aci lănțișorul,
Aci brățara de la picior furată, deși mai departe
Nu-i de pus vreo credință în adevăratele pagube și dureri.

Iar odată luat în rîs, [nimeni] nu mai are grijă să ridice din răspîntie
Pe șarlatanul care și-a rupt piciorul, degeaba îi curg lacrimi abundente
Și se jură pe sfîntul Osiris:
« Credeți-mă, nu glumesc; cruzilor, ridicați șchiopul».
Vecinii strigă răgușiți: « Caută pe unul de pe-aiurea!»

18

Dacă te-am cunoscut bine, independentule Lollius, teme-te
Să acorzi privire lingușitorului care [ți se] declară prieten.
Precum matroana va fi nepereche cu prostituata și
Alta la coloare, se va deosebi de necredinciosul lingău, amicul.
Acestuia îi aparține un vițiu opus, aproape cel mai mare din viții,
Asprimea țărănească, neîndemînatecă și greoaie,
Care se recomandă prin pielea [capului] tunsă [mărunt], prin dinții negri,
Întrucît libertatea vrea să fie numită curata și adevărata virtute.
Virtutea este mijlocia viițiilor, îndepărtată de amîndouă [părțile].
Unul în supunere încovoiat mai mult decît egalul și
Măscărici de pe banca din coadă așa tremură de semnul bogatului,
Așa reia glasurile și prinde vorbele care cad,
Încît crezi [că e] un copil repetînd cele dictate de asprul dascăl
Sau un mim jucînd rolurile secundare;
Altul se bate adesea [pe chestiunea dacă se poate zice] lînă de capră,
Combate armat pentru fleacuri; « Adică
Să nu fiu eu cel dintîi crezut» și « Să nu latru tare
Ce-mi place cu adevărat? O a doua viață e fără preț.»

Căci ce se dispută? Dacă e mai tare Castor sau Docilis,
Dacă duce mai bine la Brundisium Via Minucia sau Via Appia.
Pe acela pe care-l lasă gol dăunătoarea Venus și zarul care te duce-n prăpastie,
Pe care vanitatea îl îmbracă și-l unge [cu parfumuri] peste puterile lui,
Pe care-l țin setea de argint și foamea neistovită,
Rușinea și fuga de sărăcie, prietenul bogat,
Adesea mai instruit în cele zece păcate, îl urăște și-l detestă,
Sau dacă nu-l urăște, îl călăuzește, ba, întocmai ca o mamă bună,
Vrea să se știe că este și în virtuți mai mult decît întîiul
Și spune aproape adevărul: «Nu te măsura cu mine,
Bogățiile mele îngăduie nebunia; averea ta e mititică;
Clientului înțelept îi stă bine toga strîmtă; lasă-te de
A te lua la întrecere cu mine». Eutrapelus, cînd voia să facă rău cuiva,
Îi dădea veșminte prețioase; căci bogatul odată cu tunicile frumoase
Va căpăta gînduri și speranțe noi,
Va dormi la lumina [zilei], va pune meseria cinstită mai prejos de vițiu,
Va hrăni [cu dobînzi] banii străini, va fi
Gladiator culcat la pămînt sau va mîna plătind calul grădinarului.
Secretul lui nu-l cerceta niciodată,
Acoperă [taina ție] încredințată de-ai fi ispitit și de mînie.
Nu lăuda îndeletnicirile tale, nici nu osîndi pe ale altora,
Nici, dacă acela vrea să vîneze, nu face poeme.
Astfel buna înțelegere dintre frații gemeni, Amphion și Zethos,
S-a rupt, pînă ce a tăcut lira
Suspectă celui aspru. Se crede că Amphion a încetat

De hatîrul fratelui: tu cedează prietenului puternic
La poruncile blînde și ori de cîte ori duce pe cîmpuri
Catîrii încărcați cu rețele aetoliene și ciinii,
Scoală-te și depune gravitatea Camenei posace,
Cinează și tu cu sos agonisit prin osteneli:
Exercițiu obișnuit al bărbaților romani, util reputației,
Vieții și membrelor, mai ales dacă ești sănătos
Și poți întrece ciinele în alergătură sau mistrețul în puteri.
Adaogă faptele bărbătești, căci nu este cine să mînuiască armele
Mai grațios [ca tine]; știu cu ce aclamație obții cununile
În luptele din Cîmpul [lui Marte]; în fine, foarte tînăr,
Ai purtat război aspru și luptele cantabrice
Sub comanda aceluia care a reluat drapelele din templele Parților,
Și acum, dacă mai lipsește ceva, încredințează armelor italice.
Ba, să nu te retragi și să lipsești fără scuză,
Deși ai grijă să nu faci nimic peste număr și chip,
Din cînd în cînd te joci la moșia paternă:
Se împart luntrile, armatele; se repetă după tipicul ostilităților
De către copii sub comanda ta luptele de la Actium;
Fratele e adversar, lacul Marea Adriatică, pînă ce
Victoria cea iute încununează pe unul din doi.
Cine ar crede că tu consimți la ostenelile sale,
Protector și partizan totdeodată, îți va lăuda jocul cu degetul mare.
Ca să-ți dau acum un sfat (dacă tu ai vreo nevoie de sfătuitor),
Ia seama des, ce, despre care bărbat și cui vorbești.
Fugi de cel care te descoase; căci tot el e și guraliv,
Și urechile întinse nu reține credincios tainele,
Și odată aruncată vorba zboară fără să se mai întoarcă.
Să nu ți se aprindă ficatul de sclava ta sau de vreo fată

Dincoace de pragul de marmură al prietenului
venerabil,
Nici să nu te fericească stăpînul cu darul mărunt
Al vreunui băiat frumos sau vreunei fete drăguțe
și să te-nghesuie sîcîitor.
Cînd lauzi pe cineva, iar și iar bagă de seamă, ca
în curînd
Păcate ție neștiute să nu te dea de rușine.
Înșelăm și cîteodată trădăm în chip nedemn: deci
Ferește-te, dezamăgit, să iei apărarea celui pe care
îl apasă păcatul,
Pentru ca să poți ajuta cu stăruință pe un cunoscut,
dacă-l amenință calomniile,
Și să aperi pe cel fidel cu ocrotirea ta;
Fiind ros din toate părțile de dintele lui Theon,
oare
Nu simți primejdiile venind în curînd înspre tine?
Căci e vorba de lucrurile tale, peretele [de-aici]
arde împreună cu cel apropiat,
Și incendiile neglijate au obicei să prindă forță.
[E] dulce pentru neexperimentați cultivarea
prietenului puternic,
Pățitul se teme. Tu, cînd nava ta e în largul mării,
Fă așa ca vîntul schimbat să nu te poarte înapoi.
Triștii urăsc pe cel care rîde, voioșii pe trist,
Cei iuți pe cel potolit, trîndavii pe sprinten și
harnic;
< Cei care trag Falern în inima nopții pe băutorii
de apă;>
Cupele întinse urăsc pe cel care refuză, deși te juri
Că te-au îngrozit căldurile de peste noapte.
Înlătură norul de pe sprîncene! De cele mai multe
ori modestul
Capătă înfățișare de prefăcut, tăcutul de răutăcios.
Mai ales cercetează cărțile și învățații,
În ce chip poți trăi viața liniștit;
Dacă nu cumva pe tine, mereu nevoiaș, te agită
lăcomia,
Sau spaima și speranța de lucrurile mediocru utile,
Dacă învățătura îți pregătește virtutea sau ți-o dă
natura,
Ce micșorează grijile, ce te face prieten cu tine însuți,

Ce dă liniște senină, onoarea sau micul cîștig dulce,
Sau drumul tăinuit și cărarea neștiută a vieții.
Pe mine de cîte ori mă odihnește înghețatul rîu
Digentia
Care scaldă Mandela, cătun zbîrcit de frig,
Ce socotești că simt? ce crezi, amice, că mă rog?
« Să-mi fie, ca acum, chiar mai puțin, și să-mi
trăiesc
Viața care-mi mai rămîne, dacă zeii vor să mai
rămînă ceva;
Să fie belșug bun de cărți și de așteptate roade în
cursul anului
Și să nu plutesc în voia valurilor în așteptarea
ceasului îndoielnic.»
Dar am rugat de ajuns pe Jupiter care dă și ia:
Să-mi dea viață, să-mi dea bogății; sufletul egal
mi-l voi pregăti însumi.

19

Dacă crezi, învățatule Maecenas, în străvechiul
Cratinus,
Nici o zi nu pot să placă și să trăiască cîntecele
Care sunt scrise de către băutorii de apă. De cînd
Liber
A înscris pe poeții exaltați printre Satiri și Fauni,
Dulcile Camene duhnesc cam din zori a vin;
Prin laudele vinului Homer se dovedește iubitor de
vin;
Chiar tata Ennius nu s-a avîntat vreodată să cînte
Războaiele decît băut. « Voi recomanda Forul și
ocolul Libonian [al zarafilor]
Celor cumpătați, voi opri pe cei aspri să cînte.»
Îndată ce am edictat asta, n-au încetat poeții
Să se întrecă în vinul nocturn, să pută de cel diurn.
Ce? dacă vreun sălbatec cu fața sucită și cu piciorul
gol
Simulează cu [ajutorul] țesătorului pe Caton cel cu
toga subțire,
Reprezintă oare virtutea și moravurile lui Caton?
Limba luîndu-se la întrecere cu a lui Timagen îl
frînge pe Iarbitas,

În timp ce se silește a fi plăcut și încearcă a fi considerat elocvent.
Un exemplu imitabil prin cusururi înșeală; căci dacă
Aș păli din întîmplare, [unii] ar bea chimion care dă paloare.
O, imitatori, turmă de sclavi, gesturile voastre
Îmi stîrnesc aci mînia, aci rîsul!
Cel dintîi am pus tălpile libere pe loc neocupat,
Am călcat cu piciorul meu nu pe [urmele] altora.
Cine se încrede în sine
Va stăpîni roiul ca domn. Eu cel dintîi am arătat Latiului
Iambii celui din Paros și am urmat metrii și spiritul
Lui Archiloc, nu subiectele și cuvintele urmărind pe Lycamb.
Și ca să nu mă împodobești cu frunze cam scurte
Că m-am temut să schimb modurile și arta cîntecului,
Energica Sappho înfrînează muza cu piciorul lui Archiloc,
O înfrînează Alceu, dar deosebit în subiecte și în regula [morală],
Nici nu persecută pe socrul pe care îl mînjește cu versuri negre,
Nici nu împletește lațul logodnicei prin cîntecul de pomină.
Pe acest [Alceu], nepomenit înainte de vreo altă gură, eu latin
L-am divulgat pe strune. Ajută celui purtător de lucruri nemaispuse
Să fie citit de ochi ingenui, să fie ținut în mîini.
Vrei să știi pentru ce cititorul nemulțumit laudă și
Iubește opusculele mele în palat și le coboară contradictoriu dincolo de prag:
Nu eu vînez sufragiile plebei nestatornice [ca vîntul]
Cu prețul unei haine roase sau a costului cinelor;
Nu eu, ascultător al poeților nobili și apărătorul lor,
Am gust să frecventez triburile și pupitrele critice;
De aci acele lacrimi. Dacă zic; «Mi-e rușine
Să-mi recitez scrierile nevrednice de teatrele întesate»,

Mi se spune: «Rîzi, și păstrezi asta pentru urechile
Lui Jupiter [August]; căci gîndești să scurgi mereu poetica
Numai tu singur, frumos numai pentru tine». La acestea eu
Mă tem să mișc nările și ca să nu fiu tăiat de unghia ascuțită a luptătorului,
Strig: « Îmi displace acest loc!» și cer o pauză.
Jocul însă naște scandal violent și mînie,
Mînia dușmănie cruntă și război funest.

20

Pari a privi spre Vertumn și Ianus, carte,
Desigur spre a fi scoasă în vînzare la Sosii,
netezită cu spumă de mare.
Ai urît cheile și sigiliile plăcute pudicului;
Gemi de a fi arătată la puțini și lauzi locurile publice,
Nu astfel crescută. Fugi unde vrei să descinzi:
Întoarcerea nu-ți va fi slobodă. « Ce-am făcut, nenorocita?
Ce-am vrut?» vei zice, cînd ceva te va jigni; și știi
Că ești strînsă sul, cînd amatorul tinjește sătul.
Dacă proorocirea din mînie față de cel care a păcătuit nu-i fără judecată,
Vei fi scumpă Romei, pînă ce te va părăsi tinerețea;
Cînd vei începe să fii murdară petrecută pe mîinile vulgului,
Vei ospăta taciturnă moliile inculte
Sau vei fugi în Utica, sau împachetată vei fi trimisă în Ilerda.
Sfătuitorul neascultat va rîde, ca acela care mîniat
Și-a împins în rîpă asinul încăpățînat:
Căci cine se va strădui să ajute [pe cineva] cu sila?
Și te mai așteaptă una, ca bătrînețea bîlbîită, care învață
Pe copii az-buche în ulițele îndepărtate, să pună mîna pe tine.
Cînd soarele călduț va apropia mai multe urechi în juru-ți,

Le vei spune că, deşi născut din tată libert şi cu puţină stare,
Am desfăşurat aripi mai mari decît cuibul,
Aşa încît ceea ce tai de la neam, să adaogi la virtuţi;
Că am plăcut fruntaşilor Urbei în război şi acasă;
Puţintel la trup, cărunt de timpuriu, iubitor de soare,
Iute la mînie, totuşi pînă acolo încît să pot fi potolit.
Dacă cumva te descoase vreunul de vîrsta mea,
Să afle că am împlinit de patru ori unsprezece [luni ale lui] decembrie,
În anul în care Lollius şi-a luat ca coleg pe Lepid.

CARTEA A DOUA

1

Deoarece susţii singur atîtea şi atîtea treburi,
Ocroteşti cu armele lucrurile italice, împodobeşti moravurile,
Îndrepţi legile, aş păcătui faţă de interesele publice
Dacă ţi-aş răpi timpul, Caesar, printr-o cuvîntare lungă.
Romulus şi tatăl Liber şi Pollux cu Castor,
Primiţi după imense fapte în templele zeilor,
În timp ce neamul oamenilor lucrează ţarinile, duc războaie
Aspre, împart ogoare, ridică cetăţi,
Au deplorat că favoarea sperată n-a răspuns
Meritelor lor. Acela care a zdrobit hidra grozavă
Şi a supus prin munci predestinate cunoscuţii monştri,
A aflat că invidia este biruită prin supremul sfîrşit.
Căci cine striveşte talentele aşezate sub el
Arde prin strălucirea sa, mort acelaşi va fi iubit.
Ţie în viaţă îţi acordăm onoruri la vreme
Şi pentru duhul tău divin punem altare pe care vom jura,
Mărturisind că nu se va naşte altul aiurea, că nu s-a născut vreunul ca acesta.
Dar acest popor al tău, înţelept şi drept întrucît
Te preferă pe tine singur conducătorilor noştri, şi celor greci,
Nu preţuieşte celelalte deloc în acelaşi chip şi după aceeaşi judecată,

Ci detestă și urăște tot afară de ceea ce va vedea
că s-a îndepărtat
De la cele pămintești și că și-a îndeplinit vremea,
Astfel partizan al celor vechi va apăra tablele
interzicînd a păcătui
Pe care le-au sancționat de două ori cinci bărbați,
tratatele regilor
Fie cu gabii, fie cele în condiții egale cu asprii
sabini,
Cărțile pontifilor, volumele bătrîne ale profeților,
Muzele care vorbesc în muntele Albano.
Dacă, fiindcă orice scrieri ale grecilor, chiar cele bune,
Sunt foarte vechi, se cîntăresc în același cîntar
Scriitorii romani, nu avem multe de zis:
Nimic nu este în măslină, nimic tare nu este în
afara nucii;
Am ajuns în culmea norocului, pictăm, cîntăm
Și luptăm mai iscusit decît aheii unși.
Dacă zilele fac mai bune poemele ca și vinurile,
Aș vrea să știu ce preț acordă [fiece] an scrierii.
Scriitorul care a murit acum o sută de ani trebuie
Pus între cei perfecți și bătrîni sau între
Cei de rînd și noi? Un termen să înlăture discuția. —
Este bătrîn și probant cine a împlinit o sută de ani. —
Cum? Cine a pierit mai mic cu o lună sau cu un an
Între cine va trebui să fie pus? Între poeții vechi,
Sau între cei pe care îi scuipă afară și generația
prezentă și cea următoare?
Acesta care este mai tînăr cu o lună scurtă sau cu
un an întreg
Să fie pus cu cinste între poeții bătrîni. —
Uzez de îngăduință și smulg puțin cîte puțin
[anii] ca perii din coada calului,
Și iau unul, iau încă unul,
În timp ce rămîne de batjocură după raționamentul
grămezii în scădere
Acela care aleargă la cronologie și prețuiește
virtutea după ani
Și nu admiră decît ceea ce a consacrat Libitina.
Ennius, [ca] și înțeleptul, marele și bătrînul Homer,
După cum spun criticii, se pare că se îngrijea
foarte ușuratic

Încotro duc făgăduințele și visele pitagoreice;
Naevius nu este în mîinile [tuturor] și nu pătrunde
ca și contemporan
În suflete? Atît de sfînt este orice poem vechi.
E discutabil cu cît unul este mai presus de altul,
Pacuvius
Capătă faima de bătrîn învățat, Aceius de
[dramaturg] grandios;
Se zice că toga lui Afranius ar fi convenit lui
Menandru,
Că Plaut precipită [deznodămîntul] după exemplul
siculului Epicharm;
Că Caecilius învinge prin gravitate, Terențiu prin
artă.
Pe aceștia puternica Romă îi știe pe de rost, pe
aceștia îi privește
Înghesuită în teatrul strîmt, îi are și-i consideră
poeți
Din epoca scriitorului Livius și pînă în timpul
nostru.
Adesea vulgul vede just, în unele privinți
păcătuiește.
Dacă admiră și laudă atît a pe poeții vechi,
Încît nu pune nimic mai presus de ei, nu îngăduie
nici o comparație cu ei, greșește;
Dacă crede că ei vorbesc prea arhaic și prea aspru,
Și mărturisește că multe [sunt spuse] fără nerv,
E în gustul și-n ideea mea și judecă sub un Jupiter
calm.
Nu persecut și nu cred că trebuiesc doborîte
cîntecele
Lui Livius, pe care mi-aduc aminte că, mic
[fiind], mi le dicta
Bătăușul Orbilius, dar [le] admir [cînd] le văd
îndreptate,
Frumoase și cît mai puțin îndepărtate de perfecțiune.
Dacă din întîmplare a țîșnit între ele un cuvînt
împodobit,
Dacă un vers sau altul e ceva mai îngrijit,
[Asta] petrece pe nedrept totul și vinde poema.
Mă indignez cînd se critică ceva, nu fiindcă se
socotește

Crasă compunerea și inelegantă, ci fiindcă [e]
recentă,
Și nu se solicită pentru antici îngăduință, ci
onoare și premii.
Dacă mă îndoiesc că piesa lui Atta pășește sau nu
drept
Pe șofran și flori, vor țipa tare toți bătrînii că a
pierit pudoarea,
Fiindcă îndrăznesc să critic ceea ce lipsește
Gravului Aesopus și doctului Roscius:
Fie pentru că-și închipuie că nimic nu e bun, dacă
nu ți-a plăcut ție,
Fie pentru că socotesc rușinos să asculte de cei mai
tineri
Și să se spună că vor pierde bătrîni ceea ce au
învățat fără barbă.
Cine laudă cîntecul saliar al lui Numa și vrea să
se pară
Că știe singur ceea ce ignoră împreună cu mine,
Acela nu e favorabil talentelor ci aplaudă pe cei
înmormîntați;
Dar combate ce e al nostru și ne urăște livid pe
noi și [operele] noastre.
Căci dacă grecilor le-ar fi fost urîtă noutatea
Tot atît ca și nouă, ce-ar mai fi acum vechi? și
ce-ar
Avea să citească și să roadă pe rînd uzul public?
Cînd Grecia, potolindu-se războaiele, a început
pentru întîia oară
Să se ocupe cu nimicuri și să alunece grație
norocului favorabil spre moliciune,
S-a aprins aci de îndeletnicirea atleților, aci de a
cailor,
A iubit pe artiștii în marmură, fildeș sau bronz,
Și-a agățat privirea și sufletul de tabelele pictate,
S-a bucurat aci de flaute, aci de tragedii;
Ca și fata la picioarele doicii dacă s-a jucat în
copilărie
Ceea ce a dorit cu lăcomie, a părăsit la timp
săturată:
Ceea ce place sau este odios, de ce nu crezi că e
schimbător?

Pacea binefăcătoare și vînturile favorabile au adus
asta.
La Roma a fost multă vreme plăcut [oamenilor] a
sta dis-de-dimineață
În casa obișnuit deschisă, a da clienților [sfaturi]
juridice,

A învesti prudent banii în titluri sigure,
A asculta pe cei mai mari, a spune celor mai mici
Prin ce poate crește avutul și scădea pofta
păgubitoare.

Poporul ușuratic și-a schimbat gustul și arde tot
De mania de a scrie; copiii și părinții severi
Cu pletele încununate cu frunze cinează și fac
versuri.

Eu însumi, care mă jur a nu mai scrie versuri,
Compun mai mincinos decît Parții și, treaz
Înainte de răsăritul soarelui, cer pana, hîrtiile și
cutiile [cu manuscrise].

Necunoscătorul corăbiei se teme să mîne corabia,
nu îndrăznește
A da habroton bolnavului decît cine a învățat să-l
administreze,
Ceea ce e al medicilor făgăduiesc medicii, fierarii
fac ce se ține de fierărie:
Pretutindeni scriem poeme exercitați sau
neexercitați.

Totuși află cîtă putere are această eroare
Și această ușoară nebunie: sufletul poetului este
Cu greu avar, iubește versurile, numai într-asta își
dă silința;

Rîde de pagube, de fuga sclavilor, de incendii;
Nu pune la cale nici o fraudă tovarășului,
copilului
Sau pupilului; trăiește din păstăi și pîine neagră.
Deși leneș și inapt într-ale armelor, util cetății,
Dacă îi îngădui să ajute în lucrurile mici și mari:
Poetul formează gura fragedă și gîngăvită a
copilului,
Abate încă de pe acum urechea de la cuvîntările
obscene,

Apoi educă sufletul prin sfaturi iubitoare,
Îndreptător al asprimii invidiei și urei;

Împărtășește faptele corect, instruiește
generațiile care se ridică
Prin exemple ilustre, consolează pe nevoiaș și pe
bolnav.
De unde ar învăța rugăciunile fata neștiutoare de soț
Cu băieții caști, dacă Muza nu le-ar da un poet?
Corul cere belșug și înduplecă divinitățile
prielnice,
Imploră apele celeste îmbietor prin rugi învățate,
Înlătură molimele, combate primejdiile de temut,
Capătă și pacea și anul bogat în roade:
Zeii de sus sunt îmblînziți prin cîntec, prin
cîntec Manii.
Agricultorii de altădată, tari și fericiți cu puțin,
După adunarea grînelor odihnindu-și în vreme de
sărbătoare
Trupul și sufletul însuși purtător, în speranța
sfîrșitului,
Împreună cu tovarășii greul muncilor, cu nevasta
credincioasă și copiii,
Îmbie pămîntul cu porc, pe Silvan cu lapte,
Cu flori și vin Geniul care aduce aminte de viața
scurtă.
Prin acest obicei născîndu-se slobozenia fescenină,
A turnat ocări țărănești în schimburi de versuri,
Și libertatea acceptată la întoarcerea fiecărui an
A distrat amabil, pînă ce jocul [devenind] crud
A început să se convertească în turbare deschisă
Și să cutreiere amenințător și nepedepsit casele
oneste. S-au văietat
Acei sfîșiați de dintele crunt, dar s-au îngrijorat
Și cei neatinși, temîndu-se de o soartă comună, ba
mai mult,
S-a votat o lege și pedeapsă care să interzică
Să mai fie cineva incondeiat în poezie: de teama
nuielelor,
Cei constrînși și-au schimbat genul, zugrăvind
bine și delectînd.
Cucerită, Grecia a primit învingătorul sălbatec
și-a introdus
Artele în Latiul agrest; astfel s-a dus

Acel necioplit vers saturnian și-au împrăștiat
grava otravă
A eleganții, dar totuși multă vreme au rămas
Și mai rămîn și azi vestigiile rusticității.
Căci [romanul] a întrebuințat tardiv acuitățile
scrierilor grecești
Și tihnit după războaiele punice a început să
[se întrebe]
Ce utilitate ar aduce Sophocles, Thespis și Aeschyl.
A făcut și încercarea dacă se poate transpune
demn [acest teatru].
Și i-a plăcut natura sublimă și strașnică:
Căci respiră îndeajuns tragicul și îndrăznește în
chip fericit,
Dar socotește din ignoranță lustruirea rușinoasă și
se teme [de ea].
Crede, fiindcă ia subiectele din mijlocul [vieții], că
comedia
Cere minimum de sudoare, dar [ea] are cu atît mai
multă
Pondere cu cît mai puține greșeli: uită-te la Plaut
Cum se complace în rolurile amantului de efebi,
Al tatălui zgîrcit, al proxenetului viclean,
Cît Dossennus este în el [cînd] descrie paraziți
lacomi,
Cum parcurge scena cu încălțămintea nelegată
bine;
Căci îi place să arunce banii în sertare, nepăsător
După aceasta dacă piesa cade sau stă pe călcîi.
Pe acela pe care îl împinge pe scenă Gloria cu carul
vîntos,
Îl descurajează spectatorul indiferent, îl umflă cel
interesat:
Așa de ușor, așa de meschin este ceea ce surpă sau
ridică
Sufletul avid de laude. Adio artă dramatică, dacă
O [frunză] de palmier refuzată mă trimite [acasă]
slab, iar una oferită, gras.
Adesea însă gonește și înspăimîntă pe poetul
îndrăzneț
[Faptul] că cei mulți la număr, inferiori în virtute
și onoare,

Inculți și neghiobi și gata să combată
Cînd cavalerul este de altă părere, cer în mijlocul piesei
Sau urs sau gladiatori; căci plevei mărunte îi plac astea.
Ce-i drept, și de la urechea cavalerului toată voluptatea
A emigrat la ochii nestatornici și la petrecerile găunoase:
Într-un ceas se coboară patru sau mai multe cortine,
Ca să defileze turmele călăreților și cetele pedestrașilor;
După aceea trece puterea regilor cu mîinile sucite [la spate],
Aleargă trăsurile [cu două roate], care cu coviltir, căruțele, corăbiile,
E purtat fildeșul capturat, [bronzurile] de Corint luate pradă.
Dacă ar fi pe pămînt, Democritus ar rîde, fie că
Privirea vulgului s-ar întoarce spre pantera corcită
Prin cămilă cu o speță deosebită, fie spre elefantul alb,
Ar observa poporul mai cu atenție decît jocurile înseși
Ca oferindu-i mult mai multe spectacole,
Ar socoti însă că dramaturgii istorisesc basme
Asinului surd. Căci ce glasuri pot birui
Larma pe care o fac teatrele noastre?
Crezi că muge codrul gargan sau Marea Tuscă,
Cu atît zgomot sunt privite jocurile și [obiectele] de artă
Și bogățiile străine, împovărat de care cînd actorul
Intră în scenă, [mîna] dreaptă bate în cea stîngă. —
A spus ceva pînă acum? — Nu, zău. — Atunci ce place? —
Lîna imitînd viorelele cu vopsea tarentină.
Și ca să nu crezi întîmplător că în vreme ce alții compun bine,

Eu laud în doi peri, ceea ce însumi aș refuza să fac:
Poate vedea că pot să merg pe funia încordată acel poet
Care neliniștește sufletul meu cu himere,
Îl irită, îl ademenește, îl umple ca un vrăjitor
Cu terori false și mă duce aci la Theba, aci la Athena.
Fii drept și acordă o atenție scurtă acelora care
Preferă a se încredința cititorului decît a suporta disprețul
Spectatorului pretențios, dacă vrei să umpli în chip demn [de el]
Templul lui Apollo cu cărți și să dai un pinten poeților,
Ca să meargă cu mai mare sîrguință spre Heliconul înverzit.
Adesea ca poeți ne facem nouă înșine multe neajunsuri
(Cum eu însumi mi-aș tăia via), dîndu-ți o carte
Cînd ești preocupat și obosit; proferînd insulte
Dacă unul din prieteni a îndrăznit să critice versul;
Redesfășurînd neinvitați din nou pasagiile citite o dată;
Lamentîndu-ne că străduințele noastre și firul subțire
Cu care au fost cusute poemele nu apar;
Sperînd că se va întîmpla acel lucru ca îndată ce
Vei afla că scriem cîntece, liberal în mod spontan
Să ne chemi, să interzici să ducem lipsuri și să ne constringi să scriem.
Dar totuși e necesar să cunoști ce fel
De paznici are virtutea admirată în război și acasă
[Și] care nu poate fi încredințată unui poet nevrednic.
Acel Choerilus, care pentru versurile [sale] neplivite și rău născute
A înscris [la catastiv] filipii primiți cu efigia regală,
A fost agreat de marele rege Alexandru.
Dar așa cum cernelurile folosite lasă semne
Și pete, nu rar scriitorii mînjesc faptele strălucite
Printr-un cîntec infect. Același rege, care a cumpărat

Cheltuitor așa de scump un poem atît de ridicul,
A interzis printr-un edict ca vreunul în afară de Apelles
Să picteze, sau altul decît Lysipp să modeleze în bronz
Figura închipuind pe puternicul Alexandru. Căci dacă
Vei apela la acea judecată subtilă pentru artele plastice
[Aci] la cărți și la aceste daruri ale Muzelor,
Vei jura că s-a născut beot în aer neghiob.
Dar poeții scumpi ție, Vergilius și Varius,
Nici nu dezonorează judecățile tale despre ei
Și darurile pe care le-au luat de la donator împreună cu multe laude,
Nici nu apar mai bine exprimate chipurile prin semne de bronz
Decît moravurile și sufletele bărbaților iluștri
Prin opera poetului; nici eu n-aș prefera să compun
Epistole tîrîndu-se pe pămînt în loc să descriu isprăvile,
Priveliștea țărilor și fluviile, cetățile
Cățărate pe munți, domniile barbare și războaiele
Purtate pe tot pămîntul sub auspiciile tale
Și templele adăpostind pe Ianus păzitorul păcii
Și Roma temută de Parți sub călăuza ta,
Dacă firește pot ceea ce doresc; dar măreția ta
Nu admite un cîntec meschin, nici pudoarea mea
Nu îndrăznește să încerce un lucru pe care puterile refuză să-l poarte.
Însă o stăruință fără tact stînjenește pe cel pe care îl iubești,
Mai ales cînd se recomandă prin numere și meșteșug;
Căci cineva își amintește mai curînd și mai bucuros
Ceea ce ia în rîs, decît ceea ce aprobă și venerează.
Nu mă opresc la omagiul care mă apasă și nu doresc
Vreodată nici să fiu expus în ceară ca chip plăsmuit în rău,
Nici să fiu împodobit cu versuri compuse execrabil,

Nici să roșesc dăruit cu un omagiu grosolan, și întins,
Împreună cu scriitorul meu, într-o cutie închisă,
Să fiu dus în ulița care vinde tămîie și parfumuri
Și piper și orice se poate împacheta în hîrtiile netrebnice.

2

Florus, prieten credincios al bunului și ilustrului Nero,
Dacă întîmplător cineva ar voi să-ți vîndă un sclav născut
La Tibur sau la Gabii, și ți-ar vorbi astfel:
« Acesta,
Curat și frumos de la cap pînă jos la călcîie,
Să fie al tău și să-l stăpînești pentru opt mii de sesterți,
Sclav născut în casă, bun pentru treburi la porunca stăpînului,
Poleit cu niscai literatură greacă, cu aplecare spre orice artă,
Vei face tot ce poftești cu această argilă udă;
Mai mult va cînta neînvățat, dar dulce, băutorului.
Prea multe promisiuni scad încrederea, cînd vînzătorii
Care vor să împingă marfa laudă mai mult decît se cuvine.
Pe mine nu mă silește nimic: eu sunt sărac în banii mei.
Nici un vînzător de sclavi nu ți-ar face asta; cu greu
Cineva ar face același lucru pentru mine. O singură dată sclavul a greșit
Și, cum se-ntîmplă, s-a ascuns sub scară, temîndu-se de cureaua atîrnată [în cui];
Dă banii, afară de cazul cînd te supără fuga [lui].»
Acela, după opinia mea, ar lua prețul fără grijă de reclamație.
Tu cu bună știință ai cumpărat un vițios, ți s-a spus condiția:

Îl vei urmări totuși pe acest [negustor] și vei stărui într-un proces nedrept?
Ție care plecai m-am mărturisit leneș, m-am declarat
Aproape incapabil de asemenea formalități, nu mă vei judeca aspru
Că nici o scrisoare a mea n-a venit la tine.
Atunci ce-am folosit, dreptatea fiind cu mine,
Dacă totuși insiști? Te vei mai plînge în legătură cu asta
Și de aceea că, mincinos, nu-ți trimit cîntecele așteptate.
Un soldat al lui Lucullus, stringînd cu multe necazuri
Soldele, în timp ce obosit s-a întins jos noaptea, a pierdut
Tot pînă la un ban; după asta, lup vehement, necăjit deopotrivă
Și pe sine și pe vrăjmaș, aprig la dinți din cauza postitului,
A izgonit garda regală dintr-un loc, se zice,
Foarte întărit și îmbelșugat în multe lucruri.
Remarcat pentru această faptă e răsplătit cu daruri onorifice,
Primește pe deasupra și de două ori zece mii de sesterți.
Întîmplător în acest timp generalul dorind nu știu de ce
Să cucerească o întăritură, începu a-l îndemna pe același
Cu vorbe care ar fi putut da curaj și fricosului:
« Du-te, bunule, unde te cheamă vitejia ta; mergi cu picior fericit,
Să aduci marile cununi ale celor meritoși. De ce stai? »
După acestea acel viclean, cît vrei de țăran, zise:
« Se va duce acolo unde vrei, se va duce cine și-a pierdut brîul ».
S-a întîmplat să fiu hrănit la Roma și dăscălit
Cît a păgubit mîniosul Ahile pe greci.
Atena strălucită în arte a adăogat ceva mai mult.
Natural să pot deosebi ce-i strîmb de ce-i drept

Și să caut adevărul prin pădurile lui Academus.
Dar vremurile aspre m-au urnit din locul plăcut,
Și ardoarea civilă m-a împins nedeprins la război în oști,
Care nu puteau face față brațelor lui Caesar August.
Îndată ce m-a slobozit de acolo întîia [bătălie] de la Philippi,
Umil din cauza penelor retezate și văduvit de căminul și ogorul părintesc,
Sărăcia m-a făcut îndrăzneț să compun versuri.
Dar ce cucute au putut vreodată purifica îndeajuns
Pe cel care nu are decît ceea ce nu-i lipsește,
Ca să nu cred că e mai bine să dorm decît să scriu versuri?
Anii care trec jefuiesc de la noi una cîte una:
Au răpit jocurile, dragostea, ospețele, spectacolele,
Încearcă a smulge poemele; ce vrei să fac?
Afară de asta nu toți admiră și iubesc același lucru:
Ție îți plac cîntecele [lirice], pe acela îl delectează iambii,
Pe celălalt satirele cu sare neagră în maniera lui Bion.
Iată trei oaspeți ai mei aproape diferind [în gusturi],
Cerînd cu cer al gurii variat lucruri foarte felurite;
Ce să dau? Ce să nu dau? Ceea ce tu refuzi, poruncește altul;
Ce ceri, negreșit este displăcut și acru pentru amîndoi.
Afară de altele, oare gîndești tu că la Roma
Pot scrie printre atîtea griji și atîtea belele?
Ăsta mă cheamă ca chezaș, cela, lăsînd la o parte orice amabilități,
Să ascult [lectură de] scrieri; unul zace pe dealul Quirin,
Altul la capătul Aventinului, și unul și altul trebuind să fie vizitați.
Vezi omenește ce răgazuri potrivite. — Dar
Bulevardele sunt slobode, încît nimic nu stă în calea meditativilor. —

Antreprenorul se grăbește înfierbîntat cu catîrii și hamalii;
Aci ridică o piatră, colo o grindă enormă cu macaraua;
Tristele convoaie funebre se luptă cu căruțele;
Ici fuge cățeaua turbată, colo se năpustește scroafa plină de glod:
Du-te acum și meditează versuri sonore!
Tot corul scriitorilor iubește pădurea și fuge de oraș,
Client ritual al lui Bacchus cel bucuros de somn și umbră;
Tu vrei ca eu să cînt în zarva nocturnă și diurnă
Și să pășesc pe urmele pîngărite ale poeților?
Talentul care și-a ales liniștita Atenă
Și a consacrat șapte ani pentru studii, îmbătrînind
Printre cărți și meditații, [dacă] iese mai taciturn decît statuia,
De cele mai multe ori face poporul să se strice de rîs; eu aci
În mijlocul valurilor lumii și ale furtunilor orașului
Mă pot oare învrednici să împletesc vorbele care vor stîrni sunetul lirei?
Era la Roma un frate jurisconsult, [frate] pînă într-acolo
Încît fiecare din ei auzea în vorbirea celuilalt numai laude curate,
Încît acesta era un Gracchus pentru celălalt și celălalt un Mucius pentru acesta.
Oare delirul acesta scutură mai puțin pe poeții de spirit?
Eu compun cîntece, ăsta elegii: « Minunată operă
Cizelată de cele nouă Muze! » Privește întîi
Cu ce infatuare, cu ce suficiență privim în jur
Templul [bibliotecă] încăpător pentru poeții romani.
După aceea, dacă n-ai cumva nici o treabă, urmează-ne și ascultă de departe
Ce zic și cu ce preț își împletesc unul altuia coroane:
Suntem loviți și dăm gata dușmanul cu tot atîtea răni

Ca niște samniți într-o luptă lungă pînă la întîiele lumini [de lămpi];
Eu mă despart [declarat] prin votul lui un Alceu, el, printr-al meu, ce?
Ce altceva decît un Callimach? dacă văd că cere mai mult,
Fie un Mimnermus, și se umflă prin porecla dorită.
Multe suport ca să potolesc genul iritabil al poeților,
Cînd scriu și captez rugător sufragiile poporului;
Totdeodată fie-mi îngăduit ca punînd capăt silințelor și recăpătîndu-mi bunul simț,
Să-mi astup nepedepsit urechile [pînă aci] deschise la cei care recită.
Acei care compun cîntece proaste sunt ironizați, adevărul [este]
Că scriind ei se delectează și se cultivă pe sine și de la sine,
Dacă taci, vor lăuda fericiți orice au scris.
Dar cine va dori să fi făcut un poem după reguli,
Odată cu tablele își însușește sufletul unui cenzor onest;
Va îndrăzni să scoată din locul lor orice cuvinte
Care vor avea puțină strălucire sau vor fi fără miez
Și se vor naște nevrednice de cinste, chiar dacă se vor retrage fără voie
Și ar mai sta încă în sanctuarul Vestei.
[Autorul] folositor poporului va smulge cuvintele întunecate de vreme și va pune în lumină pe acelea expresive
Pe care, amintite în Caton și în Cethegus,
Acum le-apasă mucegaiul deformant și bătrînețea părăsită.
Va primi [cuvintele] noi pe care le-a produs uzul creator:
Va turna bogății vehement, curgător și asemănător
Cu limpedele rîu și va înavuți Latiul printr-o limbă bogată.
Va îndepărta pe cele de prisos, va lustrui printr-o grijă înțeleaptă
Pe cele prea aspre, va înzdrăveni pe cele lipsite de sevă,

Va da frumusețe [omului] care se joacă și se va chinui
Așa cum cineva dansează aci Satireasca, aci agresta Ciclopească.
Aș prefera să trec drept un scriitor exaltat și nedibaci,
Să mă complac cu lipsurile mele și să mă ascund în fine în ele
Decît să am gust și să mîrîi. A fost printre argieni unul nu de jos,
Care credea că ascultă tragedii minunate,
Spectator și aplaudator mulțumit în teatrul gol;
Care păzea celelalte îndatoriri ale vieții după dreptele
Obiceiuri, foarte bun vecin, gazdă amabilă,
Blînd cu nevasta, care putea să ierte sclavilor,
Să nu se înfurie de pecetea ruptă a urcioarelor,
Care putea să evite prăpastia și puțul descoperit.
Cînd acesta, cu ajutorul și îngrijirea rudelor, a dat afară,
Însănătoșit prin sabur curat, boala și fierea
Și și-a venit în fire, a zis: « Pe Pollux, prieteni, m-ați omorît,
Nu m-ați mîntuit, [din moment] ce mi-ați răpit astfel o voluptate
Și mi-ați luat cu forța o rătăcire plăcută minții. »
Probabil că este mai folositor, aruncînd nimicurile, [să cultivi] înțelepciunea
Și să lași jocul potrivit pentru vîrsta copiilor
Și a nu mai continua cuvintele de modulat pe coardele latine,
Ci a deprinde numerele și modurile adevăratei vieți.
În privința asta vorbesc cu mine însumi și meditez tăcut acestea:
Dacă nu ți-ar potoli setea nici o cantitate de limfă,
Ai spune doctorului; dar, că dorești cu atît mai mult
Cu cît ai strîns mai mult, nu ai curaj a mărturisi nimănui?
Dacă rana nu ți-ar fi ușurată cu o rădăcină sau buruiană

Ce ți s-a arătat, te-ai lipsi să te doftoricești cu o rădăcină sau buruiană
Care nu ajută întru nimic; ai auzit că cui
I-au dat zeii avere, pe acela îl părăsește sminteala rea.
Și, cum de cînd ești mai bogat nu ai devenit deloc mai înțelept,
Vei uza totuși de aceiași sfătuitori?
Dar dacă bogățiile pot să te facă cuminte
Și mai puțin lacom și fricos, de bună seamă ai roși
Dacă ar trăi vreunul pe pămînt mai avar decît tine.
Dacă se cheamă proprietate ceea ce cineva a cumpărat cu cîntarul și cu un ban,
De crezi pe jurisconsulți, ceva transmite [și] folosința;
Ogorul lui Orbius care te hrănește e al tău, iar vechilul [lui Orbius]
Cînd grăpează semănăturile care trebuie să-ți dea mai multe bucate
Te recunoaște stăpîn. Dai bani, primești struguri,
Pui, ouă, un poloboc de vin: ei bine, în chipul acesta
Încetul cu încetul vei cumpăra ogorul, cumpărat poate cu trei sute
De mii de sesterți și chiar mai mult.
Ce importă dacă trăiești din ce-ai plătit pînă azi sau odată?
Cumpărătorul ca atare al pămîntului lui Aricinus și al lui Veienus
Mănîncă legume cumpărate, chiar de-ar crede altfel,
Încinge bronzul în noaptea rece cu lemne cumpărate.
Dar numește al său pînă unde plopul așezat
La anume hotare înlătură judecățile cu vecinii, ca și cînd
Poate fi propriu ceva care într-o clipă a orei mișcătoare,
Aci prin rugăminte, aci pe bani, aci prin forță, aci prin moartea supremă
Schimbă stăpînii și trece în dreptul altuia.

Astfel, fiindcă nimănui nu-i este dat un uz
perpetuu și moștenitorul
Vine peste moștenitorul altuia ca unda peste undă,
La ce folosesc satele și hambarele? La ce boii
lucani mînați
Pe munții Calabriei, dacă Orcus seceră
Ce e mare și ce e mic, nelăsîndu-se mituit cu aur?
Pietre prețioase, marmură, fildeș, statuete
tireniene, tablouri,
Argintărie, veșminte vopsite cu purpură getulă
Sunt care nu le au, este unul care nu dorește să
le aibă.
Pentru ce unul din frați preferă să hoinărească,
să se joace,
Să se ungă cu parfumuri în grădinile de palmieri
rentabile ale lui Irod,
Iar altul, [deși] bogat, neastîmpărat din zori și
pînă în umbra zilei
Desțelinează ogorul păduratic prin flacără și fier,
Știe Geniul [fiecăruia], tovarășul de la naștere
care potrivește astrul,
Zeu al firii umane, muritor cu fiecare cap,
Schimbător la chip, alb și negru.
Voi uza și voi lua din mica grămăjuie
Atît cît cere trebuința, nici nu mă voi preocupa ce
gîndește despre mine moștenitorul
Care n-a găsit mai mult decît cele date [de destin],
și totuși aș vrea să știu
De asemeni cît se deosebește omul simplu de
desfrînatul vesel
Și cît se depărtează economul de avar.
Căci e diferență [dacă] risipești nesăbuit ce e al
tău sau nu faci
Nici o cheltuială cu părere de rău, nici nu te
străduiești a strînge multe
Și mai degrabă te bucuri pe apucate și la timp
de puținul [tău] plăcut,
Ca la vremea sa copilul de sărbătorile Quinquatrus.
Sărăcia dezgustătoare a casei fie departe; eu,
De sunt purtat de o corabie mare sau mică,
sunt purtat ca unul și același.

Nu suntem împinși dacă pînzele [sunt] umflate
de Acvilonul prielnic,
Totuși ne ducem viața dacă Austrii ne sunt
dușmănoși,
În puteri, în talent, în strălucire [socială], în
bărbăție, în rang, în avere,
[Să fim] cei din urmă printre cei dintîi, cei dintîi
mereu printre cei din urmă.
Nu ești avar: bine. Ce? odată cu acest vițiu
Au fugit [oare] și celelalte? lipsește din pieptul
tău ambiția
Deșartă? lipsesc frica și ura morții?
Visele, spăimîile magice, minunile, vrăjitoarele,
Lemurii nocturni și monștrii tesali îi iei [oare]
în rîs?
Numeri cu plăcere zilele de naștere? ierți pe
prieteni?
Ești mai blînd și mai bun la apropierea bătrîneții?
Ce-ți ajută dacă ai scos un spin din mai mulți?
Dacă nu știi să trăiești măsurat, dă pas celor mai
experimentați.
Te-ai jucat destul, ai mîncat și ai băut destul;
Ți-a venit timpul să pleci, ca nu cumva generația
Mai în drept a fi zburdalnică să rîdă că bei mai
mult decît se cade și să te-mpingă.

EPISTULA AD PISONES

DE ARTE POETICA

Dacă un pictor ar voi să lege un grumaz de cal
Cu un cap de om şi să acopere [totul] cu felurite pene,
Adunînd fragmente de pretutindeni, aşa cum femeia frumoasă în sus
Se termină ca peşte ruşinos de îngrozitor,
Admiși a privi, vă veţi ţine [oare] rîsul, prieteni?
Credeţi[-mă], o, Pisoni, asemeni acestui tablou ar fi cartea
Căreia i s-ar plăsmui idei goale ca şi visurile bolnave,
Încît nici piciorul, nici capul să nu se îmbine
Într-o compoziţie unică. — Pictorii şi poeţii au avut totdeauna
Egală facultate de a îndrăzni orice. —
Ştim, şi această scuză o cerem şi o dăm pe întrecute,
Dar nu ca sălbăticiunile să se împerecheze cu [fiinţele] paşnice,
Nici ca şerpii să se îngemăneze cu păsările şi mieii cu tigrii.
Adesea în scrierile începute grav şi tratînd grandiosul
Se coase cîte o flamură sau alta de purpură
Care să lucească de departe, descriindu-se pădurea [sacră]
Şi altarul Dianei, şerpuirile apei alergînd pe cîmpurile fermecătoare,

Sau fluviul Rin, sau curcubeul.
Decît, nu era acolo locul lor. Poate ştii să reprezinţi
Chiparosul: la ce [foloseşte] aceasta, dacă cine e pictat pentru banii daţi
A scăpat înotînd fără speranţă de pe corabia sfărîmată?
Ai început să faci o amforă: de ce învîrtind roata a ieşit urcior?
În scurt, [opera] fie cum poftești, măcar [să fie] simplă şi una.
Cea mai mare parte a poeţilor, maestrul şi tinerii vrednici de maestru,
Ne înşelăm sub raportul justeţii: mă silesc să fiu scurt,
Devin obscur; pe cel care caută lustruiala îl părăsesc
Nervul şi suflul, cel care cultivă grandiosul umflă,
Prudentul şi prea timidul în faţa furtunii se tîrăşte pe pămînt;
Cine doreşte să varieze un lucru prin prodigii
Pictează delfinul pădurilor şi mistreţul valurilor:
Fuga [lui] de cusur duce la viţiu, dacă e lipsit de artă.
Un meşter de la parterul cazarmei de gladiatori Aemilia reproduce
Şi unghiile, imită şi părul unduind în aer,
Nefericit în totalul operei, fiindcă nu ştie să
Îmbine totul; eu, dacă aş avea de gînd să compun ceva,
N-aş voi mai mult să fiu ca acesta, cum [n-aş vrea] să trăiesc
Admirat pentru ochii negri şi părul negru, însă cu nasul strîmb.
Voi care scriţi, alegeţi materia potrivit cu puterile
Voastre şi cumpăniţi îndelung ce refuză umerii,
Ce sunt în stare să poarte. Pe acela căruia subiectul îi va fi ales după forţele sale
Nu-l va părăsi nici uşurinţa elocuţiei, nici ordinea clară.

Virtutea şi frumuseţea ordinii va fi aceasta, sau mă înşel,
Că [scriitorul] spune acum numai ceea ce trebuie spus acum,
Amînă multe şi le omite momentan;
Garantul cîntecului făgăduit va agrea asta, va dispreţui asta.
Băgător de seamă şi minuţios în înşiruirea cuvintelor,
Vei spune cu distincţie dacă iscusita înnodare va face nou
Un cuvînt banal. Dacă cumva e necesar
De a revela prin semne proaspete ascunzişul lucrurilor,
Va fi oportun şi se va da o libertate asumată cu decenţă
De a plăsmui [cuvinte] neînţelese Cethegilor îmbrăcaţi ţărăneşte,
Şi vorbele noi şi de curînd născocite vor avea circulaţie
Dacă pică cu parcimonie din izvor grec ticluite [după acest model].
Ce a dat însă romanul lui Caecilius şi lui Plaut, refuzat
Lui Virgil şi lui Varius? Pentru ce eu, dacă pot
Să agonisesc cîteva, să fiu pizmuit cînd limba lui Caton şi a lui Ennius
A îmbogăţit graiul părinţilor şi a dat la iveală
Nume noi pentru lucruri. A fost îngăduit şi va fi îngăduit
Totdeauna a pune în circulaţie nume bătute cu tiparul prezent.
După cum pădurile se schimbă la frunze spre sfîrşitul anului,
Cele vechi cad, tot aşa moare generaţia bătrînă a cuvintelor
Şi cele născute de curînd înfloresc în felul tinerilor şi sunt în putere.
Datorăm morţii [persoana] noastră şi ce e al nostru. Fie că, primit
Pe pămînt, Neptun apără flotele de Acviloni,

Operă [vrednică] de regi, sau mlaștina îndelung nerodnică și potrivită pentru vișle
Hrănește orașele vecine și simte plugul cel greu,
Fie că rîul și-a schimbat cursul păgubitor pentru roade,
Învățat [să ia] un drum mai bun: faptele muritoare vor pieri,
Necum să rămînă vie strălucirea și creditul limbilor.
Multe cuvinte care au murit vor renaște, și vor cădea
Acelea care acum sunt în cinste, dacă vrea uzul,
Care are în puterea lui bunul plac, dreptul și norma vorbirii.
Cu ce metru se pot scrie faptele regilor, ale căpeteniilor
Și tristele războaie a arătat Homer.
În versuri legate nepereche s-a închis întîi jeluirea funebră,
După aceea și exprimarea unei rugăciuni împlinite;
Cine însă a pus în circulație ca autor modeste elegii
Discută [încă] gramaticii și pînă acum procesul e în fața judecătorului.
Turbarea a înarmat pe Archiloc cu iambul care e al lui;
Pe acest picior l-au încălțat cipicii [comediei] și înalții coturni [tragici],
[Fiind] potrivit pentru vorbirea dialogică, învingînd zgomotele
Mulțimii și [fiind] născut pentru acțiune.
Muza a sortit să se cînte pe coardele [lirice] zeii și copiii zeilor,
Și luptătorul învingător, și calul [ieșit] întîi la întrecere,
Și grijile [de dragoste ale] tinerilor, și vinurile care [fac inima] slobodă.
Dacă nu pot și nu știu să păstrez rolurile și colorile genurilor
[Așa cum le-am] determinat, pentru ce să fiu salutat poet?
Pentru ce prefer să nu știu, rușinîndu-mă prostește, în loc să învăț?

Materia comică nu admite să fie tratată în versuri tragice;
De asemeni cina lui Thyest se indignează a fi narată
În cîntece potrivite pentru particulari sau aproape de cipicii [comediei],
Fiecare [subiect], după cum s-a hotărît pentru fiecare în parte, să ocupe locul ce se cuvine.
Totuși uneori și comedia ridică glasul,
Și Chremes mîniat se ceartă cu gura clocotitoare;
Pe de altă parte tragicul de multe ori se vaită în limbaj familiar,
Ca atunci cînd Telephus și Peleus, săraci și surghiuniți amîndoi,
Renunță la vorbele umflate și de un picior jumătate,
Dacă vrea ca jeluirea să atingă inima spectatorului.
Nu e de ajuns ca poemele [dramatice] să fie frumoase, trebuie să fie mișcătoare
Și să mîne sufletul auditorului încotro vor.
Așa precum rîd la cei care rîd, chipurile omenești
Simpatizează cu cei care plîng: dacă vrei să plîng, plîngi
Tu cel dintîi; atunci nenorocirile tale, Telephe sau Peleu,
Mă vor atinge; dacă îți vei debita prost rolul,
Voi dormita ori voi rîde. Vorbele triste
Au nevoie de față tristă, acelea pline de amenințări de [față] mîniată,
Cele vesele de [față] rîzătoare, cele serioase de [față] severă la spunere:
Căci natura ne formează mai întîi pe dinăuntru
În raport cu orice dispoziție a soartei; ne înveselește sau ne îndeamnă la mînie,
Sau ne doboară la pămînt prin grea tristețe și ne neliniștește;
După aceea mișcarea sufletului se traduce în afară, limba fiind interpret.
Dacă spusele vorbitorului vor fi în discordanță cu situațiile,
« Cavalerimea și pedestrimea romană » vor scoate hohote de rîs.

E deosebire multă, dacă vorbește un zeu sau un erou,
Un bătrîn copt sau unul pînă acum clocotind de tinerețe,
În floare, o matroană autoritară sau o doică harnică,
Un negustor mereu pe drumuri sau un cultivator al ogorului înverzit,
Un cholc sau un assyr, unul nutrit la Thebae sau la Argos.
Ca scriitor sau urmează tradiția, sau plăsmuiește
Cu coerență. Dacă cumva reiei pe Ahil încărcatul de onoruri:
Neostenit, mînios, necruțător, aprig,
Să nege că s-au născut legi pentru el, să alerge pentru orice la arme;
Medea să fie cruntă și nebiruită, Ino plîngăreață,
Ixion perfid, Io rătăcitoare, Orest trist.
Dacă încredințezi scenei ceva nemaiexperimentat și îndrăznești
A ticlui o mască nouă, să se păstreze pînă la sfîrșit
Cum a pornit de la început și să fie închegată.
Greu este a spune [sentimente] generale în chip individual,
Și tu mai cu siguranță pui în acte poemul *Iliadei*
Decît să produci cel dintîi lucruri necunoscute și nespuse.
Materia publică va deveni de drept privat, dacă
Nu vei rămîne în cerc banal și deschis [tuturor],
Nici nu te vei sili să reproduci cuvînt după cuvînt,
Interpret fidel, sau să te azvîrli imitator de aproape
[Al unui autor] de la care modestia și economia operei îți interzice să pornești pasul,
Nici să nu începi așa ca scriitorul ciclic odinioară:
«Voi cînta soarta și nobilul război al lui Priam»;
Ce promițător ar aduce ceva vrednic de asemenea vorbă mare?
Se vor screme munții, se va naște un șoarece de rîs.
Cu cît mai just [Homer] însuși, care nu clădește nimic nelalocul său:
« Spune-mi, Muză, despre bărbatul care, după nenorocirile

Troiei cucerite a văzut năravurile multor oameni și cetățile.»
Nu gîndește să scoată fum din trăznet, ci lumină
Din fum, ca să verse de aci lumini strălucite,
Pe Antiphates și Scylla, Charybdis cu Cyclopul;
Nu începe întoarcerea lui Diomede de la moartea lui Meleagru,
Nici războiul troian din ouăle gemene;
Mereu se grăbește spre deznodămînt și atrage pe ascultător
În miezul lucrurilor cunoscute, nu consecutiv,
Și abandonează pe acelea tratate care deznădăjduiește că pot străluci,
Și în așa fel închipuiește, astfel amestecă cele false cu cele adevărate,
Ca să nu fie în dezacord nici mijlocul de început, nici sfîrșitul de mijloc.
Tu ascultă ce doresc eu și împreună cu mine publicul,
Dacă simți nevoia aplaudatorului așteptînd cortina
Și stînd neîntrerupt pînă ce cîntărețul [din flaut] va zice: « Aplaudați».
Trebuie să notezi moravurile fiecărei vîrste
Și să dai ce se potrivește naturii mișcătoare și anilor.
Copilul care știe să imite cuvintele și calcă pămîntul
Cu picior sigur, bucuros să se joace cu cei deopotrivă, prinde
Și lasă necazul cu ușurință și se schimbă pe fiecare ceas.
Tînărul imberb se bucură, îndepărtat fiind în sfîrșit paznicul,
De cal și de cîini, de cîmpul însorit și cu buruiene [al lui Marte],
Ceară [cînd e vorba] a fi tras spre viții, recalcitrant față de sfătuitori,
Prevăzător tardiv al celor de folos, risipitor al banilor,
Îngîmfat și lacom și gata să-și lase iubita.
Schimbîndu-și gusturile, vîrsta și sufletul bărbatului,

Caută puterea și prieteniile, umblă după onoruri,
Se ferește de a fi făptuit ceea ce se silește să
schimbe curînd.
Pe bătrîn îl înghesuiesc infirmități multe, fie că
Se abține și se teme să uzeze de ceea ce a strîns
nenorocit cu ce a agonisit,
Fie că oferă toate lucrurile timid și înghețat,
Lăsător de azi pe mîine, bogat în nădejdi, leneș și
lacom de ceea ce va fi,
Circotaș, văităreț, lăudător al timpurilor trecute,
Cînd era copil, pedepsitor și probozitor al celor
mai tineri.
Multe aduc cu sine folositoare anii care vin,
Multe iau [anii] care dau înapoi. Să nu cumva să se
atribuie
Tînărului roluri de bătrîni și copilului roluri
bărbătești;
Să rămînem mereu la cele venite [din afară] și la
cele din firea proprie, după vîrstă.
Acțiunea sau se petrece pe scenă sau se povestește.
Mai slab excită sufletele cele comunicate prin
ureche
Decît acelea care sunt puse sub ochii inspirînd
încredere
Și pe care spectatorul le află direct; totuși nu aduce
În scenă ceea ce merită să se petreacă în afara [ei]
și ia
Din fața ochilor multe pe care în curînd le va
povesti elocvența aceluia care a fost de față:
Medeea să nu ciopîrțească copiii în fața publicului,
Iar criminalul Atreu să nu frigă mărunțaiele
omenești în văzul [tuturor],
Procne să nu se prefacă în pasăre, nici Cadmus în
șarpe;
Orice îmi etalezi astfel, incredul urăsc.
Să nu fie mai mică, nici mai întinsă de cinci acte
Piesa care vrea să fie cerută și să se repună pe
program;
Să nu intervină nici un zeu [ex machina], decît doar
Dacă se întîmplă o intrigă cerînd un chezaș, nici
să nu-și bată capul a vorbi a patra mască.

Corul să îndeplinească rol de actor și oficiu
bărbătesc
Și să nu cînte ceva între acte
Care să nu ducă la concluzie și să nu se
potrivească strîns.
El să favorizeze pe cei buni, să sfătuiască cu
prietenie,
Să domolească pe mîniați și să iubească pe cel cu
frica păcatului;
Să laude merindele cinei scurte, justiția mîntuitoare
Și legile și pacea cu porțile deschise;
Să tăinuiască secretele, să implore și să roage pe zei
Pentru ca Norocul să revină la cei sărmani, să
plece de la cei trufași.
Nu era nevoie ca acum de un flaut, legat cu aramă
albă, emul
Al tubei, ci de unul subțire [la sunet] și simplu, cu
găuri puține,
Care să dea tonul și să țină ison corului
Și să acopere cu suflarea scaunele încă nu prea dese,
În care se aduna un public foarte numerabil, ca
unul [ce era] mic,
Cumpătat, religios și cu rușine.
După ce învingător [poporul] a început să-și
lărgească ogoarele, iar orașele
Să fie înconjurate de un zid mai larg și Geniul să
fie potolit
Fără [frică de] pedeapsă cu vin diurn în zile de
sărbătoare,
S-a ivit o libertate mai mare în metri și forme.
Căci ce putea gusta [omul] fără carte, țăranul
slobod de munci
Amestecat cu orășeanul, omul de jos [amestecat] cu
omul de vază?
Astfel cîntărețul a adăogat artei vechi dansul și luxul
Și mișcîndu-se pe scenă a tras [după sine] veșmîntul
tragic;
Astfel au sporit coardele lirei severe,
Talentul îndrăznet a produs o elocvență
neobișnuită,
Și, cunoscător al lucrurilor utile, proorocitor al
viitorului,

Nu s-a deosebit în sentințe de oracolele de la Delphi.
Cine a concurat în cîntecul tragic pentru un banal
țap,
A dezgolit apoi și pe Satyrii agrești și a încercat,
Fără a părăsi gravitatea, un joc aspru, prin aceea că
Spectatorul băut, după îndeplinirea [libațiilor]
sacre și fără frîu,
Era neapărat reținut prin farmec și plăcută noutate.
Într-adevăr, Satyrii luători în rîs, Satyrii mușcători
Trebuiesc prezentați în așa chip, lucrurile serioase
trebuiesc întoarse în așa fel
Că nici un zeu, nici un erou să nu mai fie adus,
Și cel văzut mai înainte în aur și purpură regală
Să nu emigreze prin vorbire înjosită în crîșmele
obscure,
Sau, evitînd lutul, să prindă norii și găunoșiile.
Nu-i de demnitatea tragediei să pălăvrăgească
versuri ușoare,
Ca matroana care, nevoită a dansa în zilele de
sărbătoare,
S-ar învîrti nepudibundă în mijlocul Satyrilor
cutezători.
Eu, Pisonilor, dacă ar fi să scriu drame satirice,
m-aș mulțumi numai
Cu vorbe fără podoabe și cu nume proprii,
Și nu m-aș sili să mă depărtez de coloarea tragică
pînă într-atît
Încît să nu intereseze dacă vorbește Davus și
îndrăzneața
Pythias, care a stors un talant din economiile lui
Simon,
Sau Silenus, paznic și umbră inseparabilă a zeului,
[fost] elev [al său].
Voi scoate un cîntec ticluit după unul cunoscut, în
așa mod
Ca oricine să creadă că poate face același lucru, să
asude mult și să se muncească în zadar
Dacă îndrăznește să facă același lucru: atît de mult
valorează rînduirea și încheietura,
Într-atît se ridică la o strălucire scoasă din
mijloacele [comune].

Eu [fiind] judecător, Faunii trași din păduri să se
ferească
De a se maimuți vreodată ca tinerii, în versuri prea
duioase,
Precum cei care își trăiesc veacul la răspîntii sau
[sunt] pînă în măduvă edecuri ale forului,
Ori să sporovăiască vorbe porcoase sau nerușinate;
Căci tot ce este cavaler, om slobod sau cu avere
Se ofensează, și, chiar dacă cumpărătorul de năut
prăjit și de nuci aprobă,
Nu acceptă cu suflete binevoitoare și nu dau cununa.
Silaba lungă aruncată după una scurtă se cheamă
iamb,
Picior repede; din care pricină [el] a și hotărît
să-și adaoge
Numele de iamb trimetric, deși bătaia revine de
șase ori.
Nu așa de demult egal sieși de la primul pînă la
cel din urmă,
Încît să vină la urechi prea încet și cam prea apăsat,
A primit blînd și răbdător
Sub regim patern spondeii stabili [pe picioare],
Nu așa de prietenos încît să cedeze locul al doilea
și al patrulea.
Acest [iamb] apare rar în nobilele trimetre ale lui
Accius,
Și el a osîndit pentru rușinoasa crimă a lucrului
pripit
Și prea mult lipsit de îngrijire sau pentru ignorarea
artei
Versurile zvîrlite cu toată ponderea lor ale lui
Ennius.
Nu orice judecător vede poemele rău cadențate,
Și găsirea de scuze este nedemnă de poeții romani:
În privința asta să bat cîmpii și să scriu slobod?
Sau să socotesc, pus în siguranța [regulelor] și
nebăgat pe speranța scuzei,
Că toți vor vedea păcatele mele? în definitiv am
evitat culpa,
N-am meritat lauda: voi, cumpăniți exemplele
grecești
Cu mînă de noapte și cu mînă de zi.

Dar strămoşii voştri au lăudat glumele
Şi metrii lui Plaut, prea toleranţi în amîndouă
cazurile,
Şi, ce să spun, ca prostul, s-ar fi mirat dacă acum
eu şi voi
Ştim să distingem vorba mojicoasă de cea
elegantă
Şi cunoaştem cu degetele şi cu urechea sunetul
după reguli.
Se zice că genul necunoscut al Camenei tragice
L-a născocit Thespis şi că [el] a dus pe căruţe trupa
Ca să cînte şi să joace unsă pe obraz cu drojdie.
După aceea, Aeschylus, descoperitorul măştii şi al
solemnului veşmînt tragic,
A întins o scenă pe stîlpi scurţi
Şi a arătat cum să se vorbească măreţ şi să se meargă
pe cothurn.
Acestora le-a urmat comedia veche, nu fără multă
Laudă; dar libertatea a degenerat în viţiu şi în
violenţă,
Meritînd a fi strunită prin lege; legea a fost primită
Şi corul a tăcut cu ruşine, luîndu-i-se dreptul de
a fi nociv.
Poeţii noştri n-au lăsat nimic neîncercat,
Nici n-au meritat mai puţin cinstea de a fi îndrăznit
Să părăsească paşii grecilor şi să celebreze
faptele naţionale,
Fie că au învăţat [pe actori să joace] « praetexte »,
sau « togate ».
Şi nu va fi vreuna mai puternică pentru vitejie
sau pentru armele ilustre
Ca limba Laţiului, dacă munca pilei şi zăbava
N-ar supăra pe cîte unul din poeţi. O, voi
Din sîngele lui Pompiliu, luaţi înapoi cîntecul
pe care
Nu l-au strîns multe zile [de lucru] şi multă
frecătură
Şi nu l-au canonit de zece ori cu unghia tăiată.
Pentru că Democrit crede geniul mai norocos
decît
Mizerabilul meşteşug şi exclude pe poeţii sănătoşi
din Helicon,

O bună parte nu se îngrijeşte să dea jos unghiile
Şi barba, caută locurile tainice, ocoleşte băile:
Căci va căpăta valoarea şi numele de poet
Dacă nu va încredinţa niciodată bărbierului
Licinus
Capul nevindecabil nici cu [sabur] din trei
Anticyre. Şi eu
Nepriceputul, care mă curăţ de fiere cînd vine
primăvara!
Nici un altul n-ar face poeme mai bune [decît el];
într-adevăr,
Cu preţul ăsta, mă lipsesc. Deci voi sluji ca o
gresie
Care, ea însăşi lipsită de puterea de a tăia, poate
face fierul ascuţit.
Eu însumi nescriind nimic, voi arăta sarcina şi
datoria [scriitorului],
De unde se vor trage mijloacele, ce va alimenta şi
forma pe poet,
Ce trebuie, ce nu, unde duce virtuozitatea, unde
neglijenţa.
Experienţa morală este principiul şi izvorul
[artei] de a scrie bine.
Hîrtiile socratice vor putea să-ţi arate fondul
Şi cuvintele vor urma fără silă materia prevăzută.
Cine a învăţat ce datorează patriei şi ce
prieteniilor,
Ce dragoste merită părintele, fratele care trebuie
iubit şi oaspetele,
Care este datoria senatorului, care a judecătorului,
Care e rolul comandantului trimis în război, acela
negreşit
Va şti să reprezinte caracterul fiecăruia.
Voi recomanda a lua în considerare exemplul
vieţii şi al moravurilor,
Ca imitator care învaţă şi a scoate de aci vorbirea
vie.
Citeodată piesa sclipitoare pe alocuri şi justă în
observaţia morală,
Fără nici o frumuseţe, fără măsură şi artă,
Încîntă mai puternic poporul şi-l reţine mai bine
Decît versurile sărace de viaţă şi fleacurile sonore.

Muza le-a dat grecilor, le-a dat talentul de a vorbi
Cu gura rotundă, lacomi de nimic afară de glorie;
Romanii, copii, după lungi calcule învață
Să împartă asul în o sută de părți. « Să spună
Fiul lui Albinus: dacă din cinci uncii s-a luat
O uncie, ce mai rămîne?... Puteai să și spui.»
— « Trei.» — « Aș!
Să dea Domnul să-ți păstrezi averea. Adăogăm o
uncie, cît face?» —
« Jumătate de as.» Oare cînd avariția și grija de a
strînge
A intrat odată în suflete, mai e de sperat că se pot
Scrie cîntece de parfumat cu ulei de cedru și de
păstrat în lemn ușor de chiparos?
Poeții sau vor să fie de folos, sau să delecteze,
Sau să cînte totdeodată bucuriile și foloasele
vieții.
Orice vei începe, fii scurt, pentru ca cele spuse
repede
Să le prindă docil sufletele și să le țină credincios.
Din pieptul [prea] plin curge orice [este] de prisos.
Cele născocite de dragul plăcerii să fie aproape de
adevăr.
Ficțiunea să nu pretindă ca [lumea] să creadă orice
vrea [ea],
Nici să nu scoată din pîntecele Lamiei care s-a
ospătat copilul viu.
Comițiile bătrînilor ocărăsc [scrierile] lipsite de
roade [morale],
Mîndrii Ramnes disprețuiesc poemele austere:
Ia toate voturile acela care amestecă utilul cu
dulcele,
Delectînd și totdeodată instruind pe cititor;
O astfel de carte va produce cîștig Sosiilor, va
trece marea
Și va prelungi viața lungă a scriitorului [devenit]
notoriu.
Sunt totuși cusururi pe care voim să le iertăm;
Căci nici coarda nu dă sunetul pe care îl vrea mîna
și mintea,
Și prea adesea celui care cere unul grav îi dă unul
ascuțit,

Nici arcul nu va lovi totdeauna tot ce va amenința.
Într-adevăr, cînd strălucesc mai multe în cîntec,
nu eu
Voi fi ofensat de cîteva pete, pe care sau le-a
lăsat să cadă neglijența,
Sau natura umană nu le-a evitat îndeajuns. Însă ce
este?
Dacă copistul păcătuiește mereu în același fel ca și
scriitorul,
Oricît i s-ar pune în vedere, e tratat fără
indulgență; citaredul
Care scapă mereu aceeași coardă, e luat în rîs:
Așa este pentru mine acel Choerilus care se
neglijează mult,
Pe care îl admir cu rîsete [cînd] e reușit [adică] de
două sau de trei ori;
Și iarăși mă indignez ori de cîte ori bunul Homer
moțăie:
Însă e îngăduit ca somnul să se furișeze într-o
muncă atît de lungă.
Poezia [e] ca pictura. Va fi [o pictură] care să te
atragă mai mult
Dacă stai aproape, și alta dacă stai departe;
Asta cultivă obscurul, ceastălaltă vrea să fie
văzută la lumină,
Netemîndu-se de ascuțimea pătrunzătoare a
judecătorului;
Aceasta a plăcut o dată, ceastălaltă va plăcea
repetată de zece ori.
O, tu, mai mare dintre tineri, deși vei fi educat
prin glasul patern
Spre bunul [gust] și guști prin tine însuți, ia seama,
Ținînd minte la ce-ți spun: mijlociul și tolerabilul
Să fie îngăduit în anume cazuri; jurisconsultul sau
Mînuitorul de procese e lipsit de talentul
elocventului
Messalla și nu are știința lui Aulus Cascellius,
Dar totuși e prețuit: [însă] oamenii, zeii
Și coloanele [librăriei] nu admit poeților mediocri
să existe.
Așa cu simfonia discordantă între mesele plăcute,
Și parfumul pomădos și macul cu miere sardă

Jignesc, fiindcă cina putea merge și fără ele:
Astfel poemul născut și plăsmuit să orneze sufletele,
Dacă a rămas cu puțin sub limita de sus, se apropie de cea de jos.
Cine nu știe să lupte, să se abțină de la armele bune pentru Cîmpul [lui Marte],
Și cel nededat la minge, disc și cerc să stea liniștit;
Ca nu cumva cei strînși în rînduri dese [în juru-i] să izbucnească în rîs:
Cine nu știe să întocmească un vers îndrăznește totuși? de ce nu?
E liber, născut din părinți liberi, mai ales impus la
Suma clasei cavalerilor și depărtat de orice vițiu.
Tu nu vei spune și nu vei face nimic fără voia Minervei.
Asta este [și] judecata ta, acesta gîndul; dacă totuși ai scrie
Ceva vreodată, să coboare în urechile criticului Maecius,
Ale tatălui și ale noastre și să fie îndesat
Nouă ani printre ciornele încuiate; va trebui să ștergi
Ceea ce n-ai realizat: cuvîntul aruncat nu știe să se mai întoarcă.
Orpheu, interpret sacru al zeilor, a îndepărtat
Pe oamenii sălbateci de la omoruri și hrană scîrnavă,
Din care cauză s-a zis că a îmblînzit tigrii și leii turbați;
S-a zis și de Amphion, întemeietorul orașului Thebae,
Că mișcă pietrele cu sunetul [lirei] de bagă și cu rugăciune blîndă
Le ducea unde vrea. Aceasta a fost odată înțelepciunea,
A deosebi [treburile] publice de cele private, cele sacre de cele profane,
A interzice concubinajul vagabond, a da legi soților,
A clădi cetăți, a săpa legile în lemn:
Astfel a crescut onoarea și numele poeților

Divini și a cîntecelor [dumnezeiești]. După ei, ilustrul Homer
Și Tyrtaeu au îndemnat prin versuri sufletele bărbătești
La războaiele lui Marte, s-au făcut în cîntece profeții,
S-a arătat drumul vieții, favoarea regilor
A fost încercată prin cadențele Pieridelor, s-a descoperit
Jocul [scenic] ca sfîrșit al muncilor îndelungate;
Cumva rușine de Musa iscusită în liră și de Apollo cîntărețul [din țiteră].
Se pune întrebarea dacă un cîntec este lăudabil prin natură sau
Prin artă; eu nu văd la ce poate folosi sforțarea fără vînă bogată
Sau geniul necioplit; astfel averea unuia
Cere puterea altuia și conspiră amical.
Cine se silește să atingă în alergare ținta dorită
A pățit și făcut multe ca copil, a asudat și a înghețat,
S-a abținut de la dragoste și vin; flautistul care cîntă
La [jocurile] Pythiei a ascultat mai întîi și s-a temut de maestru.
Acum e de ajuns să zici: «Eu scriu poeme minunate;
Rîios să fie cine-o fi ultimul; mi-e rușine să fiu lăsat în urmă,
Și să mărturisesc că desigur nu știu ceea ce n-am învățat».
Ca și strigătorul care strînge gloata la mărfurile puse la mezat,
Poetul bogat în moșii, bogat în bani puși cu camătă,
Invită pe lingușitor să vină la profit.
Însă dacă există [cineva] care poate pregăti cum trebuie un ospăț gras
Și să răspundă pentru săracul lefter sau să smulgă din procesele
Funeste pe cei încurcați [în ele], mă voi mira de știe

La fericire să deosebească prietenul adevărat de cel mincinos.
Tu, fie că vei dărui, fie că vrei să dăruiești ceva cuiva,
Ferește-te de a declama versurile făcute de tine în culmea
Puterii tale; căci acela va exclama: «Frumos, bine, perfect»,
Va păli la [auzul] lor, va stoarce rouă [de lacrimi]
Din ochi de prieten, va juca, va izbi pămîntul cu piciorul.
Precum aceia care pling cu plată spun și fac la înmormîntări
Aproape mai mult decît cei îndureraţi sincer, așa
Linguşitorul se arată mai emoționat chiar decît lăudătorul.
Se zice că cei mari constrîng cu multe cupe
Și torturează cu vin pe cel pe care se silesc să-l cerceteze
De este vrednic de prietenie; dacă faci poezii,
Să nu te amăgească niciodată gîndurile ascunse sub [pielea] vulpei.
Dacă recitai ceva lui Quintilius [Varus], zicea: «Îndreaptă
Ici și ici, dacă vrei»; dacă tăgăduiai că poți să faci mai bine,
După ce ai încercat zadarnic de două și de trei ori: te sfătuia
Să duci din nou pe nicovală versurile rău [ieșite] de la strung.
Dacă preferai să aperi păcatul în loc să-l dregi,
Nu socotea nici un cuvînt ca fiind de prisos și nici o silință zadarnică
De a te [face] să nu te iubești numai pe tine și ale tale, fără rival.
Bărbatul de gust și rezonabil va certa versurile slabe,
Va învinovăți pe cele necioplite, va nota [trăgînd] cu pana de-a curmezișul
Printr-un semn negru pe cele nedichisite, va tăia podoabele

Pretențioase, te va sili să dai mai puțină lumină celor clare,
Va denunța ce e spus în doi peri, va însemna ce trebuie schimbat,
Va fi un Aristarch și nu va zice: «În definitiv de ce să
Ofensez un prieten pentru niște fleacuri?»: fleacurile acestea
Vor duce odată în rele serioase pe cel luat în rîs și primit rău.
[Oamenii] se tem să atingă pe acela pe care îl știu poet apelpisit
Și fug de el ca de cel pe care îl chinuie scabia cea rea sau
Gălbinarea, sau furia religioasă și Luna mînioasă;
Copiii neprevăzători îl întărîtă și-l urmăresc.
Dacă acesta, pe cînd plutind în aer rîgîie versuri și se rătăcește
Ca păsărarul cu ochii după mierle
În puț sau în groapă, va striga mult și bine
«Ajutor», «hei cetățeni», nu va fi nimeni care să aibă grijă să-l scoată.
Dacă cineva se va îngriji să-i vină în ajutor, să arunce o punte,
Îi voi zice: «Oare știi tu că nu s-a aruncat acolo într-adins
Și că nu refuză a fi salvat?» și-i voi povesti moartea
Poetului sicilian. Empedocles, dorind să fie considerat
Zeu nemuritor, a sărit rece în Aetna fierbinte.
Să li se dea dreptul și să se permită poeților să piară:
Cine salvează [pe unul] fără voia lui, face aceeași [crimă] ca și ucigașul.
Nu o singură dată a făcut [isprava] asta și nu va fi
Om [ca oamenii], dacă va fi scos [din puț], nici nu va părăsi ambiția unei morți cu fală;
Și nu se explică satisfăcător, de ce tot fabrică versuri,
S-o fi pișat oare în cenușa părinților, sau s-o fi apropiat

Impur de vătămătorul loc trăznit: oricum are năbădăi și ca și ursul,
Dacă a putut să rupă grătarul care-i sta în cale al cuștii,
Recitatorul înverșunat va fugări pe învățat și neînvățat;
Pe cine însă îl va prinde, îl va ține și-l va omorî citindu[-i],
Nedînd drumul pielii, decît umflat de sînge [ca] lipitoarea.

NOTE BIBLIOGRAFICE

«Iubita» lui N. Bălcescu — «Națiunea», 1948, nr. 660, 11 iunie, p. 5; *Trei nuvele*, 1949, colecția «Contemporanul», și 1956, Editura Tineretului. Ms. în arhiva scriitorului.

Catină Damnatul — «Viața românească», 1948, nr. 7, decembrie, p. 34; *Trei nuvele*, 1949, colecția «Contemporanul», și 1956, Editura Tineretului. Ms. în arhiva scriitorului.

Noi vrem pămînt! — «Națiunea», 1948, nr. 827, 24 dec., p. 3; *Trei nuvele*, 1949, colecția «Contemporanul», și 1956, Editura Tineretului.

Necunoscut — «Contemporanul», 1952, 24 oct.; în antologia *Nuvele alese*, Editura de stat pentru literatură și artă, 1952. Ms. în arhiva scriitorului.

Misterele castelului de Tristenburg — «Jurnalul literar», 1939, nr. 10, 5 martie.

Fata răpită — «Revista Fundațiilor Regale», 1946, nr. 7, iulie, p. 515.

Nova mihi apparuit Beatrix — «Universul literar», XLII, 1926, nr. 51, 19 dec., p. 2. Ms., p. 1—3, 4, 5—7, 110.

Preistorie — «Viața literară», I, 1927, nr. 34, 22 ian., p. 2.

Vedenii — «Universul literar», XLIII, 1927, nr. 4, 23 ian., p. 55.

Ceasornicul — «Universul literar», XLIII, 1927, 1927 nr. 7, 13 febr., p. 101.

Mors Amoris — «Universul literar», XLIII, 1927, nr. 9, 27 febr., p. 137.

Idolatrie — «Sburătorul», IV, 1927, nr. 8, febr., p. 98.

Metamorfoze — « Sinteza », 1927, nr. 1, aprilie, p. 11.
Apariție — « Sinteza », 1927, nr. 3—4, iunie — iulie, p. 22.
Grădini — « Viața literară », II, 1927, nr. 62, 19 nov., p. 2 (semnată G. C.).
Tumul — « *Vremea* », XVI, 1944, nr. 733, 23 ian., p. 8. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 96.
Omagii Dianei — « Vremea », XVI, 1944, nr. 733, 23 ian., p. 8. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 92.
La apa Vavilonului — « Vremea », XVI, 1944, nr. 733, 23 ian., p. 8. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 79.
Împăcare — « Vremea », XVI, 1944, nr. 733, 23 ian., p. 8. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 95.
Anotimp confuz — « Vremea », XVI, 1944, nr. 733, 23 ian., p. 8; « Luceafărul », 1965, nr. 6, 13 martie (cu titlul *Anotimp*). Ms. « Lauda lucrurilor », p. 86.
Beatus ille, qui procul negotiis — « Vremea », XVI, 1944, nr. 733, 23 ian., p. 8.
Poetul — « Revista Fundațiilor Regale », Caiet de poezie, 1947, nr. 2, febr., p. 7. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 123.
La unghiile unei femei — « Revista Fundațiilor Regale », Caiet de poezie, 1947, nr. 2, febr., p. 10. Ms., p. 90.
Varza — « Revista Fundațiilor Regale », Caiet de poezie, 1947, nr. 2, febr., p. 11. Ms., p. 192, și Ms. « Lauda lucrurilor », p. 25.
Clavecin — « Revista Fundațiilor Regale », Caiet de poezie, 1947, nr. 2, febr., p. 14. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 88.
Avioane — « Revista Fundațiilor Regale », Caiet de poezie, 1947, nr. 2, febr., p. 16. Ms., p. 10.
Anatomie serafică — « Revista Fundațiilor Regale », Caiet de poezie, 1947, nr. 2, febr., p. 18. Ms., p. 8.
Părul Otiliei — « Revista Fundațiilor Regale », 1947, nr. 5, mai; « Luceafărul », 1964, nr. 16, 1 aug. Ms., p. 125, și Ms. « Lauda lucrurilor », p. 66.
Maiorului Iuri Alexeevici Gagarin — « Contemporanul », 1961, nr. 15, 14 aprilie. Ms., p. 109.
Vin cu mirodenii — « Contemporanul », 1965, nr. 9, 26 febr. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 31.
Obstacol invizibil — « Contemporanul », 1965, nr. 10, 5 martie. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 51.
Pămîntul — « Contemporanul », 1965, nr. 11, 12 martie. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 9.

[Fără titlu] — Ms., p. 27.
Apa — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 8.
Ceai — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 30. Publicată postum în « Ateneu », 1966, iunie, p. 7.
Sarmisegetuza — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 62.
Bacchanală [Variantă] — Ms., p. 12.
Procreație — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 17.
Păsări minunate — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 49. Publicată postum în « Contemporanul », 1965, nr. 12, 19 martie.
Lete — Ms., p. 91 și 128. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 85. Publicată postum în « Viața românească », 1965, nr. 6, p. 11.
Moarte serafică [Variantă] — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 89. Este o versiune nepublicată a poeziei *Anatomie serafică* (vezi acest volum, p. 137), apărută în 1947.
Mărul Ciconilor — Ms., p. 64, 65, 66 (trei cópii). Ms. « Lauda lucrurilor », p. 111. Publicată postum în « Ateneu », 1966, iunie, p. 7.
Temenea — Ms. « Lauda lucrurilor », p. 77.
Vita nuova — Ms., p. 189. Ms. « Lauda lucrurilor », p. 118.
Minie — Ms., p. 99, 171 verso (două cópii). Publicată postum în « Ateneu », 1966, iunie, p. 7.
Cîntec de leagăn — Ms., p. 22, 204 (două cópii). Ms. « Lauda lucrurilor », p. 120.
Doină — Ms., p. 39, 40 (două cópii). Ms. « Lauda lucrurilor », p. 119.
[Parafrază] — Ms., p. 202, 203 (trei variante). Este o altă parafrază, comparînd cu cele de sub titlul *Mai tare decît bronzul*, din *Opere*, vol. 2, p. 245. Ultimele două versuri apar în *Cu cei care muncesc*, ed. cit., p. 44.
Catul — Ms. traducerii din Horațiu.
Traduceri libere din Horațiu] — Ms. traducerii din Horați u. *Oda lui Orație* figurează și în Ms. « Lauda lucrurilor », p. 110.

Horațiu: « Opere » — Ms. inedit în arhiva scriitorului.

CUPRINS

NUVELE

Trei nuvele (1949)

Cuvînt înainte 7
«Iubita» lui N. Bălcescu 9
Catină Damnatul 19
Noi vrem pămînt! 30

Necunoscut 57

Alte proze

Misterele castelului de Tristenburg 85
Fata răpită 90

ALTE POEZII

Publicate

Nova mihi apparuit Beatrix 105
Preistorie 107
Vedenii 108
Ceasornicul 109
Mors Amoris 111
Idolatrie 112
Metamorfoze 113
Apariție 115
Grădini 117
Tărmul 118
Omagii Dianei 121
La apa Vavilonului 123
Împăcare 125

Anotimp confuz 127
Beatus ille, qui procul negotiis 128
Poetul 129
La unghiile unei femei 131
Varza 132
Clavecin 133
Avioane 135
Anatomie serafică 137
Părul Otiliei 139
Maiorului Iuri Alexeevici Gagarin 142
Vin cu mirodenii 143
Obstacol invizibil 144
Pămîntul 145

Postume

[Fără titlu] 147
Apa 148
Ceai 150
Sarmisegetuza 152
Bacchanală [Variantă] 154
Procreație 155
Păsări minunate 157
Lete 158
Moarte serafică [Variantă] 159
Fluviul Ciconilor 160
Temenea 161
Vita nuova 162
Mînie 163
Cîntec de leagăn 164
Doină 165
[Parafrază] 166
Catul 167

Traduceri libere din Horațiu

Ode, I, 10 169
Ode, I, 11 Carpe diem 169
Ode, I, 22 170
Ode, I, 26 170
Ode, I, 29 171
Ode, II, 14 Oda lui Oraţie 172
Ode, III, 17 173
Ode, III, 30 173

Ode

Cartea întîia (1—38) 177
Cartea a doua (1—20) 209
Cartea a treia (1—30) 230
Cartea a patra (1—15) 266
Cîntec secular 287

Epode

(1—17) 291

Satire

Cartea întîia (1—10) 311
Cartea a doua (1—8) 350

Epistole

Cartea întîia (1—20) 393
Cartea a doua (1—2) 433
Epistula ad Pisones. De arte poetica 453

Note bibliografice 473

Lector: CHIRATA DUMITRU
Tehnoredactor: ION GHICA

Bun de tipar 31 I 1976. Tiraj 3240 ex. legate 1/3. Coli ed. 18,26. Coli tipar 15.

Tiparul executat sub comanda nr. 410 la Intreprinderea Poligrafică „Arta Grafică" Calea Şerban Vodă 133, Bucureşti — Republica Socialistă România